

91

Ὁ μάγος μέ τὰ δῶρα

ΕΡΓΑ Θ. ΠΕΤΣΑΛΗ

- Γερές και αδύναμες γενεές:
 - * Ὁ προορισμός τῆς Μαρίας Πάρνη (μυθιστόρημα) **1933**
 - ** Τὸ σταυροδρόμι (μυθιστόρημα) **1934**
 - *** Ὁ ἀπόγονος (μυθιστόρημα) . . . **1935**
- Παράλληλα καὶ παράταιρα (διηγήματα) **1936**
- Ἡ ἀνθρώπινη περιπέτεια (μυθιστόρημα) . **1937**
- Ὁ μάγος μὲ τὰ δῶρα (μυθιστόρημα) **1939**

ΓΙΑ ΤΥΠΩΜΑ:

- Τὰ πολλὰ καὶ τὰ λίγα (διηγήματα)

ΘΑΝΑΣΗ ΠΕΤΣΑΛΗ

Ἡ ἀνθρώπινη περιπέτεια
Ὁ μάγος μέ τὰ δῶρα

Μυθιστόρημα

«Ἐάν μὴ ὁ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς
μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες αὐτόν· ἔάν
μὴ ὁ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύ-
πνησεν ὁ φυλάσσων».

(Ψαλμωδὸς ρκοτ 1)

Βιβλιοθήκη
Γκαρ. Σ. Κανδιδάτου - Καίθερ
Βιβλιοθήκη - Δημοσιότητα
Εξ Αρχειοσώματος Εθν. Π. Βιβλ.
Παρισίων 27-7-1947
Βιβλιοθήκη
Καίθερ

ΑΘΗΝΑΙ

Τύποις : «ΠΥΡ ΣΟΥ» Α. Ε.

1939

ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΜΕΡΑ ΣΕ ΚΟΜΜΑΤΙΑ

Εΐταν λιακάδα ὅλο τὸ πρωῒ. Μὰ λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι μαζεύτηκαν κάτασπρα σύννεφα, βαμπάκια, πού σκόρπισαν γρήγορα. Κι' ἔγινε πάλι λιακάδα ὁλόλαμπρη. "Ὁχι μόνο ἥλιος στὸν οὐρανό, ἀλλὰ καὶ τὸ φεγγάρι στὴ χάση του, καταμεσήμερα. "Υστερα πέρασε ἓνα ἀπόγεμα μέσα σὲ χρυσή θαλπωρή, σὲ μελένιο φῶς. Μάρτιος, ἀνοιξιάτικο προεόρτι. Νοτιᾶς. Ἀνάλαφρο, χλιαρὸ ἀεράκι πού ἔφερε σιγὰ - σιγὰ τὴν ὑγρασία καὶ φόρτωσε σύννεφα τὴ δύση. Ἡ λιακάδα χλώμιανε κι' ἔσβυσε πρὶν τελειώσει ἡ μέρα. Τὰ σύννεφα γίνηκαν στάχτη, μελαγχολία πού ἀπλώθηκε σ' ὅλη τὴ γῆ, ἄδοξο τέλος. Καὶ βιαστικὰ νύχτωσε.

"Ἐτσι πέρασε καὶ ἡ μέρα τῆς Ἑλένης Μινούλα. Κάθησε ὅλο τὸ πρωῒ στὸ κρεβάτι. Ἀφοῦ ξύπνησε γιὰ πρώτη φορὰ στὶς δέκα, γύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρὸ καὶ ξανακοιμήθηκε ὥς στὶς ἔντεκα. Τότε τῆς χτύπησε κάποιος τὴν πόρτα καὶ τὴν ξύπνησε ὀριστικά. Ἀνακάθησε στὸ κρεβάτι τῆς ἀναμαλλιασμένη καὶ μὲ τὰ μάτια κλειστά. Ὁ ἥλιος γλυστροῦσε ἀνάμεσα στὶς γρίλιες καὶ τὸ μισόφωτο τῆς χάϊδευε τοὺς ὤμους.

Σὲ λίγο, μιὰ μεσόκοπη γυναῖκα μπῆκε στὴν κάμαρα χωρὶς νὰ χτυπήσει, χωρὶς νὰ καλημερίσει, καὶ διαπλάτωσε τὸ παράθυρο. Χύθηκε ἥλιος παντοῦ. Τῆς ἔφεραν ἓνα φλυτζάνι τσάϊ, μαῦρο σὰν καφές, κι' ἓνα παξιμαδάκι τοῦ γλυκάνισου.

Κατρακύλησε τὸ πρωῒ ἔτσι, δίχως νὰ τὸ καταλάβει κανείς, μὲ τὸ χάζεμα καὶ τὴν ἀφηρημάδα, μὲ τὸ πλύσιμο, τὸ ντύσιμο, μὲ τὴν ξενοιασιὰ καὶ τὸ τραγουῖδι. Κάποιο μπολερὸ ποὺ τὸ τραγουδοῦσε ὅλος ὁ κόσμος. Ἦγινε δυό, ἔγινε τρεῖς ἡ ὥρα. Σὰν ἄρχισε νὰ τσακίζει ἡ μέρα, ἡ Ἑλένη βρισκόταν πάλι ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι, ντυμένη αὐτὴ τὴ φορά. Ἡ ἀνία, σὰ σύννεφο, τῆς σκέπαζε σιγὰ - σιγὰ τὴν ἀνάλαφρη πρωῒνὴ διάθεση καὶ τὴ βάραινε. Ἡ ἀνία, τὸ κενό. Πρὶν ὅμως τὴν ποτίσει βαθύτερα ἡ ὑγρασία, ἡ μελαγχολία, σηκώθηκε καὶ βγῆκε ἀπὸ τὸ σπῖτι, νὰ πάει νὰ συναντήσῃ τὸ φίλο της, ποὺ θὰ γύριζε ἀπόψε ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη. Βγαίνοντας, παράγγειλε νὰ τῆς συγυρῖσουν τὸ δωμάτιο.

— Καλησπέρα, εἶπε καθὼς πήγαινε ν' ἀρχίσει τὴν ἡμέρα της.

Ὁ Ἀρτέμης Δουλόπουλος εἶχε ἀρχίσει ἀλλοιώτικα. Στὶς ὀχτὼ τὸ πρωῒ ἓνα ξυπνητῆρι ἔδωσε τὸ σῆμα τοῦ κινδύνου. Πετάχτηκε ἀπάνω. Μισοκοιμισμένος ἀκόμα, δίχως ν' ἀνοίξει κὰν τὰ μάτια, πῆγε στὰ τυφλὰ κι' ἔσκυψε τὸ κεφάλι του κάτω ἀπὸ μιὰ βρύση. Πλύθηκε βιαστικά, μὲ πολλὴ σαπουνάδα, τρίφτηκε, σκουπίστηκε. Ντύθηκε γρήγορα - γρήγορα, ρούφηξε τὸν καφέ του καὶ μασώντας ἀκόμα ἓνα κουλούρι σημίτικο, βγῆκε στὸ δρόμο σχεδὸν τρέχοντας.

Πέρασε ὁλόκληρο τὸ πρωῒ σ' ἓνα γραφεῖο, στὸ Ὑπουργεῖο, προσθέτοντας ἑκατομμύρια. Γραφεῖο σκοτεινό, φωτισμένο μέρα - μεσημέρι μὲ τὸ ἡλεκτρικό, στενόχωρο, σκονισμένο.

Στὶς μιάμιση ἔφαγε μόνος σὲ κάποιο ἐστιατόριο, κοντὰ στὴν Ὀμόνοια, κι' ὕστερα πῆγε νὰ καθῆσῃ στὸ

καφενεῖο. Σαββατόβραδο καὶ δὲν εἶχε γραφεῖο τὸ ἀπόγεμα.

Δάχτυλα κιτρινισμένα ἀπὸ τὴ νικοτίνη κρατοῦσαν τὶς πρωῒνές ἐφημερίδες τὴ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη κι' ἔπειτα τὶς ἀπογευματινές μία - μία, γιὰ νὰ τὶς διαβάσουν κουρασμένα κόκκινα μάτια καὶ δόντια μαυρισμένα ἀπὸ τὸν καπνό, ποὺ μασουλοῦσαν λέξεις. Ἀφοῦ διάβαζε πρῶτα τὰ προγνωστικὰ γιὰ τὶς κοῦρσες τοῦ Σαββάτου καὶ τῆς Κυριακῆς, ριχνόταν στὴν πολιτικὴ ἀρθρογραφία καὶ τέλειωνε μὲ τὰ κοινωνικά, γάμους καὶ κηδεῖες. Βραδιάστηκε ἀπάνω στὶς ἐφημερίδες, ἀδιάφορος γιὰ τὸ στεγνὸ θόρυβο τῶν ταβλιῶν ποὺ πλήθαινε ὀλοένα.

Ἐνῶ αὐτὰ γίνονταν στὴν Ἀθήνα, στὴ Θεσσαλονίκη κάποιος ξύπνησε στὶς ἑπτὰ τὸ πρωῒ. Σηκώθηκε ἀμέσως κι' ἔριξε μιὰ ματιὰ ἀπὸ τὸ παράθυρο. Τὸ ξενοδοχεῖο του ὀρθώνεται κατάντικρυ στὴν πρωῒνὴ θάλασσα. Θάλασσα λάδι, σταχτιὰ καὶ πηχτή, ἀσάλευτη καὶ βρώμικη. Καῖκια ξεφορτώνουν κιόλας. Πέρα, ὁ Λευκὸς Πύργος μὲ τὴ βάση χωμένη μέσα στὸ πράσινο ἑνὸς μικροῦ κήπου, μὲ τὴν κορυφὴ χαμένη στὴν καταχνιά. Ξασπρισμένο φῶς.

Ὁ Κανέλος Δοάνου νίβεται, ξουρίζεται, ντύνεται. Πετάει μερικὰ ροῦχα σὲ μιὰ βαλίτσα καὶ κατεβαίνει μὲ τὸν ἀναβατήρα στὸ χῶλ. Ὁ θυρωρὸς καλημερίζει μὲ σεβασμό, σκύβοντας λίγο. Ἀνατολίτης θυρωρὸς. Ἐκανε στὸ Πέραν τὸν καλὸ καιρό.

—“Ὡστε φεύγετε σήμερα, κύριε;

— Ναί, φεύγω. Νὰ μοῦ ἐτοιμάστε τὸ λογαριασμὸ γιὰ τὸ μεσημέρι.

Ὁ Δοάνου περνάει στὸ ἐστιατόριο, πίνει ἕνα τσαϊ μὲ φρυγανιές καὶ βούτυρο καὶ μαρμελάδα. Παίρνει ἕνα

ταξί κι' ἀρχίζει τὰ τρεχάματα. Πῆγε πρῶτα σ' ἓνα σπίτι, ὅπου τὸν δέχτηκε κάποιος μὲ τὴ ρόμπα του, ἄπλυτος ἀκόμα. Συζήτησαν μιὰ ὁλόκληρη ὥρα μὲ φωνές καὶ χειρονομίες. Ἀπὸ κεῖ πῆγε σὲ κάποιο γραφεῖο, ὅπου ξανάπιασε ἡ συζήτηση μὲ πείσμα, μὲ πειστικότητα ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη. Στὶς δέκα πέρασε ἀπὸ κάποιο πρακτορεῖο ταξιδιωτῶν καὶ κράτησε μιὰ θέση στὸ ἀπογευματινὸ ἀεροπλάνο γιὰ τὴν Ἀθήνα. Σὲ λίγο τὸν εἶδαν στὴν Τράπεζα. Στὰ γραφεῖα μιᾶς μεγάλης ἐταιρείας καπνῶν.

—”Ενοια σου, εἶπε στὸ διευθυντὴ τῆς ἐταιρείας φεύγοντας, ἔχω δικό μου ἄνθρωπο στὸ Ὑπουργεῖο. Αὐτὸς θὰ μᾶς τελειώσει τὴ δουλειὰ χέρι μὲ χέρι.

Τὸ μεσημέρι ἔφαγε στοῦ Φλόκα μὲ δυὸ κυρίους. Ἕνα ρωμιὸ κι' ἓναν ξένο. Φαῖ πλούσιο, μὲ γαλλικὸ κρασί, καὶ στὸ τέλος ποῦρα *fior fina de Havana*. Λίγη ὥρα ξεκούραση, ξετέντωμα. Ἐπειτα πάλι ταξί καὶ κατευθεῖαν στὸ Σέδες. Ἡ Γεωργικὴ Σχολή, τὸ Ἀεροδρόμιο. Ἕνα πολωνικὸ τρικινητῆριο μόλις ἔφτασε ἀπὸ τὴ Σόφια. Συννεφιασμένος καιρὸς, ἀλλὰ γαλήνιος. Σχεδὸν κουφόθραση, μὲ ὑγρασία. Κάθεται στὴ θέση του κι' ἀνοίγει κάποιο βιβλίο. Τὸ ἀεροπλάνο χάθηκε μέσα στὸ δαιμονισμένον θόρυβο τῶν κινητῆρων, μικρὸ μαυράδι στὰ ἄσπρα σύννεφα.

Τέσσερις ἡ ὥρα εἶναι στὸ Τατόϊ. Ὁ Κανέλος Δοάνου κοιμήθηκε στὸ ἀναμεταξύ. Στὶς πέντε, στὴν Ἀθήνα, πρόφτασε κάποιο βιαστικὸ ραντεβουὸ σ' ἓνα μεσιτικὸ γραφεῖο. Συζήτηση, χειρονομίες, πηγαινέλα, καπνός. Πουλήθηκαν καπνὰ στὴ Γερμανία. Ἡ δουλειὰ πηγαίνει

καλά. Γυρίζει στο γραφείο του κατὰ τὶς ἑξῆ καὶ ὑπαγορεύει σ' ἕναν νέο κάποιο γράμμα.

— Θὰ μοῦ το μεταφράσεις τώρα ἀμέσως. Ἀπόψε πρέπει νὰ φύγει. Ἄντε μπράβο.

Παίρνει ἕναν ἀριθμὸ στοὶ τηλεφῶνο. Ἐργάζεται ἡ γραμμή.

— Στὸ διάολο.

Παίρνει ἄλλον ἀριθμό.

— Ἐμπρός... ἐκεῖ εἶναι ὁ κ. Σαντονίδης...ἅ, ἐσεῖς εἴστε;

Κι' ἐξακολούθησε ἡ δουλειά, δραστήρια, ἐντατική, ἐκβιαστική ὅταν πρέπει.

Ὁ κ. Σαντονίδης εἶταν δικηγόρος, ὁ δικηγόρος τοῦ κ. Δοάνου καὶ τῆς Τράπεζας ποὺ τὸν «φιναντσάριζε» στὶς ἐπιχειρήσεις του. Μόλις τριανταοχτὼ χρόνων ἄνθρωπος, εἶχε φτάσει νὰ ἔχει μιὰν ἀπὸ τὶς καλότερες πελατεῖες στὴν Ἀθήνα. Δυὸ - τρεῖς ἐταιρεῖες, μιὰ Τράπεζα, μερικοὺς «καλοὺς πελάτες». Γεμάτος εὐφράδεια, γεμάτος «ῥφος», γεμάτος ἐφευρερικότητα κι' ἐλαστικότητα καὶ φινέτσες. Σπίτι του ὅμως, ὁ τύπος τοῦ ἄκακου, τοῦ ἀγαθοῦ ἀστοῦ, ποὺ ἡ γυναῖκα του τὸν σέρνει λίγο ἀπὸ τὴ μύτη, χωρὶς νὰ τὸ δείχνει. Μερικοὶ ἔλεγαν ὅτι αὐτὸς τὸ ἔκανε ἐξεπίτηδες, γιατί εἶχε κομένη τὴν οὐρὰ του ἥ καὶ ὅτι εἶταν τάχα στοὶ πρόγραμμά του κι' αὐτό, γιὰ νὰ πετυχαίνει στὶς δουλειές του. Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ κ. Σαντονίδη εἶταν καὶ πολὺ νέα καὶ πολὺ ὁμορφή καὶ πολὺ φιλάρεσκη καὶ πολὺ κοσμικὴ γυναῖκα.

Ἐκεῖνο τὸ πρωῒ, ὁ κ. Σαντονίδης εἶχε μισοξυπνήσει κατὰ τὶς ἑξῆ. Εἶτανε νύχτα ἀκόμα. Κάποιο ὄνειρο τοῦ εἶχε κολακέψει τὸν ἀνδρισμὸ του. Δίπλα του, κολλητὰ στοὶ κρεβάτι του, τὸ κρεβάτι τῆς γυναίκας του. Ἡ κ. Σαν-

τονίδη κοιμόταν ανάσκελα, άγγελική μέ τά ξέμπλεκα ξανθά της μαλλιά. Ή άνάσα της είταν κάπως πιό έντονη. λές κι' έβλεπε όνειρο έρωτικό. Ό κ. Σαντονίδης σύρθηκε τόσο κοντά της, πού, μισοξυπνώνοντας κι'έκείνη, ένιωσε ότι τó όνειρο γινόταν πραγματικότητα.

Ξανακοιμήθηκαν βαρειά, ώς στίς όχτώμιση τó πρωί. Ό κ. Σαντονίδης σηκώθηκε και πήγε στο διπλανό δωμάτιο, νά κάνει τó λουτρό του και νά ντυθεί. Άφησε τήν όμορφη γυναίκα του νά κοιμάται κυνηγώντας τά έρωτικά της όνειρα, κι'αυτός βγήκε νά πάει στο δικηγορικό του γραφείο.

Βρήκε τούς δυό βοηθούς του στο πόδι, μέ τίς «πρωτάσεις» γραμένες, μέ τά «άντίγραφα έξ άπογράφου» έτοιμα, μ' ένα - δυό γράμματα για ύπογραφή. Ξεμπέρδεψε μερικές επείγουσες δουλειές και κατά τίς έντεκα παρά τέταρτο πετάχτηκε στο Δικαστήριο. Υποστήριξε κάποια ύπόθεσή του στο Έφετείο και γύρισε σπίτι του νευριασμένος, κουρασμένος, περασμένες δυό. Ή γυναίκα του τόν περίμενε. Γλυκειά πάντα, όμορφη και χαδιάρα.

Ή κ. Σαντονίδη είχε σηκωθεί άργά, είχε τηλεφωνήσει σέ μιá φίλη της και κατά τó μεσημεράκι είχε κάνει μιá βόλτα στα μαγαζιά. Στο δρόμο ένιωθε ότι τήν κοιτάζουν οί άντρες και, χωρίς νά τó θέλει, έδινε στο βήμα της μιá τέτοια κίνηση, πού τó κορμί της όλόκληρο νά λυγιέται μέ χάρη. Γύρισε σπίτι και περίμενε τόν άντρα της, μπαينوθαίνοντας από δωμάτιο σέ δωμάτιο. Σάν ήρθε επιτέλους ό κ. Σαντονίδης, κάθισαν άμέσως στο τραπέζι κι' έφαγαν. Ό σύζυγος, άμίλητος, έτρωγε γρήγορα, άκατάστατα. Ή γυναίκα μιλούσε αδιάκοπα και

μόλις προλάβαινε νὰ φάει. Σὰν πουλάκι ποὺ προτιμάει νὰ κελαϊδήσει.

Μετὰ τὸ φαγητὸ ἄρχισε κάποια συζήτηση ἀνάμεσά τους.

— Δὲν προφταίνω νὰ πληρώνω, ἔλεγε αὐτὸς ἀλλὰ μαλακά.

Ἡ κ. Σαντονίδα ξέσπασε τότε:

— Νά, οἱ λογαριασμοί. Τοῦτο ἀκρίβηνε, τὸ ἄλλο ἀκρίβηνε, ὅλα ἀκρίβηναν... Φέτος ἔκανα μόνο τρία φουστάνια, τὸ ξέρεις; τοῦ εἶπε γιὰ νὰ τὸν ἀποστομώσει.

Κι' ἐκεῖνος λούφαξε, ἔβγαλε τὸ πορτοφόλι του, πλήρωσε κι' ἔφυγε γιὰ τὸ δικηγορικό του γραφεῖο, πολεμώντας νὰ συμπληρώνει ἀδιάκοπα ταμιακὰ κενά. Τὸν περίμεναν ἀρκετὲς δικογραφίες. Ἔσκυψε ἀπάνω στὰ χαρτιὰ κι' ἐργάστηκε ὅλο τὸ ἀπόγεμα.

Στὸ ἀναμεταξύ, ἡ κ. Σαντονίδα φόρεσε ἓνα ἀπὸ τὰ τρία καινούργια της φουστάνια, ἓνα καινούργιο καπέλο, πρωτόβαλτες κάλτσες, πρωτοφόρετα γοβάκια καὶ πῆγε νὰ πάρει τὸ τσάϊ της στὴν αἴθουσα κάποιου μεγάλου ξενοδοχείου, ὅπου εἶταν καλεσμένη ἀπὸ μιὰ φίλη της. Πίνοντας τσάϊ, κουβεντιάζοντας, καπνίζοντας, ἔριχνε πότε - πότε μὲ πολὺ νάζι μιὰ ματιὰ σὲ κάποιον νεαρὸ κύριο, ποὺ καθόταν μόνος στὸ ἀντικρυνὸ της τραπέζι.

Ἕνας νέος εἰκοσιοχτὼ ὥς τριάντα χρόνων, πότε ἀνήσυχος, πότε ἀφηρημένος. Μιὰ πολὺ στεγνὴ φυσιολογία, κάπως σκληρὴ κι' εὐγενικιά. Κοκκαλιάρικο πρόσωπο. Τὸ ντύσιμό του ὅμως ἐκζητημένο, ὄχι κλασικὰ ἀπλό. Γραβάτα χτυπητή, μαντήλι χρωματιστό. Ἴσως καὶ νὰ γυάλιζε τὸ κοστούμι του. Ἔτσι, ἀπὸ μακριά, δὲ φαινόταν.

Τὸ βλέμμα του ὁμῶς εἶχε κάποια φλόγα, σὰν κοίταζε πεισματικά, καὶ τὰ χεῖλη του, λεπτά, μισοανοιγμένα, κάτι ἔλεγαν ποὺ οἱ γυναῖκες τὸ πρόσεχαν, χωρὶς νὰ θέλουν.

Ὁ Ἀθηνόδωρος Παππᾶς εἶταν φτωχὸ παιδί, γεμάτο φιλοδοξίες, κοινωνικὲς φιλοδοξίες κάθε λογῆς. Ὁ πατέρας του, παππᾶς ἢ δάσκαλος ἢ πρῶην ὑπαξιωματικός. Φτώχεια καὶ βαρεμάρα στὸ σπίτι. Ἐνιωθε σὰν ἀδικημένος καὶ ζητοῦσε νὰ ξεπετάξει πρὸς τὰ πάνω, στὸ φῶς.

Ἐλεγε τάχα, ὅτι στὴν κατάσταση αὐτὴ ἔφταιγε ἡ κοινωνία, μὰ δὲν τὸ πίστευε κι' αὐτὸς πολὺ. Ὅπως καὶ νᾶναι, ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἀλλαγὴ ὁ ἴδιος δὲν εἶχε νὰ χάσει τίποτα· ἴσως νὰ κέρδιζε. Σήμερα ἡ κατάστασή του δὲν τὸν ἱκανοποιοῦσε, ἡ κοινωνία δὲν τὸν χωροῦσε, ἡ φτώχεια του τὸν ἔπνιγε.

Καὶ εἶχε φιλοδοξίες. Νὰ δράσει, νὰ κάνει! κάτι, νὰ φανεῖ. Γιὰ τὴν ὥρα περιοριζόταν σὲ μερικὲς πενιχρὲς παρέες νέων, ποὺ δὲν ἤξεραν κι' αὐτοὶ τί θέλουν.

Γιὰ νὰ ξεσκάσει καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ ἓνα τουλάχιστον πλευρὸ ἀπ' τὶς φιλοδοξίες του, ντυνόταν ὅσο καὶ ὅπως μποροῦσε πιο περιποιημένα, καὶ πήγαινε στὰ δημόσια κέντρα ὅπου συχνάζει ὁ «καλὸς κόσμος». Στὰ μπάρ τῶν μεγάλων ξενοδοχείων, στὰ ντάνσιγκ.

Ὅταν τοῦ τὸ ἐπιτρέπανε τὰ οἰκονομικά του. Γιατὶ δὲν ἔκανε καμιὰ ταχτικὴ ἐργασία, ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ τὸν ξελασπώνει. Περίμενε νὰ βρεθεῖ μονομιᾶς ἡ καλὴ θέση μὲ τὸ μεγάλο μισθό.

Εἶχε κάνει, ἓνα φεγγάρι, δημοσιογράφος, ρεπόρτερ, δούλεψε πέντε - ἕξη μῆνες σὲ κάποια ἐταιρεία εἰσαγωγῆς κινηματογραφικῶν ταινιῶν, ἐργάστηκε γιὰ λίγον

καιρό σ' έναν ένοικιαστή δημοσίου φόρου, έτσι, διάφορες δουλειές του ποδαριού, άκαταστάλαχτα και άτσαλα.

Τώρα δέν έκανε τίποτα, άπολύτως τίποτα. Σήμερα σηκώθηκε κατὰ τὶς ὀχτώ, γκρίνιασε και στριφογύρισε μέσα στο σπίτι, άεργος και άνεργος ὡς στὶς έντεκα, και τότε μόνο βγήκε νὰ πάει νὰ δεῖ κάποιον, πού ἴσως θὰ του έβρισκε μιὰ θέση.

Περίμενε κάπου τρία τέταρτα τῆς ὥρας, καθισμένος σὲ μιὰ καρέκλα στὸν «προθάλαμο» ένδς γραφείου. Μετὰ τὴν άναμονή αὐτή, ἡ άκρόαση βάσταξε μόλις δυὸ λεπτὰ τῆς ὥρας, άκριθῶς ὅσο χρειαζόταν γιὰ νὰ του δοθεῖ μιὰ άόριστη ὑπόσχεση.

Ὁ Ἀθηνόδωρος Παππᾶς τριγύρισε στοὺς δρόμους, τοὺς κεντρικοὺς δρόμους, ὅπου εκείνη τὴν ὥρα κυκλοφορεῖ ὁ πλοῦτος, και γύρισε βαρὺς και βαριεστημένος στο σπίτι του.

Γκρίνιασε μὲ τὴ μητέρα του, μὲ τὸν πατέρα του, μὲ τὶς δυὸ άδερφές του, στο τραπέζι, καθῶς έτρωγαν, και πῆγε και ξάπλωσε μετὰ τὸ φαγητό, ἴσως περάσει πιὸ γρήγορα μὲ τὸν ὕπνο ἢ ὥρα τῆς άναμονῆς του καλίτερου μέλλοντος.

Στὶς πέντε ξύπνησε, ντύθηκε μὲ τὰ καλά του, ἤπιε ἓνα καφεδάκι πού του τὸ έφτιασε ἡ μάνα του και βγήκε. Πῆγε ἴσια στο μεγάλο ξενοδοχεῖο, ὅπου σήμερα Σάββατο εἴταν τσάϊ χορευτικό.

Κάθησε μόνος σ' ἓνα τραπέζι και παράγγειλε παγωτό. Ἀπὸ τὴ θέση του παρακολουθοῦσε τὰ ζευγάρια πού χόρευαν δειλά, ἓνα-ἓνα στὴν άρχή, πυκνὰ στίφη στο τέλος. Ὑστερα βάλθηκε νὰ κοιτάζει τὶς γυναῖκες, γύρω - τριγύρω. Μὰ ἀπ' ὅλες προτίμησε μιὰ, πού καθό-

ταν ἀκριβῶς ἀντίκρυ του, μαζί μέ μιάν ἄλλη, μεγαλείτερή της.

— Κοκοτίτσα θὰ εἶναι, συλλογίστηκε.

Στήλωσε τὰ μάτια του ἀπάνω της μέ ἀναίδεια, μέ πείσμα. Εἶταν ἡ κ. Σαντονίδα.

Τὴ στιγμή ἐκείνη, στοῦ ἴδιο ξενοδοχείου ἔμπαινε μιὰ νέα γυναίκα ὥς εἰκοσιπέντε χρόνων. Ἡ περιστροφική πόρτα ἔκανε ἕναν ὁλόκληρο γύρο, ἀφοῦ ἡ νέα εἶχε περάσει κιόλας, βιαστική.

Δεξιὰ τὸ θυρωρεῖο, τὰ γραφεῖα. Ἀριστερά, τρεῖς μεγάλες τζαμένιες πόρτες, πρὸς τὰ σαλόνια καὶ τὴν τραπεζαρία. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐρχόταν τώρα πολὺ ρυθμικὸ τὸ χτύπημα τῆς τζάζ: γκρανκάσα καὶ πιάτα. Στὸ βάθος, ὁ ἀναβατήρας κ' ἡ φαρδειὰ σκάλα.

Ἡ νέα γυναίκα, δροσερὴ ἀπὸ φυσικὸ της ὅλλὰ κι' ἀπὸ τὸν ἀέρα ποὺ ἔφερε μπαίνοντας, γύρισε δεξιὰ, στοῦ θυρωρεῖο. Πέταξε μιὰ λαχανιασμένη φράση στοῦ παιδι ποὺ στεκόταν μπρὸς στοῦ πίνακα μέ τὰ κλειδιὰ τῶν δωματίων, στὴ θέση τοῦ θυρωροῦ:

— Στὸ 98 μένει ὁ κ. Βρουγούμης;.... Μὲ περιμένει.

Ὁ μικρὸς σάστισε.

— Ὁ κ. Βρουγούμης;...

Γύρισε καὶ κοίταξε τὸν πίνακα μέ τὰ κλειδιὰ.

— Ἀπάνω εἶναι. Μιὰ στιγμή νὰ εἰδοποιήσω.

— Μὲ περιμένει.

Σθέλτα, ἑλαφριά, βρέθηκε μεσ' στοῦ ἀναβατήρα. Στὸ δεύτερο πάτωμα λαθύρινθος οἱ διάδρομοι. Συνάντησε ἐπιτέλους μιὰ καμαριέρα. Τὴ σταμάτησε.

— Μ' ἔστειλαν ἀπὸ τὸ θυρωρεῖο σὲ λαθεμένο ἀριθμό.

— Σὲ ποιοῦ δωματίου πηγαίνετε;

— Στὸν κ. Βρουγούμη, τὸν ἀδερφό μου.

— Εἶναι στὸ 64. Στὸ βάθος ἀριστερά, ἡ τρίτη πόρτα.

Ἡ νέα γυναῖκα ἔστριψε στὸ βάθος ἀριστερά.

Ἡ Νανὰ Γρηγορίου ἔκανε ὅλη αὐτὴ τὴ μανούθρα, γιὰ νὰ βρεῖ τὸν κ. Μικὲ Βρουγούμη, κάποιον πλούσιο ἀγ-
γλοχιώτη, ποὺ τὸν ἀναζητοῦσε μέρες. Ἀπὸ τὸ πρωῒ ξύ-
πνησε, ἀποφασισμένη νὰ τὸν δεῖ ὅπωςδὴποτε σήμερα ὡς
τὸ βράδι.

Χτὲς τὴ νύχτα, στὸ θέατρο ὅπου παίζει τὸ ρόλο τῆς
σουμπρέτας, κοντὰ ποὺ τέλειωνε ἡ παράσταση, ἡ Νανὰ
ξεχώρισε ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ σκηνή, στὸν τέταρτο μπάγκο
τῆς πλατείας, τὸ στρογγυλὸ κόκκινο ξουρισμένο πρό-
σωπο τοῦ κ. Βρουγούμη.

Ὑστερα ἀπὸ μιὰ ραγδαία γνωριμία μέσον κάποιου
παλιοῦ της φίλου, ὕστερα ἀπὸ ἕναν δεσμὸ δυὸ μηνῶν,
ποὺ εἶχε κοστίσει στὸν κ. Βρουγούμη καμιὰ ἑκατοστὴ
λίρες ἐγγλέζικες, ἡ νεαρὴ θεατρίνα τοῦ ἑλαφροῦ μου-
σικοῦ θεάτρου εἶχε χάσει ξαφνικὰ τὰ ἴχνη τοῦ φίλου
της. «Σχεδὸν» ξαφνικά, γιατί στ' ἀλήθεια ὁ κ. Βρουγού-
μης — καλοαναθρεμένος ἄνθρωπος — τὴν εἰδοποίησε ἕνα
πρωῒ μὲ γράμμα του, ὅτι «ἀναγκάζεται νὰ λείψει γιὰ
δουλειές, δὲν ξέρει πόσον καιρὸ καὶ θὰ ξαναγράψει».

Καμιὰ εἵδηση μετὰ. Ἡ Νανὰ φαγώθηκε νὰ τὸν βρεῖ.
Τίποτα, πουθενά. Στὸ ξενοδοχεῖο του εἶχε πληρώσει κι'
εἶχε φύγει, χωρὶς ν' ἀφήσει διεύθυνση. Χτὲς βράδι, στὴν
παράσταση, πάνω ἀπὸ τὴ σκηνή, ἡ Νανὰ τὸν ἀναγνώρισε
στὸν τέταρτο μπάγκο τῆς πλατείας. Τὸν ἔδειξε ἀμέσως
σὲ μιὰ συνάδερφό της, ποὺ θὰ τέλειωνε πρίν, καὶ τὴν πα-
ρακάλεσε νὰ τὸν παρακολουθήσει.

— Μὴν τὸν χάσεις ἀπ' τὸ μάτι σου. Γιά τὸνομα τοῦ Θεοῦ. Σὲ θέλω.

Κι' ὅταν συναντήθηκαν ἀργότερα ἡ Νανὰ κι' ἡ φίλη της, στὸ γαλατάδικο τῆς ὁδοῦ Μπενάκη, ἡ φίλη της τῆς εἶπε στὸ αὐτὶ (γιατὶ εἶταν κι' ἄλλοι μπροστὰ) ὅτι ὁ κύριος ποὺ ἐνδιαφέρεται μπῆκε στὸ ξενοδοχεῖο Χ.

— Ἐκεῖ θὰ μένει.

Ἡ Νανὰ δὲ δέχτηκε νὰ τῇ συνοδέψει κανένας ἐκεῖνο τὸ βράδι σπíti της. Πέρασε μιὰ νύχτα ἡσυχη, ὀχτῶ ὥρες ὕπνο, μονορούφι. Θὰ κοιμόταν κι' ἄλλο, ἂν δὲν εἶχε «πρόβες» τὴν ἄλλη μέρα στὸ θέατρο ἀπὸ τὶς 11 τὸ πρωί.

Εἶχε κέφι. Τὸ μακρόσυρτο, τὸ λιγωμένο ἑλληνικὸ ταγκὸ ποὺ εἶχε νὰ τραγουδήσει, δὲν κατάφερνε νὰ τὸ πεῖ ἀρκετὰ παθητικά. Ὁ μαέστρος ἰδρωσε μὲ τὶς ἐπαναλήψεις. Ἀντίθετα, ἕναν ἀμερικάνικο χορό, μιὰ παρωδία κι' ἕνα εὐθυμο «σκέτς» τὰ ἐπανάλαβε μὲ ἀληθινὸ γοῦστο, μὲ πολὺ μπρίο.

Τέλειωσαν οἱ «πρόβες» δυόμιση περασμένες. Ἡ Νανὰ εἶχε τηλεφωνήσει, ὥστόσο, στὸ ξενοδοχεῖο ὅπου πῆγε χιτὲς νύχτα ὁ κ. Βρουγούμης, κι' εἶχε βεβαιωθεῖ ποῦ καθόταν ὁ φίλος της. Ἦξερε τί εἶχε νὰ κάνει.

Γύρισε στὶς τρεῖς σπíti της, νὰ φάει. Ἡ μητέρα της—παλιὰ ἡθοποιὸς κι' ἐκείνη, ἀποτραθηγμένη πιά—εἶταν ἄρρωστη στὸ κρεβάτι. Ἡ πονεμένη μητέρα παραπονέθηκε γιὰ τὴν ὑγεία της.

— Βάσανα, παιδάκι μου.

— Ἔ, μαμάκα μου, ὁ καθένας ἔχει τὰ δικά του. Δὲν εἶσαι καλότερα σήμερα;

Ἡ Νανὰ εἶχε ὄρεξη. Ἐφαγε μονάχη, κουβεντιάζοντας μὲ τὸ μικρὸ δουλάκι, ποὺ καθόταν ὄρθιο μπρὸς στὸν μπουφέ.

Τὴν ὥρα ποὺ ἔτρωγε, τῆς ἔφεραν ἓνα γράμμα. Ἄλλο ἐμπόδιο αὐτό. Μὰ δὲν μποροῦσε καὶ νὰ χαλάσει τὰ σίγουρα πράγματα, γιὰ νὰ κυνηγήσει τὰ ἀθέβαια. Θὰ πήγαινε λίγο ἀργότερα νὰ βρεῖ τὸ Βρουγούμη.

Φίλησε τὴ μητέρα της κι' ἔφυγε. Τέσσερις ἡ ὥρα τὴν περίμενε ἓνας φίλος στὴ γκαρσονιέρα του. Ἐνας ἀπόστρατος συνταγματάρχης, ποὺ ἤθελε νὰ τὴ βλέπει μιὰ φορὰ τὴ βδομάδα στὶς τέσσερις τὸ ἀπόγεμα. Κι' ἀποζημίωνε καλά.

Μόλις ἔφτασε ἡ Νανὰ, ὁ εὐγενικὸς ἀπόστρατος ἄρχισε τὶς περιποιήσεις του.

— Ὅχι, μαννάκι μου, τοῦ εἶπε ἡ Νανὰ, σήμερα δὲν εἶμαι στὰ καλά μου. Ἀφησέ με.

Μὲ τὰ παρακάλια, τὸν ἄφησε νὰ κάνει τὸ κέφι του. Ξεμπέρδεψε ἕξη παρὰ τέταρτο.

— Στὸ καλό, χρυσό μου, τῆς εἶπε ἐκεῖνος.

— Μπάϊ - μπάϊ, ἔκανε αὐτὴ, ἐγγλεζομαθημένη.

Πετάχτηκε βιαστική, μ' ἓνα ταξί, στὸ ξενοδοχεῖο ὅπου ἔμενε ὁ κ. Μικὲς Βρουγούμης, ἔτοιμη νὰ τοῦ κάνει μιὰ φοβερὴ σκηνὴ, γιὰ τὴ λύπη της ποὺ τὸν ἔχασε, γιὰ τὴ χαρὰ ποὺ τὸν ξαναβρῆκε.

Μὲ αὐτὴ τὴ Νανὰ Γρηγορίου εἶταν «τσιμπημένος» κάποιος, στ' ἀληθινά. Ὁ Θαλῆς Μεγαλόκαρδος. Λογοτέχνης.

Σὰν ξύπνησε τὸ πρωῒ στὶς ἐνιά, τὸ πρῶτο ποὺ ἀντίκρουσε εἶταν ἡ φωτογραφία τῆς Νανᾶς, ἀκουμπησμένη στὸ μεσιανὸ τραπέζι καὶ γυρισμένη καταπάνω του. Ἐνα

νόστιμο κεφαλάκι με πολλά μαλλιά άχνά, με τσίνουρα μεγάλα, μέσα σε κορνίζα χρομέ.

Το δωμάτιο δεν είναι εύρύχωρο, δεν είναι πλούσιο. Μά τα έπιπλα έχουν γούστο, τα λίγα μπιμπλό, οι πέντε εικόνες στους τοίχους που φωτίστηκαν ζωηρά, μόλις άνοιξαν τα παράθυρα.

Ο Θαλής Μεγαλόκαρδος έμεινε άρκετή ώρα άσάλευτος στο κρεβάτι του, κουκουλωμένος μες' στα σκεπάσματα, με τα βλέφαρα σφαιλιστά. Έπειτα πέταξε άπότομα τις κουβέρτες άπό πάνω του, χτένισε τα μαλλιά του με τα δάχτυλα και φόρεσε πάνω άπ' την τσαλακωμένη γαλάζια πυτζάμα μιá παλιά ρόμπα γκρενά.

Πήγε ως το παράθυρο, κοίταξε τις άντικρυνές ταρατσες, τον ουρανó, (το δωμάτιό του είταν πολύ ψηλά για να βλέπει δρόμο, κάτω) δεν πρόσεξε τί είδε κι' άφηρημένος στρώθηκε μπρος στο τραπέζι — όχι το τραπέζι με τή φωτογραφία, αλλά ένα μεγαλείτερο με πολλές κόλες χαρτί μουντζουρωμένο — κι' άρχισε να γράφει.

Είταν ενιά και τέταρτο, ενιά και είκοσι: Δέ σταμάτησε να γράφει ως στις μιάμιση, που ήρθε ή ύπηρέτρια, να ρωτήσει αν ξύπνησε.

— Μπά, κύριε Θαλή, κι' έγώ που νόμιζα ότι κοιμόσαστε άκόμα.

— Καλά, καλά, έκανε ο Θαλής σκυμένος στα χαρτιά του κι' άποφεύγοντας να διακόψει τή δουλειά του. Θα κατέβω άμέσως. Πες ότι έρχομαι.

Κι' έγραψε άκόμα πέντε λεπτά. Τότε σηκώθηκε για να κατέβει. Σηκώθηκε όριστικά. Γιατί καθώς έγραφε τέσσερις όλόκληρες ώρες πριν, δεν είχε πάψει να σηκώ-

νεται καὶ νὰ κάνει βήματα ἀπάνω - κάτω μεσ' στὸ δωμάτιο, βυθισμένος στοὺς στοχασμούς του.

Ἀλλὰ αὐτὸ ἀποτελοῦσε ἀναπόσπαστο στοιχεῖο στὴ συγγραφή του. Ἔκανε μερικά βήματα, ἐτοίμαζε στὸ μυαλό του ἐκεῖνο ποὺ θὰ ἔγραφε, καθόταν ὕστερα καὶ τὸ ἔστρωνε στὸ χαρτί. Αὐτὸ γινόταν ἀδιάκοπα, ἔτσι ποὺ νὰ μοιάζει ὁ Θαλῆς, ὅταν συνέγραφε, μὲ θηρίο φυλακισμένο σὲ κλουβί, ποὺ ζητάει νὰ λυτρωθεῖ.

Στὸ τραπέζι, οἱ ἄλλοι ποὺ μιλοῦσαν γιὰ τὶς δουλειές τοῦ πρωῒνοῦ, γιὰ τὰ τρεχάματά τους, γιὰ τὶς πραγματικότητες τῆς ζωῆς, οὔτε καὶ πρόσεξαν καλὰ - καλὰ τὰ λόγια ἐκείνοῦ ποὺ κατέβαινε τώρα ἀπὸ τὸ δωμάτιό του μὲ τὴ ρόμπα του, κουβαλώντας ἀκόμα μέσα του τὰ ποικίλα πλάσματα τῆς φαντασίας, σὰ ν' ἄβγαινε μόλις ἀπὸ τὸ κρεβάτι.

Σιγὰ - σιγὰ, ὥστόσο, πλησίασε κι' αὐτὸς τοὺς κοινούς θνητοὺς κι' ἀνακατώθηκε στὴ γενικὴ κουθέντα. Ὁ πατέρας, ἀφοῦ εἶπε κάτι δυσάρεστο, ξανάρχισε νὰ μασάει μὲ τὰ μπρὸς τὰ δόντια. Ὁ μεγαλειότερος ἀδερφός, ποὺ εἶταν δραστήριος ἀλλὰ πνιγμένος στὶς δουλειές, παραπονέθηκε ὅτι ὁ Θαλῆς δὲν κάνει τίποτα.

— Νὰ πάει αὐτός, εἶπε, ἐγὼ δὲν προφταίνω.

Εἶταν γιὰ κάποια δουλειὰ τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ Θαλῆς διαμαρτυρήθηκε:

— Κι' ἐγὼ δὲν ἔχω λεπτὸ νὰ χάσω. Βλέπεις, δὲν πρόκανα οὔτε νὰ ντυθῶ.

Ὁ μεγαλειότερος ἀδερφός σήκωσε τοὺς ὤμους περιφρονητικά. Ἡ μητέρα συλλογίστηκε:

— Τὸ καημένο τὸ παιδί.

Ὁ πατέρας ὁμως φουρκίστηκε.

—“Ε, λοιπόν, μήπως θέλετε νά πάω ἐγώ, ὁ γέρος :

Ἡ ἀδερφή, ἀδιάφορη, λογάριαζε τί θὰ τῆς περίσσευε μετὰ τὴν πληρωμὴ τῆς καπελοῦς, γιὰ νά πάρει κάλτσες μεταξωτές, ποὺ τίς εἶχε ἀδιάκοπα ἀνάγκη.

Μετὰ τὸν καφέ, μετὰ τὰ δυὸ τυπικὰ τσιγάρα, ἡ οἰκογένεια σκόρπισε. Ὁ πατέρας κλείστηκε στὸ δωμάτιό του, ἡ μητέρα πῆγε στὴ νύφη της, ὁ μεγάλος γιὸς στὰ ἀκατάπαυτα τρεχάματα, ἡ ἀδερφή κάπου, ἄγνωστο ποῦ. Κι’ ὁ Θαλῆς στὴν κρεβατοκάμαρά του.

Ξαναβρῆκε τὰ γεννήματα τῆς φαντασίας, εὐπλαστα στὰ χέρια του, ὑπάκουα στὴ θέλησή του. Στρώθηκε μπρὸς στὸ τραπέζι καὶ βάλθηκε νά γράφει, νά γράφει.

Τὴν πρώτη φράση τὴν εἶχε ἐτοιμάσει ἀπὸ τὸ τραπέζι, τὴν ὥρα ποὺ ἔτρωγε τὴ σαλάτα. Οἱ κατοπινὲς φράσεις δέθηκαν σ’ αὐτὴν ὁμαλά, σχεδὸν αὐτόματα.

Ὅταν σκούνταβε κάθε τόσο σὲ μιὰ προσωρινότατη ἐξάντληση τῆς ἔμπνευσης, σηκωνόταν καὶ βημάτιζε μεσ’ στὸ δωμάτιο, κυοφορώντας τὴ συνέχεια. Ἔπειτα ξανακαθόταν βιαστικὰ κι’ ἀράδιαζε ἀράδες - ἀράδες λόγια.

Δὲ σταμάτησε αὐτὴ ἡ δουλειὰ παρὰ μιὰ φορά, ποὺ ὁ Θαλῆς ἦρθε καὶ στάθηκε ἀφηρημένος μπρὸς στὸ τραπέζι μὲ τὴ φωτογραφία τῆς Νανᾶς. Σὰ νά ξεαφαιρέθηκε τότε. Πῆρε τὴ φωτογραφία στὰ χέρια καὶ τὴν κοίταξε προσεχτικὰ, πεισματάρικα. Μετά, τὴν ἀκούμπησε πάλι στὴ θέση της καὶ ξαναπῆρε τὴν πέννα. Αὐτὸ εἶταν.

Δὲ σταμάτησε ὥς τίς ἐνιάμιση τὸ βράδι, παρὰ γιὰ ν’ ἀνάψει τὸ ἡλεκτρικό, ὅταν δὲν ἔβλεπε πιά ὄχι μόνο τί γράφει, ἀλλὰ καὶ ποῦ γράφει.

Εἶταν ἓνα μυθιστόρημα ποὺ δούλευε. Τὸ μυθιστόρημα τῆς γενεᾶς τοῦ μεταπόλεμου. Τῆς γενεᾶς του. Ἡ ἱστορία

πολλῶν νέων ποὺ ἔχασαν κάθε πίστη στὰ παλιά, μὰ ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε ἐμπιστοσύνη στὰ δικά τους ἔργα.

Ἱστορία μὲ πολλὰ πρόσωπα, νέους καὶ νέες, ἀνικανοποίητους, ποὺ πρωτοθαίνουν στὴ ζωὴ μὲ κέφι. Μέσα σὲ μιὰν ἀτμόσφαιρα ἀμφίβολη, μεταβλητὴ, ρευστὴ, ἀνήσυχη, μὲ τὴν ἀδιάκοπη ἀπειλὴ μιᾶς οἰκονομικῆς κρίσης ἢ ἐνὸς μεγάλου πολέμου.

«Δίχως χτές, δίχως αὔριο» εἶναι ὁ τίτλος τοῦ μυθιστορήματος ποὺ γράφει ὁ Θαλῆς.

Ἦφτασε ἀπόψε στὴ σελίδα 340 τοῦ δεύτερου τόμου καὶ τότε σταμάτησε. Εἶταν ἐνιάμιση τὸ βράδι. Νύχτα. Ἦσυχία. Μόνο μιὰ στιγμή κάποιο τράμ ἀπόμακρο σὲ στροφὴ τῆς ράγιας.

Ὁ Θαλῆς σηκώθηκε ἀπὸ τὸ γραφεῖο του μὲ θλίψη. Ἦπρεπε νὰ ντυθεῖ, νὰ πλυθεῖ, νὰ φύγει. Νίφτηκε καὶ ξουρίστηκε γρήγορα, πρόχειρα, καὶ ντύθηκε μὲ ὅ,τι βρῆκε μπροστά του.

Στὶς δέκα καὶ δέκα μπῆκε σὲ μιὰ μπουραρία κι' ἔφαγε κάτι στὸ πόδι. Διψοῦσε προπάντων. Τρεῖς μπῦρες. Πλήρωσε κι' ἔφυγε. Στὶς δέκα καὶ μισὴ βρισκόταν στὸ καφενεῖο. Τὸν περίμενε κάποιος φίλος.

— Καλὸ στον, τοῦ εἶπε ὁ ἄλλος.

— Γειὰ χαρά, ἀποκρίθηκε ὁ Θαλῆς, τί χαμπάρια;

Ὁ φίλος χαμογέλασε κι' ἔκανε μιὰ χειρονομία σὰ ν' ἀνακάτευε τὸν ἀέρα.

— Θαλῆ μου, χτύπα ξύλο. Εἶμαι εὐτυχισμένος. Ὅλες οἱ ἐπιθυμίες μου πραγματοποιοῦνται.

Ὁ Θαλῆς γέλασε.

—'Αλλοίμονό σου, καημένε. Ξέρεις τί λέει ἡ χειρότερη κατάρα στὶς Ἰνδίες: «Ἄμποτε νὰ πραγματωθοῦν ὅλες σου οἱ ἐπιθυμίες».

Ὁ φίλος διαμαρτυρήθηκε.

Εἶταν ὁ Μανώλης Νικολαΐδης, μοναχογιὸς καὶ διάδοχος τοῦ οἴκου «Νικολαΐδης καὶ Σία», εἶδη κιγκαλερίας. Μοναχογιὸς καὶ κανακάρης. Εἴκοσι τεσσάρων χρόνων παιδί, ὁμορφο, καλοκαμωμένο, κρυφὸ καμάρι τῶν γονιῶν του, ἀλλὰ καὶ τὸ μεγάλο τους παράπονο, γιατί δὲν ἤθελε νὰ δουλέψει στὸ μαγαζί. Μὰ χρυσέ μου, μὰ καλέ μου, τίποτα. Ἀγρίευε ὁ πατέρας, ἔβριζε. Τίποτα πάλι. Ὁ Μανώλης ξυπνοῦσε πάντοτε, καθὼς ξύπνησε καὶ σήμερα τὸ πρωῒ, στὶς ἐνιά, ἐνιάμιση. Ἡ ὑπηρέτρια τοῦ ἔφερε τὸ γάλα στὸ κρεβάτι, τὴν ἐφημερίδα στὸ κρεβάτι. Χασμουριέται, τεντώνεται, ἀναστενάζει χωρὶς λόγο. Βγαίνει ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ γλυστράει μέσα στὸ μπάνιο. Κατὰ τὶς ἑντεκα ἐμφανίζεται γιὰ λίγο στὸ μαγαζί. Κάθεται μισὴ ὥρα στὸ ταμεῖο. Ἐπειτα χάνεται ξαφνικά.

— Ποῦ εἶναι ὁ Μανώλης;

Ἄφαντος.

— Θὰ πῆγε στὸν Πειραιᾶ, γιὰ τὴ δουλειὰ τοῦ Τελωνείου.

Πῆγε στὴ θάλασσα, εἶναι ἡ ἀλήθεια, ἀλλὰ γιὰ νὰ πάρει τὸν ἀέρα του. Ἐπειτα γύρισε μεσημέρι περασμένο πιά καὶ συνάντησε κάποιον φίλο του στὸ καφενεῖο. Μιλοῦνε πολιτικά, μιλοῦνε κοινωνικά. Ὁ Μανώλης εἶναι ἀνήσυχο μυαλό, ἀχόρταγο, ἀκαταστάλαχτο. Δὲν εἶναι εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴ ζωὴ, δὲν εἶναι προσαρμοσμένος στὸ οἰκογενειακό του περιβάλλον, δὲν εἶναι ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὰ κοινωνικά πλαίσια ὅπου ζεῖ. Διαθάζει σο-

σιαλιστικά βιβλία κι' εϋχεται ἀναμπουμποῦλες, ταραχές, ἔτσι, γιὰ νὰ ἰσορροπήσει ὁ ταραγμένος ἐσωτερικός του κόσμος. Δὲν πιστεύει σὲ τίποτα, λέει. Δὲν ξέρει καμιὰ ἱεραρχία.

— Θέλω καινούργια πράματα, καινούργια πρόσωπα, ἀλλοιώτικες καταστάσεις. Και—νούρ—γιες.

— Νὰ εἶχα τὰ χρήματά σου, τοῦ λέει ὁ φίλος του, θὰ ἔκανα ταξίδια, ταξίδια.

Αὐτὸς δὲν ἀποφασίζει τίποτα ποτέ. Γύρισε σπíti του στὶς μιάμιση. Οἱ γονεῖς του εἶταν κιόλας στὸ τραπέζι κι' ἔτρωγαν. Χωρὶς πολλὲς κουβέντες. Ὁ γέρος θυμωμένος μὲ τὸ γιό, ἢ μητέρα ἀπὸ φόβο μὴν προκαλέσει ἀδέξια καμιὰ βίαιη σύγκρουση, ὁ γιὸς γιὰτὶ δὲν εἶχε τίποτα νὰ πεῖ μὲ τοὺς γονεῖς του. Τὸ μυαλό του κυνηγáει νὰ ξεδιαλύνει στοχασμοὺς περίπλοκους καὶ σκοτεινοὺς. Ἡ κοινωνία, ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἀνησυχία παντοῦ — προπάντων μέσα του.

Ἀμέσως μετὰ τὸ φαγητὸ ὁ Μανώλης ἐξαφανίζεται πάλι. Πέρασε στὸ μαγαζὶ νὰ πάρει χρήματα ἀπὸ τὸ ταμείο καὶ πῆγε ἴσια σὲ κάποιο τυπογραφεῖο. Τὰ πιεστήρια - μαμουθ μουγκρίζουν ρυθμικά, ξερνώντας μεγάλες κόλες χαρτὶ μελανιασμένο. Στὸ βάθος, σ' ἓνα μικροσκοπικὸ γραφειάκι, κάθονται δυὸ νέοι καὶ κουβεντιάζουν. Ὁ Μανώλης κάθησε μαζί τους, μὲ τὸ καπέλο στὸ κεφάλι. Πρόκειται νὰ ἰδρύσουν περιοδικό. "Ἐνα περιοδικὸ πρωτοπορειακὸ μὲ τὸν τίτλο «Τὸ Καράβι».

— «Τὸ μεθυσμένο καράβι», πρότεινε ὁ πιὸ μεγάλος ἀπὸ τοὺς τρεῖς, ἓνας μὲ μαῦρο μουστάκι.

— "Οχι ἀδερφέ, ἀπαντάει ὁ Μανώλης. Αὐτὸ εἶναι ποίημα τοῦ Ρεμπώ.

— Νὰ γίνει «Τὸ τρελλὸ καράθι» τὸ λοιπὸν.

— Κολοκύθια. «Τὸ Καράθι» σκέτα. Ὅπως εἶχαμε μείνει σύμφωνοι ἀπὸ προχτές.

Ὁ τρίτος, ποὺ δὲν εἶχε μιλήσει ἀκόμα, γέλασε:

— Προσοχὴ νὰ μὴ γίνει «Τὸ σάπιο καράθι».

— Τὸν κακὸ σου τὸν καιρό, εἶναι ἡ κοινὴ ἀπάντηση τῶν ἄλλων. Δὲν πιστεύεις, μωρέ, σὲ τίποτα, οὔτε στὴ δυναμικότητά σου.

Ἀκολουθεῖ συζήτηση δυὸ ὥρες ὁλόκληρες. Ἡ μέρα προχωρεῖ, χαμηλώνει, πέφτει. Ἀπὸ τσιγάρο σὲ τσιγάρο κι' ἀπὸ καφὲ σὲ καφέ. Στὸ τυπογραφεῖο σταμάτησε ἡ καρδιά τῶν μαμούθ. Οἱ στοιχειοθέτες, οἱ λινοτύπες, οἱ τυπογράφοι, ὁ ἀρχιεργάτης, οἱ μικροὶ βοηθοὶ σχολάσανε καὶ φεύγουν. Παστρεύουν τὰ χέρια τους ἀπὸ τὰ μελάνια καὶ χύνονται στοὺς δρόμους. Τὸ γραφειάκι ἔμεινε σκοτεινὸ. Οἱ φωνές τῶν τριῶν συζητητῶν βγαίνουν σχεδὸν ἀπὸ τὸ σκοτάδι, σὰν ἀπὸ σπηλιά.

Τὴν ἴδια ὥρα, σ' ἓνα μεγάλο κατάστημα, ὁδὸς Σταδίου, πίσω ἀπὸ τὶς βιτρίνες μὲ τὰ καλλυντικὰ εἶδη, μπουκαλάκια μὲ πολύτιμα ἀρώματα, κουτιά μὲ ἀκριθεὺς ποῦδρες, κραγιόνια, ὀδοντόπαστες, κρέμες καὶ βαζελίνες «σουπερφίνες», μιὰ μικρὴ πουλήτρια, ἓνα κοριτσάκι σχεδόν, κοίταζε καὶ ξανακοίταζε τὸ ρολογάκι τοῦ χεριοῦ της. Ἡ Σταυρούλα, δεκαοχτῶ χρόνων ἀπὸ τὴν περασμένη βδομάδα, εἶχε τὸ ραντεβού της μόλις κλείσουνε τὰ μαγαζιά. Εἶταν ἀπὸ τὰ πέρσι ὑπάλληλος σ' αὐτὸ τὸ μεγάλο κατάστημα, ποὺ πουλοῦσε ἀπ' ὅλα. Πέντε πατώματα μαγαζί, δυὸ ὑπόγεια, διακόσοι ὑπάλληλοι τουλάχιστον, τέσσερις ἀναβατήρες, ἓνας κόσμος ὁλόκληρος.

Τὴ Σταυρούλα τὴν ἔβαλαν στὰ καλλυντικὰ εἶδη γιὰ τὰ ὁμορφά της τὰ μάτια καὶ γιὰ τὰ ὠραῖα της χέρια. Πουλοῦσε στὶς κυρίες τὴν ὁμορφιά, τὴν τεχνητὴ ὁμορφιά, χρώματα, ἀρώματα, λάμψη ματιῶν, ἀπαλότητα δέρματος. Μὰ αὐτὴ εἶχε τὸ νοῦ της ἄλλοῦ, γιατί εἶταν ἐρωτευμένη, πρώτη φορὰ ἐρωτευμένη. Στὴν ἥσυχη, τὴ φτωχή, τὴ μονότονη ζωούλα της εἶχε ἔρθει νὰ μπλεχτεῖ κάποιο αἶσθημα, ἓνα ψευτοαἶσθημα στὴν ἀρχή, μιὰ γνωριμία τῆς τύχης, τοῦ δρόμου, ποὺ ἄναψε κι' ἐκόρωσε κι' ἔγινε ἀγάπη ἀληθινή.

Ἡ Σταυρούλα, ποὺ ξυπνοῦσε ἄλλοτε σὰν πουλάκι ἐλαφριά καὶ ξένοιαστη καὶ περνοῦσε τὴν ἡμέρα της στὸ κατάστημα δουλεύοντας καὶ γελώντας μὲ τὶς ἄλλες πουλήτριες, καὶ ποὺ τὸ βράδι γύριζε ἥσυχχα - ἥσυχχα σπιτάκι της, νὰ βοηθήσει τὴ μητέρα στὸ φαγητὸ ἢ στὴ λάτρα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν μικρότερων παιδιῶν, αὐτὴ, τώρα, ἔνιωθε ἀναστατωμένη τὴ ζωὴ της καὶ στὴν πιὸ ἐλάχιστη λεπτομέρεια. Σήμερα, σὰν καὶ χτές, σὰν καὶ προχτές, ξύπνησε νωρὶς - νωρὶς μὲ τὴν ἔνοια τοῦ καλοῦ της βάρους στὴν καρδιά.

Δὲν εἶχε ξημερώσει ἀκόμα, κι' ἐκείνη εἶχε σηκωθεί κι' ἔβραζε τὸν καφὲ τοῦ πατέρα καὶ τοῦ μεγάλου ἀδερφοῦ, ποὺ δουλεύει σ' ἓνα ἐργοστάσιο. Ἡ μάνα εἶχε βαλθεῖ κιόλας ν' ἀπλώσει τὴ χτεσινὴ πλύση στὰ σκοινιά τῆς αὐλῆς, κι' ὁ πατέρας μὲ τὸ γιὸ ἐτοιμάζονταν νὰ πάνε στὴ δουλειά. Τὰ δυὸ μικρὰ κοιμούνται ἀκόμα. Ἡ Σταυρούλα, σὰν ἔφυγαν οἱ ἄντρες, ξέστρωσε τὰ κρεβάτια κι' ἀπλώσε τὰ σκεπάσματα στὰ δυὸ παράθυρα. Ἡ σκέψη της λοξοδρομοῦσε ἀδιάκοπα. Ἔπεφτε στὸ μα-

γικὸ ἐρωτικὸ ὄνειροπόλημα μὲ τὶς γλυκὲς ἀνησυχίες καὶ τὶς ταραγμένες λαχτάρεις.

Ἐφτάμιση ἔφυγε γιὰ τὸ κατάστημα. Δὲν πῆρε τὸ λεωφορεῖο. Μὲ τὰ ποδαράκια τῆς ἔκανε μισὴ ὥρα δρόμο ἀπὸ τὸ συνοικισμό στὴν ὁδὸ Σταδίου. Ἐργάστηκε ὅλη μέρα. Μὲ σύντομη διακοπὴ τὸ μεσημέρι, μιὰ ὥς τρεῖς. "Ἰσα-ἴσα ἢ ὥρα νὰ γυρίσει σπῖτι τῆς, νὰ φάει, νὰ βοηθήσει τὴ μητέρα τῆς σὲ κάποια δουλίτσα καὶ νὰ ξαναφύγει (μὲ τὸ λεωφορεῖο αὐτὴ τὴ φορά, γιατί εἶχε ἀργήσει), νὰ ξαναπάει στὸ μαγαζί, στὰ εἶδη καλλωπισμοῦ. Αὐτὴ, τάχα, δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τέτοια τουαλέτα πολυτελείας; Καθὼς πουλοῦσε ὅλα τὰ σχετικὰ, μάθαινε κι' ἔθρισκε μαζὶ τὴν εὐκαιρία, νὰ περιποιέται τὸν ἑαυτὸ τῆς. Λίγο τὰ νύχια, λίγο τὰ μαλλιά, λίγο τὰ χεῖλια. Καὶ τώρα ποὺ ζύγωνε ἢ ὥρα τῆς σκόλης, κοίταζε καὶ ξανακοίταζε τὸ ρολογάκι τοῦ χεριοῦ, πότε θάρθει ἢ στιγμὴ, νὰ πάει νὰ βρεῖ τὸν καλὸ τῆς. Τὸ Μανώλη.

Ἐκεῖνος, μολαταῦτα, κλεισμένος μέσα στὸ ἡρεμὸ τώρα τυπογραφεῖο, συζητοῦσε γιὰ θέματα γενικά, ἀνθρωπιστικά ἢ καὶ πανανθρώπινα, μὲ θερμὴ γεμάτη ἀμφιβολίες. "Όταν, ἄξαφνα, τοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ μυαλό, δίπλα στὴ σκέψη τοῦ Λαμπριολά, τοῦ Σορέλ καὶ τοῦ Μουσσολίνι, ἡ εἰκόνα τῆς Σταυρούλας.

Εἶχε μόλις ἑπτὰ λεπτὰ καιρὸ γιὰ τὸ ραντεβού του. Τὸ ἐνστικτο, ὅπως σὲ ξυπνάει μοναχό του τὸ πρωῒ στὴν ὥρα ποὺ πρέπει, ἔτσι τὸν ξύπνησε κι' αὐτὸν ἀπόψε, τὴν τελευταία στιγμὴ, παραμερίζοντας τὶς ἀνθρωπιστικὲς θεωρίες. Πῆρε ἓνα ταξὶ καὶ βρέθηκε στὸ Σύνταγμα.

Στάθηκε μπροστὰ σὲ μιὰ πόρτα κοντὰ στὸ παράρτημα τοῦ Ταχυδρομεῖου. Καὶ περίμενε. Πηγαινόρθε δυο-

τρεις φορές στο πεζοδρόμιο, ίσαμε τή φωτεινή γραμμή μιᾶς βιτρίνας. "Ενα αὐτοκίνητο ἄραξε δίπλα του, στο ἀκρόχειλο τοῦ δρόμου. "Ανοιξε ἡ πόρτα καὶ βγῆκε μιὰ κύρια ὥς τριάντα χρόνων μὲ βαρύτιμη γούνα, μὲ σπάνια εὐωδία, μὲ ἀέρα. Ὁ Μανώλης Νικολαΐδης ἀναγνώρισε τὴν Κα Ἑλένη Μινούλα. Ποῦ πήγαινε ἐδῶ, τέτοια ὥρα; Τὴν ἄφησε νὰ προσπεράσει χωρὶς νὰ τὸν δεῖ, κι' ὕστερα πλησίασε τὴν πόρτα ὅπου εἶχε μπεῖ. Διάθασε ἓνα ὄνομα στὴ μπρούτζινη πινακίδα: Κανέλος Δοάνου.

—"Α, ἦρθε νὰ τὸν πάρει, φυσικά, νὰ τοῦ πάρει τίποτα χιλιάρικα...

Τὶς ἄτιμες, συλλογίστηκε καὶ ξαναγύρισε ὥς τὴ φωτεινὴ βιτρίνα.

Τότε ἔφτασε καὶ ἡ Σταυρούλα. "Ενίωσε σὰ μιὰ λαχτάρρα, καθὼς τὴν εἶδε, κι' ὁ πόθος ἔκανε τὴν καρδιά του νὰ πεταλουδίσει μέσα στο στέρνο του. Διασχίσανε τὸ κοσμοπλημμυρισμένο Σύνταγμα, σκουντουφλώντας στο βραδινὸ πλῆθος, καὶ πήγανε στο γκαράζ, νὰ πάρει ὁ Μανώλης τὸ αὐτοκίνητό του.

"Οταν βρέθηκαν μόνοι, μεσ' στο κλειστὸ ἀμάξι, ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν. "Επειτα βγῆκαν, ἔφυγαν ἀπὸ τὴν πόλη, γοργὰ σὰν νᾶχαν φτερά. Καὶ χάθηκαν μέσα στὴ νύχτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΚΑΝΕΛΟΣ

I

Βγαίνοντας από τὸ σπίτι της, ἡ Ἑλένη Μινούλα περπάτησε λίγο στὸ χαλασμένο πεζοδρόμιο, προσέχοντας ποῦ πατάει. Κακομαθημένη ὅμως, μόλις ἔστριψε στὸ μεγάλο δρόμο, σταμάτησε τὸ πρῶτο ταξὶ ποὺ βρῆκε.

Ὅμόνοια. Πρόωρα βραδινὰ φῶτα. Μιὰ παρέα ἀπὸ μασκαράδες τῆς θύμησε ξαφνικά, ὅτι εἶταν τελευταῖο Σάββατο τῆς ἀποκριᾶς.

— Πῆγα νὰ ξεχάσω, συλλογίστηκε.

Κι' ἔδωσε ἄλλη διεύθυνση στὸν ὁδηγό. "Ενας μικρὸς ἐμπορικὸς δρόμος, παρακλάδι τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ. Πήδησε ἀπὸ τὸ ταξὶ καὶ μπῆκε πεταχτὴ στὴ ράφτρα της.

Ἀνάστημα μέτριο, μᾶλλον κοντό, σῶμα σχεδὸν γεμάτο, ἔξω ἀπὸ τὸ στήθος ποὺ βάραινε. Κινήσεις ζωηρὲς ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ βρέθηκε μέσα στὴν ταραχὴ τῶν δρόμων. "Ενα πρόσωπο παιδιάτικο, κουρασμένο γύρω στὰ μάτια, στὸ πηγούνι. Ἀπὸ τὰ μάτια ὅμως αὐτὰ χυνόταν, χυνόταν, ἀλήθεια, ἓνα βλέμμα θερμὸ καστανό, λυπημένο στιγμές - στιγμές — χτυπητὴ ἀντίθεση στὴ δροσιὰ τῶν κινήσεων, στὸ λαχτάρισμα τοῦ πλούσιου στήθους. Γυναῖκα κοντὰ στὰ σαράντα, μὲ μιὰ τεχνητὴ ἔκφραση ἀγγέλου στὸ πρόσωπο, μὲ τοὺς χυμοὺς τοῦ ὥριμου καρποῦ στὸ σῶμα. Κούραση κρυμένη, ἐξάλλου, μὲ

περίτεχνη φροντίδα κάτω από λεπτές κρέμες και αερώδεις ποῦδρες αρωματικές.

Πήδησε από τὸ ταξὶ καὶ μπῆκε στὴ ράφτρα της — μιὰ δεύτερη ράφτρα, ὅχι ἀπὸ τοὺς μεγάλους οἴκους — καὶ παρ' ὅλο τὸ μέτριο ἀνάστημά της σφάνταξε μεγαλόπρεπη, χάρη στὴν ὀρθία στάση τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ κεφαλιοῦ, χάρη στὶς ἀφελεῖς κινήσεις.

— Μὴν τυχὸν καὶ δὲ μοῦ τὸ στείλεις ἀπόψε, εἶπε στὴ ράφτρα... Μπορῶ νὰ τὸ δῶ;

— Μόλις τὸ στείλαμε, κ. Μινούλα. Θὰ εἶναι σπῖτι σας αὐτὴ τὴ στιγμή.

— Ἄ, μπράβο.

Ἡ ράφτρα συνόδεψε τὴν πελάτισσα ὡς τὴν πόρτα.

— Καλὴ διασκέδαση ἀπόψε. Θὰ εἶστε θαῦμα. Σᾶς πᾶει τρέλλα.

Ἡ Ἑλένη ξαναμπῆκε στὸ ταξὶ καὶ πῆγε ἴσια στὸ γραφεῖο τοῦ φίλου της. Σύνταγμα, κοντὰ στὸ παράρτημα τοῦ Ταχυδρομείου. Πλήρωσε τὸ ταξὶ κι' ἀνέβηκε στὸ δεύτερο πάτωμα. Μπρὸς τὴν πόρτα τοῦ γραφείου μιὰ ἄσπρη πλάκα ἐμαγιέ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ φίλου: Κανέλος Δοάνου.

Ἐσπρωξε τὴν πόρτα χωρὶς νὰ χτυπήσει. Ἕνας νέος, ποὺ ἔγραφε στὴ μηχανή, γύρισε στραβὰ τὸ κεφάλι πρὸς τὴν Ἑλένη, δίχως νὰ διακόψει τὴ δουλειά του.

— Εἶναι κανένας μέσα, κ. Μαθθία;

— Εἶναι ὁ κ. Σαντονίδης κι' ἓνας ἄλλος κύριος.

— Κύριος;

— Μᾶλλον. Κάποιος Δουλόπουλος. Περάστε ὅμως.

Μισοάνοιξε τὴν πόρτα κι' ἔσκυψε τὸ κεφάλι της πρὸς τὰ μέσα.

— Μπορώ ;

— Έλα.

— Καλῶς ὄρισες.

Φιλήθηκαν μὲ τὶς ἄκρες τῶν χειλιῶν τους.

— Τί ὥρα ἔφτασες ;... Καλησπέρα, κ. Σαντονίδα.

Χειραψία. Σύσταση μὲ τὸν κ. Δουλόπουλο.

— Χαίρω πολύ.

— Έχουμε δουλειὰ ὅμως, εἶπε ὁ Δοάνου. Θὰ μᾶς ἐπιτρέψεις. Κάτι ν' ἀποτελειώσουμε...

Τῆς χάϊδεψε τὸ μάγουλο πατρικά.

— Χάρηκα ποὺ σὲ εἶδα... Ἄν θέλεις, μπορεῖς νὰ κάτσεις στὸ διπλανὸ δωμάτιο. Ἐφεραν κι' ἓνα πακέτο γιὰ σένα.

— Ἄ, τ'όφεραν ;

Ἡ πόρτα τῆς διπλανῆς κάμαρας εἶταν ἀνοιγμένη. Ἡ Ἑλένη Μινούλα πέρασε σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιο κι' ἔβγαλε τὴ γούνα της. Ἐπειτα στάθηκε πάνω ἀπὸ τὸ τραπέζι, ὅπου εἶταν ἀκουμπησμένο ἓνα μεγάλο χαρτόνινο κουτὶ μὲ τὴν ἐτικέτα τῆς ράφτρας. Ἡ πόρτα τοῦ γραφείου ἔμεινε ἀνοιχτή. Οἱ τρεῖς ἄντρες εἶχαν ξαναπιάσει τὴ συζήτηση.

— Πόσες φορές συναντηθήκατε μαζί του ; ἔλεγε ἡ φωνὴ τοῦ κ. Σαντονίδα.

Ἡ φωνὴ τοῦ Κανέλου ἀποκρίθηκε :

— Δηλαδή, εἶναι ἀπίστευτο τὸ πόσο δύσκολο εἶναι νὰ φτάσεις ὥς αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο.

Τρίτη φωνὴ ἀνακατώθηκε στὶς ἄλλες :

— Μά... γιὰ ποιὸν λέτε, γιὰ ποιὸν λέτε ; ρωτοῦσε ὁ Δουλόπουλος.

— Εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ξένου μονοπωλίου, ἐξήγησε ὁ Δοάνου. “Ὅταν ἔρχεται στή Θεσσαλονίκη, νὰ δώσει παραγγελίες γιὰ καπνά, τοῦ γίνεται ἀληθινὴ πολιρκία. “Ὅλοι ὅσοι ἔχουν νὰ τοποθετήσουν καπνά, τὸν φέρνουν βόλτα, σὰ μῦγες. Δὲ φαντάζεστε... Τὸν εἶδα τρεῖς φορές. Τὸ ζήτημα εἶναι, ὅτι πέτυχα ν’ ἀγοράσει ἀπ’ το δικό μας γκρουῖπο ἑξακόσες χιλιάδες ὀκάδες μπασμᾶ.

Στὸ διπλανὸ δωμάτιο ἡ Ἑλένη Μινούλα εἶχε ἀνοίξει τὸ κουτὶ μὲ τὸ καινούργιο φόρεμα. Τράθηξε τὸ φόρεμα ἔξω καὶ τὸ κράτησε ὀλόρθο, μὲ τὰ δυὸ χέρια ἀπλωμένα μπροστά της. “Ἐνα φόρεμα βυζαντινῆς βασίλισσας, γιὰ τὸν ἀποψινὸ χορὸ τοῦ Μεγάλου Ξενοδοχείου.

Μαῦρο βελουῖδο μὲ πορφυρὴ στόφα στὸν ποδόγυρο καὶ μὲ κλειστὸ χρυσοκέντητο λαιμό. Ἀπὸ τὸ λαιμὸ κατέβαινε μπρὸς καὶ πίσω μιὰ χρυσοκέντητη λουρίδα ὡς τὸν ποδόγυρο, ποὺ σχημάτιζε ἔτσι μαζὶ μὲ τὴ χρυσοκέντητη ζώνη ἓνα χρυσὸ σταυρὸ ἔμπρὸς κι’ ἄλλον ἓνα στὴ ράχη. Ἡ ζώνη πολὺ φαρδειά, δεμένη στὸ πλάϊ, περίσσευε στὴ μιὰν ἄκρη, γυρισμένη ἀνάποδα, ἔτσι ποὺ ἡ βελούδινη πορφυρὴ φόδρα νὰ κρεμιέται στὸ ἀριστερὸ μπράτσο ἀναδιπλωμένο.

“Αφησε τὸ φόρεμα καὶ τράθηξε ἀπὸ τὸ κουτὶ ἓνα εἶδος μπέρτα. Τὸ αὐτοκρατορικὸ δελματίκι. Χρυσοκέντητα φοινικόκλαδα, πολύχρωμα κεντητὰ παγώνια καὶ δελφίνια. “Ἐνα γύρω, στολίδια ἀπὸ πολύτιμα πετράδια: προπάντων ἑκατοντάλιθο γιὰ τὰ πολλὰ του χρώματα, καὶ ἱερακίτη, πέτρα πράσινη μὲ κίτρινες πινελιές.

—Ὡραία εἶναι, εἶπε ἡ Ἑλένη καὶ τὸ ξανακοίταξε στὶς λεπτομέρειες. “Ἐκανε καλὴ δουλειὰ ἡ Μάρτ.

Στὸ γραφεῖο οἱ τρεῖς ἄντρες συζητοῦσαν.

— Μόλις κανονιστεῖ ἡ δουλειά, κ. Δουλόπουλε, θὰ σᾶς μετρηθοῦν ἑκατὸ χιλιάδες δραχμές.

— Εἶχαμε πεῖ ἑκατονπενήντα, κ. Δοάνου.

— Ναί, γιατί λογαριάζαμε σέ μεγαλείτερη παραγγελία.

— Ἐκατὸ εἶναι λίγες. Ἐσεῖς θὰ κερδίσετε δέκα ἑκατομμύρια ἴσως.

— Ὅχι δά, μὴν τὰ παραλέτε, κ. Δουλόπουλε. Εἴμαστε ἕνα γκρουῖπο ἀπὸ καμπόσους ἀνθρώπους, ποὺ θὰ μοιραστοῦμε τὰ κέρδη, ἀλλὰ ὅχι καὶ τόσα ποὺ τὰ φαντάζεστε... Μήπως νομίζετε ὅτι ἐμεῖς τὰ πέρνουμε τζάμπα τὰ καπνά;

— Ἐκατὸν πενήντα χιλιάδες.

— Θὰ προσπαθήσω, φίλε μου, νὰ πείσω καὶ τοὺς ἄλλους κυρίους. Ἐλπίζω νὰ συμβιβαστοῦν στὶς ἑκατὸν εἴκοσι.

Ὁ κ. Σαντονίδης μπῆκε στὴ μέση:

— Νὰ σᾶς πῶ ἐγώ, κ. Δουλόπουλε. Ὅπως ξέρετε, εἶμαι δικηγόρος στὴν Τράπεζα. Μπορῶ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω, ὅτι ὁ ὄμιλος Δοάνου — Ἐστατζόγλου κτλ. εἶναι χρεωμένος, γιὰ ἀγορὲς καπνῶν, μὲ πέντε ἑκατομμύρια δραχμές. Βραχυπρόθεσμα γραμμάτια μὲ τόκο ἑπτὰ τὰ ἑκατό. Δὲν εἶναι ἀστεῖα. Δὲν ἀνανεώνονται ἀδιάκοπα τὰ γραμμάτια...

Ἡ Ἑλένη Μινούλα εἶχε ἀποτραθηχτεῖ σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ δωματίου, ὅπου δὲν μπορούσε νὰ τῇ δεῖ κανένας ἀπὸ τὸ γραφεῖο, κι' εἶχε ἀλλάξει τὸ φόρεμά της. Δὲν εἶχε ὅμως καθρέφτη, νὰ δεῖ πῶς τῆς πηγαίνουν τὰ αὐτοκρατορικά, καὶ σκύβοντας τὸ κεφάλι πότε δεξιά, πότε ἀριστερά, αὐτοεξεταζόταν κι' αὐτοθαυμαζόταν, συγυρίζοντας μὲ τὸ χέρι ἢ χαϊδεύοντας τὸ πολύτιμο φουστάνι.

Ἔπειτα βαρέθηκε καὶ προχώρησε πρὸς τὸ γραφεῖο. Ἐπιθυμοῦσε νὰ τὴ δοῦν, ἔτσι ὁμορφή πού εἶταν. Στάθηκε, ὥστόσο, πίσω ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα, δίχως νὰ φαίνεται, καὶ κρυφάκουσε τί ἔλεγαν μέσα.

Ὁ Δουλόπουλος ἐτοιμαζόταν νὰ φύγει. Εἶχαν σηκωθεί οἱ τρεῖς ἄντρες καί, ὀρθιοὶ στὴ μέση τοῦ δωματίου, συζητοῦσαν ἀκόμα.

— Ἐξακόσες χιλιάδες ὀκάδες, ἔλεγε ὁ Δουλόπουλος, πρὸς πενήντα δραχμὲς τὴν ὀκά, μέσον ὄρο, κάνουν τριάντα ἑκατομμύρια. Ἀγορασμένα ἀπὸ τὸ μονοπώλιο πρὸς ἑβδομήντα δραχμὲς τουλάχιστον, κάνουν σαράντα δύο ἑκατομμύρια. Ἡ διαφορὰ σᾶς ἀφήνει δώδεκα ἑκατομμύρια...

Ἡ φωνὴ τοῦ Κανέλου ἔγινε κατηγορηματικὴ:

— Δὲν ἀγοράσαμε τόσο φτηνά, οὔτε πουλήσαμε τόσο ἀκριβά. Ἀπατᾶσθε...

— Μὴν ξεχνάτε, πρόσθεσε ὁ κ. Σαντονίδης, τὰ γραμμάτια. Εἶναι πέντε ἑκατομμύρια...

Ἐκατομμύρια, ἑκατομμύρια, ἑκατομμύρια. Αὐτὴ τὴ λέξη τὴν ἄκουσε ἡ Ἑλένη μιὰ, δύο, πέντε, δέκα φορές. Κι' αὐτὴ ἡ λέξη τὴν ἔκανε νὰ συλλογιστεῖ πῶς ὁ Κανέλος Δοάνου, ὁ φίλος της, εἶχε κατορθώσει, ἀπὸ τὸ τίποτα, νὰ παίζει μὲ τὰ ἑκατομμύρια σὰ μὲ βότσαλα.

Εἶταν ἓνα μικρὸ παιδί ἀπὸ τὴ Φθιώτιδα. Πατέρας ἀγρότης, μητέρα ἀπ' τὰ καλὰ σπίτια τοῦ τόπου. Εἶχαν τὸν τρόπο τους, εἶταν ὅμως πολλὰ τὰ στόματα. Ἡ γιαγιά, οἱ γονεῖς, μιὰ ἀδερφή τῆς μητέρας γεροντοκόρη, ἑφτὰ παιδιά. Ὁ Κανέλος εἶταν τὸ τρίτο παιδί, ἀλλὰ πρῶτο ἀγόρι.

Στὰ 1897, ὅταν ὁ Τούρκικος στρατὸς κατέβηκε ὡς τὴν Ταράτσα τῆς Λαμίας, οἱ Λαμιῶτες ἔσκαψαν τὴ γῆ κι' ἔκρυψαν ὅ,τι πολύτιμο εἶχαν μαζί με τὰ χαλκώματά τους, κι' ἔφυγαν στὰ βουνά. Ὁ Κανέλος τριῶν χρόνων παιδάκι. Τῆς εἶχε πεῖ, ὅτι θυμόταν τὴ φυγὴ. Αὐγὴ - αὐγὴ βγῆκαν ἀπὸ τὴ Λαμία. Οἱ γέροι, οἱ γυναῖκες, τὰ παιδιά. Ἀραιὰ καὶ ποῦ μιὰ ντουφεκιά στὸν ἀέρα ξεσήκωνε τὰ τρομαγμένα λελέκια, ποὺ φεύγοντας σκίζανε ἀργὰ τὸ διάστημα.

Ἀνέβηκαν τὶς πλαγιές τῆς Οἴτης. Κρύφτηκαν στὴ Δρακοσπηλιά. Ἄλλοι συγγενεῖς τοὺς εἶχαν καταφύγει στὸ Δραχμάνι, ἓνα μικρὸ χωριό. Ὁλόκληρη τὴ μέρα βάζαξε ἡ μάχη με τοὺς Τούρκους, κοντὰ στὴν Ταράτσα, τὸ τσιφλίκι τῶν Ζητουνιάτηδων. Ἀλλὰ τὸ βράδι γίνηκε ἀνακωχή. Εἶχε ἐπεμβεῖ ὁ Τσάρος. Βράδι - βράδι ἔφτασε τὸ φερμάνι τοῦ Σουλτάνου. Βγῆκαν στρατιῶτες με ἄσπρες σημαῖες καὶ τὸ ντουφεκίδι ἔπαψε. Ἐπειτα ἦρθε ἡ εἰρήνη.

Ξαναγύρισαν στὴ Λαμία. Γράμματα στὸ σχολιό, παιχνίδια με ἄλλα παιδιά πάνω στὸ βενετσιάνικο κάστρο ἢ περίπατος ὡς τὸν ὄχθο τῆς Ἀλαμάνας. Πιὸ συχνὰ ἀκόμα πήγαιναν στὰ Πηγαδούλια, ὅπου ἔπαιζε ἡ μουσικὴ τοῦ συντάγματος. Εἶχε ὠραῖα πλατάνια ἐκεῖ καὶ κόκκινες πικροδάφνες.

Πέρασαν τὰ χρόνια. Ὁ Κανέλος ἦρθε στὰ 1910 φοιτητὴς στὴν Ἀθήνα. Ἀναθρασμὸς τὸν καιρὸ ἐκεῖνο στὴν πρωτεύουσα. Τὸ Γουδί, ἡ ἀναθεώρηση τοῦ Συντάγματος, ἡ Διπλῇ Βουλῇ. Καινούργιες ἐλπίδες τοῦ ἐλληνισμοῦ φούσκωναν τὶς ψυχές τῶν νέων. Ἀναθεώρηση τῶν ψυχῶν, ἀναθεώρηση τῶν δυνάμεων.

Ξέσπασε ὁ πόλεμος τοῦ 1912. Πυρετὸς ἐνθουσιασμοῦ, πατριωτισμὸς καὶ ἥρωϊσμοὶ κι' ὄνειρα πραγματωμένα. Ἔπειτα τὸ 1913. Τὸ Κιλκίς. Ἡ νέα νίκη. Ἡ μελέτη τῆς Νομικῆς παραμερισμένη. Ἔγινε εἰρήνη κι' ἀπὸ τὰ θρανία λείπανε μερικοί. Τώρα ἦρθαν στὴ σειρά τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης. Μὰ δὲ βάσταξαν πολὺ.

Στὰ 1914 ὁ Κανέλος πῆγε στρατιώτης μὲ τὴν κλάση του. Ἀπὸ τότε δὲν ἀπολύθηκε ὡς τὰ 1922. Μόνο, ποὺ σιγὰ-σιγὰ ὁ ἐνθουσιασμὸς ἔπεσε, χαλάρωσε, ἔσθησε, κι' ἐκείνη ἡ ὥραία ὁρμὴ γιὰ αὐτοθυσία ἄλλαξε, ἔγινε φιλοζωΐα κι' ἀτομιστικὴ μικροσυμφεροντολογία.

Ἀφοῦ πολέμησε λίγο στὴ Μακεδονία, στὰ 1917—1918, κατάφερε καὶ μπῆκε στὴν Ἐπιμελητεία. Ἀνθυπασπιστής, ἀνθυπολοχαγός, ὑπολοχαγός. Οἱ φροντίδες τοῦ σιτισμοῦ, ὁ ρουχισμός, ἡ νομὴ, τὰ πολεμοφόδια. Ἀπολύθηκε στὰ 1922 λοχαγός.

Στὸν ἀναστατωμένο τότε τόπο, ποὺ εἶχε ν' ἀποκαταστήσει καὶ ν' ἀφομοιώσει πάνω ἀπὸ ἓνα ἑκατομμύριο καταστραμένον κόσμον, ὁ Κανέλος ἀκολουθοῦσε τὸ δρόμον τῶν ἐπιχειρήσεων. Πότε μιὰ ἐπιχείρηση οἰκοδομῶν, πότε μιὰ ὁποιαδήποτε μεσιτεία, πότε παιχνίδι μὲ τὰ πάνω ἢ μὲ τὰ κάτω στὸ Χρηματιστήριον. Πιάστηκε. Ἔκανε περιουσία.

Δὲν ξέχασε ὅμως τοὺς δικούς του. Οἱ γέροι εἶχαν πεθάνει. Δυὸ ἀδερφές εἶταν παντρεμένες στὸ χωριό, μὲ παιδιὰ. Ἕνας ἀδερφὸς εἶχε σκοτωθεῖ, ἱππέας, στὸ Σαγγάριο. Ἕνας ἄλλος ἐγκαταστάθηκε στὴ Ρουμανία. Μιὰ ἀδερφή ἀνύπαντρη, κάπου τριάντα χρόνων τώρα, ἔμεινε στὸ χωριὸ στὸ σπίτι τῆς πιὸ μεγάλης. Αὕτὴ θὰ τὴν προίκιζε ὁ Κανέλος. Καὶ στερνὸς ὁ μικρὸς ἀδερφός, εἰκοσι-

εφτά χρόνων παιδί. Ἐργαζόταν στήν ἐπιχείρηση τοῦ Κανέλου, πού τόν εἶχε ἀναλάβει, τόν εἶχε σπουδάσει καί τόν φρόντιζε πατρικά.

Ὁ Κανέλος εἶχε περάσει πιά τά σαράντα. Τότε συναντήθηκε μέ τήν Ἑλένη Μινούλα. Πάνε κάπου τρισημίση χρόνια.

Ὡς ἐκείνη τήν ἐποχή, ἡ ἐρωτική του ζωὴ εἶχε γνωρίσει πολλοὺς σταθμούς. Δυὸ ὅμως εἶταν οἱ κύριες φάσεις. Δυὸ ἄκρα. Ἡ ἀγνότητα καί ὁ ρομαντισμός στήν ἀρχή. Ἡ καθαρά ὕλική σεξουαλική ἀνάγκη, κατόπι. Πρῶτα τὸ ἀγνό, τὸ ἀθῶο παιδί, τὸ χωριατόπουλο, πού δέν ξέρει ἀπὸ τὴ γυναῖκα παρὰ ὅτι εἶναι ἡ μελλοντική συντρόφισσα τοῦ βίου, ἡ αὐριανὴ μητέρα τῶν παιδιῶν. Μὲ τὴ μοιραία αἰσθηματικὴ ἐκδήλωση τῶν ἐφηβικῶν χρόνων, ὅταν συνάντησε ἓνα ἀπόγεμα, σὲ μιὰν αὐλὴ, μιὰ κοπέλα μέ ξανθὲς μπλεξοῦδες καί μέ σταχτιὰ μάτια.

Παιδί τοῦ γυμνασίου αὐτός. Μιὰ κοπέλα, πού μέ τὸ χαμόγελό της ἔφερε τὴν ἀνοιξή μέσα του. Ὁ Κανέλος περνοῦσε ταχτικὰ ἀπὸ τὴν αὐλὴν αὐτὴ, καιροφυλαχτώντας νὰ τὴ δεῖ, νὰ τὴ δεῖ μόνο ἀπὸ μακριά. Μιὰ μέρα, κατὰ τὸ σούρουπο, τῆς μίλησε. Σύντομη κουθέντα, ἀθάρρευτη, κομπιασμένη.

Τὸ αἶσθημα βάσταξε δυόμιση χρόνια, γύρω ἀπὸ τὴν αὐλὴ μέ τις ἀνθισμένες μαντζουράνες καί μέ τὰ μπουγαρίνια. Ἀνάμεσα στὰ δυὸ παιδιά, ἡ συνεννόηση εἶχε γίνει μόνο μέ τὰ μάτια. Ἡ σχέση τους δέν κατάφερε νὰ φτάσει οὔτε στὸ ἀγνότερο φιλί. Μιὰ καλημέρα βιαστικὴ, μιὰ μελαγχολικὴ καληνύχτα. Προπολεμικὸς ἐπαρχιώτικος ρομαντισμός. Καμιὰ φορά, τις φεγγαρόλουστες νυχτιές, παρέα μέ ἄλλα παιδιά, σιγανὴ καντάδα ἀργοδιά-

βαινε τὸ δρόμο, μπρὸς στὴν αὐλὴ τῆς κοπέλας, καὶ στεκόταν στὴν παραπέρα γωνιά, ν' ἀνυψώσει τὴ φωνή της στὴ νυχτερινή σιγαλιά σὰν ἱκεσία.

Μὰ τέλειωσε τὸ Γυμνάσιο, κι' ὁ Κανέλος ἦρθε φοιτητῆς στὴν Ἀθήνα. Τὸ ἀγνὸ παιδὶ μὲ τὰ μεγάλα κομμένα μάτια καὶ τ' ἀκατάστατα μαλλιά, ἔγινε ὁ φοιτητῆς Δοάνου, ποὺ μελετάει καὶ ξενυχτάει στὸ καφενεῖο, συζητώντας γιὰ τοὺς Νεότουρκους ἢ γιὰ τὸ δημοτικισμό, ὁ φοιτητῆς ποὺ διαβάζει κι' ὁ φοιτητῆς ποὺ γλεντάει. Ξύπνησε ἄξαφνα ὁ νέος, ποὺ κρίνει ὅλες τὶς γυναῖκες μὲ βάση τὶς λίγες ἐκεῖνες, ποὺ τοῦ πουλοῦν πολὺ φτηνὰ τὸ κορμί τους ἀπάνω σὲ μiasμένα κρεβάτια. Ὁ νέος ποὺ περιφρονεῖ τὴ γυναῖκα, γιὰτὶ δὲν τὴν ἐχόρτασε καὶ γιὰτὶ δὲν τὴν ξέρει.

Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, ὁ νέος αὐτὸς ἔβαλε νερὸ στὸ κρασί του. Ὡστόσο ὅμως, μέσα του δὲν ξαναβρῆκε πιά θέση κανέναν σεβασμὸς στὰ αἰσθήματα, στὶς ψυχικότητες. Ἡ ζωὴ ἢ ἴδια ἄφησε στὴ φύση του νὰ κυριαρχηθεῖ ἀπὸ τὴν ὕλη, τὴν ἔσπρωξε πρὸς τὴν ὕλη.

Κι' ἔτσι γεννήθηκε ὁ πραχτικός, ὁ ψυχραῖμος κι' ὑπολογιστῆς ὕλιστῆς, ποὺ δὲ θεωρεῖ τὴ γυναῖκα παρὰ ἓνα ὄργανο — ἀγορασμένο πάντοτε — γιὰ τὴν ἀπόλαυσή του καὶ συμπλήρωμα μόνο συντροφιάς.

Καλόκαρδος ἄνθρωπος, ἐξάλλου, ὁ Κανέλος καὶ σπάταλος στὸ εὐκολοκερδισμένο του χρῆμα, ποτέ του δὲ στερήθηκε ἐρωμένη, ἐρωμένη σπιτωμένη, ντυμένη, δική του. Ὅσες γυναῖκες ἔτυχε νὰ τὸν γνωρίσουν ἔτσι, τὸν συμπαθήσανε ἀληθινά. Γιὰτὶ τὶς περιποιόταν μὲ τὸ δικό του τρόπο, ξόδευε γι' αὐτές, τὶς ἄφηνε πολὺ ἐλεύθερες, ἀπὸ ἀδιαφορία.

Μιά ἀπ' αὐτὲς τὶς φιλενάδες καὶ ἡ Ἑλένη Μινούλα. Ἀπὸ τρισήμεση χρόνια τώρα. Εἶχε φύγει ἓνα φθινοπωριάτικο Σαββατόβραδο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, μὲ τὸ αὐτοκίνητό του καὶ μὲ συντροφιά ἓνα μονάχα φίλο. Ἦθελε νὰ ξεκουραστεῖ στὸ Ξυλόκαστρο. Τὸν εἶχε πιάσει, ἐκείνη τὴν ἐποχή, σὰ μιὰ ψύχωση σχετικὰ μὲ τὴ μελλοντικὴ τοποθέτηση τῶν ἑλληνικῶν καπνῶν. Ὑπόβαλε στὴν Κυβέρνηση δυὸ ὑπομνήματα, ὁλόκληρες μελέτες δακτυλογραφημένες. Ἡ ἐξάρτηση, ἔλεγε, τοῦ κυριώτερου προϊόντος μας ἀπὸ μιὰ μοναδικὴ ἀγορά, εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐπικίνδυνη γιὰ τὴν οἰκονομία τοῦ τόπου. Ἐπρεπε μὲ κάθε τρόπο ν' ἀνοιχτοῦν νέες ἀγορές.

Εἶχε κουραστεῖ λίγο καὶ προτίμησε νὰ πάει, μονάχος μ' ἓνα φίλο, σὲ μιὰ ἡσυχὴ ἐξοχὴ γιὰ ἀνάπαυση. Εἶταν ὁ Ὀκτώβριος στὰ τέλη του. Τὸ φθινόπωρο ἔσερνε τὶς πρῶτες του συννεφιές στὸν οὐρανό. Σύννεφα ψηλά, κάτασπρα, ἀκίνδυνα ἀκόμα. Μόνο γιὰ ν' ἀνακουφίσουν ἀπ' τὶς ἀτέλειωτες λιακάδες πέντε μηνῶν. Ἐρημο τὸ Ξυλόκαστρο.

— Ἕνας κύριος μὲ τὴν κυρία του ἦρθαν κι' αὐτοὶ ἀπόψε, τοὺς εἶπε ὁ ξενοδόχος.

Ὁ Κανέλος βγῆκε μὲ τὸ φίλο του, μετὰ τὸ φαγητό. Περπάτησαν ράθυμα μεσ' στὸν Πευκιά. Ὁ Κορινθιακὸς ἔπαιζε μὲ τὰ νερά του σὰ δοξάρι ἀπάνω στὰ βότσαλα, κι' εἶταν μιὰ θεσπέσια ὑπόκρουση στὴ νυχτερινὴ γαλήνη τοῦ ἀκροθαλάσσιου δάσους.

— Πρέπει νὰ κατακτηθεῖ ἡ Αὐστραλία, ἔλεγε ὁ Κανέλος δεμένος πάντα στὶς ιδέες του. Στὴν Ἀγγλία ὑπάρχει ἔδαφος καλλιεργήσιμο. Ὁ Ἑγγλέζος μπορεῖ εὐκολὰ

νὰ συνηθίσει ἕναν καπνὸ ἀπὸ χαρμάνι Βιρτζίνιας καὶ Ἀγρινίου.

— Ἡ κατάκτηση τῆς Ἀγγλίας δὲν εἶναι εὐκόλη, ἀντίλεγε ὁ σκεπτικιστὴς ὁ φίλος.

— Χρειάζονται χρήματα. Νὰ ξοδευτοῦν μερικές ἑκατοσταριές ἑκατομμύρια. Τὸ Κράτος ἔχει καθῆκον ἀλλὰ καὶ συμφέρον νὰ ξοδέψει. Θὰ σπείρει γιὰ νὰ θερίσει.

— Εἶσαι ἀπόλυτα πεισμένος ὅτι ἡ συγκομιδὴ θὰ εἶναι ἱκανοποιητική;

— Εἶμαι. Ἀπόλυτα.

Γύρισαν κατὰ τὶς ἐντεκάμιση στὸ ξενοδοχεῖο καὶ κοιμήθηκαν. Τὴν ἄλλη μέρα, τὸ μεσημέρι, πῆγαν γιὰ φαῖ στὸ Περίπτερο τοῦ Τουρισμοῦ. Εἶταν μαζεμένοι κάπου δέκα ἄνθρωποι στὴν τραπεζαρία. Τὰ παράθυρα, φαρδεῖα ἀνοιγμένα πρὸς τὸν κόλπο, ἔφερναν ἀπὸ τὰ γαλάζια βουνὰ τῆς Στεριᾶς, ἀντικρὺ, ἕνα ἄεράκι βουνίσιο μαζί καὶ θαλασσινό, μὲ λίγη ἀντηλιά. Κάποιος, ξαπλωμένος στὴν ἄμμουδιὰ ὕστερα ἀπὸ τὸ κολῦμπι, στέγνωνε τὸ κορμί του στὸν ἥλιο. Κόκκινο μπανιερὸ στὸ ἄσπρο φόντο τοῦ ἄμμου.

Σ' ἕνα γωνιακὸ τραπεζάκι ὁ Κανέλος ξεχώρισε τὸ δικηγόρο του τὸν κ. Σαντονίδη μὲ τὴ γυναῖκα του. Διψοῦσε γιὰ συντροφιά καὶ πῆγε νὰ τοὺς χαιρετήσῃ. Δὲν εἶταν ἡ κ. Σαντονίδη. Ὁ δικηγόρος τὸν ἐσύστησε.

— Ἡ κ. Ἑλένη Μινούλα.

— Χαίρω πολὺ.

Κάθησε λίγο μαζί τους κι' ἀποχαιρέτησε. Ἔτσι γνωρίστηκε μὲ τὴν Ἑλένη.

Τὸ ἀπόγεμα, ὁ Κανέλος πῆγε μὲ τὸ φίλο του ἕναν περίπατο πρὸς τὰ Τρίκκαλα. Τὸ βράδι ὅμως στὸ τρα-

πέζι, ὁ Κανέλος ξανασουναντήθηκε μὲ τὸν κ. Σαντονίδη καὶ τὴν Κα... δὲ θυμόταν πιά τὸ ὄνομα τῆς κυρίας.

Μετὰ τὸ φαγητὸ κάθισαν ὅλοι μαζί στὸ ὕπαιθρο. Πλεχτὲς πολυθρόνες γυρισμένες πρὸς τὸ γιαιλό. Οὐίσκι μὲ σόδα. Κουθέντα ἄσκοπη, τιποτένια. Ἄντικρυ, πάνω ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Στεριᾶς ἄστραφτε ἀδιακοπα. Πεντάλφες φωτερὲς γράφονταν στὸν κατάμαυρο οὐρανό, κι' ἡ λευκὴ ἀνταύγεια σκόρπιζε σὰν ἀπὸ παιχνίδι τεράστιου διακόπτη, στιγμιαῖα, ὥς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντα.

Τὰ μάτια τῆς Κας.... τῆς Κας (δὲ θυμόταν τὸ ὄνομα) εἶχαν ἓνα χρῶμα ποὺ τὸν συγκινοῦσε. Τὸν κοίταξαν μιᾶ-δυὸ φορές ἐπίμονα, δηλωτικά. Κατὰ τὰ μεσάνυχτα περπάτησαν ὅλοι μαζί μεσ' στὸν Πευκιά. Κάποια στιγμὴ ποὺ ἔμειναν πίσω μονάχοι τους, ὁ Κανέλος καὶ ἡ Κα Μινούλα (τοῦ εἶχε ξαναθυμίσει ἡ ἴδια τὸ ὄνομά της), τῆς εἶπε:

—“Ὅταν γυρίστε στὴν Ἀθήνα, τηλεφωνεῖστε μου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς δῶ.

—Ἀνάγκη;

—Ναί. Εἶναι ἀνάγκη. Θέλω νὰ σᾶς δῶ.

Τοῦ τηλεφώνησε τρεῖς μέρες μετὰ, στὸ γραφεῖο του. Συναντήθηκαν. Πέρασαν μαζί ἓνα βράδι. Ἔτσι σμίξανε καὶ ταίριασαν.

Τὴν εἶχε ρωτήσῃ τότε:

—Καὶ ὁ κ. Σαντονίδης;

—ὦ, ὁ κ. Σαντονίδης εἶναι δικηγόρος μου, τοῦ εἶπε ἡ Ἑλένη.

—Δὲν ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ δικηγόρους. Ἐσεῖς ὑποστηρίζετε τὰ δίκαιά σας μὲ τὰ μάτια σας. Ἀρκεῖ, τῆς εἶπε χαμογελώντας.

—“Οχι, ἀποκρίθηκε ἡ Ἑλένη σουρώνοντας λίγο τὰ φρύδια. Μοῦ φροντίζει τὸ διαζυγίό μου.

—“Α, εἶστε παντρεμένη;

Αὐτὴ δὲν ἀποκρίθηκε. “Υστερα:

— Εἶχα καὶ γιό.

Τώρα δὲ μίλησε αὐτός. “Επειτα:

— Καλά. “Εχετε κάποιο δεσμὸ μὲ τὸν κ. Σαντονίδη.

—“Ο κ. Σαντονίδης εἶναι παντρεμένος.

— Δὲν ἔχει σημασία.

—“Εχει, γιατί ἀγαπάει τὴ γυναῖκα του. “Εμεῖς βλέπουμε κάπου - κάπου, ἔτσι φιλικά.

—“Η φυγὴ στὸ Ξυλόκαστρο;

— Εὐκαιρία νὰ σᾶς γνωρίσω.

— Στὴν ὑγείά μας.

— Στὴν ὑγείά σας.

“Ο Σαντονίδης ἔμαθε δυὸ βδομάδες ἀργότερα, ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ἑλένη, ὅτι εἶχε ξανασυναντηθεῖ κάπου μὲ τὸν κ. Δοάνου, τυχαῖα.

— Ποιὸς ἔπαιξε τὸ ρόλο τῆς Τύχης; ρώτησε εἰρωνικά ὁ κ. Σαντονίδης, σκύβοντας στὰ χαρτιά ποὺ γέμιζαν τὸ γραφεῖο του, γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ἡ ἔκφραση τοῦ προσώπου του.

—“Εγώ, ἔκανε ἀπλᾶ ἡ Ἑλένη. Μ’ ἄρесе.

—“Α, καλά... Εἶδα ποὺ λέτε, κ. Μινούλα, τὸ δικηγόρο τοῦ ἀντιδίκου μας...

Κι’ ἄλλαξε κουθέντα.

Μερικὲς μέρες ὑστερώτερα, ὁ κ. Σαντονίδης βρισκόταν στὸ γραφεῖο τοῦ Δοάνου καὶ συζητοῦσε μαζί του κάποια σύμβαση. Τὴ νομικὴ διατύπωση μερικῶν ὄρων.

“Αξαφνα, ὁ Δοάνου ἔβγαλε τὴν ταμπακέρα του ἀπὸ τὴν τσέπη καὶ πρόσφερε τσιγάρο στὸν κ. Σαντονίδη.

— Θέλετε;... Συναντήθηκα προχτὲς μὲ τὴν κ. Μινούλα. Ὡμορφη γυναῖκα. Μοῦ ἄρεσε.

Κοίταξε τὸ δικηγόρο του στὰ μάτια.

— Ἐχετε ἀντίρρηση;

Στὰ χεῖλη τοῦ κ. Σαντονίδη ἀνθίσε ἓνα μυστηριῶδες χαμόγελο.

— Ἀντίρρηση σὲ τί; Ὅτι εἶναι ὁμορφη;

Ὁ κ. Δοάνου γέλασε δυνατὰ, ἀλλὰ ψεύτικα.

— Στὸ ν’ ἀσχοληθῶ μαζί της.

Ὁ κ. Σαντονίδης δὲν ἔχασε τὴν εὐκαιρία νὰ φανεῖ εὐχάριστος στὸν πλούσιο πελάτη του.

— Εἶναι γυναῖκα, ποὺ μοῦ ἀρέσει πολύ. Τὴν ξέρω καιρό. Καλὴ πάστα. Ἀλλὰ, ἂν θέλει αὐτή; Θὰ μοῦ κοστίσει... βέβαια... Χαίρομαι, τουλάχιστον, ποὺ εἴστε σεῖς...

— Ποὺ λέτε ἢ σύμβαση, ἀντίσκοψε ἀπότομα ὁ Δοάνου, σκύβοντας ξανὰ στὰ χαρτιά, λέει στὸ τέταρτο ἄρθρο παράγραφος δ’ : «Ὡς δικαιολογητικὰ στοιχεῖα πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἐν τῇ πρώτῃ παραγράφῳ τοῦ ἑδαφίου τέσσερα τοῦ ἁρθροῦ τρία ἰδιοτήτων ἀπαιτοῦνται...».

Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα δὲν ξανάγινε πιά λόγος γιὰ τὴν Ἑλένη, μεταξύ τους. Ἡ Ἑλένη εἶταν πιστὴ ἐρωμένη, ὅσο εἶταν ἄπιστη φίλη. Ὁ κ. Σαντονίδης τὴν ἔχασε. Τὸ διαζύγιό της σκάλωσε. Ὁ Δοάνου τὴ συντηροῦσε, ξοδεύοντας γιὰ ὅποιο κέφι της, τριγυρίζοντάς τιν στὰ ἐστιατόρια, στὰ κέντρα διασκεδάσεων, στοὺς κινηματογράφους.

Μόνο δὲ θέλησε, νὰ κατοικήσει μαζί της. Τὴν ἄφησε νὰ ζεῖ ἐλεύθερη, διατηρώντας ἔτσι κι’ αὐτὸς τὴν ἀνεξαρ-

τησία του. Ἡ Ἑλένη ἔρχεται ταχτικὰ καὶ τὸν βρίσκει κατὰ τὶς ἑπτὰ τὸ βράδι στὸ γραφεῖο του, νὰ περάσουν τὴ βραδιά μαζί. Ἀκριβῶς καθὼς κι' ἀπόψε.

Στὸ γραφεῖο, ὁ Δοάνου, ὁ κ. Σαντονίδης κι' αὐτὸς ὁ τρίτος ὁ ξένος συζητοῦν ἀκόμα, ὄρθιοι κάτω ἀπὸ τὸ κεντρικὸ πολύφωτο. Μὰ εἶχαν ἀλλάξει θέμα. Δὲ μιλοῦσαν γιὰ καπνά. Ὁ κ. Σαντονίδης, πὺ εἶταν στὴν ἀντιπολίτευση, ξέσπασε τὴν ἀγανάκτησή του γιὰ ὁρισμένα μέτρα τῆς ἐξουσίας.

—Ἡ ἀνειλικρίνεια τῶν δηλώσεων τοῦ ὑπουργοῦ ξεπερνάει κάθε ὄριο. Προσπαθεῖ ν' ἀποδείξει, ὅτι δὲν ἔχει ἐπιβάλλει νέες φορολογίες, ἐνῶ οἱ ἀριθμοί... οἱ ἀριθμοὶ οἱ ἴδιοι μιλοῦν. Φόρτωσαν τὸν κοσμάκη ἑξακόσα ἑκατομμύρια καινούργιους φόρους.

Ὁ Δοάνου ἄκουγε ἀφηρημένος, μὲ τὸ κεφάλι λίγο γερμένο στ' ἀριστερά. Αὐτὸς δὲ γκρίνιαζε μὲ τὴν Κυβέρνηση, γιατί εἶχε πετύχει μερικὲς καλὲς δουλειὲς χάρις στὴ φιλία ἐνὸς ὑπουργοῦ.

—Ὁ κόσμος φωνάζει πάντοτε μὲ τὴν κάθε Κυβέρνηση, φίλε μου. Τούτη ἐδῶ ἔκανε ἀρκετὰ πράγματα, πὺ καμιὰ ἄλλη δὲν κατάφερε ὡς τώρα νὰ τὰ πραγματοποιήσῃ. Δὲν εἶναι ἔτσι, κ. Δουλόπουλε;

Ὁ κ. Δουλόπουλος, δημόσιος ὑπάλληλος μὲ κρυφὰ ἄκρα ἀριστερὰ φρονήματα, κούνησε τὸ κεφάλι του δυὸ-τρεῖς φορές καταφατικὰ.

—Ἔτσι εἶναι... ἔτσι, γιὰ μιὰ τόσο ἀστική κυβέρνηση.

Ἡ Ἑλένη, κρυμμένη πίσω ἀπὸ τὸ φύλλο τῆς ἀνοιχτῆς πόρτας, ἀνυπόμονοῦσε νὰ παρουσιαστῇ μὲ τὸ ὠραῖο φουστάνι. Τρωγόταν νὰ πεῖ κάτι. Ὁ κ. Δουλόπουλος, εὐτυ-

χῶς, προτιμώντας ν' ἀποφύγει συζητήσεις γιὰ τὴν Κυ-
θέρνησή του, βιάστηκε ν' ἀποχαιρετήσει.

— Μὰ εἶναι ἀργά... σᾶς ἀργήσαμε. "Ερχεστε, κ. Σαν-
τονίδη;

ἽΟ δικηγόρος εἶχε ὄρεξη γιὰ κουθέντα.

— Ἐγὼ θὰ μείνω.

— Χαίρετε.... ὅπως εἶπαμε λοιπόν, κ. Δοάνου.

— Σύμφωνοι.

ἽΟ Κανέλος τὸν πῆγε ὥς τὴν πόρτα τοῦ γραφείου.
Πέρασε μαζί του στὸν προθάλαμο. ἽΟ κ. Σαντονίδης,
μόνος γιὰ μιὰ στιγμή, ἔβγαλε ἓνα δικόγραφο ἀπὸ τὴν
τσέπη του. ἽΕτοιμαζόταν νὰ τὸ διαβάσει, ὅταν ἄκουσε
βήματα πίσω του καὶ τὴ φωνὴ τῆς ἽΕλένης:

— Καيرὸς εἶταν.

— "Α, ἐσεῖς... εἶχα ξεχάσει, ὁμολογῶ, ὅταν εἰσασταν
ἐδῶ.

Στὴ φωνὴ του μαντευόταν κάποια «πίκα». Γιατὶ ἡ
ἽΕλένη δὲν εἶχε δεχτεῖ νὰ ξαναπάει μαζί του, ἀπὸ τὴν
ἡμέρα ποὺ τὰ ἔφτιαξε μὲ τὸ Δοάνου. Γύρισε ὥστόσο
πρὸς τὸ μέρος της, καὶ ξαφνιάστηκε σὰν τὴν εἶδε μέσα
στὸ βαρὺ, τὸ λουσάτο βυζαντινὸ φόρεμα.

— "Ω, ὦ, ἔκανε μὲ μισοειρωνικὸ θαυμασμό. Τί ὠραῖα
ποὺ σᾶς πάει.

ἽΗ ἽΕλένη ἀντίσκοψε:

— Ναί, ἀλλὰ τὸ διαζύγιο πάει ἄσχημα.

— Εἶμαι στὴ διάθεσή σας. Βρίσκομαι στὸ γραφεῖο
μου πρωτὶ - βράδι. Τηλεφωνεῖστε μου.

ἽΗ βυζαντινὴ αὐτοκρατόρισσα κάθησε ἔπὸ μπράτσο
τῆς πέτσινης πολυθρόνας.

— Θα σᾶς τηλεφωνήσω. Πρέπει νὰ τὸ βάλουμε μπροστά.

Ὁ Κανέλος μπῆκε στὸ δωμάτιο βιαστικὸς καὶ στάθηκε ἀπότομα, καθὼς ἀντίκρουσε τὴν Ἑλένη.

— Βασίλισσά μου, τῆς εἶπε κι' ὑποκλίθηκε.

Ἡ Ἑλένη εἶχε σηκωθεῖ καὶ στεκόταν ὀλόρθη, γιὰ νὰ φανεῖ καλότερα τὸ ὠραῖο φουστάνι.

— Δὲν εἶναι καλό;

Ὁ κ. Σαντονίδης ρώτησε τὸν κ. Δοάνου:

— “Ὡστε θὰ πάτε κι' ἐσεῖς στὸ χορὸ τοῦ «Ἱεροῦ Παλατίου»;

— Γιατί; Θα πάτε κι' ἐσεῖς;

— Ἡ γυναῖκα μου, φίλε μου, τὸ ἤθελε πολύ.

— Δὲν ἐνώνουμε τὶς τύχες μας; πρότεινε ὁ Κανέλος μὲ ἀφέλεια.

— Εὐχαρίστως, ἔκανε ὁ ἄλλος.

Τὴν ἴδια στιγμή ὅμως, συλλογίστηκε ὅτι ἡ γυναῖκα του, μπορεῖ καὶ νὰ μὴν ἤθελε νὰ ἐμφανιστεῖ στὸν κόσμο, σὲ μιὰ τόσο ἐπίσημη κοσμικὴ συγκέντρωση, μὲ τὴν μαπτρέσα ἐνὸς φίλου.

— Ἐκτὸς ἂν ἡ κυρία μου ἔχει κανονίσει καμιὰν ἄλλη συντροφιά. Δὲν ξέρω...

— Δὲν τηλεφωνεῖτε;

Ὁ κ. Σαντονίδης προτιμοῦσε νὰ τὰ πεῖ μόνος μὲ τὴν γυναῖκα του.

— “Ὁχι, καλότερα. Θα πάω σπíti τῶρα.... ἐκεῖ θα εἶναι ἡ κυρία μου. Θα τῆς τὰ πῶ καὶ σᾶς τηλεφωνῶ σὲ λίγο.

— Σύμφωνοι.

‘Ο κ. Σαντονίδης ἔφυγε, χωρὶς νὰ τὸν ξανακοιτάξει ἡ ‘Ελένη. Εἶταν σκυμένη καὶ κάτι ἔφτιαχνε στὴ χρυσοπόρφυρη ζώνη της. Σκυμένη ἔτσι, κάτι εἶπε:

— ‘Επιτήδειος ἄνθρωπος, αὐτὸς ὁ Σαντονίδης. Πῶς μπόρεσα καὶ τὸν ἔκανα συντροφιά.

‘Απὸ τὸ βάθος τοῦ γραφείου ὁ Κανέλος, ποὺ συγύριζε τὰ χαρτιά του σ’ ἓνα ρόλλ - τόπ, ἀποκρίθηκε μὲ ἀδιάφορη φωνή:

— Γι’ αὐτὸ ἀκριβῶς.

‘Η ‘Ελένη γύρεψε νὰ μετριάσει τὴν ἐντύπωση, ποὺ νόμισε ὅτι ἔκανε μὲ τὴν ἀναδρομὴ στὶς σχέσεις της μὲ τὸν κ. Σαντονίδη:

— “Ἀλλωστε πόσο τὸν εἶδα... Δυὸ - τρεῖς φορές.

Εἶταν ἀλήθεια. ‘Ο Κανέλος ὁμῶς ἀδιαφοροῦσε εἰλικρινὰ γιὰ τὸ παρελθόν.

— ‘Ετοιμάσου τώρα, νὰ φύγουμε. ‘Εγὼ εἶμαι ἔτοιμος. Πήγαινε ν’ ἀλλάξεις.

II

Βγῆκαν στὸ γυαλιστερό νυχτερινὸ δρόμο μὲ τὰ φῶτα καὶ τὶς ἀντανεκλάσεις ἀπὸ τὰ φῶτα. Προτίμησαν νὰ πάνε πεζί. Δυὸ βήματα ἡ ‘Ελένη, ἓνα αὐτός. ‘Η ‘Ελένη κρατοῦσε τὸ μεγάλο χαρτόνινο κουτὶ μὲ τὸ φόρεμά της. ‘Ο Κανέλος δὲ σκέφτηκε νὰ τῆς τὸ πάρει ἀπὸ τὰ χέρια.

— Κάνει κανεὶς χάζι στοὺς δρόμους τέτοιες μέρες, εἶπε ἡ ‘Ελένη.

‘Ο Κανέλος, βαρὺς, δὲν ἀποκρίθηκε. Περπατοῦσε μὲ τὸ τσιγάρο στὸ στόμα. Σαββατόβραδο κι’ ἀποκρηά. “Ωρα τοῦ φαγητοῦ, κι’ ὁμῶς πολὺς κόσμος στὸ δρόμο.

Οὔτε κὰν κρύο, ψυχρούλα. Κι' ἀνάμεσα στοὺς συνηθισμένους διαθάτες, ἔδῳ ἓνα ζευγάρι ντόμινα, παρακάτω μιὰ παρέα ἀστεῖοι μασκαράδες μὲ πανύψηλα φουγάρια γιὰ καπέλο, μὲ κολάρους τεράστιους, μὲ βελάδα καὶ ὀμπρέλα. Ἀπάχηδες μὲ μῦτες, μὲ μουστάκια, μπουλούκια ἀπὸ χανούμισσες, ἀπάχισσες καὶ ναυτάκια. Φώναζαν, ἔκαναν θόρυβο, ἀλλὰ κανεῖς δὲν τοὺς πολυπρόσεχε.

Ὁ Κανέλος κι' ἡ Ἑλένη γύρισαν τὴ γωνία τοῦ Συντάγματος καὶ κατέβηκαν τὴν ὁδὸ Σταδίου. Ἐκείνη δυὸ βήματα, αὐτὸς ἓνα. Κρεμάστηκε στὸ μπράτσο του, γιὰ νὰ τὸν συγκρατήσῃ. Κι' ἔλεγε κάθε τόσο τὶς κρίσεις της. Παρατηρήσεις, ἐντυπώσεις. Αὐτός, βαρύς, ἀκουγε μόνο. Συλλογιζόταν τὰ καπνὰ του.

Σ' ἓνα μεγάλο ἐστιατόριο, ὅπου μπῆκαν, δυσκολεύτηκαν νὰ βροῦν τραπέζι. Τὴν Ἑλένη τὴν εἶχε πιάσει ξαφνικὰ ἡ ἀκεφιά, μιὰ λύπη. Ἔτσι τὴν ἔπιανε συχνά. Βουβαινόταν. Ἡ μελαγχολία σκόρπιζε σκιές στὸ μικρὸ της πρόσωπο καὶ τὸ τσαλάκωνε. Τὸ βλέμμα θόλωνε μέσα σὲ θλιθερὴ ὁμίχλη.

Προπάντων ὅταν βρισκόταν ἀνάμεσα σὲ πολὺν κόσμον, τὴν ἔπιανε αὕτὴ ἡ μελαγχολία. Μόλις πρωτόμπαινε σὲ πολύκοσμη αἴθουσα, μὲ φῶτα, μὲ φωνές, μὲ φανερὴ ὁμαδικὴ προσπάθεια γιὰ κέφι. Μὰ βαστοῦσε λίγην ὥρα. Ἰσα-ἴσα γιὰ νὰ ἐγκλιματιστεῖ, νὰ συνηθίσει, νὰ μπεῖ στὸ γενικὸ ρυθμό. Ὑστερα ἀντιδροῦσε ὁ ὀργανισμός, ἄλλοτε εὐκόλα, ἄλλοτε μὲ κόπο. Καὶ τὸ κέφι ἐρχόταν, ἠθελημένο προπάντων, συχνὰ ὁλότελα τεχνητὸ — μὲ τὸ ἄλκοολ.

Μιὰ τάση τῆς ἰδιοσυγκρασίας της, αὐτὸς ὁ μαλακὸς κατήφορος πρὸς τὴν ἀκεφιά, ποὺ σιγὰ - σιγὰ τὴν εἶχε

ὑποτάξει τὴν Ἑλένη σὲ ὁρισμένες ὥρες, σὲ ὁρισμένες καταστάσεις (ὅπως ἡ πολυκοσμία στὰ δημόσια κέντρα). "Οχι μόνο ἀκεφιά, ἀλλὰ λύπη, κάτι σὰ μιὰ ἀπελπισία γιὰ τὴ ζωὴ, γιὰ τὸ μέλλον. Μέσα στὸν πολὺ τὸν κόσμον, στὴ φασαρία, στὴν κίνηση.

Ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ ἀκεφιά τὴν ἔπιανε συχνά, κι' ὅταν ἔμενε μονάχη στὸ σπίτι της. Τότες ὅμως ἡ ἀκεφιά εἶταν προπάντων ἀδιαφορία. "Οχι ἀδιαφορία ἀπὸ ξεπέρασμα τῆς ἀπελπισίας, ἀπὸ ὀλοκληρωμένη ἀπόγνωση καὶ τέλεια γνώση τοῦ μάταιου, ἀλλὰ ἔτσι, μιὰ ἀπλῆ ἀδιαφορία, μιὰ ἔλλειψη ἐνδιαφέροντος, μιὰ ἀόριστη ἀκεφιά, σὰ νὰ μὴν ἤξερε τί νὰ κάνει ἐκείνη τὴ στιγμή, γιὰ νὰ σκοτώσει τὴν ὥρα.

—"Ελα, τί ἔχεις πάλι, ρώτησε ὁ Κανέλος ποὺ ξεχώρισε τὴ θλίψη τῶν ματιῶν της.

Τῆς χάιδεψε τὸ χέρι τρυφερά. Πρόσθεσε, ὡστόσο, με ὠμότητα:

— Πάλι τὰ ἴδια σκέφτηκες;

Ἐκείνη δὲν εἶπε τίποτα. Μόνο βούρκωσαν πολὺ ἐλαφριά τὰ μάτια της καὶ ξεροκατάπιε.

—"Οχι, ἀγάπη μου, εἶμαι ἐνθουσιασμένη.

—"Αντε, ἔκανε αὐτός.

Ἐκείνη χαμογέλασε. "Επειτα πῆρε τὸ ποτῆρι της με τὸ κρασί καὶ τὸ ἤπιε ὅλο στὴν ὑγεία του. Ὁ Κανέλος εἶχε ξανασκύψει στὸ πιάτο του. Ἡ Ἑλένη γύρισε μηχανικὰ τὸ κεφάλι της πρὸς τὰ δεξιά. Εἶχε αἰστανθεῖ ὅτι κάποιος τὴν κοίταζε. "Ενας κύριος κάπου τριάντα χρόνων, καθησμένος στὸ γειτονικὸ τραπέζι, μόνος. "Ενα στεγνὸ πρόσωπο μακρουλό, με κέντρο δυὸ κατάμαυρα μάτια σκληρά, ἀνήσυχτα.

Κοίταζε τὴν Ἑλένη ἐπίμονα, προκλητικά. Ἀπὸ κεῖνα τὰ βλέμματα ποὺ κοιτοῦν νὰ γδύσουν, γιὰ νὰ κατακτήσουν. Εἶταν ὁ Ἀθηνόδωρος Παππᾶς. Μετὰ τὸ χορευτικὸ τσαΐ τοῦ ξενοδοχείου, εἶχε πάει νὰ φάει, νὰ φάει τὸ τελευταῖο πενηντάρικο σ' ἓνα καλὸ ἐστιατόριο. Καὶ κατὰ τὴ συνήθειά του, συμπλήρωνε τὸ κενὸ τῆς μοναξιᾶς του, κοιτάζοντας νὰ συνεννοηθεῖ μὲ τὸ βλέμμα, μὲ ὅποια ὁμορφὴ γυναῖκα τύχαινε μπροστά του.

Ἡ Ἑλένη διασκέδασε λίγο σ' αὐτὸ τὸ παιχνίδι. Τὴν κολάκεψε ἡ σκέψη τῆς κατάκτησης. Ἔτσι ἔφτιαξε τὸ κέφι της. Ἐγινε ὁμιλητικὴ. Ὁ Κανέλος, βαρὺς, ἄκουγε. Εἶταν ἀδιάκοπα σύμφωνος.

Ἀφοῦ πλήρωσε τὸ λογαριασμό, βόηθησε τὴν Ἑλένη νὰ φορέσει τὴ γούνα της καὶ προχώρησε πρῶτος. Ἡ Ἑλένη ἀκολούθησε, κρατώντας τὸ μεγάλο χαρτόνινο κουτὶ μὲ τὸ βυζαντινὸ φόρεμα. Καθὼς βγαίνανε στὸ πεζοδρόμιο, τοὺς πλησίασε ἓνας μασκαρᾶς μὲ μιὰν ἀπειλητικὴ μουτσούνα, καὶ τοὺς φύσηξε καταπρόσωπο ἓνα ἀπὸ κεῖνα τὰ χαρτένια φεῖδια, ποὺ ξεδιπλώνονται σφυρίζοντας.

—Ἀχ, αὐτοὶ οἱ ἐρωτευμένοι, τοὺς φώναξε σκάζοντας στὰ γέλια.

Ὁ Κανέλος σταμάτησε ἓνα ταξί, γιὰ νὰ τοὺς πάει στὸ σπίτι του. Ἔμενε σὲ διαμέρισμα, σὲ πολυκατοικία. Σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς ἀνήφορους ποὺ καταλήγουν στὴ Δεξαμενὴ. Ζοῦσε ἐκεῖ μονάχος, μὲ μιὰ γριὰ ὑπηρέτρια-μαγείρισσα-οἰκονόμο, ποὺ τὴν εἶχε φέρει ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ τὸν ἤξερε ἀπὸ μικρό.

Ποτὲ δὲν εἶχε ζητήσει στὴν Ἑλένη, νὰ μείνει μαζί του σ' αὐτὸ τὸ σπίτι. Ἦθελε τὴν ἀνεξαρτησία του, τὴν ἡσυ-

χία του. Πολύ συχνά όμως, από τότε που τὰ εἶχε φτιάξει μαζί της, τὴν ἔφερνε ἐδῶ καὶ κοιμόταν μαζί στοῦ διπλοῦ τοῦ κρεβάτι. Καμιὰ φορὰ ἔτρωγαν στὴν τραπεζαρία οἱ δύο τους ἢ καὶ κανέννας - δυὸ φίλοι ἀκόμα. Γευματάκια, μικροβεγγεροῦλες διασκεδαστικές. Σπάνια πράματα.

Ἡ γριά τοὺς δέχτηκε, λέγοντας ὅτι τηλεφώνησε ὁ κ. Σαντονίδης.

— Δὲν εἶπε τίποτα;

— Καὶ σᾶς παρακαλεῖ, λέει, νὰ τοῦ τηλεφωνήσετε μόλις ρθεῖτε.

Ὁ Κανέλος πέρασε στοῦ γραφεῖο, νὰ τηλεφωνήσει. Ἡ Ἑλένη, πάντοτε μὲ τὸ βαρὺ κουτὶ στοῦ χέρι, πῆγε στὴν κρεβατοκάμαρα. Ἡ γριά ἀκολουθοῦσε μουρμουρίζοντας.

Τὸ διαμέρισμα εἶταν μεγάλο, κατακαίνουργο. Διάδρομοι στενοὶ κι' ἄσπροι σὰ σὲ βαπόρι. Γραφεῖο μὲ ξυλεῖα ἓνα γῦρο στοὺς τοίχους. Σαλόνι μ' ἓναν καναπέ, δυὸ τεράστιες πολυθρόνες καὶ τὸ ραδιόφωνο. Τραπεζαρία γεμάτη εἰκόνες στοὺς τοίχους, κυνήγια καὶ φρούτα, γιὰ ν' ἀνοίγουν τὴν ὄρεξη. Κι' ἡ κρεβατοκάμαρα μὲ τὸ δωμάτιο τοῦ μπάνιου, δίπλα. Ἄσπρο καὶ μαῦρο μάρμαρο, καθρέφτες καὶ νίκελ στιλπνά.

Ἡ Ἑλένη ἄρχισε νὰ ντύνεται. Σὲ λίγο μπῆκε στὴν κάμαρα ὁ Κανέλος.

— Θάρθοῦν οἱ Σαντονίδηδες. Θὰ τοὺς βροῦμε ἐκεῖ. Αὐτοὶ θὰ πάνε νωρίς, νὰ φάνε.

Ἡ Ἑλένη ἔκανε ἓνα μορφασμό.

— Τί τοὺς ἤθελες, καημένε. Δὲν τοὺς βαριέσαι.

— Γιατί νὰ τοὺς βαριέμαι. Αὐτὸς εἶναι ἐξυπνος ἄνθρωπος κι' ἡ γυναῖκα του εἶναι ὁμορφη.

‘Ο Κανέλος προτιμοῦσε πάντα, ὅταν συνόδευε γυναῖκα, νὰ ἔχει κι’ ἄλλους συντροφιά. Τοῦ ἀπόμενε αὐτὴ ἡ συνήθεια, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ τριγύριζε μὲ γυναῖκες χαμηλῆς ὑποστάθμης, ποὺ δὲν εἶχε τίποτα νὰ τοὺς πεῖ ἢ νὰ τοῦ ποῦν, καὶ φρόντιζε πάντα νὰ ἔχει κανένα - δυὸ φίλους μαζί του. “Ετσι καὶ τώρα ποὺ οἱ φιλενάδες του εἶταν συχνὰ ἀξιόλογες—καὶ μάλιστα καλότερές του καμιά φορά, ὅπως ἡ ‘Ελένη ὡς οἰκογένεια, ὡς γενικὴ μορφή, ὡς ἀνατροφή—βαριόταν νὰ μένει πολλὴν ὥρα μόνος μαζί τους. “Ηθελε ἀνδρική συντροφιά. Γι’ αὐτὸ εἶταν κι’ ἀπόψε εὐχαριστημένος, ποὺ θὰ πήγαιναν στὸ χορὸ παρέα μὲ τοὺς Σαντονίδη.

Φόρεσε τὸ φράκο, ποὺ τοῦ πήγαινε καλὰ γιατί εἶταν ψηλός, καὶ κάθησέ’ στὸ σαλόνι. “Εβαλε τὸ ραδιόφωνο, ὥσπου νὰ ἐτοιμαστεῖ κι’ ἡ ‘Ελένη. Δὲν εἶχε ἀποφασίσει νὰ μασκαρευτεῖ. Θὰ ἔριχνε ἀπὸ πάνω τὸ ντόμινό του.

“Η ‘Ελένη μεταμορφωνόταν στὸ ἀναμεταξὺ σὲ Αὐγούστα Αὐτοκρατόρισα. “Εβαλε τὸ πλούσιο βυζαντινὸ φόρεμα κι’ ἔριξε στοὺς ὤμους τὸ χρυσοκέντητο δελματίκι. Φόρεσε τὰ πορφυρὰ ποδήματα—τὰ πρεπενδούλια—μὲ τοὺς δικέφαλους ἀητούς. Στερέωσε στὰ μαλλιά ἓνα ψεύτικο ἀλλὰ λαμπρὸ διάδημα ἀστραφτερό, μὲ πολύχρωμα μεγάλα πετράδια. Καὶ κρέμασε στ’ αὐτιά μακριὰ σκαλιστὰ σκουλαρίκια.

“Ετσι στολισμένη, μυρουδισμένη, πῆγε στὸν Κανέλο. Τὸν βρῆκε ξαπλωμένο στὴν πολυθρόνα του, μπρὸς στὸ ραδιόφωνο. Τροβατόρε ἀπὸ τὴ Ρώμη. Δεύτερη πράξη.

.—Θὰ χαλάσεις κόσμο ἀπόψε, τῆς εἶπε χαμογελώντας.

Κι' ἐπειδὴ ἐκείνη διαμαρτυρήθηκε τάχα, τῆς ξανάπε τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαιναν ἀπ' τὸν ἀνελκυστῆρα στὸ ἱσόγειο:

— "Ἀκουσέ με μένα, θὰ χαλάσεις κόσμο.

Πῆγαν μὲ τὸ δικό τους αὐτοκίνητο στὸ Μεγάλο Ξενοδοχεῖο, ὅπου εἶταν ὁ χορὸς τοῦ «Ἱεροῦ Παλατιοῦ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΝΑ ΑΝΤΡΟΓΥΝΟ

I

Ἡ Ἑλένη εἶχε παντρευτεῖ ἀπὸ ἔρωτα. Δεκαενιὰ χρόνων κοπέλα γνωρίστηκε στὴν Αἰδηψὸ μὲ τὸ Γιῶργο Περρό. Κεραυνοβόλημα κλασικό. Μὲ λίγα λόγια, νὰ ἡ ὅλη ὑπόθεση:

Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Γριζώτη, γονεῖς τῆς Ἑλένης, γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὸ γάμο της μὲ κάποιον ποὺ τὴν εἶχε ξετρελλάνει ἐκεῖνο τὸν καιρό, ἔφυγαν οἰκογενειακῶς στὸ ἐξωτερικό. Κι' εἶχαν περάσει ἕναν ὁλόκληρο χειμῶνα στὴ Βιέννη καὶ στὴν Ἑλβετία.

Ἡ Ἑλένη, ἀπαρηγόρητη, βαθειὰ μελαγχολική, ἀδυνατίζε μέρα μὲ τὴν ἡμέρα πιὸ πολὺ. Μήτε νὰ φάει εἶχε ὄρεξη, μήτε νὰ πάει πουθενὰ νὰ διασκεδάσει.

— Βγές, παιδί μου, τῆς ἔλεγαν, τί κάθесαι;

Ἐκεῖνη τίποτα. Πήγαιναν οἱ τρεῖς μαζί, μπαμπᾶς, μαμᾶ καὶ κόρη, στὰ καλότερα ἐστιατόρια τῆς Βιέννης, στὴν Κρατικὴ Ὦπερα, στὶς εὐθυμότερες βιεννέζικες ὀπερέτες, περίπατο στὸ Prater, στὸ Schönbrunn, στὸ Baden nach Wien, στὸ Φεσλόου, στὸ Σέμμερινγκ. Κανένα κέφι ἡ Ἑλένη. Τριγύριζε σὰ νευρόσπαστο, μὲ τὸ βλέμμα χαμένο, ἀδιάφορη κι' ἀμίλητη. Ἀδυνατίζε.

Τὴν πῆγαν στὰ Μουσεῖα, στὴν Πινακοθήκη. Τίποτα. Ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο ἔκανε μονάχη της ἕνα σύντομο γύρο

στο Ring, κατὰ τὸ μεσημέρι, χάζεψε ἄσκοπα στὶς βιτρίνες καὶ πάλι γύριζε στὸ ξενοδοχεῖο. Ὁ νοῦς της ταξίδευε πίσω στὴν Ἀθήνα, στὸν ἐκλεχτό.

Μόνο πού, σιγὰ - σιγὰ, αὐτὸς ὁ ἐρωτικὸς καημὸς πῆρε μιὰ μορφή πιὸ ἀόριστη, πιὸ νεφελώδη, σὰ μιὰν ἀπλὴ αἰσθηματικὴ, λυρικὴ νοσταλγία κοριτσιοῦ ἄπραγου κι' ἀξέβγαλτου. Γιατὶ ἡ Ἑλένη, περιορισμένη ἀπὸ πάντα αὐστηρὰ μέσα στὸ σπίτι, εἶχε καλλιεργήσει κι' ἀναπτύξει μέσα της μιὰ κατάσταση ρέμβης, τεχνητῆς ψυχικῆς εὐφορίας, ποὺ τὴν ἔβγαζε εὐκόλα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ἔκανε νὰ ζεῖ, ὅπως ἡ φαντασία της τὸ ποθοῦσε.

Συνέπεια εἶταν ἐκείνη ἡ μελαγχολία ποὺ τῆς γλύκαινε τὸ πρόσωπο ἐξαίσια. Συνέπεια ἀκόμα κι' αὐτὸς ὁ πλατωνικὸς ἔρωτας μ' ἕναν νέο ἀρκετὰ μεγαλειότερό της, μπεκρῆ καὶ χαρτοπαίχτη καὶ μηδαμινό.

Ὡστόσο, μόνη διέξοδο, καὶ τώρα στὴ Βιέννη κι' ἀργότερα στὴν Ἑλβετία, εἶταν ἡ νοσταλγία κι' ἡ λαχτάρα τοῦ ξαναγυρισμοῦ στὴν Ἑλλάδα, ὅπου τὴν περίμενε ὁ ἀγαπημένος. Ὁ «ἀγαπημένος» συγκεκριμένα στὴν ἀρχή, σιγὰ - σιγὰ ἀόριστα καὶ γενικὰ ἡ «ἀγάπη».

Στενὴ φίλη δὲν εἶχε καμιὰ στὴν Ἀθήνα, γνωστοὺς κάπως πιὸ οἰκείους, ποὺ νὰ μπορεῖ ν' ἀλληλογραφεῖ μαζί τους καὶ νὰ ξαναζωντανεύει τὶς ἀναμνήσεις της. Μὲ τὸν ἴδιο τὸ νέο, οὔτε ποτὲ ἔλαβε γράμμα του, οὔτε καὶ κατόρθωσε νὰ μάθει τίποτα γι' αὐτὸν ἀπὸ κανένα.

Ἐμεινε, καθὼς εἶχε μείνει σ' ὅλη της τὴν κοριτσιίστικη ζωὴ ὥς τότε, μὲ τὸν μπαμπᾶ, τὴ μαμᾶ καὶ τὶς λαχτάρεις της, τὰ ὄνειρά της, ποὺ γιὰ μιὰ στιγμή, στὴν Ἀθήνα, εἶχαν πηδήσει κάπου—κάπου σὲ βράχια, σ' ἀγκάθια.

“Εφυγαν ἀπὸ τῇ Βιέννῃ καὶ πῆγαν στὴν Ἑλβετία, σὲ κάποιο θουνὸ πάνω ἀπὸ τῇ Λουκέρνη. Εἶχαν λιώσει πιά τὰ χιόνια, κι’ εἶχαν τελειώσει τὰ χειμερινὰ τὰ σπόρ. Ἡ ζωὴ εἶταν ἐκεῖ ἡ αἰώνια μονότονη ζωὴ τοῦ ἐλβετικοῦ βουνοῦ. Καλὴ γιὰ γέρους καὶ γιὰ κουρασμένους.

Καὶ γιὰ νέους θὰ μπορούσε νὰ εἶταν καλὴ, ἂν εἶχαν συντροφιὲς νὰ κάνουν ἐκδρομές, νὰ σκαρφαλώσουν στὰ βουνά, νὰ γελάσουν, νὰ τραγουδήσουν, νὰ γλυκοκουθεντιάσουν. “Ὅπως τόσοι καὶ τόσοι νέοι, ποὺ τύχαιναν στὸ δρόμο τῆς Ἑλένης... Μὰ αὐτὴ, καθησμένη ἀνάμεσα στὸν μπαμπᾶ καὶ τὴ μαμᾶ, κανέναν δὲν ἤξερε, πουθενὰ δὲν πῆγαινε.

Δὲν ἔμεναν, ἐξάλλου, σὲ μεγάλο ξενοδοχεῖο, σὲ κοσμοπολιτικὸ πάλας, ὅπου ὁ κύκλος τῶν γνωριμιῶν εἶναι πλατὺς ὅσο κι’ εὐκόλος, ὁ συχνωτισμὸς ἀδιάκοπος κι’ ἀνεξάντλητος. Ἐνα μικρὸ ἐλβετικὸ ξενοδοχεῖάκι, ἓνα chalet μὲ λίγα δωμάτια, ἥσυχο σὰ σανατόριο, ἀπομονωμένο σὰν τὴν Ἑλένη τὴν ἴδια, ὁμορφο ἀλλὰ δίχως ζωή.

Καὶ τότε ξύπνησε ἡ ἐπανάσταση μέσα της. Καθὼς ὅλες οἱ βαθύτερες ἐπαναστάσεις, ξέσπασε κι’ αὐτὴ ἀπὸ τὴν καταπιεσμένη ψυχὴ. Σὰν ἀντίδραση σὲ στενοχώρια, σὲ ἀγωνία. Κι’ ἀμέσως παράλαβε τὴν ἐπανάσταση τὸ μυαλὸ καὶ τὴν ξεκαθάρισε, τὴν ἄπλωσε, τὴ συστηματοποίησε. Θεωρητικὰ πάντοτε. “Ὅπως οἱ περισσότερες ἐπαναστάσεις, ποὺ ὠριμάζουν ἀγάλι - ἀγάλι.

Ἐκεῖ στὴν Ἑλβετία — «καταφύγιο τῶν κάθε λογῆς ἐπαναστατῶν», εἶπε ἡ ἴδια μετὰ καιρὸ — ζυμώθηκε μέσα της καὶ φούσκωσε μέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἡ ἀντίδραση, ἐπιούσιος.

Καὶ τὸ περίεργο εἶναι ὅτι τὴν ἔτρεφε. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἔνιωσε καθαρότερα, ὅτι βρισκόταν κάποιος δρόμος καλότερος, δηλαδή πιὸ ταιριαστός στὶς ἀνάγκες τῆς ἰδιοσυγκρασίας της, ἠρέμησε καὶ πρόσμενε καρτερικά. Ἦξερε, ὅτι προχωροῦσε ἡ ὥρα. Ἄρχισε νὰ παχαίνει.

Ποιὸς εἶταν ὁ δρόμος, ποὺ τὴν τραβοῦσε ξαφνικὰ σὰν ἑλαφρὸς κατήφορος πρὸς ὀλάνθιστα περιθόλια, αὐτὸ δὲ θὰ μπορούσε κι' ἡ ἴδια νὰ τὸ πεῖ καλὰ - καλὰ. Εἶταν κάτι ποὺ ξεκινοῦσε ἀπὸ μέσα της καὶ ποὺ τραβοῦσε ἴσια μπρός. Παράξενος δρόμος, ποὺ σοῦ φανερώνεται λίγο - λίγο, ὅσο προχωρεῖς, σὰ νὰ εἶναι γεμάτος στροφές. Ἕνα ἤξερε καλὰ ἡ Ἑλένη: δὲν εἶταν ὁμοιος μὲ τοὺς ἄλλους ποὺ εἶχε πατήσει ὥς τότε. Δρόμος σπαρμένος ζερβόδεξα ὑποσχέσεις.

Ὡσπου τὸ μυαλό της, ποὺ δούλευε γερά, ξεκαθάρισε μερικὰ πράματα σημαντικά, πρωτεύοντα. Ἕνα καταστάλαγμα σὲ δυὸ «γενικὲς ἀρχές». Καθὼς ὅλες οἱ ἀληθινὲς ἐπαναστάσεις, καὶ τούτη στηριζόταν σὲ βάσεις πολὺ ἀπλές, πολὺ ἀπτές, στοιχειώδεις.

— Ἀφοῦ ἐξακολουθοῦν νὰ μὲ περιορίζουν, εἶπε, θὰ ξεφύγω τοὺς περιορισμοὺς κρυφά, θὰ τοὺς σκάψω ὕπουλα, ὅσο νὰ πέσουν.

Ἡ μιὰ ἀρχή. Καὶ ἡ ἄλλη:

— Ἀφοῦ δὲ μ' ἀφήνουν νὰ πάρω ἐκεῖνον ποὺ ἀγαπῶ, θὰ τὸ ρίξω στὴ διασκέδαση. Θὰ ἐρωτοτροπῶ μὲ ὅλους. Θὰ γλεντάω.

Κρύβονταν πολλὰ πράματα κάτω ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς γενικὲς ἀρχές, τῇ δεύτερῃ προπάντων. Εἶταν ἓνα κρυφὸ ξέσπασμα τῆς νιότης, πρῶτα - πρῶτα, ἓνα τεχνητὸ ξεγλύσθημα πρὸς τὴ συνείδησή της. Τὰ νιάτα της εἶταν

ανάγκη νὰ ζήσουν. Καὶ τὸ μυαλό, ὄργανό της, τὴ δικαιο-
λογοῦσε μεταφυσικά. Ἀφοῦ χρειάζεται κάποια μεταφυσική
βάση στὴν κάθε κατάσταση καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα στὶς
ἐπαναστάσεις.

Μιὰ πρόφαση γιὰ νὰ ξεσπάσει ἡ ζωὴ, ἡ νιότη. Σύγ-
καιρα, μιὰ πρόφαση καὶ μπρὸς στὸ σθυσμένον ἔρωτα
τῆς Ἀθήνας. Πάει αὐτὸς τώρα. Τώρα κοιτάζει ὅλο μπρο-
στά, θυσιάζοντας ἀλύπητα τὰ παλιά, τὴν παλιά της
ἀγάπη.

Ἔπειτα ἡ ἀνακάλυψη τοῦ καινούργιου δρόμου — ὁ
δρόμος τοῦ σκορπίσματος — εἶταν καὶ τὸ ἀσυγκράτητο
ξέσπασμα τῆς ἀληθινῆς ιδιοσυγκρασίας τῆς Ἑλένης.
Αὐτὸ γύρευε τόσον καιρὸ καὶ δὲν τὸ ἔβρισκε. Τὴ λοξο-
δρόμησαν οἱ δικοὶ της μὲ τὸ στανιό, τὴν ἔβγαλαν μὲ
τοὺς αὐστηροὺς τοὺς περιορισμοὺς ἀπ' τὴν πραγματικὴ
της τροχιά, κι' ἐκείνη τώρα θὰ ἔπαιρνε μονάχη πιά,
κρυφὰ μὰ κι' ἐπιδέξια, τὸ τιμόνι στὰ χέρια.

— Μὲ πνίγουνε, φώναξε μιὰ μέρα ἀνεβασμένη μονάχη
της σὲ μιὰ κορφοῦλα, μακριὰ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο.

Διακόσα μέτρα πιὸ ψηλά. Κάποιος μικρὸς λόφος
ἀνοιχτὸς στοὺς τέσσερις ἀνέμους.

— Μὲ πνίγουνε, μὰ θὰ σωθῶ. Καὶ τὸ σωσίβιο τὸ
βρῆκα.

Κατέβηκε μὲ ἀνάλαφρο τὸ βῆμα ὡς τὸ ξενοδοχεῖο.
Βρῆκε τὸν κ. καὶ τὴν κ. Γριζώτη καθησμένους στὴ
σκιά, σὲ δυὸ πολυθρόνες. Τοὺς ρώτησε πότε θὰ φύγουν
ἀπ' αὐτὸ τὸν κοιμισμένο τόπο.

— Πάμε κάπου ἄλλοῦ, τοὺς ἔλεγε. Βαρέθηκα ἐδῶ.
Κάπου ποὺ νὰ ἔχει λίγη κίνηση. Δὲ βαρεθήκατε ἐσεῖς;

Οἱ γονεῖς τὸ συζητοῦσαν. Ποῦ νὰ πάνε. Ἀρχὴ - ἀρχὴ

καλοκαιριοῦ. Κάποιο θουνὸ τοὺς ἔπρεπε, ἀλλὰ μὲ μεγάλο ξενοδοχεῖο, μὲ κόσμο.

—“Ἀς τὴν πάμε νὰ ζωηρέψει κομάτι, εἶπε στὸ τέλος ὁ κ. Γριζώτης, ποὺ εἶχε βαρεθεῖ κι' ἐκεῖνος τῇ μοναξιά. Σκέφτηκα νὰ σᾶς πάω στὸ Chamonix, κι' ἐγὼ νὰ τραθήξω ὕστερα στὸ Vichy, νὰ κάνω τὴν κούρα μου. Ἐπειτα ἔρχομαι καὶ σᾶς βρίσκω κι' ἐγώ. Τί λές, ἐσύ. Φλώρα; Νὰ τηλεγραφήσω γιὰ δωμάτια;

Πῆγαν στὸ Chamonix, στὸ μεγάλο ξενοδοχεῖο, στὸ κοσμοπολιτικὸ πάλας, τὸ καραθάν - σεράϊ. Ἰδανικὸ ἔδαφος γιὰ νὰ πραγματώσει τὶς ἀποφάσεις της ἡ Ἑλένη. Γιατὶ οἱ ἀποφάσεις αὐτὲς εἶχαν ριζώσει τώρα μέσα της, μὲ ρίζες ἀπὸ πείσμα.

Μιὰ βδομάδα κάθησε μαζί τους ὁ κ. Γριζώτης. Ἐφυγε εὐσυνείδητα γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ σηκωτιοῦ του. Δὲν εἶταν τάχα μιὰ ἐπιβουλή τῆς τύχης; Μέσα στὴ βδομάδα ἐκείνη ἡ Ἑλένη, ξυπνημένη στὴν πραγματικότητα καὶ γνωρίζοντας τί θέλει ν' ἀντλήσει ἀπὸ τὴ γύρω ζωὴ. κατατοπίστηκε καὶ πῆρε μιὰ θέση κατάλληλη, μιὰν ἀνάλογη στάση. Ὅταν τὴν κοίταζαν, κοίταζε στὰ μάτια, προκαλοῦσε ἀκόμα κι' ἔδειχνε ὅτι γυρεύει συντροφιά.

Νέοι καὶ νέες γεμάτο τὸ ξενοδοχεῖο. Οἱ παρέες φτιάχνονταν γρήγορα, ἀνεξέλεγκτα, ἀρκεῖ ὅτι εἴσουν αὐτοῖς τοῦ ξενοδοχείου. Ἡ Ἑλένη ἔπιασε κουβέντα πρῶτα μὲ τὰ κορίτσια, τὶς ἀδερφές, καὶ μέσον αὐτὲς μὲ τοὺς ἀδερφοὺς, τοὺς φίλους. Ἡ βδομάδα εἶχε περάσει. Ὁ κ. Γριζώτης ἔφυγε γιὰ τὸ Vichy.

Πέμπτη καὶ Κυριακὴ εἶταν χορὸς στὸ ξενοδοχεῖο. Στὸ καζίνο χόρευαν κάθε βράδι. Ἡ κ. Γριζώτη ἔφερε ἀντιρρήσεις. Ἀλλὰ μπροστὰ στὴ γενικὴ ἔξοδο τῶν νέων;

Ἡ κ. Γριζώτη δοκίμασε ν' ἀκολουθήσει τὴν Ἑλένη στοὺς περιπάτους ἢ στὸ καζίνο. Ποῦ νὰ προφτάσει τοὺς νέους;

Ἀνάσαιναν ὁλόγυρα μιὰν ἀτμόσφαιρα ἐλεύθερη, ἐπιπόλαιη, διασκεδαστική, εὐκόλη, εὐκόλη σὲ ὅλα. Καὶ νὰ μὴν ἤθελε νὰ διασκεδάσει κανεὶς, παρασυρόταν. Τριγύριζε σὰν τοὺς ἄλλους.

Εἶταν ὁμορφή, γλυκεῖα ἡ Ἑλένη. Τώρα ξύπνησαν μέσα της τὰ ἐπικίνδυνα στοιχεῖα, τὰ δραστικά: ἡ φιλαρέσκεια, ἡ ἐρωτοτροπία, τὸ φλέρτ μὲ τὸ σεξουαλισμὸ στὴν ἄκρη.

Ὅλα αὐτὰ γοργά, μαζεμένα, ἀπανωτά, τὴ μέθυσαν, τὴν παραζάλισαν. Δυὸ νέοι τὴ φλερτάριζαν, κι' ἐκείνη προτίμησε νὰ ἐρωτοτροπήσει καὶ μὲ τοὺς δυό. Ἐπειτα τοὺς ἄφησε γιὰ κάποιον τρίτο, ἕναν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο.

Ἡ κ. Γριζώτη δὲν ἤξερε τί γινόταν, δὲν μποροῦσε νὰ φανταστεῖ. Ἐκανε συντροφιά μὲ τὶς ἄλλες μητέρες (ἐκεῖνες ποὺ ἤξεραν κι' ἐπιτρέπανε στὰ παιδιὰ τους, κι' ἐκεῖνες ποὺ δὲν ἤξεραν, σὰν τὴν κ. Γριζώτη) καὶ φανταζόταν ὅτι ὅλα γίνονταν ἀπάνω - κάτω καθὼς στὴν ἐποχὴ της. Κάτι μυριζόταν πότε - πότε, μὰ ἡ γενικὴ τάση, τὸ ρεῦμα εἶταν δυνατότερο. Τὴν παράσερνε κι' ἐκείνη, νὰ βάλει ἕνα καλὸ φόρεμα, νὰ πάει τὴν κόρη της τὸ βράδι στὸ χορευτικὸ γεῦμα.

Μετὰ τὸ φαῖ, οἱ γονεῖς ἔκαναν δική τους παρέα. Οἱ νέοι χόρευαν, χόρευαν, ὥσπου σκόρπιζαν στὸν κῆπο.

Ἡ Ἑλένη γνώρισε τότε κάποιον ἄλλο νέο. Περίπατος μὲ συντροφιά μεγάλη στὸ Glacier d'Argentière. Παραλαγὴ στὸ ἴδιο θέμα.

Σὰ γύρισε ἀπὸ τὰ λουτρά, ὁ κ. Γριζώτης βρῆκε μιὰ κατάσταση ρυθμισμένη πιά στὰ καθέκαστα, συνήθειες

καθιερωμένες — περίπατοι μακρινοί με παρέες άγνωστες στους γονείς, βραδινές βίζιτες στο καζίνο, συντροφίες ταχτικές και πολύ οίκειες με ξένους ως τὰ χτὲς άκόμα — πού ξύπνησαν μέσα του τόν πατέρα.

“Έγιναν σκηνές, συζητήσεις, φωνές με φοβέρες. Μά ο δρόμος είχε άνοιχτεί. ‘Η ‘Ελένη δέν ύποχωροῦσε. Βαστοῦσε πόδι ή έλεγε «καλά - καλά». Κρυφά έκανε αυτό που ήθελε. Δέν ειταν κι' εύκολο νά συμμαζευτεί στο ξενοδοχείο μέσα. ‘Ο κ. Γριζώτης πήρε μεγάλη άπόφαση.

— Θα γυρίσουμε στην ‘Ελλάδα, ειπε τής γυναίκας του. Φρόντισα για τὰ εισιτήρια.

—Τò σκέφτηκες καλά; αντίσκοψε ή κ. Γριζώτη. Μήν ξεχνᾶς τò λόγο που μάς έκανε, νά φύγουμε άπ' την ‘Ελλάδα.

— Δέν πιστεύω νά έξοριστοῦμε για πάντα άπό τόν τόπο μας, έπειδή ή ‘Ελένη πήγε κάποτε νά μπλεχτεί άπό έναν κατεργάρη. “Αλλωστε, βλέπεις κι' έσύ ή ίδια τώρα, ότι ή κόρη σου όχι μόνο τόν ξέχασε εκείνο τόν προκομένο, αλλά κοντεύει έδῶ νά μάς δημιουργήσει καινούργιες φασαρίες... Ποῦ ειχες τò μυαλό σου, χριστιανή μου; Δέν μπορώ, δηλαδή, νά λείψω μιᾶ μέρα, χωρίς νά τὰ κάνετε σαλάτα οί δυο γυναίκες. “Επρεπε νά την πάρεις άπό τò αύτί και νά την κλείσεις μέσα στο δωμάτιό της. “Επρεπε νά μου τηλεγραφήσεις.

‘Η κ. Γριζώτη τόλμησε νά διαμαρτυρηθεί:

— Έσύ τί έκανες, άφότου ήρθες;... Βλέπεις, αναγκάζόμαστε νά φύγουμε. Γιατί δέν την πήρες έσύ άπό τò αύτί, σαν πατέρας;

‘Ο κ. Γριζώτης κάπνιζε άφηρημένος κι' άμίλητος. ‘Η κ. Γριζώτη συνέχιζε:

— Νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια, δὲ φαντάζομαι νὰ κάνει καὶ τόσο κακὰ πράματα, τὸ κορίτσι.

Ὁ κ. Γριζώτης, θυμωμένος, κάτι μουρμούρισε μέσα στὰ δόντια του:

— Δὲν τὴν ξέρεις, ἐσύ, τὴ ζωὴ καὶ μὴν ἀνακατεύεσαι. Ξέρω ἐγὼ τί σοῦ λέω. Καιρὸς εἶναι νὰ φύγουμε.

Γύρισαν στὴν Ἑλλάδα. Μὰ γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ — ὑπῆρχε πάντοτε ὁ φόβος μὴν ἀνταμωθεῖ ἡ Ἑλένη μὲ τὸ παλιό της αἶσθημα — κάθισαν μόλις τρεῖς - τέσσερις μέρες στὴν Ἀθήνα. Δίχως νὰ συγυρίσουν τὸ σπίτι τους, ποὺ τὶ εἶχαν ἐγκαταλείψει σχεδὸν ἓναν ὀλάκερο χρόνα τράβηξαν ἴσια στὴν Αἰδηψό.

— “Ὅταν γυρίσουμε μὲ τὸ καλὸ τὸ φθινόπωρο, εἶπε ἡ κ. Γριζώτη, θὰ ἔχουμε τὸν καιρὸ νὰ ταχτοποιηθοῦμε μὲ τὴν ἡσυχία μας.

Καὶ ὁ κ. Γριζώτης πρόσθεσε μὲ ἐμβρίθεια:

— Στὸ ἀναμεταξὺ θὰ φροντίσω νὰ μάθω, τί ἀπόγινε αὐτὸς ὁ κατεργάρης. “Ὅποιος φυλάει τὰ ροῦχα του, ἔχει τὰ μισά.

“Ὅμως κι’ ἂν δὲν εἶταν αὐτὸς ὁ λόγος, ἄλλη σπουδαία αἰτία τοὺς ἀνάγκαζε νὰ μὴ μείνουν στὴν Ἀθήνα. Ἡ ζήτησις εἶταν ἀφόρητη. Προτίμησαν τὴν Αἰδηψό, χωρὶς νὰ ξέρουν κι’ ἐκεῖνοι τὸ γιατί.

— “Ἐχει θαυμάσια ξενοδοχεῖα, τοὺς εἶπαν.

Ἡ Ἑλένη δὲν ἔλεγε τίποτα. Δὲν ἀντιδροῦσε πιά. Μὰ τὸ μυστικὸ εἶταν, ὅτι δὲν τὴν ἔνοιαζε, ἂν θὰ ἔμενε στὴν Ἑλθετία ἢ στὴν Ἑλλάδα. Εἶταν ἀποφασισμένη, ὅπου κι’ ἂν βρισκόταν, νὰ διασκεδάσει, νὰ γλεντήσῃ. Στὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς τὴν τραβοῦσε κάτι στὴν Ἑλλάδα. Μόνο ποὺ τὸ κάτι αὐτό, δὲν εἶταν τὰ παλιά. Μήτε ἡ ἐλά-

χιστη ανάμνηση τοῦ πρώτου αἰσθήματος. "Αδिका ἀνησχοῦσαν οἱ γονεῖς. "Αδिका φοβόνταν μὴ συναντηθεῖ μὲ τὸ νέο ἐκεῖνο, τὸν «κατεργάρη», καθὼς ἔλεγαν. Ἡ Ἑλένη οὔτε σκεπτόταν, οὔτε θυμόταν, οὔτε σκοτιζόταν πιά καθόλου γιὰ τὸ περασμένο αὐτὸ «παιδιάστικο» περιστατικό.

Τώρα εἶχε ὄρεξη νὰ ζήσει — κολακευμένη ὅτι ἤξερε πιά τὴ ζωὴ — νὰ χαρεῖ τὰ νιᾶτα, τὶς ὁμορφιές τους καὶ τὶς ἐπιτυχίες. Ἦρθε στὴν Ἑλλάδα, δίχως νὰ διαμαρτυρηθεῖ, σχεδὸν εὐχαριστημένη. Ἦξερε ὅτι φλέρντ σὰν καὶ τοῦ Chamonix θὰ ἔβρισκε παντοῦ, ὅπου κι' ἂν πήγαινε. Ἀφοῦ εἶταν μάλιστα νὰ ξαναμείνουν σὲ ξενοδοχεῖο. Καὶ πῆγε στὴν Αἰδηψὸ σχεδὸν ἱκανοποιημένη γιὰ τὴν ἀλλαγὴ.

Ὁ κ. Γριζώτης ἔλεγε στὴ γυναῖκα του:

— Εἶδες, ποῦ ἦρθε πάλι στὰ νερά της ἡ κόρη μας; Ἡμέρεψε σὰν ἄρνάκι. "Όταν σοῦ λέω, ἐγώ.

Ἡ κ. Γριζώτη χαμογελοῦσε. Εὐχαριστημένη καὶ ἥσυχη. Ἡ Ἑλένη περίμενε ἀθόρυβα καινούργιες ἐπιτυχίες.

Ἐφτασαν ἀπόγεμα στὴν Αἰδηψό. Τὸ βαποράκι τῆς γραμμῆς ἄραξε ἥρεμα καὶ μαλακὰ στὸ γαλάζιο κόλπο. Ἡ μέρα εἶχε βάλει τὰ βραδινὰ της. Δεξιά, στὴ δύση, κόκκινα, πορτοκαλιὰ καὶ χρυσαφιά. Ἀριστερά, ἀχνορόδινα καὶ γαλάζια ἀπαλά. Τὰ βουνὰ τῆς Εὐβοίας σκοτείνιασαν τὸ πράσινό τους, καὶ τὰ πάντα πῆραν κάτι τὸ ἀλαργινό, τὸ ἀπόμακρο.

Ἡ μπενζίνα τοῦ ξενοδοχείου — μὲ τὴ σημαία τῆς ἑταιρείας — τοὺς ἔφερε στὴ στεριά. Ἡ ὥρα τοῦ ἀπογεματινοῦ ἀργοῦ περίπατου στὸ φαρδὺ δρόμο τῶν ξενοδοχείων. Ἡ εὐχάριστη ἀτμόσφαιρα κάθε λουτρόπολης, ποῦ δίνει

τὴν ἐντύπωση ὅτι ὅλοι ἔχουν «διακοπές». Τραπεζάκια κάτω ἀπὸ μεγάλες ὀμπρέλες. Κόσμος, κίνηση. Ὑπόσχεση γαλήνης, ξενοιασιᾶς, γλεντιοῦ... Ἀναλόγως.

Καθὼς συμβαίνει σ' ὅλες τὶς ἀπότομες μεταβολές, καὶ στὴν Ἑλένη τὸ ξέσπασμα, ἡ ἐκδήλωση εἶταν βίαιη, σπασμωδική. Μὰ εἶχε προηγηθεῖ ἡ φυσιολογικὴ ὠρίμανση, ἡ σιγαλὴ προπαρασκευὴ τῆς Βιέννης καὶ τῆς Ἑλβετίας.

Ἡ Ἑλένη, τάχα συγκρατημένη, ἐξωτερικὰ τυπική, ὑποκριτικὰ ψυχρή, μόλις ἔβρισκε τὴν εὐκαιρία, ριχνόταν «μὲ τὰ μοῦτρα», μὲ τὴν ἀφέλεια καὶ τὸ ἀσυλλόγιστο τῆς ἀπειρίας. Κρυφὰ ὅμως τώρα, στοὺς διαδρόμους, στὸν περίπατο ἂν εἶταν βολικό, στὸ χορό.

Τὸ μάθημα τοῦ Chamoniḥ εἶχε καρποφορήσει. Κατάλαβε ὅτι χρειαζόταν ὑποκρισία κι' ἐπιτηδειότητα. Ἰδιότητες ποὺ βρέθηκαν μέσα της καλοσπαρμένες.

Τὴν τρίτη μέρα κιόλας, εἶχε βρεῖ τὸ «φλέρτ». Ἐναν κεφαλωνίτη ποὺ ἔλεγε ὅτι εἶναι κόντες. Δὲ βάσταξε οὔτε μιὰ βδομάδα αὐτὸ τὸ ἐρωτοτρόπημα. Ἀξαφνα, κάποιο βράδι μπῆκε στὴν τραπεζαρία ἓνας νέος καμιὰ εἰκοσιπενταριὰ χρόνων, ψηλός, καλοδεμένος. Ἀθλητικὲς διαστάσεις, χαρακτηριστικὰ ἀπλᾶ καὶ κανονικά. Φάνηκε τῆς Ἑλένης ὁ ἰδανικὸς ἄντρας. Τὸν ἐρωτεύτηκε μονομιᾶς.

Εἶταν ὁ Γιώργος Περρός, ὁ μελλοντικὸς σύζυγός της. Οὔτε ποὺ τὸ φαντάστηκε ἡ Ἑλένη. Ἐνα πράμα ἤξερε μονάχα: ὅτι τὸν εἶχε ἐρωτευτεῖ. Μήτε καὶ πολυεξέτασε τὰ ζητήματα. Νὰ δεῖ τί εἶταν, αὐτὸ ποὺ θαρροῦσε ἔρωτα.

Μὰ εἶταν τὸ κλασικὸ κεραυνοβόλημα, τὸ «coup de foudre». Τίποτα ἄλλο. Μιὰ ἄμεση κι' ἀπόλυτη βεβαιότητα — γεννημένη μὲ τὸ πρῶτο ἀνάθλημα — ὅτι αὐτὸ

τὸν ἄνθρωπο, ἂν συντρέξουν κατάλληλες συνθῆκες, μερικοί εὐνοϊκοὶ ὄροι, θὰ τὸν ἐρωτευτοῦμε. Μπορεῖ νὰ γεννηθεῖ μονόπλευρο αἶσθημα, ἴσως καὶ ἀμοιβαῖο. Μπορεῖ νὰ σβήσουν τὰ πάντα, πρὶν καρπίσουν.

Στὴν περίπτωση τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Γιώργου τὸ αἶσθημα γεννήθηκε ἀμοιβαῖο. Κοιτάχτηκαν καὶ συνεννοήθηκαν. Μὲ ἐπιμονή, μὲ ἀπληστία. Γνωρίστηκαν τὸ ἴδιο βράδι. Χόρεψαν.

Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Γριζώτη παρακολουθοῦσαν τὴν κόρη τους. Δὲν ἔβρισκαν τίποτα τὸ ἄτοπο ἢ τὸ ἐπικίνδυνο στὴ νέα της γνωριμία. Τὴν οἰκογένεια τοῦ νέου αὐτοῦ τὴν ἤξεραν — ἀπὸ τίς γνωστότερες τῆς Ἀθήνας, μὲ ρίζες φαναριώτικες. Ὁ ἴδιος ὁ νέος φαινόταν συμπαθητικός, ἀπροσποίητος. Ἕνα τίμιο παιδί.

Καθὼς χόρευε μὲ τὴν Ἑλένη, τῆς εἶπε:

— Πῶς σᾶς λένε; Τὸ μικρό σας.

— Ἑλένη.

— Ἐγὼ θὰ σᾶς λέω Λένα, μ' ἀρέσει καλότερα.

— Ποιός σᾶς ἔδωσε τὸ δικαίωμα;

Σήκωσε τοὺς ὠμους μὲ περιφρόνηση.

— Τὸ δικαίωμα; Τὸ παίρνω.

Καὶ σὲ λίγο πάλι:

— Μ' ἀρέσει ἡ ζωὴ, ἐμένα. Μ' ἀρέσει νὰ τὴ χαίρομαι τὴ ζωὴ μου. Ἐργάζομαι στὴ δουλειὰ τοῦ πατέρα μου, κι' ὅταν τελειώσω τὸ ρίχνω στὸ γλέντι.

— Ὡραία δουλειά, ἔκανε ἡ Ἑλένη.

— Καθένας γλεντάει, δεσποινίς, μ' ἐκεῖνο ποὺ τοῦ ἀρέσει. Ἐμένα τὸ γλέντι μου, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, εἶναι τὰ σπόρ. Τὸ αὐτοκίνητο, οἱ ἐκδρομές. Τὸ ψάρεμα, τὸ μπάνιο... Κολυμπάτε;

Τῆς εἶπε ὅτι ἄλλοτε ἔπαιζε ποδόσφαιρο, μὰ ὅτι εἶχε σπάσει κάποτε τὸ δεξί του γόνατο καὶ δὲν τοῦ ἐπιτρέπανε πιά νὰ κλωτσήσει. Κι' ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ τὰ ζητήματα ἔπαιρναν διαστάσεις σημαντικῶν γεγονότων γιὰ τὸ Γιῶργο Περρό, ἐξακολουθοῦσε νὰ λέει:

— Δὲν μπορῶ πιά νὰ δώσω μιὰ γερὴ κλωτσιά. Κάνω σκοποβολὴ ὅμως.

— Ἐγὼ δὲν ἔχω πιάσει ποτέ μου ντουφέκι, ἔκανε μὲ νάζι ἢ Ἑλένη, οὔτε καὶ πιστόλι, βέβαια.

— Νὰ σᾶς μάθω ἐγώ, πρόσθεσε ὁ νέος μὲ ἐνθουσιασμό. Χορεύετε ὅμως περίφημα. Πάμε γιὰ μπάνιο αὔριο;

— Δὲ μ' ἀφήνουν.

— Νὰ πῶ τίποτα;

— Ἀφῆστε τ' ἀστεῖα.

— Ἐγὼ θέλω νὰ σᾶς δῶ αὔριο.

Δὲν εἶταν δύσκολο νὰ καλλιεργηθοῦν πολλὰ τὰ ἄνθη τοῦ κακοῦ μὲ τέτοια καλὴ θέληση ἀπὸ μέρος τῶν δυό.

Μὰ ἔτυχε ὁ Γιῶργος ὁ Περρός νὰ εἶναι ἓνας τόσο ὑγιὲς τύπος, ἓνα τόσο ντόμπρο, ἴσιο κι' ἀπονήρευτο παιδί, ποὺ αὐτὸς ἔδωσε, μὲ τὸν ἀφρόντιστο κι' ἀπότομο τρόπο του, μιὰ τίμια κατεύθυνση στὶς σχέσεις τους. Αἰσθημα ἀληθινό, ποὺ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα μεγάλωνε. Ἴσως καὶ γιατί εἶταν ὑλικὰ συγκρατημένο, σωματικὰ παρθενικό.

Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Γριζώτη, ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα κιόλας ποὺ ἔνιωσαν ὅτι κάτι τρέχει, φάνηκαν νὰ τὸ βλέπουν μὲ καλὸ μάτι.

— Καλὰ τὰ πάνε τὰ παιδιὰ, εἶπε κάποια στιγμή ὁ κ. Γριζώτης, ρουφώντας τὸ σιγαρέτο του αὐτάρεσκα. Δὲ νομίζεις, Φλώρα, ὅτι ταιριάζουν ὅταν χορεύουν;

—“Έτσι νομίζω κι' ἐγώ. Πάνε καλά στο χορό μαζί. Μοῦ τ'όλεγε καὶ ἡ κ. Μαυροπούλου.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι, ὅταν ἐμάντεψε ἡ Ἑλένη αὐτὴ τὴν εὐνοϊκὴ ἀνοχὴ τοῦ φλέρτ της ἀπὸ μέρος τῶν δικῶν της, δὲν ἔμεινε εὐχαριστημένη. Δὲν τῆς ἄρεσε ν' ἀνακατῶνονται στὶς αἰσθηματικές της δουλειές οἱ τρίτοι, προπάντων συγγενεῖς. Μὰ καὶ γιατί αὐτὴ ἡ καλόβολη ἀνοχὴ χαλοῦσε τὸ μπροῦσκο γοῦστο τοῦ ἀπαγορευμένου καρποῦ.

“Ὅ,τι καὶ νᾶναι, τὸ αἶσθημα τράβηξε τὸ δρόμο του μὲ ὄρμη, μὲ κέφι. Εἶταν μαγευτικό, εἶταν πλανερὸ τὸ φθινόπωρο. Τόσο γλυκές, μακρόσυρτες οἱ ἀπογεματινές οἱ ὥρες, ποὺ ὁ αἰσθηματισμὸς ἐρχόταν μόνη ταιριαστὴ ἐκδήλωση στὸν κάθε νέο.

Τὶς νύχτες μὲ τὴν πανσέληνο κάθονταν οἱ δυὸ — στὸ παράθυρο τῆς κάμαράς του ὁ καθένας — καὶ χάζευαν, κοιτάζοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, χωρὶς νὰμποροῦν νὰ μιλήσουν. Κι' αὐτὴ ἡ μουγγὴ συνεννόηση γινόταν μοιραία ρομαντικὴ καὶ τοὺς ξάναβε.

Περίπατος κατὰ τὸ δειλινὸ ἔξω ἀπὸ τὰ Λουτρά, πρὸς τὸ χωριὸ τὴν Αἰδηψό. Σιγανοπερπάτητο σεργιάνισμα, μὲ τὸ καφενεδάκι καὶ τὴν μπύρα στὴν ἄκρη. Ἐκδρομὴ μὲ τὴ μπενζίνα, στὰ Γιάλτρα. Ἐνα γραφικὸ ἀνηφορικὸ χωριὸ στὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ κόλπου. Ἐκδρομὴ ὡς τὸ Ξηροχώρι, ποὺ εἶχε τὴν ἐτήσια τότε ἐμποροπανήγυρη στὴν κεντρικὴ του πλατεῖα. Καὶ πέρα ἀπὸ τὸ Ξηροχώρι, ὁ θαυμάσιος περίπατος ἀνάμεσα στὴν πλούσια βλάστηση τῆς Βιστρίτσας, ὡς τὸ Ποτόκι καὶ τὸ Ἀρτεμίσιο ἀκρωτήριο.

Παντοῦ πλούσια ἡ γῆ, παχειὰ τὰ χώματα. Μιὰν ἀτμόσφαιρα σχεδὸν λεπτή κι' εὐγενικιὰ σὰν τῆς ἀττικῆς, εὐαίσθητη στὰ χρώματα τῆς ἡμέρας. Κάτι τὸ μαλακὸ στὶς γραμμές, ποὺ κάνει τὸν τόπο φιλόξενο κι' ἀγαπητό. Θηλυκιὰ φύση, γεμάτη ἔλιγμους καὶ καμπῦλες. Αἰσθηματικὸς σπόρος σὲ τέτοια γῆ, σὲ τέτοιον ἀέρα, αὐξάνει κι' ἀντριεύει καὶ γιγαντώνει ἀσύγκριτα.

Σὰν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ γυρίσει ἡ οἰκογένεια Γριζώτη στὴν Ἀθήνα, ὁ Γιῶργος Περρὸς πῆρε τὸ ἴδιο βαπόρι μαζί τους. Ὁ κ. Γριζώτης χαμογέλασε. Ἡ κ. Γριζώτη πρόσεχε τὴν κόρη της. Δὲν τολμοῦσε νὰ δίνει συμβουλές, ὅχι γιατί δὲν τὶς θεωροῦσε χρήσιμες, ἀποτελεσματικές, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ φανεῖ ὅτι ξέρει καὶ παρακολουθεῖ. Εἶχε, ὥστόσο, τὰ μάτια της τέσσερα.

Ἔφτασαν στὴν Ἀθήνα. Ὁ κ. Γριζώτης κατάλαβε ὅτι δὲν εἶταν ἀνάγκη νὰ πεῖ στὸ νέο: «Θὰ μᾶς κάνεις εὐχαρίστηση, παιδί μου, νὰ ἔρθεις καμιά μέρα σπίτι νὰ σὲ δοῦμε». Εἶταν σίγουρος ὅτι θὰ ἐρχόταν.

Πραγματικά, ὁ Γιῶργος Περρὸς ἦρθε μιὰ Πέμπτη, νὰ δώσει τὶς φωτογραφίες ποὺ εἶχε βγάλει στὴν Αἰδηψό. Τὸν κράτησαν ἀρκετὴ ὥρα. Τότε τοῦ εἶπαν νὰ ξανάρθει.

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ Ἑλένη ρώτησε τὴ μητέρα της, τάχα παραξενεμένη:

— Μαμά, πῶς δείχνετε κι' οἱ δύο σας τόση συμπάθεια σ' αὐτὸ τὸν Περρό... καὶ τὸν μπάζετε στὸ φρούριό μας;

Ἡ κ. Γριζώτη ἀποκρίθηκε μὲ ὀλοφάνερη ὑποκρισία:

— Μὰ εἶναι λαμπρὸ παιδί.

Τὸ ἴδιο βράδι ὁ κ. Γριζώτης, μόνος μὲ τὴ γυναῖκα του, τῆς ἔλεγε τοὺς στοχασμούς του:

— Νομίζω, ὅτι ἂν γίνει τίποτα καὶ παντρευτοῦνε, θὰ λυθεῖ κι' ἓνα ἄλλο πρόβλημα, πού ὅσο καὶ νῶνε πρέπει ν'ἄμαστε προσεχτικοὶ σ' αὐτό, τώρα πού γυρίσαμε ὀριστικὰ στὴν Ἀθήνα.

— Ποιό πρόβλημα πάλι, ρώτησε ἡ κ. Γριζώτη πάντοτε ἀνήξερη.

— Τὸ πρόβλημα ἐκείνου τοῦ κατεργάρη, χριστιανή μου. Ξέρω γώ, ἂν δὲν ξανασυναντηθεῖ ἡ Ἑλένη μαζί του καὶ δὲν τῆς ξανάρθει καμιὰ τρέλλα; Βλέπεις, τώρα, τὰ παιδιὰ στὴν ἐποχή μας... ἔστω κι' αὐτὰ πού τ' ἀναθρέψαμε μέσα στὸ σπίτι αὐστηρὰ καὶ περιορισμένα — τὰ παιδιὰ κάνουν τοῦ κεφαλίου τους. Δέ ρωτάνε κανένα.

— Ἀμήν, Θεέ μου, εἶπε ἡ κ. Γριζώτη. Ἄν εἶναι γραφτὸ νὰ γίνει...

Στὸ ἀναμεταξύ, ὁ Γιώργος ὁ Περρὸς εἶχε κάνει λόγο στοὺς γονεῖς του γιὰ τὴν Ἑλένη. Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Περροῦ δὲν ἔφεραν ἀντίρρηση στὸ γιό τους.

— Ἡ οἰκογένεια Γριζώτη, εἶπε ὁ κ. Περρὸς στὴ γυναῖκα του, εἶναι μιὰ πολὺ ἔντιμη ἀστική οἰκογένεια καὶ τὸ κορίτσι τους ἔχει ἀνατραφεῖ σπιτικά, ἐπιμελημένα, ὅχι σὰν αὐτὰ τὰ μοντέρνα τὰ κορίτσια πού, ἀσφαλῶς, δὲν μπορεῖ νὰ κάνουν εὐτυχισμένο ἓναν νέο σὰν τὸ Γιώργο μας. Κατάλαβες;

— Ναί, μὰ δὲ μοῦ λές, Περικλῆ, εἶναι εὐκατάστατοι ἄνθρωποι; ρώτησε μὲ πολὺ πραχτικὸ πνεῦμα ἡ κ. Περροῦ.

— Περισσότερο παρὰ εὐκατάστατοι.

— Πρέπει νὰ τὸ ἐξακριβώσουμε, Περικλῆ, πρὶν πά-
ρουμε ὁποιαδήποτε ἀπόφαση.

Ἄφοῦ, λοιπόν, ὁ νέος τὰ εἶπε μὲ τῇ νέᾳ, ἄφοῦ τῆς μίλησε γιὰ μονιμότητα καὶ συμφώνησαν τὰ παιδιὰ, τὶς ἐπίσημες διαπραγματεύσεις τὶς ἀνάλαβε κάποια κυρία Πάρνη, συγγενὴς τοῦ κ. Περροῦ.

Ἔτσι τέλειωσε γοργὰ ἡ ὑπόθεση. Ἡ Ἑλένη στεφανώθηκε τὸ Γιῶργο, τρελλὴ ἀπὸ ἔρωτα. Εἶταν δὲν εἶταν τότε δεκαενιὰ χρονῶ.

II

Ὁ γάμος τῆς εἶχε γίνεи τόσο βιαστικά, ποὺ ἡ Ἑλένη δὲν πρόφτασε νὰ καταλάβει, τὸ πῶς ἔγινε κι' ἀκόμα λιγότερο τὸ τί ἔγινε. Τὸ πόσο σημαντικό εἶταν αὐτὸ τὸ γεγονός στὴ ζωὴ τῆς. Ἴσως νὰ μὴν εἶταν κι' ἀπὸ γεννησιμιοῦ τῆς καμωμένη, ὅχι τόσο νὰ μὴ νιώθει καὶ προσέχει τὰ σοβαρὰ ζητήματα ἢ νὰ ξεχωρίζει ποιά εἶναι τὰ σοβαρὰ καὶ σημαντικὰ καὶ ποιά τ' ἀσήμαντα, ὅσο γιὰ νὰ μὴν ἐπιμένει κι' ἄφοῦ νιώσει τὴ σοβαρότητά τους καὶ νὰ μὴ πολυσκοτίζεται γι' αὐτά.

Ἐξάλλου, στὴ σημερινὴ περίσταση εἶταν ἀληθινὰ ἐρωτευμένη καὶ δὲν εἶχε τὸ νοῦ τῆς σὲ τίποτα. Ἦθελε τὸν ἄντρα τῆς παντοῦ καὶ πάντα δικό τῆς, τὸν ζήλευε (τοῦ ἔλεγε δηλαδὴ προληπτικά, ὅτι «εἶναι ζηλιάρα καὶ νὰ προσέχει», ἄφοῦ πραγματικὸς λόγος ζήλειας δὲν ὑπῆρχε), πῆγαινε καὶ στὸ γραφεῖο του ἀκόμα (τὸ γραφεῖο τοῦ πατέρα Περροῦ, ὅπου δούλευε κι' ὁ γιὸς) νὰ τὸν δεῖ σὲ ὧρες ἐργάσιμες, ξυπνοῦσε μὲ τὴ σκέψη του, εἶταν τρισευτυχισμένη, καταχαρούμενη.

Νεότατο κορίτσι ἀκόμα, ποὺ μόλις εἶχε μπεῖ πλησίον στὴ ζωὴ, ἀνακάλυπτε ξαφνικὰ ὅλο τὸν κόσμον μονομιᾶς, κι' ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἔχασκε λίγο ἀλαφιασμένη, ἔθλεπε καὶ χαιρόταν, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐνιωθε στὸ ὑποσυ-

νείδητό της έναν τρανό δεσμό με τον άντρα, που την έκανε να ξυπνήσει έτσι και να δεί καταπρόσωπο τη ζωή, τον άντρα που τη «μεγάλωσε», την έκανε γυναίκα σε τόσο σύντομο διάστημα.

“Ενας δεσμός, που είταν από μέρος της Έλένης και αίσθημα και έλξη σωματική και κάτι σαν ευγνωμοσύνη και σὰ θαυμασμός, δεσμός που της γεννούσε αδιάκοπα την ανάγκη της παρουσίας του άντρός της και θαρείς την εξαρτούσε από την ύπαρξή του. ‘Απ’ τὸ πλευρὸ τοῦ Γιώργου, ὁ δεσμός με την Έλένη είταν πιὸ ἀπλός. “Ενα αὐθόρμητο, ἀβίαστο, φυσικὸ ξέσπασμα ἀγάπης καθαρὰ σεξουαλικῆς, που έπαιρνε, ὅπως συμβαίνει σὲ ὅλους τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους, μιὰ μορφή λίγο - πολὺ αἰσθηματική.

Χαρακτηριστικὴ ἐκδήλωση τῆς αὐθορμησιᾶς αὐτοῦ τοῦ δεσμοῦ, είταν ἡ κοινὴ ἐπιθυμία καὶ τῶν δυὸ τους νὰ ἀποκτήσουν ἀμέσως παιδί. “Ενα παιδάκι, χειροπιαστὴ, ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα τῆς ἔνωσῆς τους.

‘Η Έλένη ἔμεινε ἔγκυος ἀπὸ τὸν πρῶτο μῆνα τοῦ γάμου της. Διπλασιαζόταν έτσι ἡ χαρὰ της κι’ ἀνακατευόταν τώρα με κάποιαν ἄλλη συγκίνηση, πιὸ βαθειὰ ἀκόμα γιατί πιὸ ἐσωτερικὴ, γεννημένη μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα της.

Με τὴν ἴδια αὐθόρμητη λαχτάρω φρόντιζαν τὸ σπιτικό τους, τὴν οἰκογενειακὴ φωλιά. ‘Η Έλένη είχε πάρει γιὰ προῖκα ἓνα σπίτι με τρία διαμερίσματα. Προτίμησαν νὰ τὸ νοικιάσουν ὁλόκληρο, γιὰ νὰ χαροῦν ἀκέραιο τὸ εἰσόδημά του, καὶ νὰ πιάσουν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους κάτι μικρότερο, πιὸ οἰκονομικό.

— Τὰ τρῶμε ἄλλοῦ, ἔλεγε ὁ Γιώργος, σὲ πιὸ χρήσιμα πράγματα.

Τὰ πιὸ χρήσιμα πράματα εἶταν ἓνα αὐτοκίνητο κούρσα. "Επιασαν ἓνα μικρὸ σπίτι, ποὺ τοὺς ἄρесе καὶ στοὺς δυὸ γιατί θὰ εἶταν δικό τους, κι' ἄρχισαν μὲ φροντίδα ἀληθινὰ λεπτόλογη νὰ τὸ ἐπιπλώνουν. Τὰ κύρια ἐπιπλα στὴν ἀρχή, τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα, ποὺ συμπληρώνονταν σιγὰ-σιγὰ, λίγο-λίγο.

— Ἀντὶ νὰ πάρετε αὐτοκίνητο, καλότερα θὰ εἶταν νὰ ἀποτελειώνατε τὸ σπίτι σας πρῶτα, ἔλεγε ἡ προηγούμενη γενεά.

Οἱ νέοι ὅμως, σύμφωνοι σ' αὐτό, ἀντιλέγανε :

— Τὸ αὐτοκίνητο εἶναι εἶδος πρώτης ἀνάγκης.

Στ' ἀλήθεια, ἡ ἐγκυμοσύνη τῆς Ἑλένης τοὺς ἐμπόδιζε νὰ τὸ χαίρονται τὸ αὐτοκίνητό τους. Ἐγκυμοσύνη μὲ σχετικὴ κακοδιαθεσία κι' ἀνορεξιά.

Ὁ Γιώργος πῆγαινε πρωτὶ-βράδι στὴ δουλειά του, στὸ γραφεῖο τοῦ πατέρα του. Ἐπιχειρήσεις εἰσαγωγῶν κι' ἐξαγωγῶν. Ὑστερα μάλιστα ἀπὸ τὸ γάμο τοῦ Γιώργου, ὁ πατέρας Περρὸς, ποὺ δὲν εἶταν ἡλικιωμένος ἄνθρωπος, ἀλλὰ κουρασμένος ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ μὲ λίγο ἀδύνατη καρδιά, λογάριαζε ν' ἀποτραθηχτεῖ καὶ ν' ἀφήσει τὸ γιό του στὴ διεύθυνση τῶν ἐργασιῶν. Περίμενε μόνο νὰ γεννηθεῖ τὸ ἐγγόνι — ἀγόρι τὸ ἤθελαν ὅλοι, ἔξω ἀπὸ τὴ γιαγιά.

Ὅταν γύριζε ὁ Γιώργος στὸ σπίτι ἀπὸ τὴ δουλειά του, μεσημέρι ἢ ἄργα τὸ βράδι, τὸ ζευγάρι καθόταν στὸ σαλόνι καὶ γλυκοκουθέντιαζε. Ὁ Γιώργος βαστοῦσε μιὰ παλιά συνήθεια γιὰ τὸ οὔζο. Ἦθελε ἓνα - δυὸ οὔζάκια πρὶν ἀπὸ τὸ φαγητό του. Ἐτσι τὸ μάθαινε, χωρὶς νὰ τὸ καλοσκεφτεῖ, καὶ στὴ γυναῖκα του. Αὐτὴ, σὰ γυναῖκα, κι' ἀκόμα παραπάνω σὰ γυναῖκα σὲ ἐνδιαφέρουσα, τὸ

συνήθισε πιὸ εὐκόλα, ἀπὸ καπρίτσιο, καὶ μὲ περισσότερο πάθος.

Τὸ ἴδιο ἄρχιζε νὰ συνηθίζει καὶ τὸ σιγαρέτο, κάθε φορὰ ποὺ ἡ κατάστασή της δὲν τῆς ἔφερνε ἀηδία.

Μὲ παρέες πήγαιναν πολὺ λίγο. Τοὺς ἄρεζε νὰ μένουν μόνοι, σπíti τους ἢ ἔξω, σὰν τοὺς ἐρωτευμένους. Μιά μέρα, τὸν εἶχε ρωτήσει ἡ Ἑλένη:

— Ἀγάπησες ποτέ σου, πρὶν ἀπὸ μένα;

Ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε κατηγορηματικά:

— Ὁχι, ποτέ μου. Ἐγὼ καταγινόμενα μὲ τὰ σπόρ. Γλεντοῦσα μὲ γυναῖκες, ἀλλὰ δὲν ἀγάπησα καμιὰ.

Ἐκείνη ἀγανακτοῦσε πραγματικά:

— Δὲ μοῦ χωράει στὸ μυαλὸ αὐτὴ ἡ ἀδικία. Ἐσεῖς οἱ ἄντρες γλεντοκοπάτε, κι' ὅταν ἀποφασίσετε νὰ παντρευτεῖτε, ζητάτε νὰ βρεῖτε ἓνα κορίτσι παναγία.

— Μὰ δὲν εἶναι ἴδιες οἱ συνέπειες, ἔλεγε αὐτὸς μὴν ξέροντας τί νὰ πεῖ.

Κι' ἐπειδὴ ἡ Ἑλένη γκρίνιαζε, στὸ τέλος τῇ ρωτοῦσε κι' αὐτός:

— Δὲ μοῦ λές, ἐσὺ ἀγάπησες ποτέ σου, πρὶν μὲ γνωρίσεις;

Ἀδίσταχτα, ἡ Ἑλένη εἶχε ἀποκριθεῖ:

— Ποτέ, στὸ ὀρκίζομαι.

Μὰ αὐτὰ εἶταν μικροσυζητήσεις ἐρωτευμένων παιδιῶν, ποὺ δὲν εἶχαν καμιὰν ἄλλη σημασία γιὰ τὴν ὥρα, παρὰ σὰν ἐκδήλωση ἀγάπης. Ἀγαπιόνταν μὲ πάθος γιατί εἶταν νέοι, γιατί ταίριαζαν σωματικὰ καὶ γιατί ἔθλεπαν μπροστά τους ὀλόκληρη μιὰ ζωὴ μὲ τίς μύριες ὑποσχέσεις της.

Τί καλότερη υπόσχεση, ἐξάλλου, ἀπὸ ἓνα παιδί; Τὸ πρόσμεναν ἀνυπόμονα, μὲ ἀπεριόριστη, μὲ σχολαστικὴ προσοχή.

Γεννήθηκε τὸ ἀγοράκι, ὁ Λώρης. Μετὰ ὅμως τὸν πρῶτο καιρό, πολὺ λίγο ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ μικροῦ, ξύπνησε μέσα τους μιὰ σφοδρὴ ἐπιθυμία νὰ τριγυρίσουν, νὰ πάνε παντοῦ, νὰ μὴ μείνουν οὔτε ἓνα βράδι σπίτι τους. Ἔτσι, σὰν νὰ εἶταν βέβαιοι, ὅτι ἡ ἀποστολὴ τους εἶχε φτάσει στὸ τέρμα της μὲ τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ κι' ὅχι στὸ κορύφωμά της, τώρα ποὺ ἄρχιζε ἡ εὐθύνη τῆς ἀνατροφῆς.

Μιὰ διάθεση γιὰ γλέντι, γλέντι ὅπως τὸ φαντάζονται ὅσοι δὲν ἔχουν ἐσωτερικὸ κόσμο, πνευματικὲς ἢ ψυχικὲς ἀνησυχίες, πιὸ περίπλοκες ἐπιδιώξεις. Γλέντι ἄρκετὰ χαμηλό, τιποτένιο σὲ ὅλα του. Τριγύρισμα στὰ δημόσια κέντρα, στοὺς χορούς, σὲ μερικὰ φιλικὰ σπίτια—ὅσα μοιάζουνε κάπως εὐθυμότερα—ἐκδρομὲς κάθε Κυριακὴ, κάθε γιορτὴ (τὸ μόνο καλό), ξενύχτημα ἄγριο μὲ πολὺ ξεσκέπαστες κουθέντες, μὲ ἄρκετὸ πιοτὸ καὶ προπάντων ἀφάνταστη οἰκειότητα μὲ ξένους ἀνθρώπους.

Κι' αὐτὸ εἶταν τὸ χειρότερο, τὸ πιὸ ἐπικίνδuno εἶταν αὐτό. Οἱ παρέες. Ἡ παρέα τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Γιώργου. Οἱ συντροφιὲς τοῦ Γιώργου πρὶν νὰ παντρευτεῖ, ἀφοῦ ἡ Ἑλένη δὲν εἶχε φιλίες πρὶν γνωρίσει τὸν ἄντρα της.

Νέοι, ποὺ εἶχαν γλεντήσῃ μαζί μὲ τὸ Γιώργο μὲ γυναῖκες τοῦ καμπαρέ. Νέοι, ἄλλοι ἀνύπαντροι ἀκόμα κι' ἄλλοι παντρεμένοι, ὅπως ὁ Γιώργος, μὲ τὶς γυναῖκες τους, ἐπιπόλαια κι' ἐπιφανειακὰ πλάσματα, συμπαθητικὰ κι' ἀσήμαντα, ποὺ «ψοφοῦσαν γιὰ γλέντι» καθὼς ἔλεγαν οἱ ἴδιες. Γυναῖκες πολὺ νέες ἀκόμα, μὲ μυαλὰ παιδικὰ—ποὺ δὲν εἶταν καμωμένα νὰ ὠριμάσουν ποτέ. Νόστιμες, μὲ

πρόσωπο καὶ σῶμα περιποιημένα, μέ πνεῦμα ἀκαλλιέργητο. Εἶταν καὶ κορίτσια ἀνάμεσα σ' αὐτές, μοντέρνα κορίτσια. "Άλλες τέλειες γυναῖκες, ἄλλες ἀγοροκόριτσα.

Παρέα, δεμένη μέ στενότατους δεσμούς διανοητικῆς συγγένειας — χαμηλῆς διανοητικῆς συγγένειας — καὶ προτιμήσεων, ποὺ πήγαινε παντοῦ μαζί, πάντα μαζί. Παρέα, ποὺ ὁ κοινωνικὸς κύκλος ὅπου ζοῦσε, τὴν ἤξερε μέ τὰ ὀνόματα τῶν δυὸ πιὸ χαρακτηριστικῶν της τύπων, σὰ σέ τηλεγραφικὴ διεύθυνση: ἡ παρέα «Περροῦ — Κωνσταντινίδη».

Μέ τὸν καιρό, δημιουργήθηκε σιγὰ-σιγὰ μιὰ τέτοια οἰκειότητα ἀνάμεσα στὰ μέλη τῆς παρέας, ποὺ μήτε ἀδέρφια τὴ γνωρίζουν. Ἄδιάκοπα κοινὰ ξημεροθραδιάσματα καὶ προπάντων ἐκδρομές, ὅπου οἱ σχέσεις πλαταίνουν καὶ χάνουν κάθε τυπικότητα, γεννοῦσαν μιὰ κατάσταση γεμάτη ὑπερβολικὴ ἀφέλεια. Μιὰ κατάσταση μεγάλης γνωριμιᾶς, γεμάτη κινδύνους γιὰ τὰ στεφανωμένα ζευγάρια, καθὼς ἐπέτρεπε τὸ πλησίασμα, τὸ ξεζευγάρωμα καὶ τὸ ξαναζευγάρωμα ἀνάλογα μέ τὰ καπρίτσια τῆς τύχης.

"Όχι, πῶς ξεχνιόταν ὀλότελα τὸ σπίτι, τὸ νοικοκυριό, ἀκόμα λιγότερο τὸ παιδί. Ἄλλὰ ἀναπόφευκτα, ἀλλὰ μοιραῖα, ἢ μισὴ προσοχή, τὰ τρία τέταρτα τοῦ μερονυχτιοῦ σπαταλιόνταν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι.

Τὴν εἶχε γεννήσει τὴν παρέα ἡ κοινὴ διάθεση γιὰ διασκέδαση—ὅπως φαντάζονταν ὅτι διασκεδάζουν καλύτερα. Μόνη δικαιολογία τῆς συνύπαρξής τους ἡ ταυτότητα τοῦ γλεντιοῦ, μόνη βάση τῆς φιλίας τους, ἀρχικά.

Ἄγάλι - ἄγάλι ὅμως, γεννιέται ἓνας φαῦλος κύκλος, ρόδα ποὺ σὲ παίρνει καὶ σὲ σέρνει ὅλο καὶ δυνατότερα

στό στρόβιλό της. Ἀργότερα, ξαφνικά, ἀνάμεσα στοὺς νέους καὶ τὶς νέες, παντρεμένους ἢ ἀνύπαντρους, δίχως νὰ τὸ καταλάβουν, δίχως νὰ τὸ ἀποζητήσουν, φυτρώνουν καὶ βλασταίνουν καινούργιοι ἀπροσδόκητοι δεσμοί, μπλεξίματα.

Καμιὰ φορά, ἀνάμεσα σὲ δύο παντρεμένα ζευγάρια σφίγγεται ἓνας κόμπος σὲ σχῆμα χί. Πότε κάποιος τὰ φτιάνει μὲ τὴ γυναῖκα ἢ τὸ φλέρτ τοῦ πιὸ καλοῦ του φίλου. Πότε μιὰ κοπέλα ἐρωτεύεται ἓναν παντρεμένο. Πότε οἱ συνδυασμοὶ εἶναι πιὸ περίπλοκοι ἀκόμα. Τότε ἡ παρέα περνάει κρίσεις. Συχνὰ ὅμως ἀγνοεῖ ἢ θέλει νὰ ἀγνοήσει. Περνάει ἀπλᾶ τὸ σφουγγάρι. Τυχαίνει νὰρθοῦνε καὶ στὰ χέρια καμιὰ φορά, ἀπάνω στό κρασί. "Ἢ, μόνο καὶ μόνο, γιὰτὶ παρόμοιοι ὕλικοι δεσμοὶ μονάχα μὲ πολὺ ὕλικὰ μέσα χτίζονται ἢ σπάζουν.

Μήτε ποὺ χρειάζεται πολὺς καιρὸς γιὰ ὅλα αὐτά. Οἱ παρέες — γέννημα καὶ θρέμμα τῆς σύγχρονης μηχανικῆς ζωῆς — ἔχουν ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ ὕλικου πολιτισμοῦ ποὺ τὶς περιβάλλει: γοργότητα, εὐκολία, ἐπιπολαιότητα. Βρίσκεται στὴν ἀτμόσφαιρα ὀρισμένων κοινωνικῶν τάξεων. Ἀνθρακικὸ ὀξὺ ποὺ δηλητηριάζει λίγο-λίγο τὸν ὀργανισμό ὁλόκληρο. Δύσκολο νὰ τὸ ἀποφύγει κανεὶς, ἂν ζεῖ ἐκεῖ μέσα δίχως ν'ἄχει ἄλλα στοιχεῖα, ἀντίστροφα, γιὰ ν' ἀντιδράσει.

"Ετσι ἔτυχε μὲ τὴν Ἑλένη καὶ τὸ Γιώργο. "Ὅχι μόνο δὲν ἀντιδροῦσαν, ἀλλὰ τὸ ἔβρισκαν σὰ μιὰ λύση στὴ ζωή, μιὰ ἰδανικὴ ρύθμιση τῆς ζωῆς.

Ὁ Γιώργος ἔτρεχε στὶς δουλειές του, ὅσες ὥρες εἴταν ἀνάγκη. "Υστερα πήγαινε κάπου γιὰ γλέντι, μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ τὴν παρέα. Ἡ Ἑλένη καταγινόταν στὴ λά-

τρα τοῦ σπιτιοῦ — ἄρκετὰ πρόχειρη ἐξάλλου κι' αὐτή. "Υστερα πρόσμενε ἀνυπόμονα τὸ Γιῶργο, νὰ πάνε νὰ βροῦν «τοὺς ἄλλους» κάπου. Τέτοιος ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς. Ἀργότερα, οὔτε κὰν ἀναμονὴ τοῦ συζύγου στὸ σπίτι. Ἀντάμωμα τῆς παρέας ἀπὸ νωρίς, τὴν ὥρα ποὺ εἶχαν κανονίσει. Ὁ Γιῶργος ἐρχόταν καὶ τοὺς ἔβρισκε μετὰ τὴ δουλειά του.

Εἶταν κάποιος Κωνσταντινίδης, Κώστας Κωνσταντινίδης, στὴν παρέα. Ἡ δυνατότερη προσωπικότητα ἀνάμεσά τους, ἡ πιὸ ξεκάθαρη στὶς γραμμές της. Ποιοτικὰ λίγο-πολὺ στὸ ἴδιο ἐπίπεδο μὲ τοὺς ἄλλους, μὰ σὲ ὅλες του τὶς ἐκδηλώσεις εἶχε κάτι τὸ ἀποφασιστικό, τὸ ἀπόλυτο, τὸ τολμηρό, τὸ ἀναιδέστερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Ἀνύπαντρος, εἰκοσιέξη χρόνων νέος, κεφάλτος γιατί τίποτα δὲν τὸν ἀπασχολοῦσε βαθύτερα. Ἀεργὸς μοναχογιὸς ἀπὸ ἄρκετὰ πλούσιους γονεῖς, θεωροῦσε ὅτι τὰ πάντα τοῦ ἐπιτρέπονταν. Μιλοῦσε μὲ περισσὴ αὐθάδεια καὶ γιὰ κεῖνα ποὺ ἔπρεπε νὰ τὰ σέβεται. Δὲν ντρεπόταν τίποτα.

Χωρὶς νᾶναι κακὸς, μὰ καθόλου κακὸς στὸ βάθος, μποροῦσε νὰ κάνει μεγάλο κακό, νὰ βλάψει ἔτσι ἀπὸ πεῖσμα, ἀπὸ αὐθάδεια, ἀπὸ «ἐκούσια» κακὴ ἀνατροφή. Ἡ θεληματικὴ κακὴ ἀνατροφή ἔδινε κι' ἔπαιρνε σ' ὅλους τοὺς παρόμοιους κύκλους, καθὼς καὶ στὴν παρέα Περροῦ—Κωνσταντινίδη. Τοῦτο τὸ ἀπλοποιημένο σύστημα συμπεριφορᾶς ταιριάζει καλότερα στοὺς κάπως πρωτόγονους αὐτοὺς τύπους, ποὺ θαροῦν ὅτι μὲ τέτοιον τρόπο — δίχως τύπους καὶ περιττὲς εὐγένειες — κάνουν ζωὴ πιὸ φυσικὴ μαζὶ καὶ πιὸ πρωτότυπη.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι τὸ μυαλό τους δὲν πήγαινε στὸ κακό, ἴσως γιατί ζοῦσαν σὲ ἀδιάκοπη ἐπαφή (στὸ μεταίχμιο, πὲς) μὲ τὸ κακό, δίχως νὰ τὸ σκέπτονται, παιδιὰ ἀσυνείδητα κι' ἄμυαλα. Μπορεῖ ὅμως καὶ γιατί, πραγματικά, ἡ ζωὴ αὐτὴ νὰ τοὺς ἔκανε πιὸ ἀπλούς, πιὸ ἀπονήρευτους.

Ὅπως καὶ νᾶναι, τὰ πάντα γίνονταν χωρὶς σκέψη, χωρὶς καλὴ ἢ κακὴ πρόθεση, χωρὶς προμελέτη. Συντροφιά, σύνδεσμος ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους ποὺ ἡ ζωὴ τους δὲν ἔχει κανένα περιεχόμενο, κανένα βάθος, κανένα ἐνδιαφέρον, ποὺ προσπαθοῦν νὰ γεμίζουν τὶς ὥρες τους, καὶ ποὺ ὁ μεγάλος τους τρόμος εἶναι μὴ μείνουν μόνοι.

Δὲν ἀντέχουν νὰ μείνουν μόνοι οὔτε λεπτό. Τί νὰ κάνουν μόνοι; Τάχα ἐνδοσκόπηση; Ἀνάγνωση; Στοχασμοὺς;

Ὁ Κώστας Κωνσταντινίδης μὲ τὸ Γιώργο Περρό, φίλοι παλιοί, διευθύνανε τὴν παρέα. Ὁ Γιώργος σὰν πιὸ βαρὺς, πιὸ σοβαρὸς καὶ γιατί τοὺς μάζεψε συχνότερα σπίτι του, ὁ Κώστας γιατί εἶχε μεγαλότερη ἀναίδεια καὶ ξόδεψε τὰ πιὸ πολλά.

Νόστιμο παιδὶ αὐτὸς ὁ Κωνσταντινίδης, μὲ ἀρκετὴ γοητεία, ἔπειθε τοὺς ἄλλους, τοὺς παράσερνε καὶ παραπονιόταν. Ἄρεζε στὶς γυναῖκες. Μὰ κι' ἡ φήμη του ὅτι τρία χρόνια εἶταν ὁ ἐρωμένος τῆς πιὸ κοσμικῆς ἀθηναίας, βοηθοῦσε σημαντικὰ τὶς ἄλλες τοῦ ἐπιτυχίους.

Μὲ τὴν Ἑλένη εἶταν καθὼς καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ὅλους: ἀπλὸς σὰν ἀδερφός, μὲ οἰκειότητα ποὺ ξεπερνοῦσε τὰ ὅρια, μὲ τὴν καπριτσιόζικη ἀναίδεια τῶν νέων ποὺ ἔχουν κατακτήσεις. Λίγο μπλαζέ ὁ Κώστας, φυσικὰ μπλαζέ, ὄχι ψεύτικα, γιατί δὲν ἔκανε τίποτα στὴ ζωὴ παρὰ νὰ

τρέχει πίσω από τις διασκεδάσεις, σά νάτρεχε πίσω από μιὰ χίμαιρα τρίτης ἢ τετάρτης σειράς.

Τὸν ἐθαύμαζε ἡ Ἑλένη. Τί τοῦ θαύμαζε, δέ θὰ τῆς εἶ-
ταν μήτε τῆς ἴδιας βολετὸ νὰ τὸ πεῖ. Μὰ δὲν τῆς περ-
νοῦσε ἀπὸ τὸ μυαλὸ τίποτα ἄλλο, παρὰ πῶς νὰ γελάσει
μαζί του, νὰ διασκεδάσει. Αὐτὴ ἡ αἰώνια πάντοτε δίψα
τῶν νέων γιὰ διασκέδαση, ποὺ στὸ μεταπόλεμο πῆρε
μιὰ παθολογική, μιὰ νευρολογικὴ ἔνταση.

Τὸν ἄντρα της τὸν ἀγαποῦσε πάντα. Φιλιόταν ἀκόμα
καὶ τώρα μαζί του μπρὸς στοὺς ἄλλους, ἀλαργεύοντας
στοὺς περίπατους μαζί του. Ἡ παρέα τοὺς ὑποδεχόταν
κάθε φορὰ μὲ ἐπιφωνήματα:

—”Ε, ἔ, ἔ, οἱ ἐρωτευμένοι! Ντροπὴ σας!

Μόνο πού, σιγὰ - σιγὰ, τὰ φιλιὰ αὐτὰ—καθὼς καὶ ἡ
σχέση τους ὅλη—καταντοῦσαν κάτι τὸ παλιωμένο, τὸ
τόσο γνώριμο, ποὺ δὲν μποροῦσε πιά νὰ τοὺς δώσει
ἐκείνη τὴ συγκίνηση, ἐκείνη τὴ λαχτάρα ποὺ κόβει
τὰ πόδια. Κάτι τὸ χιλιοειπωμένο, τὸ χιλιοκαμωμένο,
ποὺ ξεσκεπάστηκε πιά ὁλότελα καὶ ποὺ τὸ ἔχουμε ὅ,τι
ῶρα τὸ θέλουμε, ὅπως τὸ θέλουμε, περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι
τὸ θέλουμε.

Ὁ Γιῶργος γλεντοῦσε μὲ ἀφέλεια. Τὸ γλέντι γιὰ τὸ
γλέντι. Ἔπινε τὸ μερτικό του, χόρευε, μιλοῦσε λίγο,
ἀλλὰ γελοῦσε πολὺ μὲ τὰ ἀστεῖα τῶν ἄλλων. Ὁδηγοῦσε
αὐτοκίνητο εὐσυνείδητα, τὴν ῶρα ποὺ πίσω του οἱ ἄλλοι
ἐφιλιόνταν, ἔτρωγε καλὰ, κοιμόταν καλὰ.

Διαμετρικὰ ἀντίθετη ἰδιοσυγκρασία ὁ Ἡλίας Ἑλίδης,
ποὺ εἶταν κι’ αὐτὸς στὴν παρέα. Ἀδύνατος, ἀδύναμος,
νευρικός, εὐαίσθητος, κοιμόταν λίγο, ἔτρωγε ἐλάχιστα,
ἔπινε ὅσο κι’ οἱ ἄλλοι. Κάτι τὸ σατανικὸ στὴν κοκκαλιά-

ρική φυσιογνωμία του ταίριαζε με τὸ εἰρωνικό, τὸ πειραχτικό του πνεῦμα, πὺ δὲν ἄφηνε κανέναν ἥσυχο.

Θὰ μπορούσε νὰ εἶχε κάνει κάτι στὴ ζωὴ του αὐτός, ἀλλὰ ἀπὸ τεμπελιά, ἀπὸ ἔλλειψη πειθαρχίας ἢ συστήματος, ἀπὸ κακὲς συντροφιές, κακὲς συνήθειες, χανόταν σὲ γλέντια ἀνόητα, χαμηλά, με τὴν παρέα Περροῦ — Κωνσταντινίδη.

Τὸ ἔνιωθε καὶ τοὺς πείραζε ὅλους καμιὰ φορά, με πικρὴ εἰρωνία. Οἱ ἄλλοι δὲν τὸν καταλάβαιναν καὶ τὸν ἔλεγαν «κακό», «ἐγωϊστή», «ἔξυπνο, ἀλλὰ στριμένο».

Τύπος τῆς παρέας καὶ ἡ Δέσποινα Βασοπούλου. Εἰκοσιεπτὰ χρονῶν κοπέλα, ἀπὸ σπίτι δίχως περιουσία, δίχως πατέρα, δίχως ἀδερφό, ἠθικὴ στὸ βάθος, ἤθελε νὰ ἐργασεῖ κάπου καὶ δὲν τὸ κατάφερνε. Εἶχε συνηθίσει νὰ κοιμᾶται ἄργα καὶ νὰ ξυπνάει ἄργα, ἔτσι πὺ κανένα γραφεῖο, καμιὰ δουλειὰ νὰ μὴν τῆς κάνει.

— Μοῦρχεται νὰ κόψω ἐντελῶς τὰ μαλλιά μου, ἔλεγε, καὶ νὰ βάλω παντελόνια. Ἡ ζωὴ θὰ γινόταν πιὸ εὐκόλη γιὰ μένα.

Συμπαθοῦσε χρόνια κάποιον παντρεμένο, μὰ κανεὶς δὲν ἤξερε τί καὶ πῶς.

Εἶταν ἀκόμα στὴν παρέα ἓνα νέο ἀντρόγυνο, πὺ ἔκανε μιὰ εὐκόλη κι' ἀσυλλόγιστη ζωὴ ζευγαριοῦ ἐρωτευμένου καὶ τάχα ἀστεφάνωτου. Ὁ Βάσος καὶ ἡ Ντίνα Ξ...ου. Αὐτὸς δούλευε στὸ χρηματιστηριακὸ γραφεῖο τοῦ γαμπροῦ του, ξεκοκκαλίζοντας τὰ λίγα παραδάκια πὺ ἔβγαζε τότε ἀπάνω στὴν κρίση. Ἐκείνη οὔτε νὰ σκεφτεῖ γιὰ παιδί. Τὸ μικρό τους τὸ νοικοκυριὸ κι' αὐτὸ μελᾶς μεγάλος. Διασκέδαζαν.

Τῆς παρέας μέλος εἶταν κι' ἓνας τριαντάρης, τυπικὸ παράσιτο γιὰ προσκόλληση. Πότε - πότε παρουσιαζόταν κι' ἡ ἀδερφή τῆς Ντίνας Ξ...ου.

Αὐτά, τὸν τρίτο ἢ τὸν τέταρτο χρόνο ἀπὸ τὸ γάμο τῆς Ἑλένης μὲ τὸ Γιῶργο.

Μιὰ μέρα, τὴν ὥρα τοῦ βραδινοῦ φαγητοῦ, ἡ Ἑλένη γύρισε σπíti της καὶ βρῆκε τὸ Γιῶργο ξαπλωμένο σὲ μιὰ πολυθρόνα.

— Δὲν εἶμαι καλά, τῆς εἶπε. Θᾶχω πυρετό.

Τὸν ἔβαλε νὰ πέσει στὸ κρεβάτι του καὶ σὲ λίγο εἶδε, πῶς τὸν εἶχε πάρει ὁ ὕπνος. Πῆγε κι' ἔφαγε μονάχη της στὴν τραπεζαρία. Μετὰ τὸ φαγητό, εἶταν συμφωνημένο, ὅτι θὰ πήγαινε ὅλη ἡ παρέα στὸν κινηματογράφο. Ραντεβουὸ στὸ σπíti τοῦ Ξ...ου.

Κατὰ τὶς 10 καὶ 30' χτύπησε τὸ τηλέφωνο.

— Τί τρέχει, πῶς δὲν ἔρχεστε;

— Εἶναι ἄρρωστος ὁ Γιῶργος. Δὲ θάρθοῦμε.

Ἦεκλεισε τὸ τηλέφωνο. Ὁ Γιῶργος ὁμῶς εἶχε ἀκούσει. Ρώτησε ἀπὸ μέσα τί συμβαίνει.

— Νὰ πᾶς, νὰ πᾶς, τῆς εἶπε. Ἐγὼ θὰ κοιμηθῶ καὶ αὔριο θὰ εἶμαι καλά. Τηλεφώνησε νὰ σὲ περιμένουν.

Ἡ Ἑλένη ἀρνήθηκε κατηγορηματικά. Ὁ Γιῶργος πείσμων.

— Νὰ πᾶς, θὰ μοῦ κάνεις χάρη. Θὰ μείνω ἡσυχος στὴ ζεστασιά μου.

Ἡ Ἑλένη παραδέχτηκε στὸ τέλος. Ἐτοιμαζόταν νὰ τηλεφωνήσει, ὅταν χτύπησε τὸ κουδούνι τῆς ἐξώπορτας. Ὁ Κωνσταντινίδης.

— Ἦρθα νὰ μάθω τί τρέχει, εἶπε.

Τράθηξε ἴσια στήν κάμαρα τοῦ Γιώργου.

—“Ε, πῶς τὰ πάμε.

—Ἐγὼ θὰ κοιμηθῶ, εἶπε ὁ Γιώργος βαρύθυμα. Νὰ πάρεις τὴν Ἑλένη, νὰ πάτε στὸν κινηματογράφο μὲ τοὺς ἄλλους. Εἶμαι ψόφιος.

Ἡ Ἑλένη μπῆκε κι’ ἐκεῖνη στὸ δωμάτιο.

—Ἀκόμα δὲν εἶσαι ἔτοιμη; ρώτησε ὁ Γιώργος.

— Δὲ θὰ πάω πουθενά. Θὰ μείνω σπíti.

— Κάντε ὅ,τι θέλετε. Ἀφήστε με ἥσυχο, ἐμένα. Γειά σας.

Καὶ γύρισε ἀπὸ τὸ ἄλλο πλευρό. Τὸν ἔτρωγε ὁ πυρετός. Ἡ Ἑλένη τὸν σκέπασε, τοῦ ἔσθησε τὸ φῶς καὶ βγῆκε μαζὶ μὲ τὸν Κωνσταντινίδη στὸ διάδρομο, στὸ σκοτάδι.

Κάθησαν στὸ γραφεῖο, σὲ δυὸ πολυθρόνες. Ἀντίκρου ὁ ἕνας στὸν ἄλλο.

— Νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια, ἔλεγε ὁ Κώστας, ὅταν ἔμαθα ὅτι δὲ θάρθεῖτε ἀπόψε, μοῦ κακοφάνηκε. Δηλαδή, ὅτι δὲ θάρθεῖς ἐσύ.

— Λὲς νάχει τίποτα σοβαρὸ ὁ Γιώργος; Αὔριο πρωτὶ θὰ φωνάξω τὸ γιατρό.

— Αὐτὰ εἶναι τὰ δυσάρεστα τοῦ γάμου. “Ολο μελάδες εἶναι, εἶπε αὐτός, μελάδες γιὰ τοὺς παντρεμένους... καὶ γιὰ τοὺς ἀνύπαντρους.

— Μή, νὰ χαρεῖς, καημένε Κώστα, δὲν τ’ ἀφήνεις τὰ ὑπονοούμενα;

— Δὲ θέλω καθόλου, νὰ πῶ ὑπονοούμενα. Θέλω νὰ πῶ «καλῶς» ἐννοούμενα. Κατάλαβες;

— Ὁ ἴδιος θὰ εἶσαι πάντα.

— Μὲ σέναν ἔχω ἀλλάξει, εἶπε αὐτὸς καὶ σηκώθηκε.

Ἦρθε κι' ἀκούμπησε στοὺς μπράτσο τῆς πολυθρόνας, ὅπου καθόταν ἡ Ἑλένη.

Πέρασε τὸ χέρι του πίσω, στὴν πέτσινη ράχη.

— Τὸ ξέρεις, ὅτι μ' ἀρέσεις κι' ὅτι σ' ἀρέσω. Θαρεῖς, ὅτι θὰ παλαίψουμε πολὺν καιρὸ ἐνάντια σ' αὐτὸ τὸ αἶσθημα;

— Οὔτε αἶσθημα ὑπάρχει, οὔτε εἶναι καμιὰ ἀνάγκη νὰ παλαίψουμε. Μ' ἀρέσεις καὶ σ' ἀρέσω, ἔτσι εἶναι. Μὰ παραπάνω δὲν εἶναι, οὔτε θὰ γίνει τίποτα.

Τὸ μπράτσο του γλύστρησε ἀπὸ τὴν πέτσινη ράχη τῆς πολυθρόνας στὸν ὦμο τῆς Ἑλένης. Ἐκείνη δὲν κουνήθηκε.

— Δὲν εἶσαι ἐρωτευμένη μὲ τὸ Γιῶργο. Σταλιά, τῆς εἶπε.

— Δὲν εἶμαι ἐρωτευμένη, ἀλλὰ τὸν ἀγαπάω.

— Ὡστε ἔχεις περιθώριο γιὰ ἔρωτα.

— Ἴσως. Ἀλλὰ δὲν ψάχνω.

— Ἐπειδὴ ἔχεις τὸν ἔρωτα ἀδιάκοπα γύρω σου, σὲ λανθάνουσα κατάσταση.

— Μήπως νομίζεις ὅτι εἶσαι ἐσύ;... Μὲ φτεράκια; Γέλασε.

— Μάλιστα, ἀποκρίθηκε αὐτὸς σοβαρά.

— Τὰ χάλια σου... Δὲν τ' ὄχα καταλάβει.

— Ἀπὸ σήμερα θ' ἀρχίσεις νὰ τὸ νιώθεις, εἶπε αὐτὸς ξεκομμένα.

Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα ἄρχισε γοργὰ νὰ πλέκεται τὸ αἶσθημα μεταξὺ τους καὶ νὰ τοὺς ζώνει. Στὴν ἀρχὴ φανερὰ μπρὸς στοὺς τρίτους, γιατίι δὲν τοῦ ἔδιναν οὔτε κι' οἱ ἴδιοι σημασία. Σιγὰ - σιγὰ πιὸ συγκρατημένα, λιγό-

τερο φανερά, ὅσο καταλάβαιναν ὅτι μπορούσε νὰ φτάσει κάπου, ὅπου δὲν ἔπρεπε.

Κι' ἔφτασε πραγματικά, ἐκεῖ ὅπου δὲν ἔπρεπε νὰ φτάσει, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει ἡ Ἑλένη, πεσμένη στὰ χέρια ἑνὸς ψυχραιμοῦ ἀλλὰ θερμοῦ κατακτητῆ. Κιόλας εἶχαν βγεῖ κρυφὰ ἔξω οἱ δύο τους. Κι' οἱ σχέσεις τους εἶχαν πάρει μιὰ μορφή καθαρὰ σεξουαλική. Ὡστόσο, ἡ Ἑλένη δὲν εἶχε δοθεῖ ἀκόμα. Ἀξαφνα, δίχως νὰ ξέρει πῶς, δίχως νὰ τὸ περιμένει, μέσα στὴ μέθη ἔμπειρων χαδιῶν ἀφέθηκε. Μὰ ἀμέσως ὕστερα τινάχτηκε ἀπάνω, ἀπελπισμένη.

— Δὲν ἔπρεπε, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ κάνεις αὐτό, τοῦ ἔλεγε.

— Χρυσό μου, ἀποκρινόταν αὐτός, δὲν τόθελες κι' ἐσύ; Εἶταν ἀργὰ πιά. Ξανασυναντήθηκαν τὴν ἄλλη μέρα, καὶ τὴν παραάλλη. Ταχτικά ἔπειτα.

Γύριζε σπίτι της, δυστυχισμένη μαζί κι' εὐτυχισμένη. Κι' ὁμως ἔβρισκε τόσο εὐκόλα δικαιολογίες, νὰ λέει ποῦ πῆγε τάχα τὸ ἀπόγεμα! Ὁ Γιώργος εἶταν τώρα τελευταῖα τόσο πιασμένος ἀπ' τὶς δουλειές του! Ὁ γέρο Περρὸς εἶχε τραθηχτεῖ ὀριστικὰ ἀπὸ τὴν ἐπιχείρηση κι' ὀλάκερη ἡ δουλειὰ εἶχε πέσει στὸ Γιώργο. Ὅλη μέρα στὸ γραφεῖο. Τὸ βράδι, ἀργά, ξενύχτημα μὲ τὴν παρέα.

Ἡ παρέα ἀνάλλαχτη. Ὁ Κώστας τὸ ἴδιο πάντοτε μὲ τοὺς ἄλλους. Ἐκείνη τὸ ἴδιο. Ὅλα τὰ ἴδια. Οὔτε ὑποψία ὅτι γκρεμίστηκε ὁλόκληρος κόσμος μὲ τὴν πρώτη αὐτὴ πτώση. Ὁμαλὰ καὶ φυσικά, οἱ συζυγικὲς σχέσεις τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Γιώργου εἶχαν ἐξελιχτεῖ σὲ ἀπλὴ φιλία, μὲ τὶς μοιραῖες τυπικὲς τώρα σεξουαλικὲς ἐκδηλώσεις. Τίποτα ἄλλο.

Μόνο μιὰ μικρὴ λεπτομέρεια τῆς ἔκανε ἐντύπωση τῆς Ἑλένης. Κάθε φορὰ πού γύριζε ἀπὸ τὸν ἐρωμένο της, ἀπόφευγε νὰ φιλήσει τὸ παιδί της. Μὰ κι' αὐτὸ θὰ περνοῦσε.

III

Ἡ σχέση αὐτὴ ἡ ἐρωτικὴ δὲν μπόρεσε νὰ ξεπεράσει τὰ ποιοτικὰ καὶ ποσοτικὰ ἐπίπεδα τῆς ὑπόλοιπης ζωῆς τῶν δυὸ ἐρωμένων. Σχέση καθαρὰ ἐξωτερικὴ, ξώπευση, πού δὲν ἔριξε ρίζες βαθειὰ πρὸς τὰ μέσα, ἀλλὰ τὶς ἀπλώσε μόνο ἐπιφανειακά, στὴν ἐπιδερμίδα. Δὲν εἶχε βάθος πού νὰ πάει. Οὔτε ἐσωτερικὴ ζωὴ, οὔτε μοναχικὲς ὄρες τοῦ καθενὸς χωριστὰ μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ τὴ σκέψη τῆς ἀγάπης του, οὔτε καν εὐαισθησία πολλὴ καὶ τρυφερότητα ἢ ἀνάγκη στοργῆς. Μονάχα ὁ εὐκόλος ρομαντισμὸς τῆς στιγμῆς, ὁ ρηχὸς αἰσθηματισμὸς. Καὶ ποῦ καὶ ποῦ τὸ ξύπνημα τῆς σάρκας.

Μ' αὐτοὺς τοὺς ὅρους δὲν εἶταν βολετό, οὔτε ν' ἀναπτυχτεῖ, οὔτε νὰ ξετυλιχτεῖ σὲ μορφὴ καὶ χρόνον αὐτὴ ἡ σχέση. Ἄναψε σὰν πύραυλος, μὲ ὁρμή. Δὲν ἔφτασε στὸ ὕψος πού λογάριαζε, γιατί τράθηξε στραβά. Κι' ἔπεσε πάλι κάτω, χωρὶς θόρυβο, χωρὶς πολύχρωμο μπουκέτο ἀπὸ ἄστρα. Μόνο σπίθες, σπίθες πού ἔσβηναν πρὶν νὰ φτάσουν καν στὸ χῶμα, ἀπ' ὅπου ξεκίνησαν.

Καὶ δὲν τοὺς ἄφησε, μήτε καὶ στὴν Ἑλένη, τὴ γυναῖκα, ὅχι νοσταλγία ἢ θλίψη, ἀλλὰ οὔτε ἐκείνη τὴ μεταμέλεια ἢ τὴν ἀηδία ἢ τουλάχιστον τὴν ἀπλὴ κούραση τῶν ἀποτυχημένων πραγμάτων.

Ἀδιαφορία καὶ λησμονιά. Μόλις τέλειωσε, σὰν νὰ μὴν ὑπῆρξε ποτέ.

Ξαναθρέθηκε ἡ παρέα, ἴδια πάντοτε — δὲν εἶχε ἀλλάξει ποτὲ στὶς ἐξωτερικές, τὶς φανερές σχέσεις τῶν μελῶν της, γιατί κανεῖς (ὑποτίθεται) δὲν εἶχε ἀντιληφτεῖ τίποτα, πάντως ἐκεῖνος ποὺ ἐνδιαφερόταν ἄμεσα — ἡ αἰώνια παρέα, λίγο πιὸ βαριεστημένη ἀπὸ πρὶν (τώρα τὸ ἔνιωθαν ἡ Ἑλένη κι' ὁ Κώστας πρώτη φορά).

Εἶταν ἀνάγκη γιὰ κάποια ἀνανέωση. Νὰ προστεθεῖ καινούργιο αἷμα, ν' ἀφαιρεθεῖ λίγο παλιό. Δὲν ἄργησαν νὰ γίνουν καὶ τὰ δύο. Ὁ Κώστας ἀραίωσε τὶς ἐμφανίσεις του. Κάπου ἄλλοῦ εἶχε μπλέξει μὲ ἄλλους.

Ἀρχισε ἀντίθετα νὰ συχνάζει τὴν παρέα ἓνας γνωστός τοῦ Ἡλία Ἑλίδη, κάποιος Πάρις Διανοθασίλης. Κανένας δὲν ἤξερε ἀπὸ ποῦ κρατοῦσε ἡ σκούφια του, τί λογῆς ἄνθρωπος εἶταν. Ὁ Ἑλίδης τὸν εἶχε γνωρίσει πρὶν δώδεκα χρόνια στὸ Μόναχο, τὴν ἐποχὴ ποὺ σπούδαζε νομικά.

Αὐτὸς ὁ Διανοθασίλης τριγύριζε τότε τοὺς φοιτητικούς κύκλους. Ἀλλὰ δὲ φαίνεται νὰ σπούδασε ἐπιστήμη. Ἐπειτα χάθηκε ξαφνικὰ καὶ μετὰ ἕξη χρόνια ξανασυναντήθηκαν στὴν Ἀθήνα. Ὁ Διανοθασίλης τοῦ εἶπε, ὅτι εἶχε ἐγκατασταθεῖ στὴ Δυτικὴ Ἀφρική, στὴ γαλλικὴ Σενεγάλη, κι' ὅτι οἱ δουλειές του (ὅσες ἐδήλωνε, δηλαδή ἐμπόριο ἀραποσιτιοῦ, σόργκο καὶ λαδιοῦ ἀπὸ φυστίκια ἀράπικα καὶ καρποὺς φοινικιάς) εἶχαν προκόψει.

Πραγματικά, καθόταν στὸ καλότερο ξενοδοχεῖο τῆς Ἀθήνας, εἶταν πάντοτε καλοντυμένος καὶ ξόδευε εὐκόλα, ἀκόμα καὶ στὰ κέντρα ὅπου οἱ γυναῖκες κοστίζουν τρεῖς ἢ τέσσερις μποτίλιες γαλλικὴ σαμπάνια τὴ βραδιά, χωρὶς νὰ ρθοῦν ἔπειτα νὰ κοιμηθοῦν μαζί σου.

Ὁ Διανοθασίλης σὲ λίγο χάθηκε πάλι. Γιὰ καιρό. Ὁ Ἡλίας Ἐλίδης ἔμαθε ἀπὸ κάποιον, ὅτι στὴ Σενεγάλη ὁ Διανοθασίλης παντρεύτηκε μιὰν Ἰθαγενῇ, ἀλλὰ ὅτι γρήγορα τὴν παράτησε κι' ἐξαφανίστηκε.

Πέρασαν ἄλλα πέντε-ἕξι χρόνια κι' ὁ Διανοθασίλης ξαναφάνηκε στὴν Ἀθήνα. Ἐρχόταν ἀπὸ τὴν Παραγουάη αὐτὴ τὴ φορά, μὲ πολυτελέστατο αὐτοκίνητο καὶ μὲ ἑκατομμύρια. (Ἔτσι ἔδειχνε, τουλάχιστον, ἡ ζωὴ ποὺ ἄρχισε νὰ κάνει).

Ὁ Ἐλίδης τὸν ἔβλεπε συχνά. Καὶ συχνὰ μιλοῦσε γι' αὐτὸν στὴν παρέα. Μὰ δὲν τολμοῦσε νὰ τὸν παρουσιάσει, γιατί ὁ Γιώργος ὁ Περρὸς δὲν τὸν ἤθελε «αὐτὸ τὸν τυχοδιώχτη».

Ὡστόσο γνωρίστηκαν τυχαῖα, μιὰ νύχτα σὲ κάποιο καμπαρέ. Ἡ παρέα ὁλόκληρη κι' ὁ Διανοθασίλης. Καὶ φέρθηκε μὲ τέτοιο τρόπο σὲ ὅλους, ποὺ κέρδισε τὴ συμπάθειά τους. Ἦξερε νὰ ζήσει, ὁ ἀθεόφοβος.

Παράγγειλε σαμπάνιες. Οὔτε χόρεψε τίς κυρίες τῆς παρέας, οὔτε πολυκουθέντιαζε. Ἀργὰ τὴ νύχτα πρότεινε, νὰ τοὺς πάει μὲ τὸ αὐτοκίνητό του περίπατο. Ὁδηγοῦσε ὁ ἴδιος. Ἔτρεχε σὰ δαιμονισμένος. Μὰ τὸ χέρι του εἶταν ἐξαιρετικὰ σταθερό.

Γύρισαν μέρα πίσω, ἀφοῦ ἦπιαν γάλα στὴ Βαρυμπόπη. Στὸν ἀποχαιρετισμό, ἔσφιξε λίγο παραπάνω τὸ χέρι τῆς Ἐλένης. Ἡ Ἐλένη τὸν κοίταξε ἐρωτηματικά. Ἀπὸ κείνη τὴ στιγμή εἶταν βέβαιη, ὅτι θὰ γινόταν δική του.

Ἐγινε ἐρωμένη του τρεῖς βδομάδες μετὰ.

Ὁ Γιώργος Περρὸς ἐργαζόταν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἐντατικά. Συχνὰ - πυκνὰ ἀναγκαζόταν νὰ πάει στὴ Θεσσαλο-

νίκη, στὸ Βόλο, στὴν Πάτρα, στὴν Καλαμάτα γιὰ δουλειές. Τὸ γραφεῖο του εἶχε τώρα πράκτορες στὰ μεγαλότερα λιμάνια, κι' εἶταν ὑποχρεωμένος νὰ τὰ παρακολουθεῖ ἀπὸ κοντά, ὥσπου νὰ σιγουρευτοῦν. Ἀδιάκοπες ἀπουσίες του ἀπὸ τὴν Ἀθήνα εὐκολύνανε τὴν Ἑλένη.

Στὸ βάθος, ἴσως, δὲν εἶχαν ἀλλάξει τὰ αἰσθήματα τοῦ Γιώργου γιὰ τὴ γυναῖκα του. Τὴν ἀγαποῦσε, τὴ φρόντιζε, τῆς ἔδινε ὅσα χρήματα τοῦ ζητοῦσε. Δὲν ὑποψιαζόταν τίποτα. Ἦξερε ὅτι ἡ Ἑλένη διασκέδαζε. Ἀλλὰ ὅτι διασκέδαζε μὲ τὴν παρέα, μὲ τοὺς φίλους του, ὅπως διασκέδαζε κι' ὁ ἴδιος, μὲ πολὺ ἀπλότητα, μὲ ἀπίστευτη οἰκειότητα. Τίποτα παραπάνω.

Φλερτάριζε κι' ἐκεῖνος μὲ τὴ Δεσποινίδα Βασοπούλου, ἔτσι, γιὰτὶ ἐκείνη τοῦ εἶχε δείξει κάποια προτίμηση. Κι' ἐπειδὴ στὶς παρέες πρέπει νὰ ὑπάρχει μιὰ διαίρεση κατὰ ζευγάρια—δὲν μπορεῖ, βέβαια, νὰ ἰσχύουν οἱ ἀνόητες καὶ τυπικὲς σχέσεις τῶν παντρεμένων—φλερτάριζε κι' αὐτὸς μὲ τὴ Δέσποινα Βασοπούλου.

Φλερτάριζαν ὅλοι, ὁ ἓνας μὲ τὴ μιά, ἡ ἄλλη μὲ τὸν ἄλλο. Ἀρκεῖ νὰ μὴν ξεπερνοῦν σ τὰ φανερὰ ὁρισμένα σημεῖα. Μὰ καὶ μπορεῖ τάχα, νὰ ξεπεραστοῦν αὐτὰ τὰ ὅρια ἀναμεταξὺ σὲ τόσο καλούς, τόσο στενοὺς φίλους;

Βέβαια γίνονταν κι' ἐξαιρέσεις. Νά, μιὰ τέτοια ἐξαίρεση ἡ Ἑλένη. Μόνο ποὺ δὲν τὸ ἤξερε κανένας, δὲν τὸ φανταζόταν. Οἱ σύζυγοι καταντοῦν ἀπλοῖ φίλοι ἀνάμεσα στοὺς φίλους τῆς παρέας. Ἀγκαλιάζει τὴ γυναῖκα σου ὁ ἄλλος μπροστά σου—τί εἶναι παραπάνω ἀπὸ τὸ ἀπλὸ ἀγκάλιασμα στὸ χορὸ—καὶ δὲ σοῦ κάνει καμιὰν ἐντύπωση. Πηγαίνουν μπράτσο, κι' ἐσὺ ἀκολουθεῖς ἀπὸ πίσω μπράτσο μὲ ἄλλην ἢ, ἂν δὲ σοῦ κάνει κέφι καμιὰ, λές

μιὰ ὁποιαδήποτε βλακεία καὶ γελαῖς μαζί μέ τοὺς ἄλλους. “Ὅλα ἰσοπεδώνονται, ὅλα ἐξουδετερώνονται. Τέτοιο τὸ πνεῦμα τῆς παρέας. Ζήτω ἡ παρέα!

Μὰ ὁ Πάρις Διανοθασίλης εἶχε δίπλα σ’ αὐτοὺς τοὺς φίλους καὶ μιὰν ἄλλη παρέα. Παρέα ποὺ δὲν τὴν ἤξερε κανέννας, ἀλλὰ ποὺ γι’ αὐτὴν μιλοῦσε ἀδιάκοπα στὴν Ἑλένη. Συντροφιά ὅπου ἔπαιζαν χαρτιά καὶ διασκέδαζαν ὅπως πουθενὰ ἄλλοῦ, τῆς ἔλεγε. Καὶ τῆς ἀράδιαζε τοὺς τεχνητοὺς παράδεισους τῆς χαρτοπαιξίας μέ ὅλες τὶς συγκλονιστικὲς συγκινήσεις, ὅλες τὶς μεγάλες χαρὲς καὶ τοὺς κινδύνους.

Δὲ νοιαζόταν ἡ Ἑλένη γιὰ τὰ χαρτιά. “Ὅμως εἶταν μεγάλος ὁ πειρασμός, ἡ περιέργειά της μεγάλη, νὰ ρίξει μιὰ ματιὰ καὶ σὲ τέτοιους κύκλους, ποὺ δὲν τοὺς ἤξερε. Παρασύρθηκε, ἔκανε τὸ πρῶτο βῆμα καὶ κατέθηκε μονομιᾶς ἀρκετὰ σκαλοπάτια, βρέθηκε ἀπότομα σὲ χαμηλὰ στρώματα. Μὰ δὲν ταραχτήκε, δὲν τρόμαξε, δὲν ἀηδίασε. Τῆς φάνηκε ἀλλοιώτικο καὶ γι’ αὐτὸ ἐνδιαφέρον.

“Ενας κύκλος ἀπὸ ἀνθρώπους κάθε λογῆς, ἔξω ἀπὸ τῆς καλῆς λογῆς τοὺς ἀνθρώπους. Οἱ περισσότεροι δὲν ἔμοιαζαν νοικοκυρεμένοι, στρωμένοι ἄνθρωποι. Ἀνάμεσα στὸν τυχοδιώχτη καὶ τὴν πουλημένη γυναῖκα, ἀνάμεσα στὸν ἐπαγγελματία ἢ τὸν ἐπιχειρηματία χαρτοπαίχτη (ἢ καὶ σὲ κεῖνον ποὺ στὴν ἀνάγκη θὰ ἔκλεθε στὰ χαρτιά) καὶ τὸν ἐκλεπτυσμένο τύπο, συναντοῦσες τὸν νεοπλουτισμένο μπακάλη, ποὺ ἦρθε ἀπλᾶ καὶ ξάστερα νὰ παίξει χαρτιά, ἢ τὸ φυσιολογικὸ γυναικᾶ, ποὺ ἦρθε ἀκολουθώντας μιὰ γυναῖκα τοῦ γούστου του, ἴσως καὶ τὸν τυχαῖο πελάτη ποὺ δὲ θὰ ξαναφανεῖ ποτέ.

Μὰ ἡ ἀτμόσφαιρα εἶταν βρώμικη, βρώμικη ἠθικά, βρώμικη ὕλικά. Ξενυχτισμένα μοῦτρα, τσαλακωμένα ἀπὸ τὶς συγκινήσεις τοῦ παιχνιδιοῦ. Ἰδρωμένα χέρια, ποὺ παίζουν νευρικὰ μὲ κοκκάλινες φίσες. Γυναικεῖα μάτια τρομερὰ ἀπὸ τὸ βάψιμο, καὶ σάρκες γυναικεῖες ποὺ ξεχειλοῦν ἀπὸ ἔξωμα βραδινὰ φορέματα τοῦ ἐνοικίου. Καπνός, καπνὸς σὰ σὲ κακὸ ὄνειρο.

Παρασύρθηκε ἡ Ἑλένη. Ἦρθε δυὸ καὶ τρεῖς φορές μὲ τὸ Διανοθασίλη. Τὴν τρίτη φορὰ τὴν ἔπιασε μιὰ τρομάρα, ὅτι τὴν εἶδαν ἄνθρωποι γνωστοὶ καὶ θὰ τὸ ποῦν στὸν ἄντρα της. Τρομάρα, ἀληθινὸς πανικός.

Ζήτησε τὴ γούνα της κι' ἔφυγε βιαστικά, ξεχνώντας τὰ κόκκαλα ἀπάνω στὸ τραπέζι. Ὁ Διανοθασίλης τὴν πῆρε τὸ κατόπι, χώνοντας στὶς τσέπες του μὲ τὶς χούφτες τ' ἀπολησμονημένα κόκκαλα.

— Στάσου, μουρμούριζε, μὴν τρέχεις ἔτσι, ζῶο.

Ἀλλὰ ἡ Ἑλένη εἶχε βγεῖ κιόλας. Τὴ βρῆκε στὸ αὐτοκίνητο μέσα, μαζεμένη σὲ μιὰ γωνιά, στὸ σκοτάδι.

Γύρισε σπῖτι της ξαγριεμένη. Περίμενε δυὸ μέρες, ὥσπου νὰ ἔρθει ἀπὸ τὸ Βόλο ὁ ἄντρας της. Κι' ὅμως, σὰν ἔφτασε ὁ Γιώργος, τὸν ἔνιωσε τόσο ξένο, τόσο ἀπομακρυσμένο κι' ἀδιάφορο, αὐτὸν γι' αὐτὴν κι' ἐκείνη γιὰ κεῖνον, ποὺ ὅλα ξαναμπῆκαν ὁμαλὰ στὸν παλιὸ τὸ δρόμο. Ἡ Ἑλένη ξαναγύρισε στὸ Διανοθασίλη, βάζοντας ὄρο νὰ μὴν ξαναπατήσει στὴ λέσχη του.

— Καλάαα, θὰ τὸ ζητήσεις μονάχη σου πάλι σὲ λίγον καιρό, τῆς εἶπε αὐτὸς χαμογελώντας.

Ἐκείνην ὅμως τὴν εἶχε κυριέψει μιὰν ἄλλη ἀπορία. Κάτι ποὺ τὴν ἀνησυχοῦσε τώρα ξαφνικά, ἐπίμονα.

—Μήπως ὑποψιάζεται τίποτα ὁ Γιώργος; Δέ μ' ἄρεσε τὸ μάτι του, συλλογιζόταν. Κι' αὐτὴ ἡ ἀδιαφορία ποὺ μοῦ δείχνει... σὰ νᾶναι ψεύτικη, ὑπουλη μοῦ φαίνεται, προδοτική.

Κι' ὥστόσο, δὲν εἶταν παρὰ ἀδιαφορία ἀπὸ μέρος του, κούραση. Ὁ Γιώργος εἶχε τὶς δουλειές του, εἶχε τὰ γλέντια του (ὅταν ἔμενε στὴν Ἀθήνα), γλέντια μὲ ἀτέλειωτο ξενύχτι, εἶχε τὸ φλέρτ του μὲ τὴ Δέσποινα Βασοπούλου. Ἡ γυναῖκα του δικιά του εἶταν, ὅσο ἔπρεπε. Δὲν ἤθελε κι' αὐτὸς παραπάνω.

Τὴν εἶχε συνηθίσει τὴ γυναῖκα του, ἐπιτέλους. Φαντασία, διαίσθηση δὲν εἶχε, γιὰ νὰ μαντέψει μερικὰ πράματα. Ἀνησυχία, καχυποψία, ζήλεια, αὐτὰ δὲν τὰ ἤξερε. Ἀλλωστε, ἀδιαφοροῦσε, ἀ-δι-α-φο-ροῦ-σε.

Εἶταν σὰ νὰ τὸν εἶχαν βουτήξει κι' αὐτὸν σὲ κείνη τὴν παχειά, τὴ «χοντρή» ἀτμόσφαιρα, τὴ γεμάτη ἀσυνειδησία, ἐλαφρότητα κι' ἐπιπόλαιη ἀνηθικότητα. Τόσο, ποὺ δὲν ἀντιδροῦσε πιά μέσα του οὔτε ὁ σύζυγος, οὔτε ὁ οἰκογενειάρχης. Σὰ νὰ μὴν καταλάβαινε, νὰ μὴν ἐνιωθε τὸ ξεχαρβάλωμα καὶ τὸ ξεβίδωμα καὶ τὸ ξέφτισμα. Κοντὰ στὰ ἄλλα, ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἔλειπε πολὺ συχνὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἴσως (φοβοῦσαν ἡ Ἑλένη) κι' ἐξεπίτηδες, γιὰ ν' ἀποφεύγει τὴν παρέα, τὴ γυναῖκα του, τὶς ἐξηγήσεις. Εἶταν φανερὸ ὅτι κάτι ὑποψιαζόταν, μυριζόταν κάτι.

Ἀρχισε ἡ γκρίνια, ἡ συζήτηση ἀνάμεσα στὸ ἀντρώγυνο, ποὺ συμπλήρωνε τότε τὸν ἕκτο χρόνον τοῦ γάμου του. Ὁ Λώρης μεγάλωνε μόνος του, σχεδὸν στὴν τύχη. Στὴ διάκριση μιᾶς ἑλληνίδας ἀρχικά, μιᾶς γερμανίδας ὑστερότερα. Χάδια κι' ἀγάπες κάθε φορὰ ποὺ

ἔσμιγε ἡ μητέρα κι' ὁ γιός, ὁ πατέρας κι' ὁ γιός. Μὰ δὲν ἀντάμωναν παραπάνω ἀπὸ δυὸ φορές τὴν ἡμέρα. Οὔτε ἡ σκέψη παρακολουθοῦσε καὶ παραστεκόταν μετὰ τὴν ἀπομάκρυνση, οὔτε ἀπόμενε καμιὰ φροντίδα ἢ ἔγνια. Ἡ Ἑλένη ἀπορροφημένη ἀπὸ τὴ δική της τὴ ζωή, γεμάτη ἀνησυχίες τώρα πιά. Ὁ Γιώργος πνιγμένος στὴ δουλειὰ κι' ἀδιάφορος. Τὸ σπίτι του τοῦ εἶχε καταντήσει, μαζὶ καὶ μὲ τὸ παιδί του ἀκόμα, ἀδιάφορο, ἀντιπαθητικό, ξένο.

Ὡσπου ἡ Ἑλένη τσακώθηκε μὲ τὸ Διανοθασίλη. Τσακώθηκε, γιατί ἔγινε βάνουσος, τώρα ποὺ παραγνωρίστηκαν. Προπάντων ὅμως, γιατί τῆς ἄρεσε φοβερὰ ἓνας κύριος, ποὺ τῆς τὸν σύστησε μιὰ ἀπὸ τὶς καινούργιες τῆς φιλενάδες, κάποια Ἀθηνᾶ. Ἕνας ἄνθρωπος σαρανταδυὸ χρόνων, μὲ ὄψη πολὺ νέα. Ἰσχνὸ σῶμα, πρόσωπο σχεδὸν νεανικό, ἂν δὲν εἶταν ἐκεῖνες οἱ βαθειές ζάρες ποὺ τοῦ ἔσκιζαν τὰ μάγουλα δεξιὰ κι' ἀριστερὰ ἀπ' τὸ στόμα.

— Αὐτὰ εἶταν λακάκια, ἔλεγε, ὅταν εἴμουν μικρός, ποὺ ἀπλώσανε μὲ τὴν ἡλικία καὶ γίνανε ποτάμια. Ἄστα, ἀηδία.

Ἄνθρωπος τῶν ἄκρων, ὁ Ἀντώνης Ἀλεμίτης. Ἐπεφτε ἀπὸ τὸ μεγάλο κέφι στὴ βαθειὰ μελαγχολία, ἀνέβαινε ἀπότομα ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία στὸ πάθος καὶ ξανακατέβαινε πάλι τὸ ἴδιο. Θαυμαστὸ σύστημα ἀπὸ ἐσωτερικὰ ἐλατήρια. Θύμωνε εὐκόλα καὶ ἄγρια, μὰ ξεχνοῦσε ἁμέσως τὸ θυμὸ του. Τίμιος καὶ κατεργάρης, γραμματισμένος κι' ἀγράμματος, γέρος καὶ νέος. Χαρτοπαίχτης ποὺ συχαινόταν τὰ χαρτιά, μισογύνης ποὺ δὲν μποροῦσε δίχως συντροφιά γυναίκεια.

Τῆς ἄρесе τῆς Ἑλένης ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή. “Ὅπως τῆς συνέβαινε σχεδὸν μὲ ὅλους. Τῆς ἄρесе ὑπερβολικά. Τσακώθηκε μὲ τὸ Διανοθασίλη, ἐκεῖνο τὸν καιρό, ἴσως γιὰ νὰ τὸν ξεφορτωθεῖ καὶ νὰ τὰ φτιάξει ἐλεύθερα μὲ τὸν Ἀλεμίτη, ἴσως κι’ ἀφοῦ τὰ ἔφτιαξε μαζί του πρῶτα. Γιὰ κακό, ὁ Ἀντώνης Ἀλεμίτης τὴν ἐρωτεύτηκε στ’ ἀληθινά. Ξύπνησαν μέσα του τρομαχτικές ζήλεις, πείσματα ἀνυπόφορα, πάθη ἄγρια, («βάρβαρα» τὰ ἔλεγε ὁ ἴδιος), ἔρωτας τέτοιος, ποὺ νὰ τρομάξει τὴν Ἑλένη καὶ νὰ τὴν τρομοκρατήσῃ γιὰ κάμποσον καιρό.

Στὸ ἀναμεταξύ, ὁ Γιώργος ἔπαψε τὰ συχνὰ του ταξίδια στὴν ἐπαρχία. Οἱ πράκτορες εἶχαν μάθει τὴ δουλειά, οἱ ἐργασίες πήγαιναν μονάχες. Ποῦ καὶ ποῦ δυὸ - τρεῖς μέρες ἀπουσία. “Ὅμως ὁ Γιώργος βρῆκε τὴν κατάστασι κατασταλαγμένη. Ἡ Ἑλένη εἶχε πάρει συνήθειες, ποὺ τώρα πιά δὲν ἐννοοῦσε νὰ τὶς παρατήσῃ. Καλά, ὅσο ἔλειπε συχνὰ ὁ ἄντρας τῆς στὴν ἐπαρχία, ἔκανε ὑπομονὴ καὶ περιοριζόταν, κάθε φορὰ ποῦ ὁ Γιώργος ἔμενε στὴν Ἀθήνα. Μὰ τώρα, τώρα ποῦ αὐτὸς ἔμενε ἀδιάκοπα ἐδῶ;

“Ἐγιναν σκληρὲς σκηνές, ἄγριες κι’ ὀριστικές.

— Δὲ μοῦ λές, τῆς φώναξε ἔξω ἀπὸ τὰ δόντια, θαρεῖς ὅτι σὲ ἄφησα τόσο ἐλεύθερη, γιὰ νὰ μοῦ λερώσεις τὸ σπίτι μου; Σοῦ εἶχα ἐμπιστοσύνη, κι’ ἐσὺ τὴν ἐκμεταλλεύτηκες αἰσχρὰ, ἀνήθικα. Δὲν ντράπηκες, κακομοίρα... δὲ συλλογίστηκες οὔτε τὸ παιδί σου, μωρέ.

Δὲ φανταζόταν τὴν πραγματικὴν κατάστασι. “Ὡστόσο, ἤξερε ἡ Ἑλένη τί ἔπρεπε νὰ τοῦ ἀποκριθεῖ γιὰ νὰ τὸν κόψῃ.

— Δὲ μένει παρὰ νὰ χωρίσουμε, τοῦ ξέκοψε μὲ ψυχρότητα.

— Νὰ χωρίσουμε, τῆς ἀπάντησε.

Ἦξερε ὅμως κι' αὐτός, τί ἄλλο ἔπρεπε νὰ τῆς πεῖ:

— Ὅλα τὰ βάρη θὰ εἶναι δικά σου.

— Ἄς εἶναι, πέταξε ἡ Ἑλένη.

Μὰ τὸ συλλογιζόταν. Γνώριζε τὸ πόσο ἄρεζε σωματικὰ στὸ Γιῶργο, καὶ γύρεψε ἀπὸ κεῖ νὰ τὸν δαμάσει. Δὲν τὸ κατάφερε. Ὁ Γιῶργος πάλι, ὁ ἐργατικός, ὁ ἀθλητικός τύπος ποὺ ξανάρχισε τώρα τὰ σπορ σὰν ἀπὸ ἀντίδραση, εἶχε πάντοτε κάποια ἀδυναμία στὴν Ἑλένη, ποὺ τὸν ἐμπόδιζε νὰ πάρει μιὰν ἀπόφαση.

Καὶ ξετραβοῦσαν τὰ πράματα, ξεσκισμένα ἐλεεινά, ἀξιοθρήνητα. Ἡ Ἑλένη τὸ δρόμο της, ὁ Γιῶργος τὸ δικό του δρόμο, ὁ μικρὸς Λώρης μισοτσακισμένος ἀπὸ τὶς συγκρούσεις τους.

Δέκα μῆνες τώρα ἡ Ἑλένη βγαίνει καὶ τὴ νύχτα μονάχη. Γυρίζει ὅ,τι ὥρα θέλει, μεσημέρι, βράδι, νύχτα, μὲ τὸ δικό της τὸ κλειδί, μὲ τὶς δικές της παρέες. Δὲν τὶς ξέρει ὁ Γιῶργος τὶς παρέες αὐτές, δὲν τὶς φαντάζεται. Οὔτε θέλει νὰ τὶς ξέρει. Τὶς ἀγνοεῖ ἐπίσημα, μ' ἐπισημότητα.

Ἄν ἀκούσει κάτι σχετικὸ (δὲ βρέθηκε σχεδὸν κανένας νὰ τοῦ πεῖ τίποτα, γιατί ἀποφεύγει ὅλους ἐξὸν ἀπὸ τοὺς λιγοστοὺς στενοὺς φίλους—τοὺς καλοὺς φίλους) μὰ ἂν ἀκούσει κάτι (καμιὰ φορὰ τῆς Δέσποινας Βασοπούλου τῆς ξεφεύγει κανένα ὑπονοούμενο εἰς βάρος τῆς Ἑλένης) τότε ζητάει νὰ σωπάσουν γιατί, λέει, τοῦ εἶναι ἀδιάφορο. Θὰ χωρίσει... Τώρα πιά, ὕστερα ἀπὸ τὴν

κρίση, είναι σάν ένα είδος «γνωστός» με τη γυναίκα του, ένας αναγκαστικός γνώριμος όχι αγαπητός.

Ἡ ἀλήθεια είναι, ὅτι οἱ σχέσεις τοῦ Γιώργου καὶ τῆς Ἑλένης ξετυλίχτηκαν ἀρκετὰ γοργὰ πρὸς τὴν ἀνοχή, τὴν ἀναμονὴ κάποιου γεγονότος, ποὺ θὰ ἄλλαζε, θὰ ξέμπλεκε τὰ πράματα. Τί ὅμως ἀκριβῶς, κανεὶς δὲν ἤξερε. Ἀδιαφορία, ἀνοχή ἢ προσωρινὴ ἀναμονή, ὅ,τι καὶ νᾶναι, ἡ κατάσταση φαινόταν ἀνήσυχη, συχνὰ πυκνὰ ἀπειλητικὴ μέσα στὸ σπίτι τῶν Περρῆδων. Ὅσο ποὺ νὰ ξεσπάσουν πάλι οἱ συγκρούσεις, με ἀγριοφωνές καὶ συζητήσεις.

Μόνο, πὼς τώρα ξεθύμαιναν πιὸ εὐκόλα. Γιατὶ ἡ ἀδιαφορία εἶχε προχωρήσει πιὸ βαθειά. Ὁ καθένας ἄρχιζε νὰ συνηθίζει καὶ νὰ ρυθμίζει τὴ ζωὴ του σύμφωνα με τὴν καινούργια κατάσταση. Κι' ἄς ἔνιωθε ὁ Γιώργος ὁ Περρὸς πάντα κάτι γιὰ τὴ γυναίκα του, κάτι ποὺ ἀπόμενε ἀπ' τὴ σωματικὴ τὴν ἔλξη κι' ἀπὸ τὶς αἰσθηματικὲς τάσεις τῆς ἰδιοσυγκρασίας του. Ἀσθενέστατα κι' αὐτά, ὀμιχλώδη καὶ λυμφατικά, πότε - πότε ζωντανεμένα ἀπὸ τὴ σκέψη ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀδικημένος, ὁ ἐγκαταλειμένος, ὁ ἀπατημένος.

Οἱ γονεῖς, τὰ πεθερικά, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη, δὲν ἤξεραν καλὰ τὰ πράματα. Γνώριζαν ὅτι τὰ παιδιὰ τους δὲν τὰ πήγαιναν πολὺ ταιριασμένα μεταξύ τους, ὅτι σκέπτονταν καὶ τὸ διαζύγιο ἀκόμα, ὅτι κάποια βασικὴ «ἀσυμφωνία χαρακτήρων» εἶχε φανερωθεῖ. Ἀλλὰ δὲν ἔφτανε τὸ μυαλό τους ὡς τὴν πραγματικὴ, τὴ γυμνὴ τὴν ἀλήθεια. Οὔτε ὁ Γιώργος (ἀπὸ ὑπερηφάνεια), οὔτε ἡ Ἑλένη τοὺς εἶπαν ποτὲ κάτι τὸ θετικό, τὸ λεπτομερειακό. Μασημένες κουβέντες, ἀόριστα παράπονα ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλο.

Κι' οἱ γονεῖς προσπαθοῦσαν νὰ διορθώσουν τὰ πράματα, νὰ τοὺς τὰ φτιάξουν. Προπάντων γιὰ χατίρι τοῦ Λώρη, τοῦ μικροῦ παιδιοῦ.

Μὰ ἡ Ἑλένη, ἡ Ἑλένη εἶταν ἀφηνιασμένη, σὰν ἄλογο ἀφηνιασμένο. "Οχι μόνο δίχως λογικὴ καμιά, μὰ ἀκόμα καὶ μὲ τὸ ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντήρησης, τῆς κοινωνικῆς αὐτοσυντήρησης, τυφλωμένο.

"Ἐκανε τὸ κέφι της ἀσυλλόγιστα, ἀσυνείδητα, ὀρμητικά, ἀδιαφορώντας γιὰ τὶς συνέπειες, θάλεγες δίχως κὰν νὰ τὶς ὑποψιάζεται. Εἶχε ἐρωμένο τὸν Ἀντώνη Ἀλεμίτη, κι' ἔλειπε ἀπὸ τὸ σπίτι ὅ,τι ὥρα ἤθελε, μέρα ἢ νύχτα.

Γιὰ καλὸ—ἄθλιο καλὸ—ὁ κόσμος ὅπου κυκλοφοροῦσε τώρα, δὲν εἶχε καμιά σχέση μὲ τοὺς κύκλους τῆς οἰκογένειάς της. "Ἐτσι, ὁ καθαυτὸ δικὸς της κόσμος, συγγενεῖς καὶ φίλοι, δὲν ἤξερε πολλὰ γι' αὐτήν. Ἀόριστοι μόνο κουθέντες: ἔμπλεξε λένε, σὲ χαρτιά, μὲ παρέες ἔχι πολὺ ἐκλεχτές. Τίποτα θετικότερο. Ἐξάλλου, κοίταζε φαινομενικὰ νὰ σέβεται, κατὰ τὸ δυνατό, τοὺς κοινωνικοὺς τύπους. Νὰ κρύβει, ὅπου ἔπρεπε, τὶς πραγματικές της σχέσεις. Σὲ κέντρα δὲν παρουσιάστηκε ποτὲ μὲ φίλο της, οὔτε κὰν παρέα μὲ τρίτους. Μὲ τὸν ἄντρα της, ἀντίθετα, ἐμφανιζόταν κάθε τόσο, πάντοτε συντροφιά μὲ ἄλλους.

Οἱ σχέσεις τοῦ ἀντρόγυνου εἶταν πιά ἐξαιρετικὰ ψυχρές. Μόνο μιὰ ἐξωτερικὴ στρώση ἀπὸ εὐγένεια. Κάτι σὰν τὶς σχέσεις ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους, ποὺ τυχαίνει στὴ ζωὴ νὰ μένουν λίγη ὥρα μαζί.

Ὁ Διανοθασίλης, ξαγριεμένος ποὺ τὸν παράτησε ἡ Ἑλένη γιὰ τὸν Ἀλεμίτη, γύρεψε νὰ τὴν ξαναπάρει πίσω.

Αὐτὴ τὸν ἀπόδιωξε μὲ τὸ καλὸ, μαλακά, γαλήφικα. Τὸν φοβόταν στὸ κάτω-κάτω. Ἐκεῖνος μηχανεύτηκε τότε νὰ τὴν ἐκδικηθεῖ, αὐτὴν καὶ τὸ φίλο της. Ἔστρωσε τὸ σατανικὸ σχέδιο νὰ τοὺς χωρίσει, δίχως ὁ ἴδιος νὰ φανεῖ.

Εἶταν κάποιος Μανώλης Ψελλός, παιδὶ ἀπὸ οἰκογένεια, μὲ ὄλα τ' ἀχνάρια τῆς ἀρχοντιᾶς καὶ τοῦ ἐκφυλισμοῦ ἀπάνω του. Αὐτὸν ἔβαλε στὰ αἵματα, μὲ τέχνη, ὁ Διανοθασίλης, νὰ τόνε μπλέξει μὲ τὴν Ἑλένη. Τοῦ ξύπνησε τὴν προσοχή, τοῦ ἄναψε τὸ ἐνδιαφέρον, τοῦ ἔσπειρε τὸν πόθο. Ὑστερα τὸν ἔφερε σ' ἐπαφή.

Ἡ Ἑλένη τ' ἄχε δὲν τ' ἄχε ἐνάμιση μῆνα μὲ τὸν Ἀλεμίτη. Κι' ὅμως δὲν τὸν ἀπόδιωξε τὸν Ψελλό, ὅταν τῆς πρωτοεκδηλώθηκε. Κολακεύτηκε. Τὸν κράτησε ἀπλὸ φλέρτ.

Τὸ εἶπε στὸν Ἀλεμίτη. Κι' ὅταν αὐτὸς θύμωσε καὶ τῆς ἀπαγόρευσε νὰ τὸν ξαναδεῖ, τότε ἐκείνη πείσμωνσε καὶ φλερτάρισε περισσότερο. Ἔτσι, γιὰ νὰ περάσει τὸ δικό της.

Ὁ Ἀλεμίτης, ποὺ εἶταν στ' ἀλήθεια ἐρωτευμένος μαζί της, φώναζε, ἔθριζε, ἀπειλοῦσε. Μὰ δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ ὑποχωρεῖ, νὰ παραδέχεται.

Κι' ἔτσι δηλητηριάστηκαν οἱ σχέσεις τους. Μαζί ἄναψε ἀκόμα πιὸ φλογερὸς τώρα ὁ ἔρωτας τοῦ Ἀλεμίτη.

Τὸν ρώτησε μιὰ μέρα ἡ Ἑλένη:

— Τί ζητᾷς ἀπὸ μένα;

— Ἐσένα ζητάω. Νὰ σὲ κρατήσω δικιά μου, ἀποκλειστικά δικιά μου, πρᾶμα δικό μου, κατάλαβες; ἀποκρίθηκε ὁ ἐρωτευμένος ἐρωμένος.

Ἡ Ἑλένη ἔκανε, ἐκεῖνο τὸ ἀπόγεμα, τὴν ἴδια ἐρώτηση στὸ Μανώλη Ψελλό:

— Τί ζητάτε ἀπὸ μένα;

— Νὰ γίνετε δική μου, ἐμένανε, ὁλοκληρωτικὰ δική μου.

Τῆς ἔλεγαν, ὅ,τι τῆς εἶχε πεῖ κι' ὁ Γιώργος Περρός, ὁ ἄντρας της, μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρό.

Τὴν ἴδια νύχτα, ἀργὰ πρὸς τὰ ξημερώματα, στὴ λέσχη ὅπου εἶταν μαζεμένος κόσμος καὶ χαρτόπαιζε, ἡ Ἑλένη συναντήθηκε μὲ τὸ Διανοθασίλη. Ὑστερα ἀπὸ τὰ πρῶτα λόγια, ρώτησε τὸν παλιό της ἐρωμένο:

— Δὲ μοῦ λές, βρὲ Πάρι, τί ζητοῦσες ἀπὸ μένα, ἄλλοτε, ξέρεις.... ὅταν ἀγαπιόμασταν.

Ὁ Πάρις Διανοθασίλης τὴν κοίταξε στὰ μάτια μὲ ἀπορία.

— Δὲν καταλαβαίνω, τί θές νὰ πεῖς... Ξέρω ἐγώ, βρὲ ἀδερφέ, τί ζητοῦσα. Νὰ σὲ χαίρομαι... νὰ σὲ χαίρομαι στὸ κρεβάτι, ἔσκυψε καὶ τῆς εἶπε στὸ αὐτί. Ὁ ἄλλωστε, ξέρεις πολὺ καλὰ ὅτι καὶ τώρα ἀκόμα τὸ θέλω.... καὶ θὰ σ' ἔχω.

— Σὲ γέλασαν, τοῦ ἔκανε ἡ Ἑλένη κι' ἀπομακρύνθηκε.

Γιὰ μιὰ στιγμή, κάποια σκοτεινὴ μελαγχολία χύθηκε στὴν ψυχὴ της μὲ τὸ ἄγευστο συναίσθημα τῆς ἀπερίγραπτης μονοτονίας. Κάτι σὰν ἀηδία, ἕνας κόρος.

Τὴν πλησίασε, ἐκείνη τὴν ὥρα, ὁ Μανώλης Ψελλός.

— Θέλετε νὰ φύγουμε μαζί; τῆς πρότεινε.

— Δυστυχῶς, τοῦ ἔκανε ἐκείνη.

— Ἀλήθεια.... δυστυχῶς;

— Ἀλήθεια. Θὰ μὲ συνοδέψει ὁ κ. Ἀλεμίτης.

— Μὲ κάνετε δυστυχισμένο, τῆς εἶπε πεισματικά.

—Δέν τὸ θέλω... Ἐπειδὴ ὁμως ἐπιθυμῶ, νὰ εἶμαι τίμια μαζί σας, ἀκοῦστε. Αὐριο, στὶς 4 τὸ ἀπόγεμα, νὰ με περιμένετε σ' ἓνα ταξὶ μέσα, στὴ γωνιά τῆς ὁδοῦ Νίκης... ξέρετε, ἀπάνω-ἀπάνω....

Τῆς φίλησε τὸ χέρι μὲ ἡδυπάθεια.

— Εὐχαριστῶ, ψιθύρισε.

Τὸν εἶδε νὰ φεύγει εὐχαριστημένος καὶ χαμογέλασε.

— Ἕνας παραπάνω, ἓνας παρακάτω.... δὲ βαριέσαι, συλλογίστηκε.

Ἄναψε ἓνα σιγαρέτο καὶ πῆγε καὶ κάθησε στὸ τραπέζι μὲ τὸ πράσινο χαλί.

IV

Ὑστερα πιά, τὰ γεγονότα σπρώχτηκαν ὀρμητικὰ στὸν κατήφορο. Ἀπ' τὴν κακὴ τους μοῖρα. Γοργά, βαρειά. Τὸ σκάνδαλο ξέσπασε κιόλας, τὴ δεύτερη φορὰ ποὺ ἡ Ἑλένη συναντήθηκε μὲ τὸν Ψελλό.

Εἶχαν πάει, ἐκεῖνο τὸ βράδι, νὰ φάνε οἱ δύο τους σὲ μιὰν ἀπὸ τὶς καλοκαιρινές, τὶς ὑπαίθριες ταβέρνες. Ἡ Ἑλένη κι' ὁ Ψελλός. Δέν πρόφτασαν καλὰ-καλὰ νὰ καθίσουν. Ἀπὸ τὸ διπλανὸ τραπέζι σηκώθηκε κάποιος, πλησίασε τὴν Ἑλένη, τῆς ἔπιασε τὸ μπράτσο καὶ τὴν ἐτίναξε βίαια, φωνάζοντας:

— Ἐσὺ ἐδῶ; Τί θές ἐδῶ; ... ἐδῶ... μ' αὐτόν;

Ὁ Ἀλεμίτης, τρελλὸς ἀπὸ ζήλεια. Ἡ ταβέρνα γεμάτη κόσμος. Ὁ κόσμος ἓνα γύρο τοὺς κοίταζε μὲ περιέργεια. Ἡ Ἑλένη τᾶχασε γιὰ μιὰ στιγμή. Συνῆρθε ἀμέσως.

— Δέν ντράπηκες, τοῦ εἶπε συγκρατημένα, σχεδὸν χαμηλόφωνα, νὰ μὲ ἐκθέσεις;

Ὁ Ἀλεμίτης, ἀντὶ ν' ἀπαντήσῃ, σήκωσε τὸ χέρι νὰ χαστουκίσῃ τὴν Ἑλένη. Αὐτὴ ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ τὸ χέρι τοῦ Ἀλεμίτη ἄγγιξε μόλις τὸ σθέρκο της.

Ὁ κόσμος εἶχε σηκωθεῖ στὸ πόδι. Μιὰ-δυὸ γυναῖκες φώναζαν. Τὰ γκαρσόνια, μερικοὶ κύριοι ἔτρεξαν νὰ συγκρατήσουν τὸν Ἀλεμίτη. Ὁ Ψελλὸς ὅμως εἶχε πέσει ἀπάνω του, γιὰ νὰ τὸν δείρει.

Χτυπήθηκαν. Ἐγινε σούσουρο μεγάλο. Βρισιὲς τῶν δυὸ ποὺ παλαίβουν, κραυγὲς τῶν ἄλλων ποὺ τοὺς χωρίζουν, στριγγλιὲς γυναικεῖες. Ἀναμπουμπούλα. Πῆραν τοὺς δυὸ ἄντρες ποὺ δέρνονταν καὶ τοὺς πέταξαν ἔξω μὲ τὴ βία.

Ἡ Ἑλένη εἶχε ἐξαφανιστεῖ. Ὁ κόσμος, ὥστόσο, ἔμαθε ποιὰ εἶταν ἡ κυρία. Ἀπὸ στόμα σὲ στόμα πέρασε τὸ ὄνομά της, τὸ ὄνομα τοῦ ἀντρός της.

Ὁ Ἀλεμίτης γύρευε νὰ ξαναχτυπήσῃ τὸν Ψελλό, «μὴν τύχει καὶ ξανατολμήσῃ νὰ ζυγώσῃ τὴν Ἑλένη». Μὰ τὰ πράγματα ἦρθαν ἄλλοιῶς. Ἡ ἐφημερίδα, τὸ ἄλλο πρωῒ, ξύπνησε τὴ μνήμη τοῦ συζύγου, ξύπνησε τὴν ὀργὴ τοῦ Γιώργου,

— Ποῦ καταντήσαμε, συλλογίστηκε. Τί κτηνωδία!

Πῆγε καὶ βρῆκε τὴν Ἑλένη. Ἀπότομος καθὼς εἶταν, σκαιός, τῆς ἔκανε μιὰ σκηνὴ ἐλεεινὴ. Κρατοῦσε τὴν ἐφημερίδα μπροστὰ της καὶ χτυπώντας τὴν μὲ τὸ χέρι, τῆς φώναζε βάνουσα:

— Βρέ, τί εἶναι αὐτὰ ποὺ ἔκανες. Βρέ, ἔφτασες νὰ σέρνεσαι σὰν πατσαβούρα στοὺς δρόμους. Δὲ φανταζόμουν, ὅτι θάφτανες σ' αὐτὸ τὸ χάλι... Ἄ, μὰ τέλειωσε

πιά. Νὰ φύγεις ἀπ' τὸ σπίτι μου. Θὰ φύγεις, ἀκούς, θὰ φύγεις.... νὰ πᾶς νὰ τσακιστεῖς, ὅπου θέλεις...

Κι' ἔφυγε μὲ μιὰ φριχτὴ βλαστήμια στὸ στόμα.

Ἡ Ἑλένη ἔμεινε δυὸ μέρες κλεισμένη στὸ δωμάτιό της. Ἀναποφάσιστη, νευρική, φοβισμένη. ἤξερε, ὅτι οἱ γονεῖς της θὰ εἶχαν διαβάσει στίς ἐφημερίδες τὸ σκάνδαλο. Δὲν τόλμησε νὰ πάει νὰ τοὺς δεῖ. Μήτε καὶ πρόφτασε. Τὰ γεγονότα ξετυλίχτηκαν ἀκόμα παραπάνω. Τὴν τρίτη μέρα, καινούργιο σκάνδαλο διαλαλοῦσαν οἱ ἐφημερίδες στὴ φανερότερη στήλη. Ὁ κ. Γιώργος Περρός, ἔχοντας προηγούμενα μὲ τὸν κ. Ἀντώνη Ἀλεμίτη, τὸν συνάντησε στὸ μπᾶρ κάποιου κεντρικοῦ ξενοδοχείου καὶ τὸν χτύπησε. Ὁ Ἀλεμίτης βγῆκε καταματωμένος, μισολιπόθυμος ἀπὸ τὰ μανιασμένα χέρια τοῦ Περροῦ.

Ὁ σύζυγος εἶχε ἐκδικηθεῖ. Ἡ κοινωνία γελοῦσε. «Τί κατάντημα! εἶπαν ὅλοι. Τί ἀηδία! Τί κωμωδία!»

Τὸ ἴδιο ἀπόγεμα, ὁ πατέρας Γριζώτης ἦρθε καὶ βρῆκε τὴν Ἑλένη στὸ δωμάτιό της.

— Τί μαθαίνω, Ἑλένη, τῆς εἶπε μὲ τόνο αὐστηρό. Ὁ Γιώργος εἶταν τὸ πρωῒ στὸ σπίτι καὶ μοῦ εἶπε, ὅτι δὲν μπορεῖ πιά νὰ ζήσετε μαζί. Τὸν εἶδα νευριασμένο, ἀπάνω σὲ θυμό. Μοῦ εἶπε δυσάρεστα πράγματα γιὰ σένα. Δὲ θέλω νὰ τὰ πιστέψω. Τοῦ εἶπα ὅτι θὰ σοῦ μιλήσω. Τί ἔχεις νὰ πεῖς;

Ἡ Ἑλένη ἀποκρίθηκε μὲ ἀπάθεια:

— Δὲν πρόκειται πιά νὰ ζήσω μὲ τὸ Γιώργο. Θὰ χωρίσω. Πῆρα τὴν ἀπόφασή μου... Αὐτὸς δὲ φταίει τίποτα. Παίρνω ἐγὼ τὴν εὐθύνη.

— Εἶσαι τρελλή;

— Προσπαθῶ νὰ εἶμαι τίμια σ' αὐτό.

Κοίταξε τὸν πατέρα της στὰ μάτια. Ὁ γέρος εἶχε χλωμιάσει. Κατάλαβε. Νόμισε ὅτι κατάλαβε. Κάθησε σὲ μιὰ καρέκλα καὶ σκούπισε τὸ ἰδρωμένο του μέτωπο.

— Ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, εἶπε στὸ τέλος, ἀφοῦ εἶναι ἔτσι...

Σηκώθηκε ἄξαφνα. Τὸ χρῶμα εἶχε ξανάρθει ζωηρὸ στὰ μάγουλά του.

— Ἀπαιτῶ νὰ τὰ φτιάξεις μὲ τὸν ἄντρα σου. Ἔχεις καὶ παιδί. Ἀπαιτῶ νὰ συμαζευτεῖς. Τίποτα ἄλλο. Ἀλλοιῶς, οὔτε θέλω νὰ σὲ ξέρω.

Καὶ γιὰ νὰ μὴν τὸν κυριέψει περισσότερο ἢ ὀργή καὶ πεῖ φράσεις βαρύτερες, ἔφυγε βιαστικὰ μὲ τὸ κορμὶ ὀλόρθο, τὸ πρόσωπο ἄσπρο σὰν τὸ πανί.

Ἡ Ἑλένη ἔμεινε ἀκόμα δυὸ μέρες στὸ σπίτι της. Ὁ Γιώργος, ὕστερα ἀπὸ τὴ σκηνὴ μὲ τὸν Ἀλεμίτη, δὲν ξαναφάνηκε. Ἦρθε ἡ κ. Γριζώτη δυὸ-τρεῖς φορές, νὰ βρεῖ τὴν Ἑλένη, νὰ τὴ νουθετήσῃ, νὰ τὴ φέρῃ στὰ συγκαλὰ της. Δὲν μπόρεσε.

Ἡ Ἑλένη πῆρε ἀπότομα τὴν ἀπόφασή της. Μάζεψε τὰ πράματά της κι' ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἐγκαταστάθηκε σὲ ξενοδοχεῖο. Πέρασε ἡ βδομάδα. Οἱ βδομάδες.

Ἡ κ. Γριζώτη πῆγε νὰ δεῖ τὴν κόρη της. Ὁ πατέρας οὔτε θέλησε νὰ τοῦ ξαναμιλήσουν γι' αὐτή. Ὁ Γιώργος εἶχε γυρίσει στὸ ἀναμεταξύ. Δὲν περίμενε ὅτι θὰ διορθωθοῦν τὰ πράματα. Μόνο πὺ τῶρα ἔπινε κάτι παραπάνω. Κι' ἄρχισε νὰ τριγυρίζει ἐπίσημα μὲ κάποια φιλενάδα πὺ εἶχε.

Πέρασε ἓνας μῆνας. Ἡ Ἑλένη ξεφορτώθηκε ὀριστικὰ τὸν Ἀλεμίτη. Τῆς ἀπόμεινε ὁ Ψελλός. Δὲν εἶχε καταδεχτεῖ ὡς τότε, νὰ ζητήσῃ χρήματα στοὺς ἔρωμένους της. Ζοῦσε μὲ τὰ λεφτὰ πὺ τῆς ἔστελνε ὁ Γιώργος

ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῆς προίκας της. Μέσον τῆς μητέρας της.

Πέρασαν κάπου ἕξη μῆνες. Ὁ Ψελλὸς τὴν εἶχε παρτήσει, γιὰ νὰ παντρευτεῖ. Βρέθηκαν ἄλλοι φίλοι. Εἰκοσιέξη-εἰκοσιεφτὰ χρονῶν γυναῖκα.

Ἄφοῦ πέθανε ἡ μητέρα της ἀπὸ ἐμβολή, ἔκοψε κάθε ἐπαφή μὲ τὸ σπίτι της. Σκέφτηκε, ξανασκέφτηκε τὸ διαζύγιο. “Ὅλο ἀπὸ ἀναβολὴ σὲ ἀναβολή. Ἀδιαφορία. Ἀδιαφορία κι’ ἀπὸ μέρος τοῦ Γιώργου Περροῦ. Ἔτσι ἔμεινε μετέωρη ἡ ὑπόθεση. Δὲν πῆραν διαζύγιο.

Ὁ Γιώργος κατάθετε τὰ εἰσοδήματα τῆς προίκας της σὲ μιὰ Τράπεζα. Ἐκείνη τραβοῦσε ὅσα εἶχε ἀνάγκη. Στὴν ἀρχὴ ὅλο τὸ εἰσόδημα. Σιγὰ - σιγὰ πιὸ λίγο, τὸ μισό. Ὑστερα ἀκόμα πιὸ λίγο. Στὸ τέλος καθόλου. Γιὰ δυὸ λόγους:

Συνήθισε νὰ παίρνει χρήματα—δῶρα—ἀπὸ τοὺς φίλους της. Ἔμαθε νὰ ζεῖ σπάταλα μὲ τὸ ξένο χρήμα. Τσιγκουνεύτηκε τὸ δικό της. “Ὡσπου ἡ τσιγκουνιὰ αὐτὴ πῆρε μιὰν ἄλλη κατεύθυνση, παράλληλη μὲ τὸ κρυφὸ ξύπνημα τῆς λαχτάρας της γιὰ τὸ Λώρη, τὸ γιό της.

Δὲν τὸν εἶχε ξαναδεῖ, ἀπὸ τότε ποὺ παράτησε τὸ σπίτι της. Στὴν ἀρχὴ ἀδιαφορία καὶ σ’ αὐτό, ἀστοργία. Ἔπειτα λησμονιά. Μαζί, κι’ ἡ ὑποκριτικὴ σκέψη ὅτι, ἄφοῦ δὲν εἶταν νὰ ἔχει τὸ παιδί της δικό της, καλότερα νὰ εἶναι σὰ νὰ μὴ ὑπάρχει καθόλου παιδί.

Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως, ἔτσι, χωρὶς ἄλλο λόγο παρὰ ἐκείνη τὴν ψυχικὴ ἔρημιὰ ὅπου τὴν ἄφηναν οἱ αἰώνια πρόσκαιροι δεσμοί της μὲ διάφορους φίλους, ξύπνησε μέσα της ἡ λαχτάρα τοῦ παιδιοῦ της. “Ὅχι μιὰ δυνατὴ λαχτάρα, ἀκατανίκητη ἐπιθυμία νὰ τὸ δεῖ, νὰ τὸ χαϊδέ-

ψει, νὰ τὸ φιλήσει, νὰ τὸ ἔχει δικό της. Μιὰ ἀόριστη πλατωνικὴ νοσταλγία τοῦ παιδιοῦ αὐτοῦ, σὰν τὸν καημὸ γιὰ ἕναν πεθαμένο, γιὰ ἕναν ἄνθρωπο ποὺ δὲ βολεῖ νὰ τὸν ξαναδοῦμε.

Καὶ τότε τῆς κόλλησε ἡ ἰδέα, νὰ μὴν τραθήξει πιά οὔτε πεντάρα ἀπὸ τὰ εἰσοδήματά της. Νὰ τ' ἀφήσει νὰ μαζευτοῦν, νὰ πληθύνουν, ν' αὐγατίσουν, γιὰ νὰ τὰ θρεῖ ὁ Λώρης σὰ θὰ μεγάλωνε. Ἡ ἴδια εἶχε τὸ μέσο νὰ ζήσει.

Πέρασαν ἀκόμα τέσσερα-πέντε χρόνια. Ἡ Ἑλένη ἀποξενώθηκε ὁλότελα ἀπὸ τὸ σπίτι της, ἀπὸ τὴ δική της τὴν κοινωνία. Ἔπεσε σὲ ἄλλον κύκλο, πιὸ χαμηλό.

Πότε ζοῦσε μόνη, σὲ δικό της διαμέρισμα, μικρὸ πάντοτε, πότε συγκατοικοῦσε μὲ τὸν ἐρωμένο τῆς ἐποχῆς. Πότε ζοῦσε πλούσια, γιὰτὶ ὁ φίλος εἶχε χρήματα. Πότε χωλαίνανε τὰ οἰκονομικά. Ποτὲ δὲν ἀποφάσισε ν' ἀγγίξει τὸ ἱερὸ ἀπόθεμα, ποὺ φύλαγε στὴν Τράπεζα γιὰ τὸ παιδί της.

Εἶταν, αὐτό, ἡ μόνη λευκὴ σελίδα, τὸ μόνο ἀκηλίδωτο κι' ἀσυμφεροντολόγητο σημάδι τῆς ζωῆς της. Ἡ φροντίδα, αὕτὴ ἡ «ἐξ ἀποστάσεως» φροντίδα τοῦ παιδιοῦ της, ποὺ καταντοῦσε σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ψυχικὴ.

Ἐπειτα πέθανε κι' ὁ πατέρας της. Ὁ κ. Γριζώτης. Αὐτὸς δὲν τῆς ἄφησε κληρονομιά. Ἡ προίκα ποὺ τῆς εἶχε δώσει, ὅταν παντρεύτηκε μὲ τὸ Γιώργο Περρό, ἰσοφάριζε τὴ νόμιμη μοῖρα. Ὅ,τι εἶχε καὶ δὲν εἶχε σὰν πέθανε, ὁ κ. Γριζώτης τὸ ἄφησε στὸν ἑγγονό του, τὸ γιὸ τῆς Ἑλένης. Μὰ τὸ παιδί τὸ εἶχε στείλει τώρα ὁ πατέρας του στὴν Εὐρώπη, σὲ κάποιο σχολεῖο ἐσωτερικό.

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, ὅχι μόνο ἀποξενώθηκε ἀπὸ τοὺς δικούς της, ἀπὸ τὸ σπίτι της ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ σιγὰ - σιγὰ τοὺς ἀγνόησε καὶ τὴν ἀγνόησαν ἀμοιβαῖα. Ἐσθῆσε ἡ εἰκόνα τοῦ σπιτιοῦ. Ἡ Ἑλένη πέθανε γιὰ τοὺς δικούς της. Μήτε ποὺ γνώριζε πιά ἡ Ἑλένη, ποῦ εἶναι, πῶς εἶναι, ἂν εἶναι ἀκόμα. Ἡ λησμονιά σκέπασε τὰ πάντα. Κι' ἔμεινε τὸ ὄνειρο—καλὸ - κακὸ—κάποιου παρελθόντος.

Μὰ μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ, καλή, προπάντων καλή, θερμὴ εἶταν ἡ ἀνάμνηση τῆς παλιᾶς ζωῆς. Γιατὶ πέρασαν κι' ἄλλα μερικὰ χρόνια, κι' οἱ ἐρωμένοι διαδέχτηκαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, σχεδὸν ἴδιοι, ἀπαράλλαχτοι ἀναμεταξύ τους, ὅχι μόνο χωρὶς νὰ τῆς γεμίσουν τὴ ζωή, ἀλλὰ σκίζοντάς της ἐλεεινά, ἀδειάζοντάς την ἀπὸ κάθε καλὸ, γυμνώνοντάς την ἀπὸ κάθε νόημα, κάθε δικαιολογία.

Ξαφνικά, ἐδῶ καὶ τέσσερα χρόνια, τὴν εἶχε πιάσει ἡ λαχτάρα νὰ κανονίσει τὴ θέση της μὲ τὸν ἄντρα της, μὲ τὸ παιδί της. Ἐπαψε νὰ μεταχειρίζεται τὸ ὄνομα ποὺ εἶχανε κι' ἐκεῖνοι. Γεννήθηκε ἡ Ἑλένη Μινούλα. Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ δικηγόρου κ. Σαντονίδη ἔκανε μιὰ αἴτηση διαζυγίου. Ἐτσι ἔμαθε, ὅτι ὁ Γιώργος Περρὸς εἶχε πάει στὴν Εὐρώπη, νὰ μείνει κοντὰ στὸ γιό του, φοιτητὴ.

Ἀλλὰ ἡ Ἑλένη τὰ χάλασε, στὸ ἀναμεταξύ, καὶ μὲ τὸν κ. Σαντονίδη, τὸ δικηγόρο. Ἐξαιτίας τοῦ Κανέλου Δοάνου, τοῦ σημερινοῦ της φίλου. Καὶ ἡ αἴτηση διαζυγίου θάφτηκε κάτω ἀπὸ ἄλλα χαρτιά, σὲ κάποιο ντουλάπι τοῦ Πρωτοδικείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

UN STILIZZATO BALLO IN MASCHERA

Στὸν ὀλόφωτο νυχτερινὸ δρόμο τριπλῇ σειρὰ αὐτοκίνητα στριμωγμένα. Δυὸ γραμμὲς κόκκινα φαναράκια, τὸ ἓνα ξωπίσω ἀπ' τ' ἄλλο. Μονὴ γραμμὴ φάροι χαμηλωμένοι, στ' ἀντίθετα. Σχεδὸν ἀκίνητοῦν. Κάθε τόσο δυὸ μέτρα μπρὸς καὶ στάση.

Κατεβαίνει κόσμος, κόσμος πολὺς, μπρὸς στὴν εἴσοδο τοῦ Μεγάλου Ξενοδοχείου, ὅπου ὁ ἀποψινὸς χορός. Κίνηση καὶ συγκίνηση. Στὰ πεζοδρόμια οἱ χαζοί. Στὴν πρόσοψη τοῦ ξενοδοχείου τὰ φῶτα γράφουν εὐθεῖες, τὴ μιὰ πορφυρή, τὴν ἄλλη κίτρινη. Οἱ πλάκες τῶν πεζοδρομίων, οἱ καρότσες τῶν αὐτοκινήτων, ὁ κόσμος ποὺ χάσκει, ποὺ προσπερνάει ἢ ποὺ μπαίνει στὸ ξενοδοχεῖο, τ' ἀντικρυνὰ τὰ σπίτια, ἀναβοσβήνουν τὴ μιὰ πορφυρά, τὴν ἄλλη κίτρινα. Μόνο τὰ δέντρα μένουν ἀνάλλαχτα, μαυροπράσινα.

“Ένας πανύψηλος θυρωρὸς—ὁ πυλωρὸς τοῦ βυζαντινοῦ—μὲ καφετιὰ στολὴ κι' ἀσημένια σειρήτια, ἀνοίγει τὶς πόρτες τῶν αὐτοκινήτων, τελετάρχης τοῦ πεζοδρομίου. Ἀφήνει νὰ πεταχτοῦν στὸ φῶς, πουλιὰ πλουμιστὰ κι' ὀλόχαρα, οἱ κυρίες, οἱ κοπέλες, ποὺ βαρυστόλιστες φτάνουν γιὰ τὸ χορό. Μασκαρεμένες ὅλες. “Ὅλες βυζαντινὲς ἀπόψε. Βυζαντινοὶ κι' οἱ ἄντρες.

Φτάνουν καὶ καταφτάνουν αὐτοκίνητα μὲ ἀρχόντισσες καὶ ἄρχοντες, καταστολισμένους μέσα στὰ πολύχρωμα

μετάξια, στὰ βελούδα καὶ τὶς πορφύρες, στὰ μαλάματα καὶ τὰ διαμαντικά.

Εἶναι γιορτὴ μεγάλη. Ξαναζωντάνεμα μιᾶς ἄλλης ἐποχῆς. Δικῆς μας ἐποχῆς περασμένης, ὅπου μπορεῖ κανεὶς νὰ γελαστεῖ καὶ νὰ νομίσει, ὅτι ξαναθρίσκει ἔνδοξους προγόνους. Σὰ ν' ἄνοιξαν τὰ παλιὰ χρονοντούλαπα καὶ νὰ ξαναθγῆκαν οἱ πολυτελεῖς φορεσιές τῶν προγιαγιάδων καὶ τῶν παραπαπούδων, γιὰ νὰ στολίσουν, συνέχεια, τοὺς ὤμους καὶ τὰ στήθη τῶν ἀπογόνων.

Νά, μιὰ ἀκόμα χαρά. Μεταμφίεση ψυχικὴ μαζί. "Ὁλος αὐτὸς ὁ κόσμος μπῆκε στὰ παλιὰ καλούπια καὶ πῆρε τὴν ψυχὴ ποὺ τὰ ἔβαζε σὲ κίνηση. "Ὅσα πρόσωπα εἶναι ξέσκεπα, γελοῦν. Τὰ ἄλλα φοροῦν τὴ μάσκα μὲ τὰ γιαλιστερά περίεργα μάτια.

Περνάει ἡ ὥρα. Κι' ὄλο καταφτάνει κόσμος. Τὸ ξενοδοχεῖο ἔγινε ἀπόψε παλάτι. Τὸ Ἱερὸ Παλάτι τοῦ Βουκολέοντα. Ἔχουν ὑποδοχή, «δοχή» καθὼς τὴν ἔλεγαν, μὲ «ἐστίαση», τὸ ἐπίσημο γεῦμα.

Ὁ κόσμος ποὺ φτάνει στὴν εἴσοδο, δείχνει ἓνα εἰσιτήριο, μιὰ πρόσκληση τάχα, τὸ «κλητωροτολόγιον». Ὑστερα ἔχανεται μεσ' στὶς κατάφωτες αἴθουσες. Φτάνουν ἄλλοι, κι' ἄλλοι ἀκόμα. Γυναῖκες ποὺ φοροῦν βαρύτιμα μεταξωτὰ ὑφάσματα μὲ ἀποχρώσεις ἀχλαδιοῦ, βερύκοκου, ροδιοῦ, κερασιοῦ.

Πυκνοκεντημένες στόφες πανάκριβες. Γυναικεῖα κεφάλια μὲ διαδήματα μαργαριταροκόλλητα, περιδέραια ἀπὸ χρυσές κυκλικές πλάκες—ἐγκόλπια τὰ λένε—ἢ μόνο μὲ λεπτότατα διχτυωτὰ στὰ μαλλιά.

Στὸ Ἱερὸ Παλάτι ἀρχίζουν ν' ἀντηχοῦν μουσικές. Ἐξω, πέρα ἀπὸ τὸ δρόμο, ἡ πλατεῖα, φαρδεῖα ἀπλω-

μένη τώρα τῇ νύχτα, μοιάζει μὲ τὸν Ἰππόδρομο. Εἶναι ὁ Ἰππόδρομος ὁ ἴδιος. Αὐτὴ ἡ σκοτεινὴ στήλη εἶναι ἡ περίφημη κολώνα, ποὺ ἔστησε στὸν Τσίρκο ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος.

Μὰ ὁ δρόμος ἔπαθε ἀσφυξία. Τὰ αὐτοκίνητα λαχανάζουν ἐπιτόπου. Σὲ λίγο ξεκίνησαν πάλι. “Ενα-δυὸ μέτρα. Ὁ μεγαλοπρεπὴς πυλωρὸς ἀνοίγει καὶ ξανανοίγει πόρτες. Ἀπὸ τὸ σκοτάδι τῆς λιμουζίνας πηδάει στὸ φῶς μιὰ μικροκαμωμένη βυζαντινὴ αὐτοκρατόρισσα. Ἡ Ἑλένη. Τὴν ἀκολουθεῖ ἓνα ψηλὸ μαῦρο ντόμινο. Ὁ Κανέλος.

Αὐτὸς δὲν ἤθελε νὰ μασκαρευτεῖ, ὥστόσο δέχτηκε νὰ ρίξει πάνω ἀπὸ τὸ φράκο του ἓνα μεταξωτὸ ντόμινο. Τὰ ντόμινα ἐπιτρέπονται μόνο ἐξὸν ἀπὸ τὰ βυζαντινὰ κοστούμια. Μαῦρα ντόμινα. Εἶναι οἱ μοναχοί, οἱ καλογέροι. Τὸ Βυζάντιο ἔχει πολλούς.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἀνάμεσα στὰ πολύχρωμα, τὰ ποικιλόμορφα, τὰ βαρυστολισμένα, τὰ χρυσοῦφанта βυζαντινὰ φορέματα, τὰ ντόμινα ρίχνουν τὴ μονόχρωμη σκοτεινὴ τους νότα χαρακτηριστικά, σὰ συμπλήρωμα. Οἱ μοναχοί, οἱ καλογέροι. Τὰ ντόμινα.

Στὴν ἀρχὴ εἶταν λίγα. Ἀραιά, ἐδῶ κι' ἐκεῖ κανένα. Σιγὰ-σιγὰ πολλαπλασιάστηκαν. Μὲ τὸν καιρό, μὲ τὴν ὥρα πλήθυναν. Θᾶρθουν στιγμές, ποὺ τὸ καλογερικὸ ράσο θὰ πνίγει στὴ μαυρίλα του τὴν αἴγλη τῶν θωράκων τῶν στρατηγῶν καὶ τὶς πορφύρες τῶν αὐτοκρατόρων.

Ὁ Κανέλος, πίσω ἀπὸ τὴν Ἑλένη, ἔδειξε τὰ «κλητωρολόγια». Ἡ ὀλόφωτη εἴσοδος τοὺς χώνεψε στὴ στιγμή.

Ἀκολουθοῦσαν μάγιστροι, ζωστές, ἄλλος κόσμος, καὶ τρεῖς καλογέροι ποὺ τσίριζαν καταπρόσωπο σ' ὅλους.

Οἱ «βεστιάριοι» παραλαβαίνανε τὰ λιγοστὰ καπέλα καὶ τὰ πανωφόρια. Ὁ κόσμος περνοῦσε στὸ μεγάλο χῶλ τοῦ ξενοδοχείου. Ζωηρὸ φῶς, πυκνὸ πηγαινέλα, ὅμιλοι ἀπὸ ὄρθιους ποὺ συζητοῦν κι' ἐμποδίζουν τὴν κίνησι, δυὸ - τρεῖς καθρέφτες ποὺ τραβοῦν τὰ βλέμματα τῶν γυναικῶν. Στολές λαμπρές, φορέματα χρυσοῦφанта, πορφύρες καὶ δαλματικές καὶ παντοῦ, λίγο - πολύ, τὰ μαῦρα ντόμινα, οἱ καλογέροι.

Πρόλογος τὸ χῶλ. Στὸ βάθος ἡ κρυστάλλινη πόρτα τοῦ Χρυσοτρίκλινου, τῆς μεγάλης αἵθουσας τῶν τελετῶν. Τοῦ ἀποψινοῦ χοροῦ. Ἐδῶ ἤχοῦνε γέλια δυνατά, ἐκεῖ μιὰ περίεργη φωνὴ εὐνούχου καλεῖ κάποιον, παραπέρα μιὰ πατρικία διορθώνει τὰ σγουρά μαλλιά στὸ σθέρκο της, δίπλα ἓνας κατάφραχτος ἱππότης δένει τὸ λουρὶ τοῦ σπαθιοῦ του ποὺ χαλάρωσε. Κάποιος Αὐτοκράτορας ἀνυπομονεῖ, βλέποντας τὴν Αὐγούστα, τὴ γυναῖκα του, νὰ φτιάνει καὶ νὰ ξαναφτιάνει τὸ ἀδαμαντοκόλλητο διάδημά της.

Οἱ στρατηγοί, οἱ ἐκατόνταρχοι, οἱ ξένοι μισθοφόροι, οἱ γυναῖκες τῆς αὐλῆς, ἄλλοι Αὐτοκράτορες κι' ἄλλες Αὐγοῦστες, ρίχνουν τὴν τελευταία ματιὰ στὴ φορεσιά τους, στὸ χτένισμα, πρὶν μποῦν στὸ Χρυσοτρίκλινο τοῦ Αὐγουσταίου.

Καὶ παντοῦ, περίεργοι, εὐκίνητοι, ἀναιδεῖς, ἐπίμονοι, στριφογυρνοῦν καὶ τρυπῶνουν οἱ μοναχοὶ μὲ τὰ ντόμινα, πετώντας συριστικές φωνές, πειράζοντας, ἐνοχλώντας, φυτρώνοντας ὅπου δὲν τοὺς σπέρνουν. Ὅμιλίες μὲ γέλια σκαστά.

Ἀπὸ τὸ Χρυσοτρίκλινο ἀκούγεται ἡ ὀρχήστρα, ποὺ ἄνοιξε τὸ χορὸ μὲ τὰ σκληρὰ χάλκινα ὄργανα. Ρυθμὸς βαρβαρικός. Στὰ δεξιὰ ἀνεβοκατεβαίνουν, πίσω ἀπ' τὰ χαλύβδινα πλέγματα, δυὸ ἀναθατήρες κατάφωτοι, κατάφορτοι.

Μιὰ καλόγρια μὲ μαῦρο ράσο κι' ἄσημένια κουκούλα, κρατώντας μὲ τὸ χέρι τὴν προσωπίδα σφιγμένη στὸ πρόσωπό της, βγαίνει στὸ χῶλ.Μυστήριο. Περνώντας, συνάντησε τὴν Ἑλένη καὶ τὸν Κανέλο, ποὺ εἶχαν μπεῖ ἐκείνη τὴ στιγμή. Ἔσκυψε γοργὰ πρὸς τὴν Ἑλένη καὶ τῆς πέταξε κατάμουτρα:

— Δὲν εἶναι ἡ Θεοδώρα, ποὺ ἀπὸ γυναῖκα τοῦ δρόμου ἔγινε Αὐτοκρατόρισα τοῦ Βυζαντίου;

Ἡ Ἑλένη γύρισε σαστισμένη τὸ κεφάλι. Τὴν πόνεσε τὸ κακὸ ἀστεῖο. Μὰ ἡ καλόγρια εἶχε χαθεῖ. Ὁ Κανέλος, ποὺ δὲν εἶχε ἀκούσει, φώναξε ἀπὸ δυὸ βήματα πιὸ μπρός :

— Τί ἤθελε πάλι αὐτή; Τί στάθηκες;

Προχώρησαν. Ἡ Ἑλένη ἄκεφη ξαφνικά. Τοὺς τράβηξε τὸ ἄστραφτερὸ φῶς, ὁ ἐπιταχτικὸς ρυθμὸς τῆς μουσικῆς, ἡ πρόσκληση τῶν ἀνθρώπων κραυγῶν, ποὺ ξεχειλοῦσαν ὅλα μεμιᾶς ἀπὸ τὴ διαπλατωμένη θύρα τοῦ Χρυσοτρίκλινου.

Ἐνα φῶς τυφλωτικό, ἀπὸ προβολέα, ἔπεφτε κατὰπάνω στὴν εἴσοδο, γιὰ νὰ δείχνει τὸν κόσμον ποὺ μπαίνει. Ἔτσι ἀναπληρωνόταν ἡ ἀναγγελία τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν τίτλων. Φαινόταν ἀπ' ὅλη τὴν αἴθουσα ποιὸς ἐρχόταν, ποιὸς ἔφευγε.

Μὰ παραπάνω ἀκόμα θάμπωνε τὸ μεγαλεῖο, ὁ πλοῦτος ποὺ λαμποκοποῦσε στὴ σάλα. Χρυσάφια κι' ἀσήμια,

διαμαντικά, πορφύρες, μετάξια καὶ στόφες, πετράδια, θώρακες, μέσα στὰ πολύχρωμα ζωηρὰ ψηφιδωτὰ τῶν τοίχων. Μέσα στὰ ἄπειρα φῶτα.

Ἡ μεγάλη αἴθουσα εἶχε μεταμορφωθεῖ, εἶχε γίνεи τὸ Χρυσοτρίκλινο. Κινηματογραφικὴ ἡ τέχνη τοῦ διάκοσμου. Χαρτόνια, πάστες, μουσαμάδες, προβολεῖς.

Ἕνας τεράστιος τρουῖλος, στὴ μέση, ὑψώνεται ἀπάνω σὲ ὀχτῶ ἡμιθολωτὲς κόγχες. Ὁ τρουῖλος χρυσός. Οἱ ὀχτῶ κόγχες γεμάτες ζωηρόχρωμα ψηφιδωτά. Ὅχτῶ οἱ μαρμάρινες κολῶνες ποὺ στηρίζουν τὰ δεσίματα τοῦ τρούλου μὲ τὶς κόγχες. Κολῶνες ἀπὸ πράσινο μάρμαρο κι' ἀπὸ κόκκινον ὄνυχα.

Πολυέλαιοι στὸν κεντρικὸ θόλο, στὶς κόγχες, πολυκάντηλα ἡλεκτρικά, κρεμασμένα σὲ ἀλυσίδες ποὺ ἐνώνουν τὶς μαρμάρινες κολῶνες μεταξύ τους, χύνουν παντοῦ τὸ λαμπρὸ τους φῶς καὶ γεννοῦν ἀστραπὲς ἀνάμεσα στὰ κρύσταλλα, στὰ μαλάματα καὶ τὶς πολύτιμες πέτρες.

Οἱ τοῖχοι ντυμένοι ἀπάνω ὥς κάτω μὲ λεπτοδουλεμένα χαλιὰ περσικὰ ἢ μὲ ψηφιδωτά, ποὺ παρισταίνουν πανόμορφες αὐτοκρατόρισσες μὲ φανταχτερές πλουμιστὲς φορεσιές. Κάθε τόσο ἀνοίγματα στὸν τοῖχο : τρίλοβα βυζαντινὰ παράθυρα μὲ σπειροειδεῖς κολωνίσσες ἀπὸ ρόδινο μάρμαρο.

Στὶς τέσσερις γωνιὲς τοῦ Χρυσοτρίκλινου τέσσερις ἀητοὶ—τὸ αὐτοκρατορικὸ πουλὶ—ἀπὸ μωσαϊκό. Οἱ φτεροῦγες τους ἀπλωτές. Τὰ μάτια τους εἶναι ἀπὸ πορφύριτη καὶ τὰ νυχοπόδαρα μαλαματένια. Σύμβολο καὶ φύλακες τῶν Βασιλέων.

Στὸ βάθος, ἀντικρυ στὴν εἴσοδο, μικρὸ περιστήλιο ἀπὸ μάρμαρο τῆς Ἰκαριᾶς. Ἀνάμεσα στὶς κολῶνες

ξεχωρίζουν κήποι άνθισμένοι καὶ δροσεροὶ μὲ συντρι-
θάνια, μὲ παγώνια, μὲ λευκὰ περιστέρια.

Στὸ δεξιὸ τὸν τοῖχο, μιὰ πελώρια πόρτα ἀπὸ ἀσῆμι κι'
ἐλεφαντόδοντο. Ἐκεῖ ἀρχίζει ἡ Στοά, ποὺ πάει ὡς τὸ
«Κάθισμα», τὸ αὐτοκρατορικὸ θεωρεῖο τοῦ Τσίρκου. Μὰ
ἡ βαρεῖα πόρτα εἶναι τώρα κλειστὴ κι' εἶναι σκεπα-
σμένη μὲ χρυσοκέντητα παραπετάσματα, ποὺ εἰκονίζουν
σκηνὲς ἀπὸ κυνήγια μὲ φανταστικὰ ζῶα.

Ἡ αἴθουσα γεμάτη τραπέζια γιὰ τοὺς καλεσμένους—
ἀκούθιτα—στρωμένα ἄνθη. Καὶ γύρω στὰ τραπέζια οἱ
πιὸ ὠραῖες μεγαλοκυράδες μὲ τὰ πιὸ χτυπητὰ φορέ-
ματα, οἱ πιὸ ἐπίσημοι ἄρχοντες τοῦ Βυζαντίου μὲ τὶς
λαμπρές τους στολές.

Τρῶνε καὶ πίνουν. Διασκεδάζουν. Ξαναζοῦν γιὰ μιὰ
βραδιά. Μιλοῦν δυνατὰ, γελοῦν ἡχηρά. Ἡ μουσικὴ μὲ
τὶς ἀγριωπὲς συγχορδίες ξυπνάει τὴν πρωτογονικὴ
ἀνάγκη τοῦ ρυθμοῦ καὶ σέρνει τὰ ζευγάρια στὸ χορό.

Ὁ στίθος ἀπλώνεται στὴ μέση, κάτω ἀπ' τὸν ὀλό-
χρυσο τὸν τροῦλο. Ἀνακατώνονται τὰ χρώματα, οἱ φω-
νές, τὰ φύλα, οἱ αἰῶνες. Κι' ἀνάμεσα σ' ὅλα γλυστράει
καὶ χύνεται μιὰ ζαλιστικὴ μυρουδιὰ ἀπὸ καμένα ἄρώ-
ματα τῆς Ἀνατολῆς—σμύρνα καὶ νάρδος, μύρρα καὶ
βάλσαμο — ποὺ ξετυλίγουν παντοῦ τὰ ἀχνὰ ὀπάλινα σύν-
νεφά τους, καθὼς κι' ἀπὸ τὸ δεντρολίθανο, ποὺ ἀνάθουν
στὴν κάθε γωνιὰ παρέες - παρέες οἱ καλογέροι.

Ἡ κ. Σαντονίδη περίμενε τὸν ἄντρα της ἀπὸ τὶς ὀχτῶ
καὶ τέταρτο ἀπόψε στὸ σπίτι. Ἦθελε νὰ πάει πρώτη στὸ
γεῦμα τοῦ Μεγάλου Ξενοδοχείου, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ

δεῖ τὸν κόσμον ποὺ θὰ φτάνει. Μὰ ὁ κ. Σαντονίδης ἄργησε ὅπως πάντα.

Σὰν ἔφτασε σπῖτι του, κατὰ τίς ἐνιά, ἡ κ. Σαντονίδη εἶταν πιά ἕτοιμη. “Ἐνα βυζαντινὸ φιγουρίνι. Μιά Πατρικία—Ζωστή, ἀπ’ αὐτὲς ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἐλπίσουν σοβαρά, ἂν τύχαινε νὰ χηρέψει ὁ Αὐγουστος.

Φοροῦσε τὴν ἐξαίσια ζώνη τοῦ ὀφφικίου της, μὲ τοὺς ὀλόχρυσους κροσσούς. Στὸ κεφάλι τὸ «προπόλωμα», ἓνα στρογγυλὸ ψηλὸ καπέλο, σὰν πύργος, ἀνοιχτὸ στ’ ἀπάνω. Στὰ ξέχειλα μαλλιά της εἶχε περασμένα χρυσᾶ σύρματα μὲ ζουμπρούτια καὶ περουζέδες. Τὰ σαντάλια της μαῦρα μὲ χρυσοκέντητα παγώνια μέσα σὲ θυρεοὺς ἄλικους. Μπροστά, χαμηλότερα ἀπὸ τὸ στήθος, κρεμόταν τὸ «ταβλίον», ἓνα τετράγωνο κομμάτι πορφύρα, σύμβολο κι’ αὐτὸ τῆς θέσης της στὴν αὐλή.

Μεσ’ στὸ βαρὺ της φόρεμα ἡ κ. Σταντονίδη περίμενε, καθησμένη στὴν ἄκρη μιᾶς καρέκλας, ἀπὸ φόβο μὴν τσαλακωθεῖ, ἀλλὰ καὶ δυσκολεμένη στὶς κινήσεις της.

— Ἐπιτέλους, ἦρθες, εἶπε στὸν ἄντρα της καὶ σηκώθηκε αὐθόρμητα νὰ ἐπιδειχτεῖ. “Ἐλα, στὰ ἔχω ὅλα ἕτοιμα, νὰ ντυθεῖς γρήγορα. Ἀργήσαμε.

Κι’ ἐπειδὴ ὁ ἄντρας της κοντοστεκόταν, κοιτάζοντάς την, τὸν ρώτησε μὲ νάζι:

— Εἶναι τοῦ γούστου σου;

— Περίφημο, ἔκανε αὐτός.

Κι’ ὕστερα ξαφνικά :

— Δὲν πιστεύω νά’χεις ἀντίρρηση, νὰ πάμε μὲ τὸν Δοάνου στὸ γεῦμα;

— Τὸν κ. Δοάνου; Γιατί;

— Θὰ συνοδεύει μιὰ κυρία.

— “Α, θὰ συνοδεύει; Καμιὰ κοκότα. Αὐτός, ὅλο μὲ κάτι τέτοιες πάει. Δὲ σὲ καταλαβαίνω. Σ’ ἄρέσει νὰ δοῦν τὴ γυναῖκα σου στὴ συντροφιά μιᾶς τέτοιας γυναίκας;... Πῶς τὸ φαντάστηκες αὐτό;

— Μά, παιδάκι μου, ἔκανε τάχα στενοχωρημένος ὁ κ. Σαντονίδης. Τοῦ εἶπα κιόλας, ὅτι θὰ πάμε.

— Καὶ δὲ θὰ μὲ ρωτοῦσες, δηλαδή, πρῶτα;

— Φαντάστηκα, ὅτι δὲ θᾶχεις ἀντίρρηση.

— Νὰ πάρεις τὸ τηλέφωνο καὶ νὰ τοῦ πεῖς, ὅτι λυπᾶσαι...

— Μὲ βάζεις σὲ δύσκολη θέση.

— Ἀδιαφορῶ. Ἄς φρόντιζες. Ἐγὼ δὲν παρουσιάζομαι στὸν κόσμο τὸν πιὸ chīs τῆς Ἀθήνας μὲ κοκότες. Δὲν εἶσαι στὰ καλά σου, μοῦ φαίνεται.

Κι’ ἔκανε νὰ φύγει ἀπὸ τὸ δωμάτιο, σκασμένη, ἔτοιμη νὰ κλάψει. Τότες ἦρθε στὸ μυαλὸ τοῦ κ. Σαντονίδη τὸ μόνο ἀτράνταχτο ἐπιχείρημα.

— Στάσου, χρυσῇ μου, ξεχνᾶς ὅτι θὰ φοράμε μάσκα. Ποιός θὰ σὲ δεῖ;

— Πῶς; Ἐγὼ θὰ βγάλω τὴ μάσκα μου.

Ἡ συζήτηση βάστηξε ἄρκετὴ ὥρα, ὅσο νὰ πειστεῖ ἡ κ. Σαντονίδη.

Στὸ ἀναμεταξὺ ὁ δικηγόρος γινόταν στρατηγός, βυζαντινὸς στρατηγός. Καὶ μόλις βεβαιώθηκε, ὅτι ἡ γυναῖκα του ὑποχώρησε, ἔπιασε τὸ τηλέφωνο καὶ συνεννοήθηκε μὲ τὸν πελάτη καὶ φίλο του, τὸν κ. Δοάνου.

Ἐπειτα γύρισε στὴ γυναῖκα του, γιὰ νὰ τοῦ κουμπώσει τὴ χρυσῇ πόρπη, ποὺ βαστοῦσε στὸ δεξιὸ τὸν ὦμο τὸ μανδύα του. Τῆς εἶπε:

—“Αλλώστε, χρυσῇ μου, ὁ Δοάνου δὲ θάρθει γιὰ τὸ φαῖ. Θαρθεῖ, νὰ μᾶς βρεῖ ὕστερα.

Ἡ κ. Σαντονίδα βρῆκε ξανὰ τρόπο, νὰ δείξει τὴν περιφρόνησή της:

—“Άλλη μικροαστική συνήθεια κι' αὐτή. Ἀφοῦ εἶναι γεῦμα, νὰ πηγαίνεις μετὰ τὸ γεῦμα. Τοὺς ἀντιπαθῶ ἐγὼ αὐτοὺς τοὺς τύπους.

Ὁ δικηγόρος ἤξερε νὰ σωπαίνει. Ὡσπου ξεκίνησαν γιὰ τὸ Μεγάλο Ξενοδοχεῖο.

Ὁ στρατηγὸς φοροῦσε ἄσπρο χιτῶνα κεντητό. Ἐνα κοντὸ ξίφος, κρεμασμένο σὲ πλατεῖα πέτσινη ζώνη. Γύρω στὸ κεφάλι ἔδεσε μιὰν ἀσημένια ταινία, γιὰτὶ βρῆκε, ὅτι ταίριαζε καλότερα στὰ ψαρρά του μαλλιά. Σαντάλια κίτρινα, ποὺ ζώνανε μὲ χρυσᾶ λουριά σφιγμένα ὡς ἅπάνω στὴν κνήμη. Καὶ στοὺς ὤμους τὸ «σκαραμάγιον», τὸ χτυπητὸ κοκκινόχρωμο στρατηγικὸ μανδύα, κεντημένο στίς παρυφές μὲ χρυσᾶ γαλόνια καὶ μὲ δαφνόκλαδα.

Μπήκαν στὸ Χρυσοτρίκλινο, πρὶν ἀρχίσει τὸ γεῦμα.

— Δὲ στῶλεγα ἐγὼ, ὅτι εἴχαμε καιρό; παρατήρησε ὁ κ. Σαντονίδης.

Ἡ κ. Σαντονίδα, κάτω ἀπ' τὴ μικρὴ τὴ μάσκα ποὺ εἶχε ὀριστεῖ γιὰ τὸ γεῦμα (ἔτσι ποὺ ν' ἀφήνει τὸ στόμα ἐλεύθερο γιὰ τὸ φαῖ), κοίταζε νὰ μὴ χάσει τίποτα ἀπὸ τὸ θέαμα. Σχολίαζε μὲ γοῦστο τὰ περίεργα καὶ τὰ θαυμαστά ποὺ ἔβλεπε γύρω - τριγύρω.

— Νὰ ἡ Τάδε... πῶς κατάφερε νὰ γίνει «ἀριστοκρατίσσα»; Καὶ ὁ Δεῖνα... ὑπέροχος εὐνοῦχος.

Ἀρχισε τὸ γεῦμα. Κάθε τόσο μερικὰ ζευγάρια σηκώνονταν νὰ χορέψουν. Μὰ ἡ ὀρχήστρα δὲν ἔπαψε καθό-

λου νὰ παίζει. Κι' ὅλο ἔρχόταν κόσμος. Φαντασμαγορία ἀπὸ χρωματιστὲς πολυτελέστατες φορεσιῆς κάθε λογῆς, γυναικεῖες κι' ἀντρικὲς, ἀστραφτερές, περίλαμπρες μέσα στὰ πολλὰ τὰ φῶτα.

Ντόμινα μὲ τὶς κουκοῦλες ἀνασηκωμένες καὶ μὲ τὰ μάτια γιαλιστερά, κυκλοφοροῦσαν ἀνάμεσα στὰ τραπέζια, λέγοντας κακίες. Ἡ κ. Σαντονίδη τὰ φοβόταν. Δὲν εἶταν σίγουρη, τί θὰ μποροῦσαν νὰ τῆς ποῦν μπροστὰ στὸν ἄντρα της. Στὸ τέλος, ἀγανακτησμένη, ξέσπασε:

— Γέμισε ὁ κόσμος καλογέρους, εἶπε. Γιὰ κακὸ μαζεύτηκαν κι' αὐτοὶ ἐδῶ;

Μὰ ὁ κ. Σαντονίδης δὲν πρόσεξε, καθὼς ἀπαντοῦσε σὲ κάποιον ποὺ εἶχε σταθεῖ ἀπὸ πάνω του, περνώντας.

— "Εἴθε τὴ μάσκα μου, γιατί ἔσκασα.... Βλέπεις, ὄνειρεύεται κανεὶς πάντα, νὰ εἶταν τὸ ἀντίθετο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ εἶναι. Ἀπὸ δικηγόρος προτίμησα νὰ μεταβληθῶ σὲ στρατηγό.

— Ναύαρχος θᾶσουν καλίτερα... σὰν καὶ μένα.

— "Ελα! Γιατί;

— Τὸ θαλάσσωμα εἶναι πολὺ εὔκολο.

Ὁ μεγαδούκας τοῦ βασιλικοῦ πλώϊμου ἀπομακρύθηκε, γελώντας γιὰ τὸ ἄστεϊο του.

Οἱ σερβιτόροι, ὥστόσο, παρουσιάζουν μεγάλες πιατέλες—λοπάδες—μὲ παγωτά.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ὁ κ. Σαντονίδης σηκώθηκε ἀπὸ τὸ κάθισμά του.

— Νὰ ὁ κ. Δοάνου, εἶπε στὴ γυναῖκα του.

Ὁ Δοάνου προχωροῦσε μὲ τὴν κουκούλα τοῦ ντόμι-
νου κατεβασμένη, ψάχνοντας τὸ δικηγόρο του. Οἱ ἄν-
τρες χαιρετίστηκαν μὲ ξέσκεπο τὸ πρόσωπο. Οἱ γυναῖ-

κες, δίχως νὰ βγάλουν τὴν προσωπίδα, κούνησαν λίγο τὸ κεφάλι σὲ χαιρετισμό, κι' ὕστερα, σχεδὸν δισταχτικά, ἔδωσαν ἢ μιὰ τὸ χέρι στὴν ἄλλη.

Τὸ τραπέζι τους εἶταν στὴ δεύτερη σειρὰ ἀπὸ τὸ στίβο. Ἀντικρυ ὀρθώνονταν, ἀπάνω σὲ μικρὴ ἐξέδρα μὲ τριπλᾶ σκαλοπάτια ὀλόγυρα, οἱ δυὸ αὐτοκρατορικοὶ θρόνοι, ἄδριοι τώρα, ὥρα τοῦ φαγητοῦ.

Ἀπάνω στὰ πανάκριθα χαλιὰ τοῦ Ἰσπαχὰν ὁ μεγάλος θρόνος τοῦ Αὐγουστου, σφυρήλατο μάλαμα διάστιχτο μὲ ἀραβουργήματα ἀπὸ πολύτιμες πέτρες, σμάλτο, σεντέφι, φίλντισι κι' ἀλάθαστρο. Δίπλα, λίγο μικρότερος, ὁ θρόνος τῆς Αὐγούστας, κατάχρυσος κι' αὐτὸς καὶ στολισμένος μὲ πετράδια, ἀχάτη, ἱασπη καὶ σπαρδόνυχα.

Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ στοὺς δυὸ τοὺς θρόνους, καθιστὰ στὰ πίσω πόδια, δυὸ γλυπτὰ λιοντάρια, ποὺ ἀνόρθωναν μὲ κάποιο μηχανισμό τὶς πλούσιες χαῖτες τους καὶ μούγκριζαν φοβερά. Στ' ἀριστερὰ τῶν θρόνων φύτρωνε κι' ἓνα χρυσὸ δέντρο, γεμάτο πουλιὰ ἀπὸ ἀκριβὰ μέταλλα, ποὺ κουρδίζονταν καὶ κελαῖδοῦσαν. Αὐτὰ ὅλα, γιὰ νὰ θαμπώνονται οἱ βάρβαροι βασιληάδες—τσάροι, χάν, χαλίφες, κράληδες, ζουπάνοι—ἢ οἱ ἀποσταλμένοι τους, σὰν ἔρχονταν στὴ Βασιλεύουσα, νὰ προσκυνήσουν καὶ νὰ διαπραγματευτοῦν μὲ τὸν Αὐτοκράτορα τῶν Ρωμαίων, τῶν Ρωμιῶν.

Ἀλλὰ τούτῃ τὴν ὥρα, οἱ Αὐτοκράτορες ἔτρωγαν ἀκόμα κι' ἔπιναν γλυκὰ σαμιώτικα κρασιά, καθησμένοι μὲ τοὺς ἀνώτερους ἀξιωματούχους καὶ μὲ τὶς γυναῖκες

τους. Γελοῦσαν, λέγοντας χοντρά ἀστεῖα ἢ καὶ χόρευαν, ξεχνώντας τὴν ἐπίσημη ιδιότητά τους.

Κάθε τόσο ᾄδειαζε ὁ στίβος τοῦ χοροῦ. Παρουσιαζόταν τότες κάποιο «νούμερο», μίμοι, σαλτιμπάγκοι, χορεύτριες, παλαιστές.

Στὸ τραπέζι τῶν Σαντονίδη, τοῦ Δοάνου καὶ τῆς Ἑλένης, ἐκείνη ἢ σχετικὴ ἢ ψυχρότητα τῆς ἀρχῆς ἀνάμεσα στὶς δυὸ γυναῖκες εἶχε σθήσει ταχιά. Εἴτε γιατί εἶταν ἢ κ. Σαντονίδη κατὰ βάθος ἀγαθὴ καρδιά κι' ἐπιπόλαιος χαρακτήρας, εἴτε γιατί ἡ Ἑλένη Μινούλα βρέθηκε ἀρκετὰ ἔξυπνη, ἀρκετὰ καλογεννημένη κι' ἀρκετὰ ξεπεσμένη, γιὰ νὰ μὴν προσβάλλεται εὐκόλα ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ τοὺς θεωροῦσε καὶ τώρα καὶ πάντα κατώτερούς της. Ἐσθῆσε ἡ ψυχρότητα μονομιᾶς. Σ' αὐτὸ μπορεῖ νὰ βόηθησε καὶ τὸ κρασί. Μιὰ εὐχάριστη ἀτμόσφαιρα, ἀπλὴ καὶ πολὺ φιλική—σὰν ἀπὸ χρόνια φιλική—τοὺς ἔδεσε ξαφνικά. Κι' ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα, αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ σχεδὸν στενὸς καὶ τόσο ἀπλοϊκὸς φιλικὸς δεσμὸς ἀπλωνε, ἀπλωνε κι' ἔνωνε τὸ ἓνα τραπέζι μὲ τὸ ἄλλο, ἔζωνε τὴν αἴθουσα ὁλόκληρη.

Ἔτσι πού, κατὰ τὶς μίαι τὸ πρωῒ, νὰ ἔχει «δέσει» τὸ κέφι σ' ἓνα ὁμαδικό, αὐθόρμητο ξέσπασμα. Φωνές, χάχανα, μουσικὲς, στριγγλίσματα. Κάποια θερμότητα γεννιόταν, ὅλο καὶ πιὸ αἰσθητὴ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ. Πολλοὶ καλογέροι τριγύριζαν ξαναμένοι καὶ φώναζαν:

— Μᾶς ἔβαλαν φωτιά μὲ τὸ ὑγρὸν πῦρ.... τὸ ὑγρὸν πῦρ !

Ἐκείνη τὴν ὥρα, σ' ἓνα τραπέζι ποὺ εἶχε μείνει ἄδειο δίπλα στοὺς Σαντονίδηδες, ἦρθε καὶ κάθησε μιὰ παρέα ἀπὸ τρία πρόσωπα. Δυὸ ἄντρες καὶ μιὰ γυναῖκα. Φοροῦ-

σαν μάσκες καὶ κανεῖς δὲ γνώριζε ποιοὶ εἶταν. Ἀπὸ τὶς φορεσιῆς τοὺς ὅμως ὅλοι κατάλαβαν, πὼς ὁ ἕνας μὲ τὰ παλιά, τὰ σκισμένα, τὰ τριμένα κουρέλια εἶταν ὁ Θεόδωρος Πρόδρομος, ὁ Πτωχοπρόδρομος ὁ ποιητής, πὼς ὁ ἄλλος εἶταν κάποιος Ἀρμένιος στρατηγὸς ὑποψήφιος αὐτοκράτορας στὴν πρώτη μελλοντικὴ στάση τοῦ Παλατιοῦ.

“Ὅσο γιὰ τὴ γυναῖκα ποὺ συνόδευαν, αὐτὴ φαινόταν ἀρχόντισσα ἀληθινή. Ψηλὴ, περήφανη καὶ λιγόλογη. “Ὅλα ἀπάνω τῆς μαρτυροῦσαν τὴ μεγάλη τῆς καταγωγή. Δούκαινα, Παλαιολογίνα, Κομνηνὴ, Δαλαυσινή;

Σὰν ἔβγαλε σὲ λίγο τὴν προσωπίδα τῆς, ὁ Κανέλος, ποὺ καθόταν ἀντικρὺ τῆς, τὴν ἀναγνώρισε. Εἶταν ἡ Νανὰ Γρηγορίου, ἡ ἡθοποιὸς τοῦ ἐλαφροῦ μουσικοῦ θεάτρου. Καὶ τῆς χαμογέλασε, γιατί τὴν εἶχε γνωρίσει κάπου.

Ὡστόσο, ὁ Ἀρμένιος στρατηγὸς σηκώθηκε κι’ ἦρθε νὰ χαιρετήσῃ τὸ συνάδερφό του τὸ Σαντονίδη, στρατηγὸ κι’ ἐκεῖνον ἀπόψε.

— Μπορῶ νὰ ρωτήσω, στρατηγέ μου, εἶπε γελώντας, εἶστε ὁ Νικηφόρος Βρυέννιος, ὁ Νικηφόρος Φωκάς, ὁ Νικηφόρος Βοτανειάτης, ὁ Νικηφόρος Οὐρανὸς ἢ ὁ Νικηφόρος Ξιφίας;

— Κάποιο χρυσόβουλο θὰ τὸ γράφει, ἀποκρίθηκε ὁ Σαντονίδης κάπως ψυχρά, γιατί δὲν εἶχε ἀναγνωρίσει τὸν ἄνθρωπο ποὺ τοῦ μιλοῦσε.

Μὰ ὁ ἄλλος ἔβγαλε τὴ μάσκα του καὶ τὸ νεανικὸ του πρόσωπο ἔλαμψε κάτω ἀπὸ τὴν περικεφαλαία.

— Μπά, ἐσὺ εἶσαι, παιδί μου;...

Καὶ τὸν σύστησε στὶς κυρίες καὶ στὸν Κανέλο. Μανώλης Νικολαΐδης. Γιὸς τοῦ φίλου καὶ πελάτη του τοῦ

μεγαλέμπορου Νικολαΐδη. Τοῦ εἶπαν νὰ καθήσει λίγο μαζί τους. Αὐτὸς ὅμως εὐχαρίστησε καὶ γύρισε στὸ τραπέζι του. Δὲν ἤθελε ν' ἀφήσει τὴν παρέα του, γιατί αὐτὸς τὴν εἶχε ξεσηκώσει τὴν τελευταία στιγμή, νάρθοῦν στὸ χορό.

Εἶχε συναντηθεῖ, κατὰ τὶς δεκάμιση τὸ βράδι, μὲ τὸ φίλο του τὸ Θαλῆ Μεγαλόκαρδο. Μόλις εἶχε γυρίσει ἀπὸ αἰσθηματικὸ περίπατο «μὲ τὸ κορίτσι του», τὴ Σταυρούλα, κι' εἶταν χαρούμενος.

— Πάμε κάπου νὰ γλεντήσουμε, πρότεινε στὸ Θαλῆ.

— Θέλεις διανοητικές ἀπολαύσεις;

— Πρὸς Θεοῦ. Κατέβαινε χαμηλότερα.

Καὶ τότε θυμήθηκε, ὅτι εἶχε δυὸ εἰσιτήρια γιὰ τὸ χορὸ τοῦ Μεγάλου Ξενοδοχείου καὶ μιὰ φορεσιὰ βυζαντινοῦ στρατηγοῦ ἔτοιμη ἀπὸ τὰ πέρσι.

— Τᾶχω χαμένα, παιδί μου. Λοιπόν. Ξεχνῶ ὅτι ἀπόψε τὸ γλέντι εἶναι ἐξασφαλισμένο.

— Ποῦ ;

— Στὸ Παλάτι !

— Στὸ Παλάτι ;

Ὁ Μανώλης ἐξήγησε, τί ἤθελε νὰ πεῖ. Μὲ τὰ πολλὰ ὁ Μεγαλόκαρδος παραδέχτηκε. Μόνο ποῦ ἔφερε δυὸ ἀντιρρήσεις :

— Δὲ θὰ πάμε οἱ δυό μας μονάχοι. Θὰ πάρουμε τὴ Νανὰ μαζί, ἂν μπορεῖ. Δεύτερο: Θὰ μασκαρευτῶ. Πῶς; μὲ τί; Δὲν ἔχω τίποτα κατάλληλο.

”Αξαφνα, φωτίστηκε τὸ μυαλό του.

— Λογοτέχνης δὲν εἶμαι; Τὸ βρῆκα. Θὰ γίνω ὁ Πτωχοπρόδρομος. Νὰ μοῦ οἰκονομήσεις μερικὰ κουρέλια.

Εἶταν ἔντεκα ἡ ὥρα. Πῆγαν πρῶτα στοὺς θέατρο, νὰ ἐξασφαλίσουν τὴ Νανά. Ὁ Μεγαλόκαρδος ἀνέθηκε στὰ παρασκήνια καὶ τὴ βρῆκε ντυμένη Κρητικοπούλα. Ἔτοιμη νὰ βγεῖ στὴ σκηνὴ γιὰ τὸ νούμερό της. Ἐξηγήσεις, συζήτηση. Μὰ εἶταν κεφάτη, γιατί εἶχε ξαναθρεῖ τὸ Βρουγούμη. Ἀλλωστε, ἤξερε γι' αὐτὸ τὸ χορό, κι' ἤθελε νὰ πάει. Σκεπτόταν τί νὰ βάλει.

— Ἔνοια σου, εἶπε, κάτι θὰ βρῶ ἐδῶ στοὺς θέατρο. Ἄν δὲ γίνω Βυζαντινὴ, θὰ εἶμαι πάντως Ρωσσίδα ἢ Τούρκισσα.

Ὁ Μεγαλόκαρδος ἔξυσε τὸ κεφάλι του.

— Καλὰ, εἶπε στοὺς τέλους, ἄς εἶσαι ὅ,τι θέλεις. Κοίταξε μονάχα νὰ ἐξελληνιστεῖς.

Κι' ἔτρεξε, νὰ φροντίσει γιὰ τὰ κουρέλια τοῦ Πτωχοπρόδρομου. Στὶς δωδεκάμιση, οἱ δυὸ φίλοι περίμεναν μασκαρεμένοι στὴν ἔξοδο τοῦ θεάτρου. Ὁ Νικολαΐδης, στρατηγὸς μὲ βαρεῖα πανοπλία. Κασίδιον—ἡ περικεφαλαία, λωρίκιον—ὁ ἀλυσιδωτὸς θώρακας, περικνημίδες, περιχειρίδες καὶ μιὰ σπάθα κρεμασμένη ἀπ' τὸ δεξιὸν τὸν ὦμο. Ὁ Μεγαλόκαρδος φοροῦσε ἕνα παλιὸ καφετὶ φόρεμα μπαλωμένο—σάκκον—καὶ πέδιλα χαλασμένα (μ' αὐτὰ ἔκανε μπάνια τὸ περασμένο καλοκαίρι σὲ κάποιο νησί).

Ὡσπου παρουσιάστηκε μπροστά τους ἡ Νανά, ἀληθινὴ βυζαντινὴ ἀρχόντισσα. Δὲν τῆς ἔλειπε οὔτε τὸ χρυσοκέντητο φουστάνι, οὔτε ὁ λευκὸς μανδύας, οὔτε τὸ «μαφόριον» ἡ λευκὴ καλύπτρα τοῦ κεφαλίου, ποὺ ἔπεφτε ὡς τοὺς ὦμους, οὔτε τὰ «πρεπενδούλια» τὰ κόκκινα σαντάλια μὲ τοὺς ἀητούς.

— Πῶς ἔγινες ἔτσι; τὴ ρώτησαν μὲ θαυμασμό.

Εἶχε πεταχτεῖ ὡς τὸ βεστιάριο κάποιου θεάτρου κι' εἶχε βρεῖ τὰ χρειαζόμενα.

Ἔφτασαν κατὰ τὶς μία τὸ πρωῒ στὸ Χρυσοτρίκλινο τοῦ Μεγάλου Ξενοδοχείου. Τὸ κέφι εἶχε ἀνάψει, τὸ γλέντι κόρωνε. Οἱ αὐτοκράτορες κι' οἱ αὐτοκρατόρισσες ἀνακατώνονταν ἀδίσταχτα μὲ τοὺς αὐλικούς, μὲ τοὺς στρατιωτικούς, μὲ τοὺς ἀστούς καὶ μὲ τοὺς ξένους ἀκόμα, τοὺς βάρβαρους, παραθλέποντας ὁλότελα τὸ τόσο αὐστηρὸ βυζαντινὸ πρωτόκολλο.

Τὸν πρῶτο του χορὸ ὁ κ. Σαντονίδης τὸν χόρεψε μὲ τὴν Ἑλένη. Κρατώντας τὴν κάπως μακριά, γιατί τὸν ἐμπόδιζε ὁ ἀλυσιδωτὸς θώρακας κι' ἡ σπάθα ποὺ κρεμόταν ἀπὸ τὸν ὦμο, τῆς ἔλεγε γλυκόπικρα λόγια:

— Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ χορεύουμε μαζί. Ἐσεῖς φταίτε, ὅμως.... Δὲν ξέρετε πόσο μ' εὐχαριστεῖ αὐτὸς ὁ χορὸς.

Ἡ Ἑλένη τὸν ἀντίσκοψε ἀπότομα:

— Δὲν τ' ἀφήνεις αὐτά, καημένε, τοῦ εἶπε. Θαρεῖς κι' ἔχω ὄρεξη.

— Γιατί ἔχεις νεῦρα, κυρά μου; Ὁ Κανέλος σου σοῦ φέρθηκε ἄσκημα;

Ἡ Ἑλένη ἔκανε ν' ἀπαντήσῃ. Μὰ εἶχε συνηθίσει, τώρα τελευταῖα, νὰ συγκρατιέται.

— Ἐχω ἀκεφιές, ἐξήγησε μὲ ἀδιαφορία. Πάμε νὰ καθήσουμε.

Σταμάτησαν μπρὸς στὸ τραπέζι τους. Ἡ Ἑλένη κάθησε κοντὰ στὸ Δοάνου. Ὁ κ. Σαντονίδης σήκωσε τὴ γυναῖκα του νὰ χορέψουν.

— Εἶχες δίκιο, τῆς εἶπε. Αὐτὴ ἡ κ. Μινούλα δὲν εἶναι συμπαθητικιά.

Ἡ κ. Σαντονίδα διαμαρτυρήθηκε:

— Ἔχεις πολὺ ἄδικο. Εἶναι συμπαθέστατη. Μ' ἀρέσει αὐτὴ ἡ γυναῖκα.

Ὁ κ. Σαντονίδης δὲν προσπάθησε νὰ ξεδιαλύνει περισσότερο τὶς παλινωδίες τῆς γυναίκειας ψυχῆς.

Ἐνα ντόμινο — κάποιος καλόγερος — εἶχε ἔρθει καὶ στεκόταν ἀνάμεσα στὰ καθίσματα τοῦ Κανέλου καὶ τῆς Ἑλένης.

— Νὰ σὰς χωρίσω; ρώτησε πειραχτικά.

— Ἐλεύθερα, εἶπε ὁ Κανέλος, ποὺ ἄρχιζε νὰ διασκεδάζει.

Ὁ καλόγερος γύρισε κι' ἔδειξε τὸν κ. Σαντονίδα, ποὺ πηγᾶινε νὰ χορέψει μὲ τὴ γυναῖκα του.

— Μὴν εἶναι ὁ στρατηγὸς Λαχανοδράκων; ρώτησε τὸν Δοάνου.

— Τί εἶναι αὐτός ;

— Εἰκονοκλάστης, ποὺ καταδίωξε τοὺς μοναχοὺς καὶ τοὺς ἀνάγκασε νὰ παντρευτοῦν.

Ὁ Κανέλος γέλασε καὶ τοῦ ἔδωσε νὰ πιεῖ. Ὁ καλόγερος ἄδειασε τὸ ποτήρι. Ὑστερα σιγοτραγούδησε: «Ἀπὸ τὴν Πόλη ἐρχόμαστε...»

Ἐσκυψε στὸ δεξιὸ αὐτὶ τῆς Ἑλένης. «Καὶ στὴν κορφή.... Κανέλος».

Πολὺ γρήγορα πάλι, σκύβοντας πρὸς τὸν Δοάνου:

— Μπᾶς κι' ἔχεις κανένα καλογεροπαίδι νὰ μοῦ συστήσεις ;

Δίχως νὰ προσμένει ἀπάντηση, μπερδεύτηκε σὲ μιὰ παρέα ποὺ περνοῦσε καὶ χάθηκε.

Στὸ διπλανὸ τραπέζι, ὁ Πτωχοπρόδρομος εἶχε μείνει μόνος μὲ τὴ Νανά. Τῆς γλυκομιλοῦσε. Αὐτὴ τὸν βαριόταν. Συλλογιζόταν μὲ χαρὰ τὴν ἀπογευματινὴ της συνάντηση μὲ τὸν κ. Μικὲ Βρουγούμη. Τὰ μοῦτρα ποὺ ἔκανε ὅταν τὴν εἶδε. Τὰ μοῦτρα ποὺ ἔκανε ὕστερα, ὅταν αὐτὴ καμώθηκε ὅτι φεύγει. Ἀγαθὸς ἄνθρωπος, μολαταῦτα. Καλόβολος. Λίγο βλάκας.

Τὸ Θαλῇ τὸν ἀνεχόταν τώρα, γιατί, παίζοντας, τῆς εἶχε γράψει δυὸ - τρία τραγουδάκια ποὺ τὴν κολάκευαν. Ἐξάλλου τῆς εἶχε ὑποσχεθεῖ, ὅτι θὰ ἔγραφε ἓνα θεατρικὸ ἔργο ἐξεπίτηδες, γιὰ νὰ παίξει αὐτὴ τὸν πρῶτο ρόλο. Κι' ἐκείνη τὸ μισοπίστευε.

Ὁ χορὸς σταμάτησε. Κι' ἄξαφνα οἱ τρουμπέτες σημάνανε προσοχή. Ὁ κόσμος κάθησε, κατακάθησε. Ἀρχίζε τὸ πρῶτο σπουδαῖο «νούμερο» τῆς βραδιᾶς.

Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ τραπέζια ξεχύθηκαν καὶ γέμισαν τὸ στίβο—ποιὸς ξέρει πῶς, γιατί, ὥς ἐκείνη τὴ στιγμή δὲν τοὺς εἶχε δεῖ κανεὶς—νέοι καὶ νέες μὲ κοντὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ χιτῶνια πτυχωτά, ἄσπρα ἢ κεραμιδιά, μὲ κορδέλες στὰ μαλλιά καὶ μὲ ὀλόγυμνα τὰ πόδια, τὰ γόνατα, τοὺς μηρούς, τὰ μπράτσα.

Φώναζαν καὶ τραγουδοῦσαν μονοτονικά, χόρευαν καὶ πηδοῦσαν. Οἱ περισσότεροι κρατοῦσαν μαρμάρινα ἀγάλματα στὰ χέρια ἢ κολωνίτσες μὲ τὸ κεφάλι ἐνὸς Θεοῦ, μιᾶς Θεᾶς. Εἶταν αὐτοὶ ὅλοι, νέες καὶ νέοι, οἱ ἀποστερνοὶ εἰδωλολάτρες, ποὺ ἦρθαν νὰ λατρέψουν κι' ὕστερα νὰ κρύψουν εὐλαβικὰ τὰ ὁμοιώματα τῶν Θεῶν τους.

Ἡ ὀρχήστρα ἔπαιζε μιὰν ἐπίσημη, σιγανή, ἡχηρὴ μουσική, κι' οἱ νέοι μὲ τὶς νέες, ἀφοῦ ἀκούμπησαν προσε-

χτικὰ καὶ ρυθμικὰ τοὺς Θεοὺς καταγῆς, ἄρχισαν νὰ χορεύουν ὀλοτρόγυρα θρησκευτικοὺς χορούς, τραγουδώντας ὕμνους καὶ αἶνους.

Μερικὲς ἀπὸ τὶς νέες κρατοῦσαν στὰ χέρια τοὺς μικρὰ πήλινα κύπελλα κ' ἔκαναν συμβολικὰ τὶς κινήσεις τῆς σπονδῆς. Ἔπειτα, ἐλεύθερες, χαρούμενες, πιάνονταν χέρι μὲ χέρι μεταξύ τοὺς κι' ἔκαναν μιὰ ζωντανὴ ἀλυσίδα γύρω - γύρω στοὺς νέους.

Αὐτοί, βλέποντας ὅτι κλείστηκαν ὀλοῦθε ἀπὸ τὶς διονυσιασμένες χορεύτριες, τάχασαν μιὰ στιγμή. Μὰ ξάφνου, τὰ μάτια τοὺς ἔλαμψαν. Κοντοστάθηκαν ἔτσι, σὲ στάση ἀμφιβολίας. Ὑστερα, ἀνάλαφροι, κοπάδι πετούμενα πουλιά, μὲ φτερὰ τὰ πόδια τοὺς, χύθηκαν ἀπάνω στὰ κορίτσια, ὁ κάθε νέος σὲ μιὰ νέα.

Ζευγάρια τώρα ἄρχισαν νὰ στροβιλίζονται, νὰ χορεύουν, νὰ πηδοῦν, νὰ χαίρονται, ν' ἀλαλάζουν τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς, γύρω ἀπὸ τοὺς Θεοὺς, ποὺ κοίταζαν ἀσάλευτοι πάνω ἀπ' τὰ μαρμάρινα ἐδώλιά τοὺς μὲ τὸ χαμόγελο τῆς ἀθανασίας στὰ χεῖλη.

Ἡ μουσικὴ εἶχε φτάσει ρυθμοὺς παράφορους, μανιακούς, κι' οἱ χορευτές, πιασμένοι μὲ τὶς χορεύτριες, ἔσερναν κραυγάζοντας τὸ χορὸ τῆς χαρᾶς, σ' ἓνα ξέσπασμα ἀλλόκοτης ἀλλοφροσύνης.... ὅταν συνέβηκε ἄξαφνα κάτι τρομαχτικό.

Μιὰ ἀπὸ τὶς νέες στάθηκε ἀπότομα κι' ἔδειξε στὸ νεαρὸ σύντροφό της κάτι ἀνάμεσα στὰ τραπέζια. Ὁ νέος κράτησε ἀπὸ τὸ μπράτσο κάποιον ἄλλο καὶ τοῦ ἔδειξε κι' ἐκείνου νὰ δεῖ. Μονομιᾶς, ὀλόκληρος ὁ χορὸς σταμάτησε. Ὅλοι, νέες καὶ νέοι, ἔσκυψαν κι' εἶδαν μαῦρες

σκιές ανάμεσα στὰ τραπέζια, πού ζύγωναν ἀποφασιστικά.

Ποτὲ πανικὸς δὲν ξέσπασε ἔτσι βίαιος, σπαραχτικός. Οἱ καλογέροι, οἱ καλογέροι, οἱ καλογέροι!

Εἶχαν ἀνακαλύψει τὸ καταφύγιο τῶν τελευταίων εἰδωλολατρῶν, κι' ἔρχονταν ἀπειλητικοὶ νὰ τοὺς σκορπίσουν, νὰ τοὺς ἐκδικηθοῦν. Ἀλαλητὸ καὶ θρῆνος καὶ πανζουρλισμός, οἱ νέοι καὶ οἱ νέες. "Οσοι πρόφταιναν, ἔπαιρναν στὴν ἀγκαλιά τους τοὺς Θεούς, τοὺς Βωμούς, τὰ Εἰδωλα, κι' ἔφευγαν τρέχοντας, νὰ σωθοῦν. "Ἄλλοι κοίταζαν νὰ φύγουν μόνοι, ἐλεύθεροι, τὴν ὀργὴ τῶν μοναχῶν ἢ νὰ παρασύρουν τὴ λιπόψυχη συντρόφισσά τους.

Ὡστόσο, οἱ καλογέροι εἶχαν χυθεῖ ἀνάμεσό τους. Τὸ ὠραῖο, λαμπρὸ φῶς τοῦ κλασικισμοῦ, πού ἔκαιγε ὥς τώρα, χαμήλωνε σιγὰ - σιγὰ. Οἱ τελευταῖοι νέοι, οἱ στερνές νέες εἶχαν χαθεῖ μεσ' στὸν ἀντίλαλο τῶν κραυγῶν, ἐνῶ οἱ καλογέροι ξεσποῦσαν τὸ πάθος τους σὲ ὅσα ὁμοιώματα Θεῶν δὲν εἶχαν προφτάσει νὰ πάρουν μαζί τους, στὴ φυγὴ τους, οἱ εἰδωλολάτρες. Ἐδῶ ἓνα σπασμένο μπράτσο τῆς Ἀφροδίτης, ἐκεῖ ἡ μύτη τοῦ Ἀπόλλωνα, ἡ περικεφαλαία τῆς Ἀθηνᾶς, ἐδῶ τὸ γερό πόδι τοῦ Ἥφαιστου, τὰ ἀχαμνὰ τοῦ Ποσειδῶνα. Ὡσπου ἔπεσε ὁλότελα τὸ σκοτάδι. Ἡ νύχτα. Ὁ μεσαιῶνας.

"Ὅλο πιὸ σιγανή, πιὸ ἀπαλότρεμη, πιὸ μυστηριακή, πιὸ μυστικὴ ἢ μουσικὴ. Σιγὰ - σιγὰ ἄλλαζε ρυθμό, ἄλλαζε θέμα, ἄλλαξε κι' ἔγινε μιὰν αὐστηρὴ, κατανυχτικὴ μελωδία θρησκευτικὴ.

"Ἐνας - ἓνας οἱ καλόγεροι ἀναψαν βεγγαλικά φῶτα καὶ χάρτινα φαναράκια. Κρατώντας τα στὸ χέρι, μὲ

ρυθμό βραδύ, ρυθμό βαρύ, μεγαλοπρεπή, σχημάτισαν μιὰ θεωρία, μιὰ λιτανεία.

Ἔκαναν δυὸ καὶ τρεῖς καὶ τέσσερις φορές τὸ γῦρο τοῦ στίβου, ψέλνοντας βαθειά, λίγο μονότονα, λυπητερά. Στὸ πέρασμά τους φωτίζονταν παράξενα, ἀπὸ τὶς πολυχρωμες σπίθες τῶν βεγγαλικῶν, τ' ἀπομεινάρια τῶν σπασμένων εἰδώλων, χάμω στὸ πάτωμα.

Κι' ὅταν ἄρχισαν νὰ σβήνουν ἕνα - ἕνα τὰ βεγγαλικά καὶ τὰ μικρὰ χάρτινα φανάρια, ἕνας - ἕνας οἱ καλογέροι χάθηκαν ἀνάμεσα στὰ τραπέζια, ποὺ εἶχαν βυθιστεῖ στὸ σκοτάδι, ρυθμικά, προσεχτικά, ταχτικά, ὑποταχτικά στὸ βαρύ, στὸ σοβαρό, τὸν αὐστηρὸ ρυθμὸ τῆς μουσικῆς, ὑποταγμένοι ταπεινὰ στὴν ἀνεξιχνίαστη βούληση μιᾶς μεγάλης ἀόρατης Δύναμης....

Σὰ χάθηκε καὶ τὸ ἀποστερνὸ φαναράκι στὸ χέρι τοῦ τελευταίου καλόγερου, κι' ἔγινε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ σκοτάδι ἀπόλυτο, ἀναψαν μονομιᾶς ὅλα τὰ φῶτα, καὶ τὴν τελειωτικὴ συγχορδία τῆς ὀρχήστρας τὴν παράτειναν τὰ χειροκροτήματα κι' οἱ ἐπευφημίες τοῦ κόσμου.

Εὐθὺς ἀμέσως ἡ μουσικὴ ξανάρχισε ζωηρή, ὀρμητικὴ, νὰ παίζει κάποιο βάρβαρο, κεφάτο χορό. Ὁ στίβος, καθαρισμένος ἀπὸ τὰ συντρίμματα τῶν Ὀλυμπίων, δέχτηκε τὰ ζευγάρια σὰν κολυμπήθρα, γιὰ ν' ἀναβαφτιστοῦν σὲ μιὰν ἀλλοιότικη ζωή.

Πολλοί, ὥστόσο, δὲ χόρευαν. Ἀναγερμένοι στὰ καθίσματά τους, μιλοῦσαν ἀπὸ τὸ ἕνα τραπέζι στὸ ἄλλο ἢ ἔχασκαν τὸν κόσμον, τὴν κίνηση. Ἄλλοι πάλι κυκλοφοροῦσαν ἀνάμεσα στὰ τραπέζια. Ὁ ἕνας ἔψαχνε κάποιον, ἄλλος βαριόταν τὴ συντροφιά του καὶ γύρευε πιὸ

εὐχάριστη παρέα, ἄλλος τριγύριζε ἀπὸ ἀπλῇ περιέργεια.

Πολλές γυναῖκες ἀποζητοῦσαν νὰ ἐπιδειχτοῦν, μερικὲς διασκέδαζαν μὲ τὶς μικροπεριπέτειες ποὺ τοὺς τύχαιναν χάρη στὴν ἐξαιρετικὴ ἐλευθεροκοινωνία τῆς βραδιᾶς καὶ τῆς μάσκας. Ὁ καθένας ζεμένος στὸ δρόμο του. Πλέγμα ἀπὸ ἀμέτρητους δρόμους ἀνάκατους, σταυρωτοὺς, ἐπάλληλους, παράλληλους, μπλεγμένους κι' ἀξεδιάλυτους.

Ἡ Ἑλένη καὶ ἡ κ. Σαντονίδη περιφέρονταν ἔτσι ἄσκοπα οἱ δύο τους μέσα στὸ Χρυσοτρίκλινο, κοιτάζοντας καὶ πειράζοντας, ἀπαντώντας σὲ πειράγματα ἄλλων. Εἶχαν τὸ θάρρος, τὸ θράσος τῆς προσωπίδας. Ἡ κ. Σαντονίδη ὅλο κέφι. Ἡ Ἑλένη ράθυμα.

Καθὼς περιδιάβαζαν ἀνάμεσα στὸ πλῆθος, τὶς σταμάτησε ἓνας ψηλός, ὠραῖος ἄντρας. Φοροῦσε μιὰ μακριὰ ρόμπα βυσινιά καὶ σταχτὶ μυτερὸ σκοῦφο.

— "Ε, κορίτσια, τοὺς εἶπε δυνατά, σταθεῖτε νὰ σᾶς πῶ τὴν τύχη σας. Δουλειά μου εἶναι νὰ διαβάζω τὴν τύχη στὰ χέρια.... καὶ στὰ ματάκια σας... Ἐγὼ εἶμαι ποὺ εἶπα στὸν αὐτοκράτορα Λέοντα τὸν Ε' τὸν εἰκονοκλάστη, ὅτι θὰ τὸν δολοφονήσῃ ἓνας στρατιώτης ἀπὸ τὴ Φρυγία.... Δός μου τὸ χέρι σου, ἐσύ....

Καὶ παίρνοντας τὴν Ἑλένη ἀπὸ τὸ χέρι, τὴν τράβηξε σὲ μιὰ πιὸ ἥσυχη γωνιά. Ἡ κ. Σαντονίδη ἀκολούθησε. Ὁ νέος ἀκούμπησε τὴ ράχη του σὲ μιὰ κολώνα, κρατώντας πάντα τὸ χέρι τῆς Ἑλένης στὸ δικό του.

— "Ελα, θὰ μοῦ πεῖς τίποτα; ἔκανε ἡ Ἑλένη, ἀνοίγοντας τὴν ἄλλη παλάμη της κάτω ἀπὸ τὴ μύτη τοῦ νέου.

— Μὴ βιάζεσαι, κόρη μου. Ἐδῶ βλέπω πράματα πολλὰ καὶ σπουδαῖα....

— Καλὰ εἶναι;

Ὁ νέος κούνησε τὸ κεφάλι του διστάζοντας.

— Καλὰ γιὰ τὸν ἕνα, ὅχι καὶ τόσο γιὰ τὸν ἄλλο.

— Ἄ, νὰ μοῦ μιλᾷς καθαρά, ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω εὐκολα. Εἶμαι κουτή.

— Ἐγὼ μιλάω τῇ γλῶσσα τῶν μάντηδων καὶ τῶν μάγων.... Λοιπόν....

Ξανακοίταξε τὴν παλάμη τῆς Ἑλένης.

— Εἶσαι παντρεμένη, τῆς εἶπε ἀπότομα.

Ἐκείνη σὰ νὰ ἐνοχλήθηκε, λές καὶ τῆς ξεσκέπασαν κάτι κρυφὸ ἢ κάτι ξεχασμένο.

— Γύρω ἀπὸ τὸ γάμο σου βλέπω ἕνα τρίγωνο... κι' αὐτὸ τὸ τρίγωνο εἶναι μέσα σ' ἕνα τετράγωνο.... κι' αὐτὸ μέσα σ' ἕναν κύκλο... Πολὺ ἀνακατεμένες γραμμές.

Τῆς ἄφησε τὸ χέρι, κι' ἀνασηκώνοντας τὸ κεφάλι, τὴν κοίταξε στὰ μάτια.

— Θὰ ἤθελα, κόρη μου, νὰ σὲ ξανανταμώσω τὴν ὥρα ποὺ θὰ φεύγεις ἀπὸ δῶ... νὰ μοῦ πεῖς τί σοῦ συνέβηκε.... τί θὰ σοῦ συμβεῖ ἀπόψε.

Ὁ νέος ἔκανε νὰ φύγει. Μὰ ἡ Ἑλένη, σχεδὸν ταραγμένη, τὸν κράτησε ἀπὸ τὴ μακριὰ βυσινιά του ρόμπα.

— Μὴ φεύγεις. Πές μου ἀκόμα.

Τοῦ ἔτεινε τὴν παλάμη ἀνοιχτή.

— Τί ἄλλο βλέπεις στὸ χέρι μου;

Ὁ νέος ξαναπῆρε μιὰ στιγμή τὸ χέρι τῆς Ἑλένης μεσ' στὰ δικά του καὶ τὸ κοίταξε μόλις.

— Αὐτὸ τὸ τρίγωνο καὶ τὸ τετράγωνο κι' ὁ κύκλος, ὅλα, δὲν κλείνουν σὲ κάποιο τοῦς σημεῖο... τὸ καθένα... Ἔτσι,

δέν εἶναι ὁλότελα κλεισμένος ὁ γάμος σου... δέν εἶναι πνιγμένος. "Αν προσέξεις... νιώθεις, τί θέλω νά πῶ;

Αὐτὴ τὴ φορά, πρὶν νά τὸ καταλάβει ἡ Ἑλένη, ὁ νέος εἶχε γλυστρήσει, σέρνοντας τὴ ράχη ἀπάνω στὴν κολῶνα, κι' εἶχε χαθεῖ ἀπὸ τὰ πίσω, μέσα στὸν κόσμο.

—'Ανοησίες σᾶς εἶπε, ἔκανε βαριεστημένη ἡ κ. Σαντονίδα.

Κάποιος ποὺ περνοῦσε δίπλα κι' ἄκουσε, ἔκανε τὴν παρατήρηση:

— Μωρέ, βυζαντινὲς γυναῖκες ποὺ δέν πιστεύουν στίς μαντεῖες!

Μόνοι στὸ τραπέζι τους, ὁ Κανέλος κι' ὁ κ. Σαντονίδης εἶχαν πιάσει κουθέντα μὲ τοὺς γειτόνους, τὸν Πτωχοπρόδρομο καὶ τὴ Νανὰ Γρηγορίου. Μὲ τρόπο ὁ κ. Σαντονίδης ἔκανε κόρτε στὴ νεαρὴ ἀρτίστα.

— Αὐριο βράδυ, τῆς ἔλεγε, θὰ ἔρθω στὸ θέατρο νά σᾶς θαυμάσω.

Ὁ Κανέλος εἶταν πιὸ ὠμός. Ἀφοῦ τὴν ἔφαγε μὲ τὰ μάτια, τῆς εἶπε κάτι, ποὺ λίγο πρὶν τὸ ἄκουσε νά τὸ λέει κάποιος ἄγνωστος σὲ μιὰ κυρία:

— Ξέρεις, Νανά, στὸ Βυζάντιο οἱ αὐλικοὶ κι' οἱ αὐλικές, ὅταν προσκυνοῦν τοὺς Αὐτοκράτορες καὶ τίς Αὐγοῦστες, τοὺς φιλοῦν, ἀνάλογα μὲ τὸν τίτλο τους, ἢ τὸ πόδι ἢ τὸ γόνατο ἢ τὸν ὄμο ἢ τὸ μάγουλο ἢ τὰ χεῖλια.... Γιὰ χατῆρι σου, Νανά, θὰ ἤθελα νά περάσω σὲ μιὰ ὥρα μέσα ὅλους τοὺς αὐλικοὺς τίτλους....

Ὁ Πτωχοπρόδρομος στενοχωριόταν, ποὺ μιλοῦσαν ἔτσι στὴ γυναῖκα ποὺ συνόδευε. Ἴσως - ἴσως καὶ νά βαριόταν λιγάκι. Στὸ μυαλό του ἔρχονταν φράσεις ποὺ

εἶχε γράψει τὸ ἀπόγεμα καὶ φράσεις, κομμάτια ὀλόκληρα ποὺ θὰ ἔγραφε αὔριο, μεθαύριο.

Λυπήθηκε ποὺ ἔχανε τὸν καιρὸ του ἔτσι ἄσκοπα. Στὸ τέλος σηκώθηκε καὶ πῆρε τὴ Νανὰ νὰ χορέψουν.

Τῆς ἔκανε παράπονα. Τῆς εἶπε ὅτι «τὸ παράκανε μ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ γελοίους». Ἡ Νανὰ τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ ἀδιαφορία:

— Εἶσαι ζηλιάρης.

Ἡ προσοχή της εἶταν σὲ κάποια ἀρχόντισσα μὲ πολυτελέστατο φουστάνι, ποὺ περνοῦσε ἐκείνη τὴ στιγμή δίπλα της, ἐπιβλητική.

Τὸ Χρυσοτρίκλινο ἔβραζε τώρα, καζάνι τῆς κολάσεως, ἀπὸ κόσμο, ἀπὸ φῶτα, φωνές, μουσικὴ καὶ ζέση.

Στοὺς αὐτοκρατορικοὺς θρόνους, ποὺ φάνταζαν περίλαμπροι ἀπάνω στὴν ἐξέδρα μὲ τὰ βαρύτιμα χαλιά, ἀλλάζαν ἀδιάκοπα οἱ αὐτοκράτορες κι' οἱ αὐτοκρατόρισες. Μόνο ποὺ ἡ σειρὰ διαδοχῆς δέν εἶταν καθόλου πιστὴ στὴν ἱστορία.

Πότε εἶταν Κομνηνοί, πότε Ἰσαυροί, πότε Παλαιολόγοι, Ἄγγελοι, Μακεδόνες. Τὴ μιὰ στιγμή ἔβλεπες στὸ θρόνο ἕναν βασιλιᾶ στρατηγό, ἕναν Βασίλειο II, ἕναν Νικηφόρο Φωκᾶ, ἕναν Ἀλέξιο Κομνηνὸ ἀρματωμένο, πολεμικό, ξαγριεμένο. Τὴν ἄλλη στιγμή ἕναν λεπτοκαμωμένο, ἐκφυλισμένον Αὐγουστο, Μιχαήλ, Ἀνδρόνικο, Ἰσαάκιο, μέσα στὶς χρυσοκέντητες βαρειές στόφες, στὰ μετάξια καὶ τὶς πορφύρες, τὶς φορτωμένες μὲ τὰ πολυτιμότερα πετράδια.

Τώρα ἔβλεπες μιὰν Αὐγούστα αὐστηρή, ἀπρόσιτη, ισόθεη καὶ ἰσαπόστολη, μιὰ Θεοδώρα, μιὰ Θεοφανώ, μιὰν Εἰρήνη, μὲ τὸ βαρύτατο διάδημα στὸ κεφάλι. Κι' ἀμέσως

μετά, μιάν ἄλλη Αὐγούστα, πιὸ γυναῖκα, πιὸ προσιτή, μιὰ Κομνηνή, μιὰ Λασκαρίνα, μὲ τὸ μυτερὸ ψηλὸ καπέλο ποὺ εἶχε τὸ βέλο στὴν κορυφή, σὰ φράγκισσα πριγκηπέσσα. Ὑστερα πάλι ἀντίκρυζες ἄλλην Αὐγούστα, μιὰ Παλαιολογίνα, ποὺ εἶχε τὸ μισό της πρόσωπο σκεπασμένο μὲ τὴν «καλύπτρα» τῶν γυναικῶν τοῦ Ἰσλάμ.

Μερικοὶ αὐτοκράτορες ἔμεναν λίγην ὥρα στὸ θρόνο, πολλοὶ ξανακατέβαιναν εὐθὺς ἀμέσως, ἐλάχιστοι κρατήθηκαν παραπάνω. Οἱ περισσότεροι σὲ κακὸ χάλι, μὲ σπρωξιές, μὲ γιούχα, μὲ σφυρίγματα.

Συνέβαινε καμιὰ φορά, ὁ αὐτοκράτορας νὰ φύγει καὶ νὰ μείνει ἡ Αὐγούστα μόνη. Τότες ἔπαιρνε ἀμέσως τὴ θέση τοῦ αὐτοκράτορα κάποιος ἄλλος, καινούργιος Αὐγουστος. Μιὰ τέτοια τύχη τὴν περίμεναν ἀδιάκοπα πέντε-ἕξη μεγάλοι αὐλικοί, στριμωγμένοι ἐκεῖ ὁλόγυρα, στρατηγοὶ Ἀρμένιοι ἢ Καίσαρες ἢ Παρακοιμώμενοι ἢ Δομέστιχοι ἢ Δεσπότες. Μὰ βρέθηκαν καὶ μερικὲς Αὐγουῦστες, ποὺ μόλις κατέβηκαν ἀπὸ τὸ θρόνο, φόρεσαν μαῦρο ντόμινο γιὰ νὰ γενοῦν καλόγριες.

Ἐκεῖ, στοὺς θρόνους τριγύρω, στεκόταν συναγμένο ἓνα πλῆθος ὁλόκληρο αὐλικοί, μεγιστάνες, εὐνοῦχοι, καλογέροι. Οἱ δυνατοί, οἱ ἐπιτήδειοι, οἱ τυχодиῶχτες.

Ἀπὸ τὴ μεριὰ τῆς Αὐγούστας ἀνεβοκατέβαιναν τὰ σκαλιὰ τοῦ θρόνου οἱ Πατρίκιες - Ζωστές, φορώντας τὶς πολύτιμες ζῶνες μὲ τὰ ὁλόχρυσά κρόσσια, οἱ Ὑπάτισσες μὲ τὰ πόδια σὰ γαντοφορεμένα μέσα στὰ κάτασπρα πέτσινα πέδιλα τοῦ ἀξιωματός τους, μιὰ Ζωή, μιὰ Πουλχερία, μιάν Ἀνθοῦσα, μιὰ Εὐδοκία, μιὰ Θεοκτίστη, μιὰ Θέκλα. Ἄλλη μὲ σκιστὰ μαῦρα μάτια, ἄλλη μὲ σπαθωτὰ

φρύδια, ἢ μιὰ ξανθιά σγουρομάλλα, ἢ ἄλλη μέ τις μελαχροινές μποῦκλες χυτές ὡς τοὺς ὠμούς.

Ἀνάμεσα στὶς πανεκλεχτές αὐτές ἀρχόντισσες ὁ κόσμος τῶν εὐνούχων, ὑπηρεσία τοῦ γυναικωνίτη. Ὁ μέγας Πραιπόσιτος, οἱ Σιλεντσιάριοι, οἱ Ρεφερεντάριοι, οἱ Κουθικουλάριοι, ἕνας Ἐλισαῖος, ἕνας Σταυράκιος, ἕνας Ἀέτιος, ἕνας Χρυσάφιος. Εὐνοῦχοι μέ τις ψιλές φωνές, μέ τὰ γυναικεῖα κουνήματα, λευκοντυμένοι, ξουραφισμένοι, μυρουδισμένοι, βαμένοι.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, κοντὰ στοῦ Αὐγούστου τὸ θρόνο, στέκονταν πρῶτα - πρῶτα οἱ αὐτοκρατορικοὶ σωματοφύλακες, οἱ Βάραγγοι, μέ τὰ βαρεῖα δίκοπα πελέκια καὶ τὴ χρυσῇ ἀσπίδα ἀπάνω σὲ ἀσημένιο θώρακα.

Κι' ἂν εἶταν Ἡρακλείδης ἢ Ἰσαυρος ὁ Αὐτοκράτορας, στὸ πρῶτο σκαλὶ στέκονταν οἱ Καίσαρες, οἱ Σεβαστοκράτορες, ὁ Βασιλοπάτωρ. Ἄν εἶταν Παλαιολόγος, στὴ θέση αὐτὴ στέκονταν οἱ Δεσπότες. Ὅλοι συγγενεῖς τοῦ Αὐγούστου.

Πίσω ἀπ' αὐτοὺς ἔρχονταν ὁ Παρακοιμώμενος, ὁ Μέγας Λογοθέτης, ὁ Κουροπαλάτης, ὁ Πρωτοπρόεδρος, οἱ Μάγιστροι. Ὅλοι μέ τὰ γιορτερά τους—«λαμπροφορεμένοι» καθὼς ἔλεγαν οἱ ἴδιοι. Χρυσοκέντητα μετάξια καὶ λιθοκόλλητοι μανδύες ἀπὸ βαρεῖα στόφα.

Ἐπειτα ἀκολουθοῦσαν οἱ Πατρίκιοι, οἱ Πρόεδροι, οἱ Δομέστιχοι, οἱ Λογοθέτες, οἱ Κόμητες, οἱ Ὑπατοι. Ἀνώτατοι αὐλικοὶ καὶ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι μέ τὴ βαρυφορτωμένη στολή του ὁ καθένας καὶ μέ τὰ διακριτικὰ τοῦ ὀφφικίου του. Ἐτοιμοὶ νὰ σκύψουν, νὰ φιλήσουν τ' αὐτοκρατορικὰ «πρεπενδούλια».

Τέλος, ὁ κόσμος τῶν στρατιωτικῶν. Ἀνήσυχος, περήφανος, θορυβοποιός. Εἶταν ὁ Δομέστιχος τῶν Σχολῶν (ὁ ἀρχιστράτηγος), οἱ στρατηγοὶ τῶν θεμάτων, κι' ἓνα πλουμιστὸ πλῆθος ἀπὸ στρατιωτικοὺς μὲ χρυσᾶ σπαθιά — πρωτοσπαθάριοι, σπαθάριοι—μὲ «κασίδια», μὲ «λωρίκια» ἀλυσιδωτὰ ἢ ἀπὸ κέρατο ἢ ἀπὸ δέρμα βουβαλίσιο, μὲ «χειρόψελλα» καὶ «ποδόψελλα» (περιχειρίδες καὶ περικνημίδες)—στρατοπεδάρχες, τουρμάχοι, χιλίαρχοι, ἑκατόνταρχοι. Καὶ στρατιῶτες ἀκόμα, κρατώντας «σκουτάρια» (ἀσπίδες) καὶ τοξάρια μὲ σαγίτες καὶ τζικούρια. Ἕνας δυὸ κατάφραχτοι καθαλλάρηδες.

Ἀνάμεσα στοὺς ἀναρίθμητους αὐτοὺς αὐλικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς, πηγαινόρχονταν ξανθὰ «παιδόπουλα» (pages) μὲ κολλητὰ μαγιῶ καὶ κοντοὺς χιτῶνες μεσάτους. Κυκλοφοροῦσαν ἀκόμα γελωτοποιοί, χορεύτριες, μίμοι, σαλτιμπάγκοι, τραγουδιστές, μάντισσες, θαυματοποιοὶ καὶ χρησμολόγοι. Ὁ καθένας μὲ τὴν εἰδική του φορεσιά, μὲ τὰ δικά του στολίδια.

Ξεχώριζαν ἐδῶ κι' ἐκεῖ σιδεροφορτωμένοι φράγκοι ἵππότες μὲ μακρομύτικα σαντάλια καὶ μὲ τὰ βαρεῖα κοντάρια τῶν τορνεαμένων. Καὶ λίγο-πολύ, σὲ κάθε γωνιά, ἓνας - δυὸ καλογέροι. Μαυροφορεμένοι, μὲ τὸ πρόσωπο πάντοτε ὀλόσκεπο. Περπατοῦσαν σκυφτοί, θιαστικοί, χώνοντας τὴ μύτη τους παντοῦ μὲ νοσηρὴ περιέργεια.

Αὐτοὶ ἀποτελοῦσαν σὰν ἓνα σύνδεσμο, μιὰ μετάβαση ἀπὸ τὸ θρόνο στὸ λαό. Στὸν ἀνήσυχο, τὸ φωνακλάδικο, τὸν ἐπαναστατικὸ λαὸ τῆς Κωνσταντινούπολης.

Ἔβλεπες βυζαντινοὺς ἀστούς, ἀργυροπράτες (χρυσοχόους), χαλκοπράτες, βεστιοπράτες (ραφτάδες),

μυρεψούς (άρωματοπῶλες), ἄρτοπράτες, κάπελας, γυ-
ψοπλάστες, χοιρέμπορους, προβατέμπορους, τζαγγά-
ριους (παπουτσῆδες), ταβουλάριους (συμβολαιογρά-
φους), σημαδάριους (ἐνεχυροδανειστές), βλαττάδες
(ὑφασματέμπορους)—μέ τὰ «τατίκια» τους (τὰ ποδήμα-
τα), τὸ «καμελαῦκιν» ἢ τὸ σκουῖφο, τὸ «πουγγι» στή
μέση καὶ τὸ μανδύα μέ τὴν κρεμασμένη κουκούλα. Ἄ-
στοὺς ἀνακατεμένους μέ τοὺς πιὸ φτωχοὺς ζητιάνους,
αὐτοὺς ποὺ φοροῦν μόνο σκισμένα δέρματα στή ράχη,
καὶ μέ τοὺς πιὸ τελευταίους δουλοπάροικους.

Στὸ πλῆθος μέσα ξεχώριζες τοὺς Βένετους καὶ τοὺς
Πράσινους ἀπὸ τὰ διαφορετικὰ χρώματα τῆς φορεσιᾶς
κι' ἀπὸ τὰ ἀτέλειωτα τσακώματά τους. Ξεχώριζες Ἐνε-
τοὺς καὶ Γενουήνσιους. Ἐδῶ ἕναν Πέρση μέ «κίδαριν»
στὸ κεφάλι, ἐκεῖ ἕναν Ἀρμένη μέ ὀλομέταξο φόρεμα,
παρέκει ἕναν Βούλγαρο μέ «δερμάτινον σάκκον», ἕναν
Μοσχοβίτη μέ βαρειές γοῦνες, ἕνα Ἀραβὰ μέ σαρίκι.

Κι' ἀκόμα Χάζαρους, Σκύθες, Καταλανούς, Πετσε-
νέγους, Ρῶς, Ἀθαρούς, Οὔννους, Σλαύους, Σκανδι-
ναυούς. Γυναῖκες ποὺ ἦρθαν νὰ πουλήσουν τὴν ὁμορφιά
τους ἀπὸ τὴ Συρία, τὴν Αἴγυπτο, τὴν Καππαδοκία, τὴ
Γεωργία. Μεταπράτες, ναυτικούς, τυχοδιῶχτες, πραμμα-
τευτάδες, ταξιδιῶτες, σταυροφόρους, καλογέρους, ὅλο τὸν
κόσμο τὸ γνωστό, βυζαντινοὺς καὶ βάρβαρους. Πολυτο-
νικὴ συμφωνία, γεμάτη ἀπὸ τὶς πιὸ πλούσιες συγχορ-
δίες ἀνάκατες μέ τὶς πιὸ σκληρὲς παραφωνίες. Οὐράνιο
τόξο, ποὺ πιάνει ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ καὶ φτάνει ὡς τὴ
Δύση, κι' ἀπλώνει ὅλη τὴν κλίμακα τῶν χρωματικῶν
ἀντιθέσεων καὶ συνθέσεων.

Τέτοια ἡ ὥρα ἐκείνη τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς διαφθορᾶς, τῆς σπατάλης, τῆς ζητιανιᾶς καὶ τοῦ ἀσκητισμοῦ, πού ἄρχιζε ἀπὸ τὸ Χρυσοτρίκλινο τοῦ Αὐγουσταίου καὶ περνώντας ἀπὸ τὴ Μέση (τὸ μεγάλο ἐμπορικὸ δρόμο τῆς Βασιλεύουσας) ἔφτανε ὡς τὴ συνοικία τοῦ Ζεύγματος, ὅπου τὸ μεγάλο χαμαιτυπεῖο καὶ τὸ «πιστώριον», τὸ συσσίτιο γιὰ τοὺς ὀλότελα φτωχοὺς.

“Αξαφνα, μεσ’ στὴν ὀχλοβοή, οἱ σάλπιγγες σημάνανε καὶ πάλι προσοχή. “Αρχιζε τὸ δεύτερο μεγάλο «νούμερο» τῆς βραδιᾶς.

Πυκνὴ κίνηση γίνηκε γύρω ἀπὸ τοὺς θρόνους, συνωστισμὸς ἀποπνιχτικός. Σκόνη σηκώθηκε. Φωνές. “Ωσπου ἄνοιξε ἓνα κενὸ στὴ μέση τῆς αἵθουσας κι’ ἀπλώθηκε ὁ στίθος ἄδειος. Ὁ κόσμος κατακάθησε ἓνα γῦρο.

Ἡ Ἑλένη καὶ ἡ κ. Σαντονίδα κατάφεραν νὰ φτάσουν στὸ τραπέζι τους. Τὸ βρῆκαν σχεδὸν ἔνωμένο μὲ τὸ τραπέζι τοῦ Μεγαλόκαρδου, τοῦ Νικολαΐδη καὶ τῆς Νανᾶς.

— Στὴν ὑγιά τῆς Αὐτοκρατόρισσας, φώναξε ὁ Δοάνου, σηκώνοντας τὸ ποτήρι του σὰν εἶδε τὴν Ἑλένη. Τί εἶχες γίνει, πουλάκι μου;

Οἱ γυναῖκες κάθησαν, ζεσταμένες, κουρασμένες. Τὰ φορέματά τους εἶταν τόσο βαρειά! Παραπονέθηκαν. “Ενας καλόγερος περνοῦσε. Τὶς ἄκουσε κι’ ἐμονολόγησε δυνατά:

— Καλὰ τὰ φαρδομάνικα, μὰ τὰ φοροῦν οἱ Δεσποτάδες. Σήμερα ὅλοι καὶ ὅλες γινήκανε ἀρχόντοι κι’ ἀρχόντισσες. Ἄλλοι καὶ τρισαλλοὶ στὸ κατακαημένο τὸ Βυζάντιο!

Κάποιος πού καθόταν σ' ένα κοντινὸ τραπέζι, δὲν ἄφησε τὸν καλόγερο ἀναπάντητο:

— Ἐσεῖς οἱ καλογέροι τὸ φάγατε τὸ Βυζάντιο, παπού.

— Τί ἀνακατώνεσαι ἐσύ, Παραπινάκη!

Πῆγαν νὰ τσακωθοῦν. Ὅσοι κάθουνταν γύρω-τρι-γύρω ἔκαναν «σσσ». Τὸ «νούμερο» εἶχε ἀρχίσει.

Βγῆκαν καταμεσίς τοῦ στίβου, μὲ βῆμα ἀργό, πομπικό, τέσσερις αὐλικοὶ ἀποσταλμένοι τῆς αὐτοκρατορίας. Πάνε νὰ βροῦν νύφη γιὰ τὸ γιό της τὸν Πορφυρογέννητο. Εἶναι ντυμένοι στὰ μενεξελιά. Βαρειοὶ μανδύες, γαρνιρισμένοι μὲ κεντητὰ φυλλώματα καὶ μὲ μαργαριτάρια, φαρδαιοὶ καὶ μακρομάνικοι ὥς τὰ γόνατα.

Ρυθμικά, ὑπακούοντας στὸ μέτρο τῆς μουσικῆς, γυρίζουν τὴ ράχη πρὸς τὸν κόσμο καὶ σκύβοντας, συμβουλεύονται ἀναμεταξύ τους. Ὑστερα γυρίζουν πρόσωπο πρὸς τὰ τραπέζια καὶ σκύβοντας πάλι, κοιτάζουν ἐξεταστικὰ ἓνα γύρω, τέσσερις αὐτοὶ τοὺς τέσσερις ὀρίζοντες.

Ρυθμικὰ πάντα χώρισαν καὶ προχώρησαν ὁ καθένας σὲ ἄλλη κατεύθυνση. Ἐρευνοῦνε τὰ τραπέζια κι' ἀνάμεσα στοὺς καθησμένους τοὺς ὄρθιους.

Ὅσο πού ὁ ἓνας, μὲ μιὰ πλατειά χειρονομία τοῦ δεξιοῦ χεριοῦ, φώναξε μιὰ κοπέλα, πού στεκόταν, ὁμορφη καὶ ντροπαλή, κοντὰ στὴν κολώνα. Ἐκείνη ζύγωσε, ἀλαφροπατώντας στὶς μύτες, μὲ τὸ πρόσωπο σκυφτό.

Μελαχροινὴ ἀνατολίτισσα ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια ἢ ἀπὸ τὴ Γεωργία, τὸν ἀκολούθησε χορεύοντας συγκρατητά. Ὁ γέρο αὐλικὸς ὁμῶς, χτενίζοντας τὰ γένεια του μὲ τὸ ἓνα

χέρι καὶ χαμογελώντας, προχώρησε, ψάχνοντας καινούργιο βρεσίδι.

Τὸ ἴδιο οἱ ἄλλοι τρεῖς ἀποσταλμένοι. Ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλο καλοῦσαν, μὲ νόημα τοῦ κεφαλίου ἢ τοῦ χεριοῦ, τὰ κορίτσια πὺ προτιμοῦσαν. Κι' ἐκεῖνα ζύγωναν στὸ στίβο, τρισχαρούμενα γιὰ τὴν τιμή, γιὰ τὴ δόξα πὺ τὶς περίμενε, ἂν τύχαινε νὰ τὶς ἀνεβάσει ἡ μοῖρα στὸ θρόνο τῶν Αὐγούστων.

Ἡ μιὰ ἦρθε πεταχτή, ζωηρή, ἄλλη σοβαρή ἢ δειλή, ἐτούτη ξανθιά, ἐκείνη καστανή ἢ μελαχροινή. Ἡ ἀθηναία μὲ κάτι τὸ παγανιστικὸ ἀκόμα στὸ ντύσιμο καὶ στὸ φέρεσμά της, ἡ ἀσιάτισσα θεοφοβούμενη χριστιανή, ἡ μακεδονίτισσα γεροδεμένη κι' ἄρρενωπή, ἡ νησιώτισσα μικροκάμωτη, λεπτοκόκκαλη.

Ὅλες ὠραῖες, ὅλες γεμάτες χάρη. Τὰ δώδεκα πιὸ ὁμορφα κορίτσια τῆς αὐτοκρατορίας. Ὑποψήφιος Αὐγούστες καὶ νύφες. Ἀκολουθοῦσαν τοὺς γέρους αὐλικοὺς μὲ τοὺς βαρειοὺς μανδύες, ἀλαφριὲς πεταλοῦδες, τρεῖς κοπέλες τὸν κάθε αὐλικό.

Χορεύουν χαρούμενα γύρω τους, στὶς τέσσερις ἄκριες τοῦ στίβου. Μὰ ὁ κύκλος ὅλο καὶ στενεύει. Ὅσο νὰ σμίξουνε οἱ γέροι καὶ τὰ κορίτσια γύρω τους, πιασμένα ἀπὸ τὸ χέρι.

Τότες ἡ μουσικὴ ἔλλαξε ρυθμό. Μπρὸς δυὸ αὐλικοί, πίσω οἱ ἄλλοι δυό, στὴ μέση τὰ κορίτσια, ἦρθαν ὅλοι καὶ στάθηκαν κοντὰ στοὺς μεγάλους, τοὺς ὀλόχρυσους αὐτοκρατορικοὺς θρόνους. Προσμένουν νὰ φανοῦν ἡ αὐτοκρατόρισσα κι' ὁ γιὸς της, ὁ γαμπρὸς ὁ Πορφυρογέννητος, γιὰ τὴν ἐκλογή.

Τὰ δώδεκα κορίτσια μείνανε μόνα. Στὴν εὐχάριστη ταραχὴ ποὺ τὶς ἀναστάτῳνε, μὴν ξέροντας πῶς νὰ σκοτώσουν μέσα τοὺς τὴν ἀνησυχία τῆς προσμονῆς, εἶπαν νὰ παίξουν ἓνα παιχνίδι. Μὰ ἀντὶς γιὰ παιχνίδι, κάποια πρότεινε νὰ δοκιμάσουν, νὰ δοῦν ἀπὸ τώρα, ποιὰν θὰ διαλέξει ὁ Πορφυρογέννητος.

Ἡ μουσικὴ παίζει μιὰ γλυκεῖα μελωδία μὲ καθαρὸ ρυθμό. Κάθησαν κι' οἱ δώδεκα χάμω, κι' ἔβγαλαν τὰ σαντάλιά τους. Τ' ἀκούμπησε μπροστὰ τῆς ἡ καθεμιά. Ἐκείνη ἡ κοπέλα ποὺ θὰ μπορούσε πρώτη νὰ σηκωθεί, νὰ φορέσει τὰ σαντάλιά της, καὶ πρώτη νὰ κάνει μιὰ βαθειὰ ὑπόκλιση, αὐτὴ σίγουρα θὰ γινόταν αὐτοκρατορίσσα.

Δὲν πρόφτασαν καλὰ - καλὰ ν' ἀρχίσουν τὴ δοκιμασία. Ξαφνικὰ παρουσιάζονται ὁ Πορφυρογέννητος μὲ τὴ μητέρα του τὴν Αὐγούστα καὶ ὄλους τοὺς αὐλικούς. Τὰ κορίτσια τὰ χάνουν, μπερδεύονται. Ἡ μουσικὴ ζωηρεύει. Ὁ Πορφυρογέννητος γελά. Ἡ μητέρα προσέχει.

Πρῶτη σηκώθηκε μιὰ μαυρομάτα καστανὴ κι' ὑποκλίθηκε βαθειὰ ὥς στὴ γῆ μπροστὰ τους. Ὁ Πορφυρογέννητος ζαλίστηκε ἀπὸ τὴν ὁμορφιά της καὶ τῆς λείει μιὰ κουθέντα:

— Ἀπ' τὴ γυναῖκα μᾶς ἦρθαν ὅλα τὰ κακά.

Ἡ κοπέλα εἶναι ἔξυπνη κι' ἀπηλογιέται:

— Ναί, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ γυναῖκα ἔρχονται καὶ ὅλα τὰ καλά.

Ἡ πορφύρα χρωματίζεται καὶ στὰ μάγουλα τοῦ νέου. Ἡ Αὐγούστα τοῦ ρίχνει μιὰν αὐστηρὴ ματιά. Δὲ θέλει γιὰ νύφη μιὰ τόσο ἔξυπνη κοπέλα.

Ο Πορφυρογέννητος γυρίζει τὸ βλέμμα του σὲ μιὰ ξανθιά γαλανομάτα καὶ δίχως μιλιὰ, τῆς χαρίζει τὸ μῆλο ποὺ κρατάει, σὰν τὸν Πάρη κι' αὐτός, γιὰ νὰ τὸ δώσει σ' ἐκείνην ποὺ θὰ διαλέξει.

Ἡ ἐκλογὴ ἔγινε. Ἡ μουσικὴ ἄλλαξε πάλι ρυθμό, ἄλλαξε μελωδία, ἔγινε πιὸ ἐπίσημη, πανηγυρική. Ἡ καινούργια νύφη ἀνεβαίνει τὰ σκαλιὰ τοῦ θρόνου στὸ χέρι τοῦ Πορφυρογέννητου. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ φεύγει ἡ παλιά Αὐγούστα μὲ τὴ συνοδεία της, γεννώντας μιὰν ἀντίθετη κίνησι στὸ χορό.

Ἡ νέα γυναῖκα τοῦ Πορφυρογέννητου κάθησε στὸ θρόνο τῶν Αὐτοκρατόρων. Χορεύτριες τῆς ἀνατολῆς, μὲ δυὸ χρωματισμῶν σαντάλια ἢ καθεμιά, χορεύουν μπροστὰ στοὺς αὐτοκράτορες τὸ «σάξιμον», ταλαντεύοντας μὲ τὰ χέρια μεταξωτὲς ἀραχνοῦφαντες ἐσάρπες τῆς Δαμασκοῦ.

Ὡστόσο, τὰ φῶτα σβήσανε τρεῖς φορές. Ἐγινε τρεῖς φορές νύχτα. Καὶ πάλι ἀναψαν. Ξανάγινε μέρα. Ἡ τρίτη μέρα ἀπὸ τὸ γάμο τοῦ Πορφυρογέννητου.

Ἡ νέα Βασίλισσα θὰ πάει ἐπίσημα, νὰ κάνει τὸ λουτρό της στὸ παλάτι τῆς Μαγναύρας. Οἱ χορεύτριες χάθηκαν. Ἐρχονται τώρα οἱ εὐνοῦχοι καὶ οἱ βάγιες μὲ τὶς σκλάβες, νὰ παραλάβουν τὴ νέα γυναῖκα. Οἱ εὐνοῦχοι κι' οἱ βαγίτσες κρατοῦν ἐπιδειχτικὰ τὰ μπουρνούζια, τὰ δοχεῖα μὲ τὰ ἀρώματα, τὰ κουτιά καὶ τὰ βάζα μὲ τὶς ἀλοιφές.

Ἡ πομπὴ ξεκινάει. Ἀκολουθώντας τὴ μουσικὴ, ποὺ ξανάγινε ἐπίσημη, ἀλλὰ ποὺ κάθε λίγο ἀφήνει νὰ ξεφεύγει κάποιος τόνος συγκινημένος, σχεδὸν κρυφός, ἡ νέα Βασίλισσα προχωρεῖ πρὸς τὸ συμβολικὸ λουτρό της.

Τρεῖς ἀρχόντισσες τὴν ἀκολουθοῦν ἀπὸ κοντά, κρατώντας στὰ χέρια, σύμβολο τοῦ ἔρωτα, τρία κόκκινα μῆλα τρυπημένα μὲ χοντρά μαργαριτάρια...

Σιγὰ - σιγὰ ὁ στίθος ἀδειάζει, ἡ βαρυστολισμένη συνοδεία χάνεται. Κι' ἀπομένει στὴν παραζεσταμένη αἵθουσα τοῦ Αὐγουσταίου, μιὰ λιγωτική μυρουδιά ἀπὸ ροδόσταμο κι' ἀνθόνερο καὶ βάλασμα.

Χειροκροτήματα ξέσπασαν κι' ἐπιδοκιμαστικές φωνές. Ἄχὸς μεγάλος σ' ὄλο τὸ Χρυσοτρίκλινο. Ὁ κόσμος σηκώθηκε πάλι, πηγαινόρθε, σπρώχτηκε, κουβέντιασε, γέλασε. Μὰ πιδὸ πολὺ ἀπ' ὄλους τὰ μαῦρα ντόμινα, οἱ καλογέροι, ποὺ εἶχαν μουδιάσει τόσην ὥρα καθηστοί. Μ' ἀκονισμένη γλῶσσα, βάλθηκαν νὰ κόβουν καὶ νὰ ράβουν πολλὰ γιὰ τὸν καθένα.

Ὅσο βάσταξε ἡ παντομίμα, ὁ κ. Σαντονίδης ὀρθίος κοντὰ στὴ Νανά, ποὺ στεκόταν κι' ἐκείνη γιὰ νὰ βλέπει καλίτερα, τῆς ψιλοκουβέντιαζε χωρὶς διακοπή. Μόλις ἄδειασε ὁ στίθος κι' ἄρχισε πάλι ὁ χορός, ὁ σύγχρονος βαρβαρικός χορός, τὴν πῆρε νὰ χορέψουν.

Ὁ Πτωχοπρόδρομος τοὺς παρακολουθοῦσε ἄκεφος κι' ἀμίλητος. Ἐνιωθε πὼς εἶταν ἐρωτευμένος «κατὰ κάποιον τρόπο» μὲ τὴ Νανά, κι' ὅτι αὐτὸ τὸν ἔκανε ἀδύνατο ἀπέναντί της. Φιλοσοφοῦσε μόνος, μελαγχολικός. Ὡστόσο, πλησίασε ὁ φίλος του ὁ Νικολαΐδης. Τοῦ χτύπησε ἄξαφνα τὸν ὦμο.

—Τί ἔγινες, βρὲ ἀδερφέ, εἶπε ὁ Πτωχοπρόδρομος, ποὺ τὸν εἶχε χάσει μιὰ-δυὸ ὧρες ἀπὸ τὸ τραπέζι τους.

—Τριγύριζα. . . Ἄκου, τοῦ ἔκανε ὁ ἄλλος, σκύβοντας στὸ αὐτί του γιὰ νὰ μὴν τὸν ἀκούσει κανεὶς. Ἐγὼ θά

φύγω σέ λίγο. Μήν πείς τίποτα στή Νανά. Κάνε ὅτι δέ μέ εἶδες.

‘Ο Πτωχοπρόδρομος κοντοστάθηκε.

— Μά....

‘Ο φίλος του κατάλαβε.

— Πάρε τὸ χιλιάρικο καὶ πλήρωσε. Ἐγὼ θὰ τὸ σκάσω.... Πάω νὰ βρῶ κάποιαν....

”Εγινε ἄφαντος.

Σχεδὸν κατάντικρυ καθισμένη, ἡ κ. Σαντονίδη εἶχε ἀντιληφτεῖ ἀπὸ ὥρα, ὅτι κάποιος τὴν παρακολουθοῦσε, τὴν κοίταζε συστηματικά, πεισμωμένα, στὰ μάτια. “Ενας νέος, ἓνας στρατιωτικὸς μὲ θώρακα, μὲ ξίφος, μὲ τὴν περικεφαλαία στὸ χέρι. Μποροῦσε νὰ εἶταν καὶ Ρωμαῖος στρατιώτης. Τὴν ἔτρωγε μὲ τὸ βλέμμα.

Ἐκείνη δὲν ἤξερε, ποῦ τὸν εἶχε ξαναδεῖ αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο. “Υστερα θυμήθηκε. Τὸ ἀπόγεμα, στὸ χορευτικὸ τὸ τσάϊ. Εἶταν ἐκεῖνος ὁ νέος, ποὺ καθόταν στὸ ἀντικρινὸ τραπέζι καὶ τὴν κοίταζε.

— Αὐτὴ τὴ δουλειὰ κάνει ἐτοῦτος, συλλογίστηκε ἡ κ. Σαντονίδη, ἥ ἔχει ξετρελλαθεῖ στὰ καλὰ καθούμενα μαζί μου;

Κι’ ἐπειδὴ ἡ πληχτικὴ βεβαιότητα, ὅτι κι’ ἀπόψε θὰ κοιμόταν δίπλα στὸν κ. Σαντονίδη, τῆς ἐνάρκωνε τὴ συνείδηση, κοίταξε πιὸ θαρρετὰ τὸ νέο καὶ σέ λίγο τοῦ χαμογέλασε.

‘Ο Κανέλος εἶχε σηκωθεῖ ἀπὸ τὸ τραπέζι, νὰ πάει «κάπου». Ἡ Ἐλένη μόνη, μὲ τὴν ψυχὴ βαριεστημένη, γερμένη πρὸς τὴ μελαγχολία, σηκώθηκε ἄθελα νὰ κάνει μιὰ βόλτα. Φόρεσε τὴ μάσκα ποὺ τῆς ἔκρυβε τὰ μάτια,

τὸ μέτωπο, τὰ μῆλα, τὴ μύτη. Μόνο τὸ στόμα ἔμεινε
ξέσκεπο. Κατακόκκινο στόμα, προκλητικὰ βαμένο.

Προχώρησε, σπρώχνοντας καὶ σπρωγμένη, μέσα στο
συνωστισμό καὶ τὴν ὀχλοβοή. Στάθηκε μόνη κάπου πα-
ράμερα, ἀκουμπώντας σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ψεύτικα τρίλοβα
παράθυρα, πού βλέπανε στὸ Βόσπορο.

Κοίταζε ἀφηρημένη πρὸς τὴν αἴθουσα, παραζαλι-
σμένη ἀπὸ τὶς φωνές, τὰ φῶτα, τὴν κίνηση. Κι' ἐκεῖ πού
χάζευε, ἀνακουφισμένη γιατί εἶχε μείνει μόνη, ἔνιωσε
ὅτι κάποιος τῆς πῆρε τὸ μπράτσο.

Δὲν ξαφνιάστηκε πολύ. Γύρισε τὸ πρόσωπο, τὴν προ-
σωπίδα στ' ἀριστερά, κι' εἶδε ἓναν ὄγκο μαῦρο, πού
ἔσκυθε ἀπάνω της. Δυὸ γιαλιστερά μάτια, ἓνα στόμα
γελαστό. Κάποιο ντόμινο, ἓνας καλόγερος ψηλός, χον-
τροδεμένος. Τῆς ἄρεσε. Δίχως θετικό λόγο. Κι' ἄς μὴν
εἶδε ὅλο του τὸ πρόσωπο, ἐξὸν ἀπὸ τὰ μάτια καὶ τὸ
στόμα. Αὐτὸ ἄρκεσε. Πάντα τῆς ἄρεσαν οἱ ψηλοί, οἱ με-
γαλόσωμοι ἄντρες. Μόνο πού τῆς φάνηκε πολὺ νέος,
ἓνα παιδάριο.

Μονομιᾶς τῆς ἦρθε κέφι νὰ τὸν πειράξει.

— Εἶμαι μιὰ χαμένη γυναῖκα, τοῦ εἶπε σάμπως μυ-
στηριακά. Δὲν κάνει νὰ μ' ἀγγίζει ἓνας καλόγερος.

Δὲν τράθηξε τὸ μπράτσο της. Ὁ καλόγερος εἶπε μιὰν
ἀνοησία:

— Ἐγὼ εἶμαι ψεύτικος καλόγερος.

— Ἀ, δὲν τ'όξερα, ἔκανε ἐκείνη εἰρωνικά.

Καί, χωρὶς νὰ θέλει, τοῦ ἔσφιξε τὸ μπράτσο. Αὐτὸς
παρεξήγησε.

— Ξέρω νὰ λέω καὶ τὴν τύχη, τῆς εἶπε.

—Κι' ἐσύ; ἔκανε ἡ Ἑλένη. Δὲ μ' ἐνδιαφέρει ἡ τύχη μου, ἐμένα. Εἶμαι κακορίζικη.

Ὁ ψηλὸς καλόγερος ἔσκυψε καὶ τὴν κοίταξε ἀγαθὰ στὰ μάτια. Τῆς εἶπε ἀπλᾶ:

— Ἀλήθεια λές;... Κι' ἐγὼ βαριέμαι τὴ ζωὴ μου, ἀπόψε.

Τῆς ἄφησε τὸ μπράτσο.

— Θέλετε νὰ καθήσουμε λίγο μαζί; πρότεινε ὕστερα πολὺ εὐγενικά. Εἶμαι μόνος, ἐντελῶς μόνος.

Ἐκείνη τὴ στιγμή πέρασε μπροστά τους ὁ Κανέλος, ποὺ γύριζε στὸ τραπέζι του. Εἶδε τὴν Ἑλένη καὶ στάθηκε.

— Θάρθεῖς; τῆς εἶπε μαλακά. Ἑλένη!

Πέρασαν μερικὰ δευτερόλεπτα, ὅσο ν' ἀποκριθεῖ ἡ Ἑλένη.

— Ναί, φίλε μου, πάμε.

Γύρισε τὸ πρόσωπό της, τὴν προσωπίδα, πρὸς τὸν ψηλὸ καλόγερο, νὰ τὸν χαιρετήσῃ. Ἐκεῖνος ὄρθιος, γεμάτος, ἀσάλευτος, κούνησε δυὸ - τρεῖς φορές τὸ κεφάλι του, θέλοντας κάτι νὰ πεῖ.

Ἡ Ἑλένη δὲν κατάλαβε, μόνο τοῦ χαμογέλασε γλυκά. Ἐπειτα κρεμάστηκε στὸ μπράτσο τοῦ Κανέλου καὶ τὸν ἀκολούθησε. Καθὼς κάθησαν στὸ τραπέζι τους, οἱ σάλπιγγες σημάνανε γιὰ τρίτη φορὰ προσοχή. Καινούργιο πάλι νούμερο.

— Εἶναι τὸ τελευταῖο; ρώτησε ἡ κ. Σαντονίδη τὸν Ἀθηνόδωρο Παππᾶ, ποὺ τὴν ἔτρωγε τόσην ὥρα μὲ τὰ μάτια.

Εἶχε βρεθεῖ κοντά του, δίχως νὰ καταλάβῃ κι' αὐτὴ τὸ πῶς.

“Αρχισαν τὰ τύμπανα νὰ κροτοῦν ἕναν ἀργὸ ρυθμὸ ποὺ σιγὰ-σιγὰ-σιγὰ δυνάμωνε, δυνάμωνε σὲ ἔνταση, ὅχι σὲ μέτρο. Ἀνασηκώθηκε τὸ βαρὺ παραπέτασμα, ποὺ σκέπαζε ὡς τώρα τὸ ἄνοιγμα τῆς Στοᾶς πρὸς τὸν Τσίρκο, καὶ βγῆκαν μὲ σιγανά, μεγάλα βήματα, δυὸ γυναῖκες κρατώντας τὰ χέρια σηκωμένα ψηλά. Φοροῦσαν λεπτότατους χιτῶνες πολὺ ἑξωμους, ποὺ ἄφηναν νὰ ζωγραφίζονται ἀπὸ κάτω οἱ ἄθρὲς γραμμὲς τῶν μελῶν τους. Στ’ ἀνασηκωμένα τους χέρια βαστοῦσαν μιὰν ἀσπίδα ὀλόχρυση, ὀλοστρόγγυλη. Στὴν ἀσπίδα καθόταν μιὰν ἄλλη γυναῖκα.

Μεγαλόπρεπη αὐτὴ, βαρυστολισμένη. Τὴ σκέπαζαν πολύτιμα βυζαντινὰ φορέματα αὐτοκρατορικά, ὀλοπόρφυρα, κεντημένα μὲ ἀκριβὰ πετράδια. Στὸ κεφάλι φοροῦσε ἀχτινωτὸ στέμμα μὲ ἑπτὰ ἀχτίδες, ποὺ καταλήγανε σὲ ἑπτὰ μαλαματένιες σφαῖρες. Συμβόλιζαν τοὺς Ἑπτὰ Λόφους τῆς Πόλης. Κι’ εἶταν, ἡ γυναῖκα αὐτὴ, ἡ Βασιλεύουσα.

Τὴ βάσταγαν οἱ δυὸ γυναῖκες ἀπάνω τους κι’ ἀνάμεσά τους. Ἡ ξανθιά Εὐρώπη, ἡ μελαχροινὴ Ἀσία.

Προχώρησαν, ἔκαναν τὸ γῦρο τοῦ στίβου, ἔφτασαν μπρὸς στοὺς θρόνους. Ἐκεῖ ἀπίθωσαν, σ’ ἕνα ψηλὸ ἔδρανο, τὴν ἀσπίδα μὲ τὴ Βασιλεύουσα καὶ κάθησαν δεξιὰ της κι’ ἀριστερά, σκλάβες ἡ Εὐρώπη κ’ ἡ Ἀσία.

Ὡστόσο, ἕνα-ἕνα τὰ ὄργανα τῆς ὀρχήστρας ἦρθαν νὰ προστεθοῦν στὰ τύμπανα. Κι’ ὅταν ὀλοκληρώθηκε ἡ μουσικὴ, σηκώθηκαν ἡ Εὐρώπη κι’ ἡ Ἀσία νὰ χορέψουν.

Ἀφοῦ χόρεψαν, προσκύνησαν τὴν Πόλη. Ἡ Δύση κι’ ἡ Ἀνατολή, σκλάβες τῆς Βασιλεύουσας. Κι’ ἀφοῦ τῆς ἐκδη-

λώσανε τὴν ὑποταγὴν τους, ἦρθαν καὶ πέσανε στὰ πόδια της, πουλιὰ ξημερωμένα.

Τότε, κάπου ἀπὸ τὸ σκοτάδι, βγῆκαν ἄντρες πολλοί, ψηλοί, ξανθοί, ἱππότες φράγκοι σιδερόφραχτοι καὶ σταυροφόροι. Ζύγωσαν προσεχτικὰ καὶ κύκλωσαν τὴν Πόλη, μὲ λαχτάρια, μὲ ὑπουλη ταπεινοφροσύνη. Μὰ ἡ Βασιλεύουσα τοὺς κοίταζε περιφρονητικὰ κι' ἀδιάφορα.

Ἐκεῖνοι, πεισμωμένοι ἀπὸ τὸν πόθο, γίνηκαν πονηροί. Σὲ λίγο βίαιοι, ἄρπαχτικοί. Τῆς πῆραν κιόλας τὴ μιὰ τὴ σκλάβαν, τὴν ξανθιὰν Εὐρώπη.

Ἡ Βασιλεύουσα, στὴ θέσιν τῆς χαμένης Εὐρώπης, ἔταξε τώρα τρεῖς - τέσσερις καλογέρους, ποὺ βρέθηκαν ξαφνικὰ στὰ πόδια τοῦ θρόνου. Οἱ καλόγεροι φώναζαν καὶ συζητοῦσαν καὶ χειρονομοῦσαν γύρω στὴν ὁμορφὴ τὴν Πόλη.

Ἀλλὰ νά. Ἀπ' τὴν ἀντίθετη μεριά, κατάντικρυ στοὺς Φράγκους, προχωροῦν ἀλλαζονικά, ξαγριεμένοι οἱ Ἄραβες, πιὸ πίσω οἱ Σαρακηνοί, στὸ τέλος Ὀσμανίδες. Κόκκινα καὶ πράσινα μπαῖράκια μὲ μισοφέγγαρα, ἄσπρα σαρίκια, ἄλικά φέσια. Ποθοῦν κι' αὐτοί, νὰ κάνουν δική τους τὴ Βασιλεύουσα.

Ἡ λαχτάρια τοὺς καίει τὰ στήθειά. Ἡ Βασιλεύουσα τοὺς κοιτάζει ἀπὸ τὰ ὕψη τῆς ἀδιαφορίας, περιφρονητικά.

Ἐκεῖνοι, πεισμωμένοι ἀπὸ τὸν πόθο, γίνονται βάρβαροι, αἰμοβόροι. Κιόλας ἄρπαξαν στὰ χέρια τους τὴν ἄλλη τὴ σκλάβαν. Δικιά τους ἡ Ἀσία. Ἡ Βασιλεύουσα ἔμεινε δίχως σκλάβαν. Δίχως Εὐρώπη. Δίχως Ἀσία. Ἡ Πόλη μόνη.

Κι' ὁμως, τί περίεργο. Ἀπὸ ποῦ βγῆκαν τόσοι καλογέροι καὶ τὴν κύκλωσαν ἀπὸ παντοῦ τῇ Βασιλεύουσα, σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση; Αὐτοὶ οἱ μαυροφορεμένοι ὅλοι συζητοῦνε, χειρονομοῦνε, φωνάζουνε. Φωνάζουνε μὲ τοὺς Φράγκους, φωνάζουνε μὲ τοὺς Ἀγαρηνοὺς. Θέλουν, πιδ καλὰ νὰ τουρκέψει ἡ Βασιλεύουσα παρὰ νὰ φραγκέψει.

Μὰ οἱ Ὀσμανλίδες, στὸ ἀναμεταξύ, τὴν πήρανε ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Φράγκων καὶ τὴν ξανθιά τὴ σκλάβα, τὴν Εὐρώπη. Ἡ Πόλη κυκλώθηκε ἀπὸ τοὺς Ὀσμανλίδες!

Τότε μόνο ξυπνάει μέσα της ἡ περηφάνεια κι' ἡ παλληκαριά. Ὁρθώνεται, παλεύει, ἀντιμάχεται. Εἶναι ἀργὰ πιά. Οἱ Ἀγαρηνοὶ ζύγωσαν ἀπὸ παντοῦ κι' ἄπλωσαν σκληρὰ βέβηλα χέρια ἀπάνω της.

Πάει ἡ Βασιλεύουσα! Τὴν ἄρπαξαν στὰ στιβαρά τους μπράτσα οἱ Ὀσμανλίδες καὶ τῆς φόρεσαν γιασμὰκι, τῆς φόρεσαν ἀπάνω ἀπ' τὸ ἀχτινωτὸ τὸ στέμμα ἓνα μεγάλο μισοφέγγαρο.

Οἱ καλογέροι σκόρπισαν, χάθηκαν σὰν ἀπὸ μαγικό. Κι' ἔμειναν οἱ Ὀσμανλίδες μὲ τὰ κόκκινα μπαῖράκια κύριοι κι' ἀφεντάδες!

Δὲν εἶχε προφτάσει νὰ τελειώσει τὸ «νούμερο» καὶ ξέσπασαν ἐδῶ κι' ἐκεῖ, μέσα στὴν αἴθουσα, διαμαρτυρίες :

— Τί εἶναι αὐτό!

— Τί μᾶς παρουσιάζουν τέτοια θεάματα!

— Εἶναι ἀντιπατριωτικό!

Καθὼς πλήθαιναν σιγὰ-σιγὰ οἱ φωνές καὶ κόρωναν οἱ ἀποδοκιμασίες, ἄκουγες ἀπὸ πολλές μεριές :

— Εἶναι ντροπή!

— Εἶναι αἰσχος!

— Πῶς τοὺς ἐπιτρέπουν νὰ μᾶς δείχνουν τέτοια πράματα! Ντροπή!

— Διαλύστε τους!

— Τοὺς φάγαμε!

— Δὲν μπορεῖ ν' ἀνεχτοῦμε, νὰ μᾶς παρουσιάζουν τὶς ντροπὲς αὐτές!

“Ἄλλοι διαμαρτυρήθηκαν γιὰ κείνους ποὺ φώναζαν ἔτσι.

— Καλὰ κάνουν καὶ μᾶς τὰ δείχνουν! “Ἐνα μάθημα μᾶς κάνουν!

Οἱ πρῶτοι ξαναπαντοῦσαν:

— ‘Ἡ ἱστορία μας ἔχει λαμπρὲς σελίδες! Αὐτὲς νὰ μᾶς δείξουν!

Κόντευε νὰ γίνεи τσακωμὸς ἀληθινός. “Ἀνθρωποὶ σηκώθηκαν ὀργισμένοι, χέρια τινάχτηκαν ἀπειλητικά, φωνὲς πετάχτηκαν ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη στὴν ἄλλη σὰ σφαῖρες.

Ὡστόσο, ἡ Διεύθυνση εἶχε προβλέψει τὴν ἀντίδραση. Καὶ νὰ, ἐκεῖ ποὺ μεσ’ στὶς φωνὲς καὶ τὶς χειρονομίες τοῦ κόσμου ἡ Βασιλεύουσα καθόταν τώρα σταυροπόδι μὲ τὸ φερετζέ, ζωσμένη ἀπὸ ἀνθρώπους μὲ μισοφέγγαρα, μὲ φέσια καὶ κόκκινα μπαῖράκια, προβάλλει ξαφνικὰ ἕνας τσολιᾶς μὲ τὸ καριοφίλι καὶ τὴν πάλλα! Σπρώχνει δεξιὰ κι’ ἀριστερά, ἀνοίγει τόπο ἕνα γῦρο. Ζυγώνει τὴν Πόλη καὶ τὴν ἀγκαλιάζει μὲ τὸ ἕνα μπράτσο. Μὲ τὸ ἄλλο χέρι ἀνοίγει πλατεῖα ἀπάνω της μιὰ γαλανόλευκη.

Βροχὴ ξέσπασαν τὰ χειροκροτήματα, τὰ «ζήτω», τὰ «μπράβο».

Δὲν ἔλειψαν μολαταῦτα καὶ τώρα οἱ διαμαρτυρίες, οἱ ἀποδοκιμασίες, ἡ εἰρωνία.

- Δὲν εἶναι πράματα αὐτά!
- Τί θέλει ἐδῶ ὁ ἄρματωλός!
- Αὐτὰ εἶναι ἀντιαισθητικὰ θεάματα!
- Εἶναι ἀνοησίες! Ἀηδιάσματα!
- Προτρέχουμε τὴν ἱστορίαν!
- Ναί, ναί! Γιατί μᾶς βγάζουν ἀπὸ τὸ Βυζάντιο;
- Φτάνει!
- Θέλουμε νὰ μείνουμε μεταξύ μας!

Τὸ γλέντι εἶχε πάρει μορφή νεοελληνική. Ὁ τσακωμὸς εἶταν ὀριμασμένος. Πήγαινε νὰ ξεσπάσει. Φούντωνε. Κι' ὅμως περιορίστηκε στὶς φωνές, τὶς φοβέρες. Καὶ στὶς χειρονομίες. Στὸ στρίμωγμα τοῦ κόσμου, μπουλούκια-μπουλούκια, ἐδῶ κι' ἐκεῖ, προσανάματα γιὰ τὴ φωτιά.

Εἶχαν βρεῖ εὐκαιρία, τώρα, νὰ ξεράσουν τὴν κακία τους ἢ τὴν ἔχτρητα, ὅλοι ὅσοι εἶχαν κάτι μὲ κάποιον. Ξύπνησαν τὰ πιὸ παλιὰ μίση.

Ἦρθαν ξανὰ στὰ χέρια—σχεδὸν στὰ χέρια—εἰκονοκλάστες καὶ εἰκονολάτρες, ἐνωτικοὶ καὶ ἀνθενωτικοί, ἄραβες καὶ σαρακηνοί, λατίνοι καὶ βυζαντινοί, ἐνετοὶ καὶ ὀσμανλίδες.

Γεννήθηκε ἔτσι, ἀπὸ τὸ τίποτα, ἓνα παράξενο πανηγῦρι, ἓνα ἀνακάτωμα ἀπίστευτο, τρελλό, ὅπου τὰ τραπέζια ἄδειασαν γιὰ μιὰ στιγμή, κι' ὅλοι ὀρθιοὶ φώναζαν, χειρονομοῦσαν ἢ παρακολουθοῦσαν, ἀνεβασμένοι σὲ καρέκλες ἢ στὶς μύτες τῶν ποδιῶν, τὴ σύγκρουση δυὸ κόσμων.

Σύγκρουση φιλικὴ ἀπόψε. Προπάντων γιὰ γλέντι. Γλέντι ξαναμένο ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα, ἀπὸ τὴ στενὴ ἐπαφὴ τῶν φύλων, ἀπὸ τὴ ζέστη. Φιλικὴ σύγκρουση, ποὺ μποροῦσε νὰ καταλήξει στὸ ξύλο.

Συνέπεια ἀκόμα καὶ ἡ ἀδιάκοπη μετακίνηση, ἡ μεταστάθμευση πολλῶν ἀπὸ μιὰν ἄκρη τῆς σάλλας στὴν ἄλλη. Σωστή μετανάστευση λαῶν.

Κοντὰ στὴν κεντρικὴ ἔξοδο τοῦ Χρυσοτρίκλινου, ἡ κ. Σαντονίδη καὶ ὁ Ρωμαῖος στρατιώτης Ἀθηνόδωρος Παππᾶς πολεμοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, προσπαθώντας νὰ συνεννοηθοῦν.

— Τί θέλετε ἀπὸ μένα; ἔλεγε ἡ κ. Σαντονίδη γελώντας.

— Θέλω νὰ σᾶς ξαναδῶ.

— Μὲ εἶδατε καὶ τὸ ἀπόγεμα.

— Θέλω νὰ σᾶς ξαναδῶ.

Ἡ κ. Σαντονίδη δὲν καταλάβαινε, τί ἀνάγκη εἶταν νὰ ξαναδοθοῦν. Συγκινήθηκε ὅμως.

— Ἀφοῦ τὸ θέλετε τόσο... Μὰ ἀστειεύεστε, κύριε;

— Τὸ θέλω ἐξαιρετικά, σᾶς λέω, ξανάπε ὁ νέος μὲ πείσμα καὶ τῆς ἔπιασε τὸ χέρι.

Ἡ κ. Σαντονίδη δὲν μπορούσε νὰ ὑποφέρει τὶς ἐπαφές.

— Αὔριο στίς ἑπτὰ, νὰ εἴσαστε μπροστὰ στοῦ Π... μέσα σ' ἓνα ταξί. Νὰ σκύβετε λίγο στὸ παράθυρο, νὰ σᾶς δῶ. Ἀφῆστε με, τώρα, νὰ φύγω.

Τὴν ἴδια ὥρα ὁ Θαλῆς Μεγαλόκαρδος, ὁ Πτωχοπρόδρομος, μισοκαθησμένος στὸ ἀκρόχειλο τοῦ τραπεζιοῦ, δίπλα στὴ Νανὰ ποὺ στεκόταν ὄρθια, πέρασε τὸ μπράτσο του γύρω στὸ λαιμό της. Εἶταν εὐχαριστημένος. Χαιρόταν τὴ φασαρία ποὺ γινόταν σ' ὁλόκληρὴ τὴν αἶθουσα. Αὐτὸ τὸ γενικὸ ξέσπασμα ἀπὸ μισοθάρβαρα ἔνστικτα καὶ πάθη, ποὺ ξεγύμνωνε μπροστὰ του τοὺς ἀνθρώπους. Τὸ χαιρόταν αὐτό.

Ἡ ἀπόλαυσή του κορύφωνε γιατί, χάρη στὴν ἀναμπουμπούλα, κατάφερε ἐπιτέλους νὰ μείνει μόνος μὲ τὴ Νανά. Δυὸ κορμιὰ ὄρθια δίπλα - δίπλα, κολλητά. Τὸ μπράτσο του τυλιγμένο στὸν ἄσπρο της λαιμό. Τῆς ἔλεγε, χάσκοντας μπρὸς στὸ ἀνάβρασμα τοῦ κόσμου:

— Ἀντὶ νὰ μᾶς δείξουν αὐτὴ τὴ μποσικιά μὲ τοὺς ὁσμανλίδες καὶ τὸν τσολιᾶ, μποροῦσαν πολὺ καλότερα, νὰ μᾶς ἔπαιζαν κανένα «μυστήριον», ὅπως γινότανε πραγματικὰ στὸ Βυζάντιο...

Ἡ Νανά δὲν πρόσεχε τὰ λόγια του. Αὐτὸς ὅμως, καθὼς τῆς χάϊδευε τὴ ρόγα τοῦ αὐτιοῦ, ἐξακολούθησε:

— Μποροῦσαν νὰ μᾶς ἔπαιζαν «Τοὺς τρεῖς παῖδας ἐν τῇ καμίνῳ», ἢ «Τὴ θυσία τοῦ Ἀθραάμ», ἢ «Τὴν ἀνάληψη τοῦ Προφήτη Ἡλίας»... ὅπως τὰ παίζανε τότε στοὺς νάρθηκες τῶν μεγάλων ἐκκλησιῶν...

Ὁ Κανέλος καὶ ὁ κ. Σαντονίδης εἶχαν σηκωθεῖ. Προχώρησαν ὥς μέσα στὸ στίβο, νὰ χαροῦν ἀπὸ κοντὰ τὴ φασαρία. Κρατοῦσαν τὰ ποτήρια τους μὲ τὸ οὐῖσκι στὸ χέρι, καὶ κάθε τόσο μὲ μιὰ μηχανικὴ κίνηση τὰ κουνούσαν περιστροφικά, γιὰ νὰ λιώνει ὁ πάγος.

Ὁ Κανέλος, μεθυσμένος λιγάκι, ἔνιωθε νὰ ξυπνάει κάτι βίαιο μέσα του. Κάθε πού ἔβρισκε τὴν εὐκαιρία, ἔσπρωχνε βάναισα τὸν κόσμο πού βρισκόταν στριμωγμένος μπροστά του. Κι' ἔσκαζε δυνατὰ στὰ γέλια.

Ἡ Ἑλένη δὲν ἀγαποῦσε τὴ μεγάλη φασαρία. Νεύρωνε μὲ τὶς ἄγριες φωνές. Σηκώθηκε. Κάνοντας τὸ γύρο τῶν ἔξω - ἔξω τραπεζιῶν, πῆγε καὶ στάθηκε στὸ βάθος τῆς σάλλας. Ἐκεῖ πού εἶταν τὸ περιστύλιο κι' ἀνάμεσα στὶς κολῶνες ἔβλεπες ἕναν ψεύτικο κῆπο μὲ συντριβάνι,

παγώνια ζωγραφιστά, σπάνια λουλούδια ξέωτικά, δέντρα άργόσειστα μέσα σέ φωτοσκιάσεις.

Εΐταν άρραιός εκεί ό κόσμος. Λιγότερος ό θόρυθος. Ξανάσασμα.

Φορούσε τή μάσκα της καί κοίταζε άφηρημένη λίγο πιό πέρα, κάποιον μέ προσωπίδα φρικιαστική. "Έναν ρινότμητο. Οί άνοιχτές τρύπες τών ρουθουνιών του ξάφνιαζαν σάν άγιάτρευτες πληγές.

Μιά μικρή κοπέλα, μέ μακρύ μεταξωτό χιτώνα που έζωνε τó κορμί της μέσα σέ άπειρες βαθειές πτυχές, τόν ρώτησε πειραχτικά:

— Γιατί σοῦ κόψανε τή μύτη, καλέ!

Ό ρινότμητος προσπάθησε νά κάνει τά γλυκά μάτια, αλλά έγινε άποτρόπαιος.

— Μή ρωτᾶς, κορίτσι μου, άποκρίθηκε, τί τραβάω! Μέ καταδικάσανε γιά μοιχεία, αίμομιξία, βιασμό καί άπαγωγή καλογριᾶς... Δέν τολμάω πιά νά μιλήσω σέ γυν...

Έκείνη τή στιγμή πέρασε μπροστά τους ένας ψηλός, χοντροδεμένος καλόγερος καί τούς έσπρωξε λίγο. Εΐχε προσπεράσει κιόλας, άπρόσεχτος, όταν ή Έλένη τόν άναγνώρισε.

Εΐταν ό συμπαθητικός καλόγερος, που εΐχε κούθεντιάσει μαζί του προτήτερα, μερικά λόγια. Κάτι τήν τράθηξε. Δίχως νά τó καλοσκεφτεί, έκανε τρία - τέσσερα βήματα καί του άγγιξε τó μανίκι.

— Σταθείτε, του εΐπε. Εΐναι ή σειρά μου νά σᾶς πάρω μπράτσο, έγώ.

Αυτός σταμάτησε καί τήν κοίταξε μέ άπορία. "Επειτα:

—“Α, ἐσὺ εἶσαι... Μπράβο.

Τῆς χαμογέλασε.

—Πῶς δὲν ἀνακατώνεσαι στὸ γλέντι; ρώτησε ἡ Ἑλένη σηκώνοντας τὰ μάτια της ὡς στὸ ὕψος τοῦ προσώπου του καὶ δείχνοντας μὲ τὸ χέρι τὴν αἴθουσα.

—Ἐξακολουθῶ νὰ εἶμαι μόνος, ἀποκρίθηκε αὐτὸς κάπως ξερά.

—Εἶσαι ἀνόητος.

—Εἶμαι ἀνόητος καὶ ἄκεφος. Βράστα.

—Καλά, τί ἦρθες νὰ κάνεις ἐδῶ;

Ὁ καλόγερος δὲν ἀποκρίθηκε ἀμέσως. “Υστερα ξανάρχισε ἀπότομα:

—Μπορεῖς νὰ κάτσεις μαζί μου; “Ἡ θάρθει πάλι κανένας νὰ σὲ παραλάβει;

—Ζηλεύεις;

—“Οχι. Ἀλλὰ βαριέμαι κάτι τέτοια.

—Πάμε νὰ κάτσουμε... ἐκεῖ... εἶναι πιὸ ἥσυχα.

Τραθήχτηκαν ὡς τὸ ἀνοιγμα ἀνάμεσα σὲ δυὸ κολῶνες καὶ κάθησαν. Εἶταν κάτι καρέκλες ἐκεῖ. Γύρισαν τὴ ράχη πρὸς τὸν ψεύτικο κῆπο. Μπροστά τους ἡ σάλλα ἀπλωνόταν γεμάτη κόσμο, φῶτα, καπνὸ, θόρυβο. Οἱ ἄνθρωποι κατακάθηζαν σιγὰ - σιγὰ στὰ τραπέζια τους, ὁ στίθος ξεκαθαριζόταν. Καὶ ἡ ὀρχήστρα προσπάθησε νὰ τραθήξει πάλι τὰ ζευγάρια στοὺς ρυθμούς της. Ἡ Ἑλένη ρώτησε τὸν καλόγερο:

—Δὲ μοῦ εἶπατε. Τί ἦρθατε νὰ κάνετε μόνος ἐδῶ, ἀφοῦ δὲν εἵχατε οὔτε καν κέφι;

Αἰσθανόταν μιὰ περίεργη συμπάθεια γι’ αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο, τὸν ἄγνωστο. Τὸν ἀνέγνωρο καὶ στὴ φάτσα

ἀκόμα. "Ενιωθε σὰ μιὰ οἰκειότητα μαζί του, λές καὶ τὸν γνῶριζε ἀπὸ καιρό. Ὁ καλόγερος τῆς ἔπιασε τὸ χέρι.

— Δὲν εἶχα τίποτα νὰ κάνω καὶ ἦρθα.

Τὴν κοίταξε στὰ μάτια.

— Εἶναι τὸ ξενοδοχεῖο μου αὐτό. Ἐδῶ μένω. "Ερχεσαι ἀπάνω, νὰ πιοῦμε τίποτα στὴν κάμαρά μου;

Ἡ Ἑλένη, δίχως λόγο, μελαγχόλησε ποὺ ὁ καλόγερος τῆς μίλησε ἔτσι ξεκομμένα.

— Κρίμα, μουρμούρισε. Ἐγὼ θάρεψα ὅτι θὰ εἴμαστε καλοὶ φίλοι... Μὴν πείς τίποτα. Ἐγὼ θὰ φύγω. Πάω στὴν παρέα μου.

— "Οχι, μὴ φύγεις, ἔκανε αὐτός.

— Εἶσαι πολὺ ἀπότομος. Τὸ ξέρεις;

Αὐτὸς διαμαρτυρήθηκε:

— Εἶμαι ἀπλός, ὅπως μ' ἔκανε ἡ μάνα μου. Δὲ μ' ἀρέσει ἡ ὑποκρισία.

— Καὶ γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶσαι βάνουσος; Ποῦ ξέρεις ποιά εἶμαι καὶ μοῦ μιλάς ἔτσι, τοῦ παραπονέθηκε.

— Ἐλα, ἔλα, μὴ μοῦ θυμώνεις, ἔκανε αὐτὸς ἀδιάφορα.

— Κι' ἔπειτα, στὸ κάτω - κάτω τῆς γραφῆς, ποῦ ξέρεις πῶς εἶμαι; Μπορεῖ καὶ νὰ εἶμαι μιὰ γριά, μιὰ ἄσκημη.

Γιὰ ν' ἀλλάξει κουθέντα, τῆς ἔδειξε ἕναν ἄσκητὴ ποὺ περνοῦσε τυλιγμένος σὲ μιὰ βρώμικη προθιά. Φώναζε ὁ ἄσκητής:

— Εἶμαι ὁ Ἀλύπιος ὁ Παφλαγών... ὁ στυλίτης. Πενήντα τρία χρόνια ὄρθιος. Κοντεύω νὰ παραλύσω... Τρώω ἀκρίδες...

Στάθηκε μπροστὰ σὲ μιὰ κοπέλα. Τῆς ἔπιασε τὸ πηγούνι.

— Σὲ λίγο, πρόσθεσε προφητικά, θὰ φάω καὶ τὰ ζιζάνια.

Ἡ Ἑλένη κι' ὁ καλόγερος σώπαιναν. Ἐπειτα αὐτὸς τὴ ρώτησε:

— Γιατί δὲ μιλάς;

— Μπορῶ νὰ ρωτήσω κάτι; ἔκανε αὐτὴ μὲ νάζι, σηκώνοντας τὸ δάχτυλο σὰ μαθητὴς στὸ δάσκαλο.

Ἐκεῖνος κούνησε τὸ κεφάλι καταφατικά.

— Δὲ ζεῖς ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα;

— Ὁχι. Λεῖπω πολλὰ χρόνια.

— Πολλὰ χρόνια;... Ποῦ εἴσουν;

— Εἶπαμε. Μιὰ ἐρώτηση μόνο. Θὰ στὸ κλείσω πιά αὐτὸ τό...

Ἔσκυψε νὰ τὴ φιλήσει. Μὰ αὐτὴ τοῦ βούλωσε τὸ στόμα μὲ τὸ χέρι της.

— Βιάζεσαι.

— Ἀφοῦ εἶναι νὰ γίνει;

— Ποιός τῶπε;

— Τὰ μάτια σου.

— Σὲ γέλασαν. Γειά σου.

Σηκώθηκε πεταχτὴ ἀπὸ τὸ κάθισμά της.

— Μὴ φύγεις. Εἶσαι τρέλλα, τὴν παρακάλεσε.

Τῆς ἔπιασε τὰ δυὸ χέρια καὶ σηκώθηκε κι' αὐτός.

— Εἶναι κῆπος ἐδῶ πίσω. Ζητάει ζευγάρι γιὰ αἰσθηματικὸ περίπατο.

— Ψεύτικος κῆπος. Ψευτοαισθήματα τὸ ζευγάρι.

Κι' ὅμως βρέθηκαν μέσα στὰ σκηνικὰ τοῦ κήπου. Δέντρα ἀπὸ μουσαμά, λουλούδια σὲ γλάστρες, παγώνια, κύκνοι ἀπὸ χαρτόνι καὶ φτερά βαμένα. Μόλις ἀπομονώθηκαν σ' ἐκείνη τὴ στενόμακρη λουρίδα γῆ, τὴν τρεμο-

φωτισμένη ἀπὸ τὰ γαλάζια λαμπιόνια σὰν ἀπὸ φεγγάρι, φιλήθηκαν. Καὶ καθὼς τὴ φιλοῦσε ὁ καλόγερος τῆς μούρισε τὸ ὄνομά της: Ἑλένη.

— Γιατί μέ λές Ἑλένη; ρωτάει αὐτὴ σφιγμένη στὴν πελώρια ἀγκαλιά του.

Αὐτὸς κάτι ψιθυρίζει:

— Ἔτσι δὲ σὲ φώναξε πρὶν ἐκεῖνος ὁ κύριος;

Καὶ πάλι τὴ φίλησε. Ἡ γιρλάντα μὲ τὰ γαλάζια λαμπιόνια τρεμόφεγγε στοὺς κυρτωμένους ὤμους του, σὰ φεγγάρι ὁλόγιομο, φαντασμαγορικά.

Μέσα στὴν αἴθουσα, στὸ Χρυσοτρίκλινο, εἶχε ἀρχίσει καινούργιο «νούμερο». Παίζανε ἓνα σκηνικὸ κομμάτι, παρμένο ἀπὸ τὰ δυὸ μεσαιωνικὰ ἐρωτικὰ ποιήματα: Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα, Ἰμπέριος καὶ Μαργαρώνα. Συγκέρασμα τῶν δυὸ παραμυθιῶν τῆς ἀγάπης σ' ἓνα συμβολικὸ ὕμνο στὸν ἔρωτα. Δεκαπεντασύλλαβοι στίχοι. Ἰπποτικὸς ρομαντισμός. Φιλολογία σὲ γλῶσσα τῆς ἐποχῆς:

Δεῦτε προσκατερήσατε μικρόν, ὦ νέοι πάντες,
θέλω σᾶς ἀφηγήσασθαι λόγους ὠραιότατους,
ὑπόθεσιν παράξενην, πολλὰ παρηλλαγμένην...
ὅστις γὰρ θέλει ἐξ αὐτῆς θλιβεῖν τε καὶ χαρῆναι...

Καὶ παρακάτω, ὅταν ξεσπάει τὸ πάθος:

Παράξενέ μου Βέλθανδρε, ἐρωτικέ μου αὐθέντα,
ἂν σφάξω τὴν καρδίτζα μου, ἂν συνθαρπῶ μετὰ σου,
συναποθάνω μετὰ σοῦ κι' εἰς ἄδην συγκαταίθω...

Ὁ Θαλῆς ὁ Πτωχοπρόδρομος βρέθηκε στοὺς οὐρανούς. Χαϊδεύοντας μηχανικὰ τὸ λαιμὸ τῆς Νανᾶς, ἄκουγε

τὴν ἀπαγγελίᾳ τῆς Χρυσάντζας ἢ τοῦ Ἰμπέριου, κι' ἀναπολοῦσε μὲ κάποια κρυφὴ συμπάθεια τοὺς φιλολογικούς του πρόγονους, ποὺ ἄφησαν αὐτὰ τὰ μεσαιωνικὰ «γραπτὰ μνημεῖα».

Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Σαντονίδη, ποὺ εἶχαν χορέψει μαζὶ τὸν τελευταῖο χορό, παρακολουθοῦσαν τώρα τὸ «νούμερο» σὰν εὐσυνείδητα παιδιά.

Ὁ Κανέλος, μόνος, ἀναρωτιόταν «ποῦ στὸ διάολο πῆγε αὐτὴ ἡ Ἑλένη». Χασμουρήθηκε καὶ παράγγειλε χαμηλόφωνα τὸ πέμπτο οὐῖσκι.

Ὡστόσο, ἡ Ἑλένη ξεμέθυσε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ καλόγερου. Μαλακὰ - μαλακὰ τραθήχτηκε μεσ' ἀπ' τὰ χέρια του. Κάθησαν. Εἶταν ζαλισμένοι ἀκόμα καὶ οἱ δύο. Ἡ Ἑλένη τὸν κοίταζε στὰ μάτια, στὸ στόμα ποὺ εἶταν ξέσκεπο.

— Γιατί δὲ βγάζεις τὴ μάσκα σου; τοῦ εἶπε ἡρεμα.

— Δὲ μὲ ξέρεις, ἀποκρίθηκε αὐτός.

Ἀλλὰ ἔβγαλε τὴ μάσκα του. Ἕνα στρογγυλὸ πρόσωπο ἀγαθό, πολὺ νεανικό. Ἡ Ἑλένη τὸν κοίταξε μὲ περιέργεια.

— Ἀπογοήτευση; τῆς ἔκανε αὐτός.

Ἡ Ἑλένη τὸν ἀντίσκοψε:

— Πόσων χρονῶν εἶσαι;

— Πόσο μὲ κάνεις;

— Εἰκοσιδυό.

— Δεκαενιὰ εἶμαι.

— Πῶς σὲ λένε;

— Λώρη.

— Λώρη;

Τοῦ ἔπιασε νευρικὰ τὸ χέρι.

— Λώρη; . . . Λώρη πῶς;

Ὁ καλόγερος ἔκανε νὰ τραθήξει τὸ χέρι του καὶ τὴν κοίταξε παραξενεμένος.

— Ξέρεις κανέναν μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα;

Ἡ ζωὴ τῆς εἶχε μάθει νὰ κρύβεται, νὰ συγκρατιέται. Χρειάστηκε, μολαταῦτα, μεγάλη θέληση γιὰ νὰ τοῦ χαμογελάσει.

— Παιδὶ ποὺ εἶσαι. Ἦθελα νὰ γνωριστοῦμε. Αὐτὸ εἶναι, κύριε Λώρη.

Τὸν κοίταζε τώρα κατάματα. Κι' εἶταν ἓνα ἀπίθανο πρᾶμα. Δίχως μεγάλο καημό, δίχως συγκίνηση. Μόνο μὲ ἀνησυχία, σχεδὸν μὲ φόβο. Ἐκεῖνος κάτι ὑποψιάστηκε. Μὰ τοῦ ἄρεσε ἡ φλόγα ποὺ ἔλαμψε στὰ μάτια της. Κι' ὀρμητικὸς καθὼς εἶταν, δοκίμασε νὰ τὴν ξαναπάρει στὴν ἀγκαλιά του, νὰ τῆς ἀφαιρέσει τὴν προσωπίδα.

— Δὲ μοῦ συστήθηκες, τοῦ ἔκανε αὐτὴ ξεφεύγοντας.

Ὁ νέος εἶπε τὸ ἐπίθετό του: Περρός. Λώρης Περρός.

— Τώρα εἶσαι εὐχαριστημένη;

Ζήτησε νὰ τὴν ξαναφιλήσει. Ἐκείνη τὸν κοίταζε μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα, μὲ τὰ μπράτσα ἀπλωμένα μπροστά της γιὰ νὰ τὸν ἐμποδίσει. Κι' ἔπειτα ἀπότομα, λαχνασμένα:

— Θὰ ξαναφύγης σύντομα. . . ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα;

Τῆς εἶχε ξεραθεῖ τὸ στόμα. Μιλοῦσε δύσκολα.

— Ὁχι, κοπέλα μου, τῆς ἀποκρίθηκε, μὴ φοβᾶσαι. Θὰ μείνω. Θὰ βλεπόμαστε ταχτικά. Εἶμαι μόνος καὶ θέλω συντροφιά.

Ἡ Ἑλένη ἄκουγε τη φωνή, ἀντίκρυζε τὸ βλέμμα. Δὲν καταλάβαινε καλά.

— Δέν ἔχεις συγγενεῖς, ἐδῶ στήν Ἀθήνα;... Οἱ γονεῖς σου;

— Ζόρικη εἶσαι, ἔκανε αὐτός ὦμά. Εἶσαι πολύ περίεργη. Ὁ πατέρας μου ἦρθε κι' αὐτός στήν Ἀθήνα.

— Εἶναι καιρός... πού εἴσαστε ἐδῶ;

— Ἀπό προχτές.

— Ἡ μητέρα σου;

Τῆς ἄρπαξε τὰ δυὸ χέρια, δυνατά, καὶ τὴν τράβηξε στήν ἀγκαλιά του. Τὴ φίλησε στὸ στόμα. Ἐκείνη πάλαιψε σπαραχτικὰ νὰ τοῦ ξεφύγει, σπρώχνοντάς τον μὲ τὸ γόνατο, μὲ τὸν ὦμο. Κατάφερε στὸ τέλος νὰ λευτερωθεῖ. Μῆτε τὸν κοίταξε, μῆτε εἶπε λέξη. Γρήγορη, ἐλαστική, πῆδησε μακριὰ του. Τρέχοντας σχεδόν, γλύστρησε ἀνάμεσα στὰ τραπέζια. Ἀνακατώθηκε στὸν κόσμο, στὴ φασαρία, στὶς φωνές. Ὁ καλόγερος ἀκολούθησε μηχανικά. Δέν εἶχε συνέρθει ἀκόμα. Μονολογοῦσε:

— Ὁ διάολος... ὁ διάολος...

Τὴν ἔχασε. Μικροκαμωμένη καὶ γρήγορη. Ἡ Ἑλένη ἔφευγε τὸν κίνδυνο βιαστική, ζῶο κυνηγημένο, ἀλαφιασμένο, λαβωμένο. Στ' αὐτιά της κουδούνισαν τὰ λόγια κάποιου ποὺ φώναζε:

— Τώρα θὰ φανεῖ ὁ Διγενῆς Ἀκρίτας... μὲ τὴ γυναῖκα του τὴν Εὐδοκία καὶ μὲ τοὺς δυὸ πιὸ ἐπικίνδυνους ἐχθρούς του: τὴ Μαξιμῶ τὴν Ἀμαζόνα καὶ τὸ Χάρο... Θὰ τοὺς νικήσει καὶ τοὺς δυό...

Στὴν παραζάλη της, δέν πρόσεξε ὅτι περνοῦσε κοντὰ στὸ τραπέζι τοῦ Κανέλου, τῶν Σαντονίδηδων. Ἐφευγε, ἔφευγε. Πανικόβλητη, ἀνάστατη.

Ὁ Κανέλος τὴν εἶδε. Σηκώθηκε. Τὴ φώναξε. Κίνησε πρὸς τὸ μέρος της. Ἐκείνη δέν ἄκουγε. Δέ στάθηκε.

Ἐφτασε στήν εἴσοδο. Μὲ κόπο, γιατί εἶταν στριμωγμένος ὁ κόσμος, πυκνός.

Χάθηκε μέσα στοῦ πλήθος. Πέρασε, σπρώχνοντας δεξιά κι' ἀριστερά, τὸ χῶλ τοῦ ξενοδοχείου, γεμάτο κόσμο κι' ἐκεῖνο. Καθὼς δρασκελίζει τὴν ἔξω πόρτα, ἔπese ἀπάνω σ' ἓναν κοντό, ἀδύνατο ἀνθρωπάκο, βαμένο κι' ἀσπροντυμένο, ποὺ κρατοῦσε ἓναν πελώριο φαλλὸ στοῦ χέρι καὶ φώναζε:

— Ἐγὼ εὐνοῦχος;... Ἐγὼ εἶμαι εὐνοῦχος;...

Ἡ Ἑλένη βρέθηκε στοῦ φωτισμένο πεζοδρόμιο. Στὴν ψύχρα τῆς νυχτιᾶς. Μερικοὶ ἄνθρωποι στέκονταν ἀκόμα, ἐκεῖ ἔξω, καὶ χάσκανε στοῦ πηγαινέλα τῶν μασκαρεμένων.

Ἡ Ἑλένη, μεσ' στήν ταραχὴ τῆς, ἀναγνώρισε κάποιον πρόσωπο ὀρθιον στήν ἄκρη τοῦ πεζοδρομίου. Φοβήθηκε. Ὅλα τὴν τρώμαζαν, τὴ στιγμή τῆς φυγῆς. Ὁ ἄνθρωπος τὴν κοίταξε μὲ περιέργεια. Ὁ Δουλόπουλος, ἐκεῖνος ὁ ὑπάλληλος ποὺ εἶταν τὸ ἀπόγεμα στοῦ γραφεῖο τοῦ Κανέλου.

Ἡ Ἑλένη γοργή, λαχανιασμένη, μὲ τὴν ψυχὴ στοῦ στόμα, πήδησε στοῦ πρῶτο ταξὶ ποὺ βρῆκε. Δὲν ἤξερε ποῦ θὰ πάει.

— Τράβα, εἶπε στοῦν ὁδηγό, τράβα ἴσια, τὴ λεωφόρο...

Τὴν ἴδια στιγμή, ὁ Λώρης Περρὸς ποὺ τὴν εἶχε δεῖ στήν ἔξοδο τοῦ Χρυσοτρίκλινου, βγῆκε στοῦ χῶλ ψάχνοντας τὴν.

— Τὴν ἔχασα, ἔλεγε σχεδὸν δυνατά, μοῦ ξέφυγε... Ἄς πάει στοῦ γεροδιάολο.

Μέσα στο Χρυσοτρίκλινο, ο Κανέλος, ὀρθιος ἀνάμεσα στὰ τραπέζια, ἀκίνητος, ἀφοῦ ἔριξε ἀκόμα μιὰ ματιά πρὸς τὴν εἴσοδο, συλλογίστηκε μὲ ἀφέλεια:

— Ποῦ θὰ πάει. Θὰ ξανάρθει... Ἄς γλεντήσῃ ἡ γυναῖκα, ἀπόψε...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΡΑΞΗ

I

Νύχτα ακόμα. "Οχι μαύρη νύχτα, ἀλλὰ γλαυκή, γαλατερή σὰν κάτι μαργαριτάρια. Στὴν ἀνατολή, τὰ οὐρανοθέμελα φωτίζονταν ἀπὸ ἓνα ἀόρατο φεγγάρι, σκαλωμένο κάτω ἀπ' τὴν κορυφογραμμή.

Τὸ αὐτοκίνητο ἀνέβηκε τὴ φαρδειὰ λεωφόρο, ἀνάμεσα στ' ἀριστοκρατικὰ μέγαρα στὴν ἀρχή, τὶς μεγάλες πολυκατοικίες ὕστερα, τὰ μικρὰ σπίτια τῆς συνοικίας, ποὺ μοιάζουν ὅλα μεταξύ τους. Στὸ τέλος, οἱ φτωχοκατοικίες τοῦ συνοικισμοῦ, τὰ χαμῶγια.

Βγῆκε στὴν ἐξοχή. Ἡ λεωφόρος τὸ ἴδιο φαρδειὰ πάντα. Τώρα, ἐδῶ κι' ἐκεῖ, μικρὰ σπίτια μὲ κῆπο, ἄχτιστα οἰκόπεδα μαντρωμένα, μιὰ φάμπρικα γιὰ πλακάκια καὶ τοῦβλα. Τὰ ἤξερε ἀπέξω αὐτὰ ἡ Ἑλένη, δὲν τ' ἄβλεπε τώρα.

Ἀνήσυχη στὴν ἄκρη τοῦ καθίσματος, ἔσκυβε λίγο πρὸς τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο τοῦ αὐτοκινήτου, κι' ἀνάσαινε τὸ διαπεραστικὸ ἀεράκι τῆς νύχτας. Ἀναρίγησε. Ποῦ πῆγαινε ἔτσι; Ποῦ θ' ἄβρισκε καταφύγιο;...

Καὶ τί τὴν ἔνοιαζε ἐπιτέλους;... Ποιός, τί τὴν ἔνοιαζε;... Ὁ γιὸς τῆς;... Ὁ Λώρης ποὺ θὰ τὴ συχαινόταν, ἔτσι, ἂν τὸ μάθαινε; ποὺ θὰ συχαινόταν τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του;... Ὁ ἐξευτελισμὸς τῆς μητέρας;... Δὲν εἶταν δυνατό!...

Ἄλλὰ πῶς;... πῶς τὴν τράβηξε ἔτσι μονομιᾶς αὐτὸς ὁ ἄγνωστος καλόγερος; Πῶς ἐξηγιέται αὕτη ἡ παράξενη, ἡ ἀμοιβαία ἔλξη μεταξύ τους... Τάχα βαστάει κάτι στὰ κατάβαθα τῶν ψυχῶν, ποὺ μπορεῖ καμιά φορὰ νὰ λοξοδρομήσει;

Ποῦ πηγαίνει τώρα; Ποῦ φεύγει σὰν τρελλή, ξημερώματα; Τὴν κυνηγᾷ κανένας; Ἡ συνείδησή της;... Ὁ φόβος;

Θὰ φύγει. Νὰ μὴ τὴν δεῖ. Νὰ μὴ τὴν δεῖ κανεὶς. Νὰ κρυφτεῖ... Ποῦ πάει τώρα;

Εἶταν λαχανιασμένη σὰ νάτρεξε, νάτρεχε ἀκόμα, ἀποδιωγμένη. Στὸ μέτωπό της στέγωναν μαργαριτάρια τοῦ ἀνέμου τὸ φύσημα. Μὰ ἀμέσως ξαναἰδρῶνε. Ἀπ' τὸ κυνήγημα, τὴν ἀνησυχία, τὴν ἀγωνία ἢ μόνο ἀπὸ τὴν ὑγρασία τῆς νύχτας ποὺ τὴν πότιζε;

Ἀνατρίχιασε. Μεσ' στὸ σκοτάδι, τὰ λαμπρὰ αὐτοκρατορικὰ σκουλαρίκια σείστηκαν κροταλίζοντας καὶ γιάλισαν μιὰ στιγμή. Σκυμένη πρὸς τὸ παράθυρο, κρατοῦσε δεμένα τὰ χέρια της ἀπάνω στὰ γόνατα κι' ἔσφιγγε τὰ δάχτυλα. Γιὰ νὰ βρεῖ τὴ θέληση. Νὰ νομίσει ὅτι ἔχει ἀκόμα θέληση δική της.

Καὶ ξανὰ ἡ σουβλερὴ σκέψη, μαχαῖρι στὴν καρδιά.

Ζαλισμένη καθὼς εἶναι, ἡ φαντασία της γεννάει ἐφιάλτες. Βλέπει τὸν ἄντρα της τὸ Γιώργο Περρό, νὰ τὴ σέρνει χάμω, γονατιστὴ μπρὸς στὸ γιό της, καὶ νὰ τῆς χτυπάει κατάμουτρα, ὅτι στὴ ζωὴ δὲν εἶταν παρὰ μιὰ ἄθλια σύζυγος, μιὰ ἄστοργη κι' ἀσυνείδητη μητέρα, καὶ τώρα, τώρα πιά, μιὰ χαρτοπαίχτρα, μιὰ πουλημένη, μιὰ πόρνη...

Θὰ τῆς ρίξει ὅλο τὸ βάρος, ὅλη τὴ λάσπη κατὰ-μουτρα. Σὰν νὰ μὴν εἶταν κι' ἐκεῖνος ὑπεύθυνος μαζί-της. Τάχα, μαζί δὲ χαλάσανε τὴ ζωὴ τους, τὸ γάμο τους;... Τὸ ἴδιο ἀπρονόητοι, τὸ ἴδιο ἐπιπόλαιοι ἀπὸ τὴν ἀρχή;...

Ναί, ναί! Ἀλλὰ αὕτὴ εἶναι ποὺ ξέπεσε, αὕτὴ γλύ-στησε χαμηλά, αὕτὴ λερώθηκε, αὕτὴ πουλήθηκε... Αὕτὴ εἶναι ἡ ἔκφυλη, ἡ χαμένη. Αὕτὴ φταίει... Πῶς νὰ καταλάβει ὁ Λώρης; Ἀφοῦ ἐπόθησε τὴ μητέρα του καὶ τὴν κράτησε ἐρωτικά στὴν ἀγκαλιά του, σὰν τὴν πρώτη γυναῖκα ποὺ θὰ τύχαινε νὰ συναντήσῃ στὸ δρόμο.

Τὸ αὐτοκίνητο περνάει μέρη ἀραιοκατοικημένα. Με-γάλες ἄδεντρες ἐρημιές. Ἐπειτα ξανὰ περιθόλια. Ὁ ἴσκιος ἀπὸ δυὸ σπίτια ἐξοχικά. Δέντρα ποὺ μαυρίζουν στὸ σκοτάδι. Κατόπι χωράφια. Ποῦ πάει;

—Ὡς ποῦ θὰ πάει ἔτσι; Καλὰ-καλὰ δὲν ξέρει ποῦ βγάζει ὁ δρόμος. Μπερδεύτηκε. Κι' ὅμως στὴν ἀρχὴ τὸν ἤξερε αὐτὸ τὸ δρόμο. Ἐσκυψε καὶ ρώτησε τὸν ὁδηγό:

— Εἶναι πολὺ ἀκόμα;

—Ὡς τὸ Μ;

—Ενας κόσμος βούηξε μέσα στ' αὐτιά τῆς Ἑλένης:

—Ὡς στὸ Μ;

—Ενας κόσμος παλιός, πολὺ συμπαθητικός, ἐξαιρε-τικὰ ἀγαπητός, γεμάτος καλωσύνη καὶ γαλήνη. Παιδιά-τικες ἀναμνήσεις μέσα στὸν ἥλιο, ἀφρόντιστα γέλια μέσα στὸ φῶς.

—Ὡς τὸ Μ;

Τὸ αὐτοκίνητο τραβοῦσε, τὸ λοιπόν, αὐτόματα πές, πρὸς τὴν ἐξοχή, ὅπου ἡ Ἑλένη πέρασε τόσα καλοκαίρια,

σάν εἶταν παιδί, τόσα εὐτυχισμένα καλοκαίρια; Τί παράξενη σύμπτωση! Τί θλιβερή!

Κι' ὅμως τί καλὴ σύμπτωση! Ἐκεῖ νὰ πάει! Νὰ καταφύγει, νὰ κρυφτεῖ στὰ λημέρια τῆς ξενοιασιᾶς, τῶν παιχνιδιῶν καὶ τοῦ γέλιου!

Μὰ ἀμέσως πάλι, ἀπὸ τὴν αἰσιοδοξία γλυστράει στὴν ἀμφιβολία. Τὴν ἀνησυχία. Ἡ εἰκόνα τοῦ Γιώργου Περροῦ! Ξαγριωμένος, ἀνίδεος κι' ἀνένδοτος, κουτός! Δίπλα-δίπλα, ἡ εἰκόνα ἑνὸς νέου ψηλοῦ, χοντροδεμένου, ποὺ ζητάει πεισματάρικα νὰ τὴν πάρει στὴν ἀγκαλιά του. Καὶ ἡ Ἑλένη, ἡ μητέρα, μὲ τὸ κουρασμένο περπάτημα, μὲ τὰ κομένα, τὰ βαμένα μάτια, μὲ τὰ ξεθαμένα μαλλιά. Ὅλη ἡ σωματικὴ ταλαιπωρία, ὅλη ἡ ψυχικὴ πτώση, τὸ ἠθικὸ μαύρισμα, χαραγμένα στὶς ρυτίδες τοῦ προσώπου.

Φεύγα, τῆς ἔλεγε κάτι μέσα της, φεύγα, δὲ θὰ βαστάξεις τέτοιον ἐξευτελισμό, τέτοια πίκρα. Φεύγα τὸ γιό σου, φεύγα τὸ γιό σου, γιὰ νὰ σωθεῖς!

Ἕνας φόβος, μιὰ ἔμμονη ἰδέα, γενημένη ἀπὸ τὸ ἀκαρτέρευτο ἀποψινὸ ἀντίκρουσμα, ἀπὸ τὸ τράνταγμα, τὸ ξύπνημα στὸν κίνδυνο. Κάτι σὰ μέθη μαζί, κακιὰ μέθη, ἀπὸ χαλασμένο κρασί, ποὺ σοῦ καίει τὰ σωθικά, καὶ δὲν μπορεῖς νὰ τὸ ξεράσεις.

Μιὰ ἀγωνία.

Ἕνα φανάρι μὲ δυνατὸ φῶς. Ἡ εἴσοδος τοῦ χωριοῦ. Ὁ δημοτικὸς φόρος τοῦ Μ.

Δὲ στάθηκε τὸ αὐτοκίνητο. Μόνο ὁ ὁδηγὸς μισογύρισε τὸ κεφάλι καὶ ρώτησε κατὰ ποῦ νὰ πάει. Ἡ Ἑλένη τὸν ὁδήγησε, λὲς κι' εἶχε μόλις δυὸ μέρες νάρθει. Ἰσια. Ἐδῶ δεξιά. Ἐπειτα πάλι δεξιά. Ὑστερότερα τὸν ἀνήφορο.

Μεσ' στο γλαυκὸ σκοτάδι, ὅπου ὅλο καὶ πληθαίνουν οἱ μελανὲς σκιὲς τῶν δέντρων, ξεχωρίζουν, σὰ μάτια, τὰ λιγοστὰ φανάρια τοῦ χωριοῦ.

— Στάσου, εἶπε ἡ Ἑλένη.

Εἶταν μιὰ πλατεῖα. Στὸ ἄχνὸ τὸ φῶς ποὺ χυνόταν ἀπ' τὴν ἀνατολικὴ μεριά τοῦ οὐρανοῦ ξεβάφοντας τὸ σκοτάδι, ἡ Ἑλένη ξεχώρισε ἓνα ἐπίπεδο ὀρθογώνιο, φυτεμένο πέντε-ἕξη σειρὲς δέντρα. Πευκάκια μικρά. "Οχι μεγάλα δέντρα φουντωτά. "Ετσι ποὺ ν' ἀπέχουνε τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο σὲ κανονικὰ διαστήματα.

Γύρω - τριγύρω δρόμοι. Δίχως πεζοδρόμια. Ἀπὸ τὸ ἓνα πλευρό, μικρὰ σπιτάκια ἐξοχικὰ μὲ στενόχωρα περιβόλια. Τὸ ἄλλο πλευρό, ὀλόκληρο, κλεισμένο μὲ πλίνθινο φράχτη. Κῆπος μεγάλος ἐκεῖ. Σκιὲς ἀκόμα τὰ δέντρα. Στὸ βάθος τὸ χάος. Σκιὲς μαῦρες, ἀσάλευτες.

Ἡ Ἑλένη πλήρωσε τὸ αὐτοκίνητο. Προχώρησε νὰ φύγει. Ὁ ὁδηγὸς τὴν κοίταξε μὲ περιέργεια, ἀπὸ πάνω ὡς κάτω. Ἀργόσεισε τὸ κεφάλι του. Μὲ μιὰ ἀπότομη τιμονιά, γύρισε τὸ αὐτοκίνητο πρὸς τὴν Ἀθήνα. Ὁ θόρυβος ἔσθησε.

Ἡ Ἑλένη ἔκανε δυὸ βήματα. Ἀποχαυνωμένη, λίγο ζαλισμένη ἀπὸ τὸ κρασί. Τότε μόνο σκέφτηκε, ὅτι εἶταν βυζαντινὴ Αὐγούστα. Ἡ βαρεῖα φούστα τὴν ἐμπόδιζε νὰ κουνηθεῖ ἐλεύθερα. Ἀποφασιστικά, τάχυνε τὸ βῆμα. Νὰ κρυφτεῖ!

"Εκοψε διαγώνια τὴν ἔρημη πλατεῖα. Ἐνα φανάρι ἄχνοφώτιζε τὸ κοντινὸ φύλλωμα. Ἡ σκιά πύκνωνε ἓνα γῦρο. Πέρασε δίπλα σὲ δυὸ σοῦστες, γερτές ἀπάνω στὰ τιμόνια τους, καὶ βγῆκε στὸ στενὸ δρομάκι.

Μιὰ γωνιά. "Υστερα ἓνα σπίτι μεγάλο. Ἐνας κῆπος.

“Αλλο σπίτι. Ἡ Ἑλένη, τρομαγμένη ξαφνικὰ καὶ πάλι ἀνήσυχη, πάλι λαχανιασμένη. Σὰν κλέφτρα κυνηγημένη, ζητάει καταφύγιο.

Τὰ σπίτια κατασκότεινα, κλειστά. Οἱ κῆποι τόσο μικροί! Ποῦ νὰ κρυφτεῖ. Τὰ φανταζόταν αὐτὰ ὅλα πιὸ μεγάλα, πιὸ φιλόξενα. Τίποτα. Ἀμπάρωμα κι' ἐρημιὰ καὶ νέκρα. Κανείς.

Ἐνίωσε τὴν τσουχτερὴ ψύχρα τῆς αὐγῆς. Καὶ λυπήθηκε τὸν ἑαυτὸ της. Μπροστὰ στὸ καγκελόφραχτο ἑνὸς κήπου ἢ κουρασμένη Ἑλένη, ἢ ταπεινωμένη, ἢ περιπλανημένη. Πίσω ἀπὸ τὰ κάγκελα τὸ κοριτσάκι ἢ Ἑλένη, τὸ γελαστὸ προσωπάκι, τὸ ξένοιαστο παιδί. Ἕνας αἰώνας διαφορά. Ἕνας ὠκεανὸς ἀνάμεσα.

Κι' ὅμως ἔπρεπε νὰ θιαστεῖ. Ἡ αὐγὴ γλυκοχάραζε. Τὸ ξάσπρισμα τοῦ οὐρανοῦ ἄπλωνε, ζωήρευε. Κιόλας εἶχαν σβῆσει τὰ μικρὰ τὰ ἄστρα. Μετρημένα μεγάλα ἀστέρια ἀντιστέκονταν ἀκόμα στὸ φῶς. Πάνω ἀπὸ τὸ βουνὸ ὁ οὐρανὸς χλωμορόδιζε.

Κάποιο κοκόρι λάλησε. Νὰ κρυφτεῖ, νὰ σβῆσει στὸ λάλημά του, σὰ φάντασμα ποὺ εἶναι!

Παίρνει τὴν ἀπόφαση. Ἐδῶ θὰ σταθεῖ.

Σπρώχνει τὴν καγκελόπορτα τοῦ κήπου καὶ μπαίνει. Τὸ κοριτσάκι χάθηκε. Κάνει ὑγρασία ἐκεῖ μέσα. Σκοτάδι ἀκόμα. Ἡ Ἑλένη δὲν ξέρει τὰ στρατόνια τοῦ κήπου. Χτυπάει ἢ καρδιά της, ἀπὸ ἀνησυχία, ἀπὸ φόβο. Ποῦ πάει; Τί σπίτι εἶναι αὐτό; Ποιὸς κάθεται μέσα; Τί θὰ γίνει; Τὴν κυνηγάνε στ' ἀλήθεια; Τῆς θένε κακό; Τὸ παιδί της; Ὁ Λώρης; Ὁ Λώρης, ποὺ ἂν δέ συχαίνεται ἀκόμα τὴ μάμμα του, τὴν ἀγνοεῖ ὅμως, καὶ θὰ τὴ συχαθεῖ σὲ λίγο;

Ἡ Ἑλένη τρέχει σχεδόν. Σκουντουφλᾷ σ' ἓνα αὐλάκι. Κάνει τὸ γῦρο τοῦ σπιτιοῦ. Τί μικρὸ τὸ σπίτι.

Ὁ κήπος εἶναι ὀλοτρόγυρα. Μόλις πέντε βήματα δεξιά κι' ἀριστερά, εἴκοσι βήματα βάθος. Ἔχει σκιά, σκοτάδι.

Καθὼς προχωρεῖ, ἓνα σκυλὶ ξύπνησε πίσω ἀπὸ τὸ μαντρότοιχο τοῦ διπλανοῦ περιβολιοῦ κι' ἀλυχτάει. Θὰ ξυπνήσουν ἄνθρωποι; Ἀφουγκράζεται. Εἰρήνη. Ὅμως μέσα της, ἡ φουρτούνα θρασομανᾷ, τὴν κουράζει. Στὸ βάθος τοῦ κήπου εἶναι ἓνα κοτέτσι. Πάει ὥς ἐκεῖ. Ὅχι, εἶναι ἓνα σωστὸ δωμάτιο, ἓνα μικρὸ σπιτάκι. Δὲν τολμάει νὰ σπρώξει τὴ θύρα.

Κολλητὰ στὸ σπιτάκι ἀκουμπάει μιὰ μικροσκοπικὴ σέρα. Ἔχει μείνει μισόγυρτη ἢ τζαμένια πόρτα. Ἐκεῖ σωριάζεται ἡ βυζαντινὴ Αὐγούστα. Ἀφανισμένη ἀπὸ φόβο, ἀπὸ ἐξάντληση. Ζαλισμένη ἀπ' τὴν ἀνησυχία κι' ἀπὸ τὸ κρασί.

Χωρὶς νὰ τὸ καλονιώσει, βυθίζεται στὸν ὕπνο. Τὸ κεφάλι της γέρνει κι' ἀκουμπάει στὸ ράφι μὲ τὶς ἄδειες γλάστρες. Τὸ αὐτοκρατορικὸ διάδημα μὲ τὰ μαργαριτάρια καὶ τὰ πολύτιμα πετράδια γλυστράει ἀπὸ τὸ κεφάλι της καὶ σιγὰ - σιγὰ, λίγο - λίγο, γέρνει, γέρνει ὥσπου πέφτει στὸ χῶμα, στὸ νοτισμένο χῶμα καὶ λασπώνεται.

II

Ὁ ἥλιος ἀνέβηκε πίσω ἀπὸ τὸ ἴβουνό. Ἡ μέρα ἔλαμψε πανηγυρικά. Μαρτυρική μέρα, ἀνοιξιάτικη γιορτή. Κυριακὴ ἐντὸ χωριό. Τὸ φῶς χύθηκε παντοῦ, σκόρπισε τὰ σκοτάδια, τὶς ἔνοιες. Ζέστανε τὶς καρδιές.

Τὸ χωριὸ πάει στὴν ἐκκλησιά. Αὐριο μπαίνει Σαρακοστή. Σήμερα καλοῦνται οἱ χριστιανοί, νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ τὶς μεγάλες μέρες.

—«Τῆς μετανοίας ἄνοιξόν μοι πύλας, Ζωοδότα», ψέλνουνε σήμερα στὴν ἐκκλησιά, «ὀρθρίζει γὰρ τὸ πνεῦμα μου πρὸς Ναὸν τὸν "Αγιὸν σου... αἰσχροῖς γὰρ κατερρύπωσα τὴν ψυχὴν μου ἁμαρτίαις, ὡς ραθύμως τὸν βίον μου ὅλον ἐκδαπανήσας· ταῖς σαῖς πρεσβείαις ρῦσαι με πάσης ἀκαθαρσίας... Νῦν ὁ καιρὸς τῶν ἀρετῶν ἐπέφάνη καὶ ἐπὶ θύραις ὁ Κριτὴς, μὴ στιγνάσωμεν... Ἐλέησόν με, ἐλέησόν με, τὸν παραπεσόντα... Ἐτραυμάτισεν ὁ ὄφιν ὁ παμπόνηρος ὄλην μου τὴν ψυχὴν φθονερῶς... ἔφθασε καιρὸς, ἡ τῶν πνευματικῶν ἀγώνων ἀρχή, ἡ κατὰ τῶν δαιμόνων νίκη...».

Οἱ Ἅγιοι Ἀσώματοι πέφτουν στὰ μεσημβρινὰ τῆς πλατείας. Ἀνάμεσα στὰ χαμηλὰ τὰ πεῦκα. Μέσα στὸν ἥλιο. Ἐκκλησιάκι μικρό, χτισμένο μὲ σταχτόλευκη πέτρα, στεγασμένο μὲ κατακόκκινα κεραμίδια. Πάνω ἀπὸ τὴν πρόσοψη ὀρθώνεται ἓνας μικρὸς σταυρὸς, ἀκουμπησμένος κάτασπρος στὸ γαλάζιο τοῦ οὐρανοῦ.

Ἡ πόρτα διάπλατη, στόμιο σκοτεινὸ κεντημένο μὲ τὶς φλογίτσες τῶν κεριῶν. Μπαινοβγαίνουν χριστιανοί, γυναικόπαιδα, ἄντρες. Ἦρθαν ν' ἀκούσουν τὸν παπᾶ, ποὺ τοὺς διαβάζει τὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολὴ τοῦ Παύλου:

—«Ἀδελφοί, νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. Ἡ νῦν προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. Ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός· ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγεί-

αἰς, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ· ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν... »

Ὁ ἥλιος ἀνέβηκε ὡς μιὰ ἀπαλάμη πάνω ἀπὸ τὸ βουνό. Οἱ χριστιανοί, μετὰ τὴν ἀπόλυση, ξεχύνονται ἀπὸ τὸ μισόφωτο τῆς ἐκκλησιᾶς στὸ θαμπωτικὸ τὸ ἡλιόφως. Οἱ χαροκαμένες γριουῖλες σταυροκοπιοῦνται ἀκόμα.

Τὰ παιδιὰ σκορπάνε, τρέχοντας μεσ' στὴν πλατεῖα. Ξεσποῦν χαρμόσυνες οἱ φρέσκες φωνές. Κυνηγιοῦνται, πηδάνε, τσακώνονται. Οἱ γυναῖκες παίρνουν τὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ. Κοντοστέκονται νὰ σταυρώσουν μιὰ κουθέντα, νὰ μάθουν ἓνα νέο, νὰ φωνάξουν στὰ παιδιὰ τους. Κι' οἱ φραγκοφορεμένες ἀκόμα ἔχουν μαντῆλι στὸ κεφάλι.

Οἱ ἄντρες τραθάνε κατὰ τὸ καφενεῖο. Αὐτὴ ἡ πλατεῖα δὲν ἔχει τέτοια κέντρα. Εἶναι ἡσυχὴ, πάντοτε ἄδεια, συνοικιακὴ πλατεῖα.

Τὸ ἐκκλησίασμα σκόρπισε γρήγορα. Ἀπόμειναν μερικὰ παιδιὰ ποὺ παίζουν ἀμάδες ἢ βώλους, τσιρίζοντας. Τὸ ἓνα εἶναι μασκαρεμένο εὐζωνάκι. Ἕνα ἄλλο φοράει μόνο μάσκα μὲ παχειές μουστάκες, κρεμασμένες σὰν τσιγγέλια. Εἶναι κι' ἓνας βρώμικος παλιάτσος μαζί τους.

Τρεῖς - τέσσερις κότες τριγυρνοῦν γύρω στὶς ἀναγεργμένες σοῦστες, τσιμπώντας χάμω τ' ἀποσώσματα τοῦ σανοῦ. Κι' ἀπόμεινε ἀκόμα, σὲ μιὰν ἄκρη, ἓνα γαῖδουράκι ξεσαμάρωτο, ποὺ τρώει μὲ τὴ μισὴ μούρη χωμένη σ' ἓνα σακκούλι.

Σὲ κάποιο κατῶφλι δυὸ γυναῖκες συζητοῦν, χειρονομώντας. Πίσω ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Ἀσώματους ξεπρόβαλε ἓνας ἄντρας κάπου πενηνταπέντε χρόνων. Κρατάει

στο χέρι ένα πλεχτό με ψώνια. Γυρίζει τή γωνιά. Μπαίνει στον κήπο όπου κοιμάται ή 'Ελένη.

Το πουκάμισό του είναι άνοιχτό στο λαιμό. Φοράει πέτσινο ζωνάρι στην παχειά του κοιλιά. Πρόσωπο έχει καλοκάγαθο, στρογγυλό, άξούριστο. Μόνο το χαμόγελο του λείπει. Κάποια έκφραση σοβαρή, κάτι στο βλέμμα χτυπάει άλλοιώςτικα σ' αυτό το χοντρό το πρόσωπο, το άγαθό.

Ο άνθρωπος τράθηξε ίσια στο πίσω μέρος του κήπου. Περνώντας μπρός σέ μιὰ βαγιά, στάθηκε μιὰ στιγμή κι' έτριψε ένα δαφνόφυλλο με τὰ δυό του δάχτυλα. "Επειτα κίνησε πάλι, μυρίζοντας το χέρι του.

Προσπέρασε τή μικρή σέρα κι' έσπρωξε τήν πόρτα του συνεχόμενου σπιτιού. Αὐτός κατοικοῦσε τὰ δυό δωμάτια. 'Εκεῖ έμενε. 'Εργένης. Δυό φορές τή βδομάδα έρχόταν μιὰ άδερφή του, κάποια χηρευάμενη, καί τόν φρόντιζε.

Ο άνθρωπος άπίθωσε σέ μιὰ καρέκλα το πλεχτό με τὰ ψώνια καί ξαναβγήκε στον κήπο. Το φρόντιζε ό ίδιος το περιθόλι του. "Οχι από ύποχρέωση. 'Από άγάπη. 'Αλλά τίς Κυριακές μήτε πότιζε, μήτε κλάδευε, μήτε σκάλιζε τίποτα. 'Εξόν από μερικές γλαστροῦλες που τίς περιποιόταν. "Ετσι, γιατί είναι πιό ντελικάτα πράματα. Κάτι γλάστρες που τίς φύλαγε ώς τὰ μέσα του Μαρτιού στη μικρή τή σέρα. "Ενα γιασεμί, κανα - δυό τριανταφυλλιές, μιὰ κυκλαμιά, ένα ζουμπούλι, τέτοια.

Εΐταν μισογερτή ή πόρτα τής σέρας. Ο άνθρωπος έκανε νά μπει. Μά στάθηκε μονομιᾶς. "Εσκυψε. "Εκανε ένα βήμα πίσω. "Επειτα ξανάσκυψε βαθύτερα.

— Μεθυσμένος είμαι; είπε, ίσως από συνήθεια.

Κι' ἔσκυψε ἀκόμα πιὸ βαθειά.

— Τί εἶναι τοῦτο; Ζωντανή εἶναι;

Δὲν τόλμησε νὰ τὴν ἀγγίξει. Μόνο κοίταξε πιὸ προσεχτικά, μετὰ τὸ πρῶτο ξάφνιασμα. Κι' εἶδε ὅτι ἡ γυναῖκα ἀνάσαινε, ζοῦσε.

— Ζωντανή... ἀλλά... πῶς εἶναι ἔτσι;

Μιὰ βαθειὰ ἀπορία τοῦ ἀνέβηκε στὸ στόμα καὶ κάποια ἀνησυχία μαζί:

— Μὴν εἶναι ἔγκλημα;... ξέρω κι' ἐγώ; Νὰ βρῶ τὸν μπελᾶ μου;

Ἡ Ἑλένη κοίτονταν ξαπλωμένη στὸ δεξιὸ πλευρό. Στὸ χαμηλότερο ράφι τῆς σέρας. Τὰ πόδια τῆς μαζεμένα. Τὰ μπράτσα σταυρωμένα μπρὸς στὸ στήθος. Στὸ στήθος ἀκουμποῦσε καὶ τὸ πηγούνι. Ξεχώριζε καθαρά τὸ προφίλ. Ζωηρὰ χρωματισμένο τώρα, στὸ φῶς τῆς ἡμέρας, μὲ τὶς ποῦδρες καὶ τὰ κραγιόνια.

— Πῶς εἶναι ντυμένη ἔτσι; ἀναρωτήθηκε ὁ ἄνθρωπος. Καμιὰ τρελλή θὰ εἶναι...

Μπλέχτηκε σὲ δίλημμα. Τελματώθηκε στὴν ἀμφιβολία.

Εἶπε νὰ φύγει. Νὰ πάει νὰ φωνάξει κανένα γείτονα. Μπορεῖ καὶ νὰ βιάζει τὸ πράμα. Νὰ εἶναι ἀνάγκη.

Χωρὶς νὰ τὸ καλοσκεφτεῖ, ἔσκυψε καὶ τῆς σκούνηξε λίγο τὸ κεφάλι. Σχεδὸν μὲ φρίκη. Μὲ τὴν ἄκρια τοῦ μεσιανοῦ του δάχτυλου. Ἐπειτα ξεθαρεμένος, τῆς ἔπιασε τὸ μέτωπο καὶ τῆς γύρισε τὸ κεφάλι καταπρόσωπο.

Αὐτὴ ἔπαιξε τὰ βλέφαρα, τέντωσε λίγο τὰ πόδια. Καὶ ξαφνικὰ τινάχτηκε. Γύρισε ἀνάσκελα. Ὁ ποδόγυρος τοῦ πλούσιου φουστανιοῦ ξεδιπλώθηκε καὶ χύθηκε ἀπὸ τὸ ράφι ὡς στὸ χῶμα. Ἡ Ἑλένη ἀνάσκελα, ἔντρομη, ἀτέ-

νισε τὸν ἄγνωστο, ποὺ τὴν κοίταζε σκυμένος ἀπάνω της.

— Ποιά εἶσαι; τὴ ρώτησε. Ἔχεις τίποτα;

Ἐκείνη εἶχε συνέρθει ἀμέσως. Ἡ πραγματικότητα, σημερινή καὶ περασμένη, ξαναπῆρε βίαια τὴν κυριαρχία μέσα της.

— Ποιὸς εἶστε; ρώτησε φοβισμένη.

Εἶχε τέτοια ἀγριάδα στὰ μάτια της, ποὺ τὸ βλέμμα της γέμιζε κακία. Ὁ φόβος καὶ ἡ φυγή. Ἀνασηκωμένη στοὺς ἀγκῶνες, ἀντιμετώπιζε τὸν ἄγνωστο. Ἐκεῖνος ἀπολογήθηκε:

— Εἶναι τὸ σπίτι μου ἐδῶ.

— Ὡστε;...

Μὰ ὁ ἄνθρωπος, βλέποντας ὅτι ἡ γυναῖκα δὲν εἶχε τίποτα, ξανασκέφτηκε ὅτι θᾶναι τρελλή.

— Πῶς βρέθηκες ἐδῶ μέσα, παιδί μου;

Ἡ φωνή του εἶταν πολὺ βραχνή, κι' ἐνιωθες ὅτι πολέμαγε νὰ τὴν κάνει μαλακιά. Ἡ γυναῖκα μὲ τὰ παράξενα φορέματα, μὲ τὸ κουρασμένο, τὸ καταθαμένο πρόσωπο, ἀνακάθησε στὸ ράφι, ἀπιθώνοντας τὰ πόδια καταγῆς.

Φαίνονταν ταραγμένη. Ὅμως, τώρα, ἡ ἀνησυχία δὲν τῆς ἀγρίευε τόσο τὸ μάτι.

— Κύριε, ἄρχισε νὰ λέει, μὲ συγχωρεῖτε...

Δὲν μπόρεσε νὰ τελειώσει. Ξέσπασε σὲ κλᾶμα. Ἐσκυψε τὸ πρόσωπο, χωρὶς νὰ τὸ κρύψει μέσα στὰ χέρια. Πιο πολὺ ἀναφυλλητό, παρὰ δάκρυα. Νευρικό ξέσπασμα. Ἐνα ἀδύναμο πρᾶμα. Ὁ ἄνθρωπος ξαναρώτησε βραχνά, ἀλλὰ μαλακά:

— Δὲ μοῦ λές, ἀπὸ ποῦ εἶσαι;... πῶς σὲ λένε;

Κι' ἐπειδὴ ἡ Ἐλένη δὲν ἀποκρίθηκε, κομένη ἀπὸ τὸ ἀναφυλλητό, ὁ ἄνθρωπος ξακολούθησε νὰ ρωτάει:

— Θέλεις τίποτα;... μπορῶ νὰ κάνω τίποτα γιὰ σένα;... γιατί κλαῖς;...

Ρωτήματα πού λέγονταν καὶ γιὰ παρηγοριὰ μονάχα, δίχως νὰ ζητοῦν ἀπάντηση. Ἡ Ἑλένη ἀνασήκωσε τότε τὸ κεφάλι. Κοίταξε τὸν ἄγνωστο καλὰ στὰ μάτια.

— Μὲ συγχωρεῖτε, ξανάπε, πού μπῆκα ἔτσι στὸ σπίτι σας... δὲν ἤξερα ὅτι... Μὲ κοιτάτε πού εἶμαι ντυμένη ἔτσι, ἔ;...

Χαμογέλασαν τὰ δακρυσμένα της μάτια.

— Δὲν εἶμαι τρελλή... τόσο τρελλή, ὅσο φαίνομαι...

Καὶ μὴν ξέροντας τί νὰ πεῖ, πρόσθεσε μονοκόμματα:

—Εἶναι ἀπόκρηες.

— Βέβαια, ἔκανε ὁ ἄνθρωπος ἀμφιβάλλοντας πάντα γιὰ τὸ μυαλὸ τῆς γυναίκας, ἔχουμε ἀπόκρηες. Κι' ἐσὺ μασκαρεύτηκες.

— Ναί, βλέπετε, εἶμαι μασκαρεμένη. Δὲν ξέρω πῶς θὰ φύγω ἀπὸ δῶ.

Ὁ ἄνθρωπος νόμισε μιὰ στιγμή, ὅτι ξεχώρισε τὴ σωφροσύνη σ' αὐτὰ τὰ λόγια τῆς γυναίκας. Κι' ἡ πρώτη ἀπορία τοῦ ξανάρθε στὰ χεῖλη.

— Μπορῶ νὰ ξέρω, τῆς εἶπε, πῶς ἔτυχε νὰ σὲ βρῶ κοιμισμένη μέσα στὴ σέρα μου;... εἶναι λιγάκι περίεργο, ἔ;...

Ἡ Ἑλένη φάνηκε βυθισμένη σὲ μιὰ σκέψη. "Υστερα μὲ ἀφέλεια εἶπε:

— Δὲν ξέρω κι' ἐγώ, πῶς βρέθηκα ἐδῶ μέσα.

Ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε πάλι ν' ἀμφιβάλλει γιὰ τὸ μυαλὸ τῆς γυναίκας.

— Μέθυσες χτὲς τὸ βράδυ; εἶπε γελώντας.

Ἡ κοιλιά του χοροπήδησε λίγο.

— Μὴ γελάτε, ἀποκρίθηκε ἡ Ἑλένη αὐστηρά, βρέθηκα... βρίσκομαι σὲ μιὰ πολὺ δύσκολη στιγμή... καὶ ζήτησα καταφύγιο... κάπου... ὅπου βρῆκα... νά, ἐδῶ.

Ὁ ἄνθρωπος ἄκουγε προσεχτικά. Κοίταζε τὴ γυναῖκα ἐπίμονα. Ἡ Ἑλένη ἔνιωσε ἄξαφνα μιὰ τέτοια κούραση (σωματικὴ κούραση, γιατί ἡ ψυχικὴ ταραχὴ δὲν εἶχε καταλαγιάσει μέσα της) ποὺ ξομολογήθηκε ἀθάσταχτα:

— Δὲν μπορῶ νὰ φύγω ἀπὸ δῶ... Ἐδῶ θὰ μείνω... κάντε ὅ,τι θέλετε... δὲν μπορῶ...

Εἶχε τέτοιο πείσμα ἢ φωνὴ της, ποὺ μόνο ἡ ἀπελπισία τὸ δικαιολογοῦσε. Ὁ ἄνθρωπος νόμισε ὅτι κατάλαβε.

— "Ἐκανες κανένα κακὸ καὶ σὲ κυνηγάνε... κρύβεσαι;

— "Ὁχι, ἀντίταξε αὐτὴ σὰ διαμαρτυρία. Ἐμένανε μοῦ συμβαίνει κακό!

Μεμιᾶς σηκώθηκε ἀπάνω καὶ στάθηκε πολὺ κοντὰ στὸν ἄνθρωπο. Εἶταν κοντὴ καὶ γεμάτη. Πετάχτηκε ἀπὸ τὴ μιὰ κουβέντα στὴν ἄλλη, χωρὶς σύνδεση.

— Κύριέ μου, εἶπε παρακαλεστά, μπορεῖτε νὰ μοῦ κάνετε μιὰ χάρη; Θὰ μὲ σώσετε. Ζητῶ νὰ μὲ βοηθήσετε... εἶμαι μιὰ δυστυχισμένη γυναῖκα...

Ὁ ἄνθρωπος γύρεψε νὰ τὴν ἡσυχάσει:

— Μὴν κάνετε ἔτσι.

Εἶταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ τῆς μιλοῦσε στὸν πληθυντικό. Σὰν ἀπὸ σεβασμὸ μπρὸς στὸν πόνο.

— Εὐχαρίστως, νὰ κάνω ὅ,τι εἶναι στὸ χέρι μου... δὲν ξέρω ὅμως... Περάστε ἔξω. Ἐλάτε στὸ σπίτι. Θὰ εἴσαστε καλότερα.

Εἶχε δεῖ τὰ χέρια της, μὲ τὰ εὐγενικὰ ροδόφυχα. Κάποια περηφάνεια στὸν τρόπο της. Διαιστάνθηκε, ὅτι εἶχε

νά κάνει με κυρία. Ἐπειδή, ὁμως, ἡ Ἑλένη δίστασε νά βγεῖ ἀπὸ τῆ σέρα, ὁ ἄνθρωπος πρόσθεσε :

— Δὲ θὰ σᾶς δεῖ κανέννας. Μένω μόνος.

Πέρασε πρῶτος κι' ἡ Ἑλένη ἀκολούθησε. Μερικὰ βήματα. Ἡ πόρτα τοῦ μικροῦ σπιτιοῦ εἶταν δίπλα. Μπήκαν μέσα. Πρῶτος αὐτός. Ἐκείνη ξωπίσω.

Ἕνα φωτερὸ τετράγωνο δωμάτιο. Ξύλινο κρεβάτι. Ράφι μὲ λιγοστὰ βιβλία. Κομὸς τοῦ παλιοῦ καιροῦ. Μιὰ πολυθρόνα. Ἕνα ὠραῖο χαλὶ κάτω. Κουρτίνες κρέμ. Τὸ τζάκι.

Δίπλα, ἀπὸ μιὰ μικρὴ πόρτα ἀνοιχτή, ξεχωρίζει ἓνα στενόμακρο δωματιάκι. Μὲ τραπέζι μπρὸς στὸ παράθυρο καὶ μιὰ μεγάλη ντουλάπα στὸ βάθος.

Πρωῖνὴ ἀκαταστασία καὶ στὰ δυὸ δωμάτια. Ἐδῶ τὸ κρεβάτι ἄφτιαχτο, ὕστερα ἀπὸ ὕπνο. Ἐκεῖ τὸ φλυτζάνι μὲ τὰ ρέστα τοῦ πρωῖνοῦ, ἀνάμεσα σὲ ψίχουλα σκόρπια.

Ἡ Ἑλένη πῆγε ἴσια στὴν πολυθρόνα καὶ κάθησε. Τὰ πόδια της εἶταν κομένα. Τὸ στόμα πικρὸ, ξεραμένο. Ὑστερα ἀπὸ τὸ νεύριασμα τῆς ἀρχῆς, τώρα τὴν ἔπιασε ἡ σωματικὴ καὶ ἡ ψυχικὴ ἀτονία σὰ μούδιασμα. Πιὸ ἔντονη ἀκόμα, ἀφοῦ ξάπλωσε στὴν πολυθρόνα. Ὡστόσο, γύρισε ἀμέσως τὸ κεφάλι της πρὸς τὸν ἄγνωστο καὶ τὸν εὐχαρίστησε :

— Σᾶς ζητῶ ἀκόμα, νά με συγχωρεῖστε... γιὰ τὴν ἐνόχληση.

Ὁ ἄγνωστος πλησίασε τότε καὶ τῆς εἶπε ζωηρά, φιλικά :

— Πέστε, λοιπόν, τί θέλετε ἀπὸ μένα. Κάτι πρέπει νά γίνει. Δὲ θὰ βραδιαστοῦμε ἔτσι, βέβαια. Νά κοιταζόμαστε... Ποιὸν πρέπει νά εἰδοποιήσω;

Ἡ Ἑλένη τοῦ ἐξήγησε, ὅτι ἤθελε νὰ εἰδοποιήσουν πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὸν κ. Κανέλο Δοάνου. Ἔδωσε τὸν ἀριθμὸ τοῦ τηλεφώνου του.

Ὑστερα παρακάλεσε γιὰ μιὰ πιὸ δύσκολη δουλειά. Τοῦ ἔδειξε τὰ βυζαντινά της φορέματα. Αὐτὸς ἀποκρίθηκε:

—“Ὡσπου νὰ μοῦ πεῖτε, ποῦ θὰ πάω νὰ βρῶ τὰ ἄλλα, θὰ φορέστε ἓνα φουστάνι τῆς ἀδερφῆς μου.

Πῆγε καὶ ξεκρέμασε ἀπὸ τὸν τοῖχο ἓνα σταχτι φουστάνι καὶ τὸ ἔριξε στὴ ράχη μιᾶς καρέκλας. Ἐπειτα τράθηξε τὴν καρέκλα καὶ κάθησε δίπλα στὴν Ἑλένη.

— Ζῶ μόνος. Μιὰ ζωὴ ἀπλῆ. Γι' αὐτὸ ἡ ξαφνικὴ συνάντηση μαζί σας, μέσα στὸ περιθόλι μου, καταντάει περιπέτεια, γεγονός. Δὲν ξέρω ποιὲς μπορεῖ νὰ εἶναι οἱ συνέπειες, ἀλλὰ πάντως θὰ ἤθελα νὰ μάθω τίς ἀφορμές... τίς ἀφορμές ποὺ σᾶς ἔφεραν ὡς ἐδῶ, σὰν κυνηγημένο πουλί, μασκαρεμένη, τρομαγμένη... δυστυχημένη, καθὼς μοῦ εἶπατε. Ἐτσι θὰ μπορέσω καὶ νὰ σᾶς βοηθήσω ἴσως, ἂν εἶναι στὸ χέρι μου, ἦ...

Κόμπιασε. Ἡ Ἑλένη ρώτησε:

—“Ἡ;...

—“Ἡ, νὰ φροντίσω γιὰ ὅποια λύση νομίσω μονάχος μου καλή, ἀπόσωσε ἀποφασιστικά. Καταλαβαίνετε καὶ σεῖς, ὅτι δὲν εἶναι σωστὸ ν' ἀνακατευτῶ σέ δουλειές... ὅπου δὲ μὲ σπέρνουν. Τὸ λιγότερο, δηλαδή... ἔχω περάσει κι' ἐγὼ ἀπὸ φουρτουῖνες, καὶ δὲν πάω γυρεύοντας πιά. Εἶπατε ἓνα ὄνομα. Θὰ μοῦ πεῖτε ποιά εἴσαστε ἀληθινά;

Ἡ Ἑλένη ἔνιωθε μέσα της μιὰ στιγμιαία γαλήνη. Ποθοῦσε νὰ μείνει ἔτσι, ἀνάλλαχτα.

— Θέλετε, τόσο απότομα, νὰ σᾶς πῶ τὴ ζωὴ μου; εἶπε μὲ κούραση... Εἶναι σὰ νὰ γυρεύετε νὰ γυμνωθῶ ξαφνικὰ μπροστὰ σας.

— Μήπως ἔχετε τὴν ἀπαίτηση, νὰ σᾶς πῶ ἐγὼ τὴ δική μου τὴ ζωὴ; ἔκανε αὐτὸς λίγο εἰρωνικά.

Ἡ Ἑλένη δὲν ἀποκρίθηκε. Ὁ ἄνθρωπος σηκώθηκε.

— Καλά, εἶπε. Καθεῖστε νὰ ξεκουραστεῖτε. Ἐγὼ θὰ πεταχτῶ μιὰ στιγμή, νὰ τηλεφωνήσω στὸν κ. Δοάνου... Δοάνου, δὲν εἶπατε; Σκεφτεῖτε στὸ ἀναμεταξὺ τί θὰ κά-νετε. Πάρτε μιὰ ἀπόφαση...

Ἡ Ἑλένη τὸν εἶδε ἕτοιμο νὰ φύγει. Τρομαγμένη, πετάχτηκε ἀπὸ τὴ θέση της. Τὸν κράτησε ἀπὸ τὸ μανίκι τοῦ σακακιοῦ του.

— Πάτε νὰ εἰδοποιεῖστε... τὴν ἀστυνομία;... Δὲν πι-στεύω... "Αν θέλετε, πέστε μου καλίτερα νὰ φύγω... ἔτσι, τώρα δὲ ἀμέσως, μονάχη μου. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μοῦ κάνετε κακὸ κι' ἐσεῖς.

"Εναν σπαραγμὸ βαθὺ πρόδινε ἡ φωνή της. Ὁ ἄν-θρωπος ταράχτηκε.

— Πήγαινα νὰ τηλεφωνήσω, ἐκεῖ πού μοῦ εἶπατε.

— "Οχι, καθεῖστε, μὴ μ' ἀφήνετε μόνη, τὸν παρακά-λεσε ἡ Ἑλένη. Νὰ σᾶς πῶ μιὰ στιγμή τί συμβαίνει.

Δὲν εἶχε τὴ δύναμη ν' ἀγωνιστεῖ, νὰ παλαίψει. Καθὼς ξανάμπαινε μέσα της ὀλοζώντανο, ζεστό, σκληρὸ τὸ πα-ρελθόν, σὰ μαχαίρι, τὴν πλήγωνε, τῆς σκότωνε τὰ νεῦρα. Δὲν τὸ περίμενε. Κι' ἔμενε σὰ ζαλισμένη ἀπὸ τὸ ξάφνια-σμα. Σχεδὸν παραλυμένη. Εἶταν ἀνάγκη ν' ἀκουμπήσει κάπου, νὰ στηλωθεῖ. Ἐπese σ' αὐτὸ τὸν ἄγνωστο καὶ πιάστηκε ἀπάνω του. Ναυαγὸς σὲ σωσίβιο.

— Σᾶς βεβαιώνω, ὅτι δὲν ἔχετε νὰ φοβηθεῖτε τίποτα,

τοῦ εἶπε λαχανιασμένα. Ἀκοῦστε... Εἶμαι μιὰ ἐλεύθερη γυναῖκα, ναί...

Τὸν εἶχε πιάσει ἀπὸ τὸ πέτο τοῦ σακακιοῦ του καὶ τὸν τραβοῦσε.

— Ξέπεσα... ἄφησα τὸν ἄντρα μου, τὸ παιδί μου, τὸ σπίτι μου... γλύστρησα τὸν κατήφορο...

Μιλοῦσε γρήγορα, μὲ κομένη τὴν ἀνάσα. Ὁ ἄνθρωπος τὴν ἄκουγε. Ἐνοχλημένος. Μαζὶ τῇ λυπόταν. Θὰ προτιμοῦσε νὰ πάψει αὐτὴ ἢ ἐξομολόγηση. Μὰ ἡ Ἑλένη, γαντζωμένη ἀπάνω του, ξερνοῦσε τὸν πόνο της.

Τοῦ ἔλεγε. Τοῦ ἔλεγε. Τῇ χτεσινοβραδινὴ της συνάντηση στὸ χορό. Τὸ ἀναπάντεχο ἀντίκρυσμα τοῦ ξενιτεμένου γιοῦ, τοῦ χαμένου παιδιοῦ. Τὸ αὐθόρμητο ζύγωμά τους, σὰν ἀπὸ μιὰν ἔλξη τόσο δυνατὴ, τόσο βαθειά, τόσο πηγαία. Δυὸ ἄγνωστοι ποὺ κουβεντιάζουν σὲ κάποιο χορό. Ἐνας ἄντρας καὶ μιὰ γυναῖκα. Κι' ἐπιτέλους τὸ αἰώνιο «φιλὶ τῆς μάσκας». Τοῦ ἔλεγε.

Τοῦ εἶπε ἀκόμα τὴν ἀπότομη, τῇ σκληρῇ σύγκρουσὴ της μὲ τὴν πραγματικότητα, ἀληθινὴ μαχαιριά. Τῇ στιγμῇ ποὺ ἀναγνώρισε τὸ παιδί της, σφινωμένη ἐρωτιάρικα στὴν ἀγκαλιά του. Καὶ τότε, τότε, τῇ φυγῇ της, τὴν τρελλὴν τρεχάλα ἀνάμεσα στὰ τραπέζια, στὸν κόσμο, στὰ φῶτα, γιὰ νὰ ξεφύγει τὸν πόθο τοῦ ἴδιου της τοῦ γιοῦ, γιὰ νὰ σώσει στὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ της ὅ,τι ἔμεινε ἀπὸ τὸ κορμί της κι' ἀπὸ τὴν ψυχὴ της. Τοῦ ἔλεγε.

Ὁ ἄνθρωπος προσπαθοῦσε νὰ βγάλει ἓνα νόημα ἀπὸ τὰ μπερδεμένα λόγια τῆς Ἑλένης.

—Καλὰ, καλὰ, τῆς μурμουρίζε παρηγορητικὰ καθὼς τοῦ μιλοῦσε, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τὴν κάνει νὰ σταματήσει μιὰ στιγμὴ, νὰ ξελαχανιάσει.

“Αρχιζε νὰ βαριέται αὐτὴ τὴν περιπέτεια, ὅπου βρισκόταν ἄθελά του μπλεγμένος, καὶ σκεπτόταν πῶς θὰ μπορούσε νὰ ξεφορτωθεῖ αὐτὴ τὴ δυστυχισμένη γυναῖκα. Ἐκείνη ὁμως ξεχειλοῦσε, ἀθάσταχτη.

— Τίποτα δὲ μ’ ἐμποδίζει νὰ σᾶς πῶ τὴ ζωὴ μου, ἐξακολουθοῦσε βηματίζοντας μεσ’ στὸ μικρὸ δωμάτιο. Εἶμαι ποὺ εἶμαι καταστρεμένη. Μόνο δὲν ἤθελα νὰ μάθει ὁ γιός μου, νὰ μάθει... καταλάβετε;... εἶμαι μητέρα... Κάποτε εἶμουναι παιδὶ κι’ ἐγὼ καὶ μεγάλωσα μέσα στὰ χάρδια καὶ τὶς φροντίδες... Μ’ εἶχαν πολὺ περιορισμένη οἱ δικοί μου, καὶ δὲν ἤξερα τίποτα ἀπὸ τὴ ζωὴ. Κι’ ἔτυχε, σὰν ἔγιναι δεκαοχτὼ χρόνων, νὰ συναντήσω ἕναν νέο καὶ νὰ τὸν ἀγαπήσω... ν’ ἀγαπηθοῦμε ἀληθινά...

Ὁ ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ τὸ θέλει, εἶχε ξαναρχίσει νὰ προσέχει τὰ λόγια τῆς Ἑλένης. Ὅλο καὶ μὲ πιὸ βαθειὰ συμπάθεια, ὅλο καὶ μὲ πιὸ μεγάλη προσοχή, κοιτάζοντάς την ὅλο καὶ πιὸ ἐντατικὰ στὰ μάτια. Ἐκείνη ξετύλιγε τὸ νῆμα.

— Μὰ ἔτυχε νὰ εἶναι μπεκρῆς ὁ νέος αὐτός, ἔλεγε ἀσυγκράτητη ἡ Ἑλένη, νὰ εἶναι ξεπεσμένος... ἀκριβῶς, ὅπως εἶμαι ἐγὼ τώρα... καὶ οἱ γονεῖς μου, ἀπὸ ἀγάπη οἱ καημένοι, τὸ ὁμολογῶ, φαγώθηκαν νὰ μᾶς χωρίσουν, νὰ μᾶς ἐμποδίσουν...

Ὁ ἄνθρωπος ἀκούγε προσεχτικὰ, κοιτάζοντάς την, παρακολουθώντας τὶς κινήσεις της, τὴν ἔκφρασή της.

— Ἐπινε, ξανάπε ἡ Ἑλένη βηματίζοντας ταραγμένη, δίχως νὰ γυρίσει τὸ πρόσωπο. Κι’ εἶχε τσακωθεῖ μὲ τὴν οἰκογένειά του... μὲ τὸν πατέρα του... Δὲ θὰ τὸ πιστέψετε ἴσως, ἀλλὰ ἡ ἀγάπη εἶχε ξυπνήσει μέσα του τὸν τίμιο, τὸ σωστὸ τὸν ἄνθρωπο... κι’ εἶχε κατορθώσει

τότε, ἀπὸ ἀγάπη γιὰ μένα... ἔτσι, πῶς νὰ γίνει ἄξιος γιὰ τὸ ἄθῳ κορίτσι ποὺ εἴμουνα ἐκεῖνο τὸν καιρό, νὰ περιορίσει τὸ κρασί, νὰ τὸ σταματήσει σχεδόν, καὶ νὰ τὰ ξαναφτιάσει μὲ τὸν πατέρα του... Μάλιστα. "Ὡσου μᾶς χώρισαν. Μικρὸ κοριτσάκι ἐγώ. Μὲ πῆραν στὴν Εὐρώπη. "Ελειψα ἓναν ὁλόκληρο χρόνο. Χάσαμε τὰ ἴχνη μας. Χαθήκαμε...

Τοῦ εἶπε τότε, πῶς ξύπνησε μιὰ μέρα ἡ ἀντίδραση μέσα της. Μετὰ τὸ μεγάλο καημό. Πῶς ἄρχισε τὸ γλέντι. Τὸ πρόχειρο κοριτσίστικο, τὸ κλεμένο μιξοπάρθενο γλέντι. "Ὡσου γνωρίστηκε μὲ τὸν ἄνθρωπο, ποὺ εἶταν νὰ γίνει ἄντρας της. Τὸ γάμο της, τὶς χαρές της. Τὴν ἀπολησμονιὰ τῆς πρώτης ἀγάπης. Τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ. Τοῦ ἀγοριοῦ ποὺ ἀντάμωσε ἔτσι παράξενα. ἔτσι ἄσκημα, νέο παλληκάρι, στὸ χτεσινοβραδινὸ χορό.

Κόμπιασε ξαφνικά. Ἦρθε καὶ στάθηκε μπροστὰ του.

—Τί κάθομαι καὶ σᾶς τὰ λέω αὐτά;

Σκέφτηκε μιὰ στιγμή.

—Ξομολογιοῦνται οἱ ἄνθρωποι, πρὶν παραδώσουν τὴν ψυχὴ τους, ἔ;... "Επειτα, παντρεμένοι, μὲ τὶς παρέες ποὺ εἶχαμε, μὲ τὴ ζωὴ ποὺ κάναμε, διαλυθήκαμε... Γέλασα τὸν ἄντρα μου. Παρασύρθηκα. "Επεσα ἄοκημα.

"Αρχισε νὰ τοῦ λέει τὸν ξεπεσμό της. Τὸ δεύτερο ἐρωμένο, ποὺ εἶταν κατώτερος ἄνθρωπος καὶ τὴν τράθηξε πρὸς τὰ κάτω. "Ενα μεγάλο σκαλί. Τὸ χαρτοπαίγνιο. Τὸν τρίτο, τὸν τέταρτο ἐρωμένο. Τὸ πῶς κατέθηκε τὰ σκαλοπάτια ἓνα - ἓνα. Καὶ στὸ τέλος τὸ σκόρπισμα, τὸ ἄδειασμα τοῦ σπιτιοῦ, τὸ παράτημα τοῦ παιδιοῦ, τὴ χωρισμένη ζωὴ χωρὶς διαζύγιο, τὴν ἐλεύθερη ζωὴ μὲ τὶς

άλυσίδες τοῦ κάθε πρόχειρου δεσμοῦ, μέ τὸ τσαλάκωμα τοῦ κορμιοῦ καὶ μέ τῆς ψυχῆς τὸ ξέσκισμα.

—“Εσθῆσα γιὰ τὸ σπίτι μου, γιὰ τὸ παιδί μου. Ζητοῦσα νὰ μὴν ξέρει ὅτι ζῶ. Αὐτὸ ζητοῦσα. Καὶ νά, χτές τῇ νύχτα ἔπεσα κατάμουτρα στὸ παρελθόν... μέ τὸ γιό μου... μέ τὴν ἀπειλὴ νὰ γυμνωθῶ ἐλεεινὰ μπρὸς στὸ παιδί μου... ”Εφυγα. Χωρὶς νὰ σκεφτῶ τίποτα ἄλλο. Νὰ κρυφτῶ. Νὰ χαθῶ... ἅ, Θεέ μου...

Ὁ ἄνθρωπος εἶχε ἀκούσει μέ νευρικὴ προσήλωση αὐτὴ τὴ θλιθερὴ ἱστορία. Τοῦ θύμιζε τίποτα; Ξύπνησε μέσα του παλιὰ ἠχώ; Μιὰ σύσπαση, ἓνας μορφασμὸς εἶχε κολλήσει στὸ στρογγυλό του πρόσωπο, ἀλλοιώνοντας τὴν ἔκφραση. Εἶταν λύπη μονάχα, συμπόνια; Δὲ μίλησε. Μὰ ἀφοῦ ἔμεινε λίγες στιγμὲς σκεπτικός, ἀναποφάσιτος, ἔσπρωξε σιγανὰ τὴν Ἑλένη πρὸς τὴν πολυθρόνα, γιὰ νὰ καθήσει.

Στενοχώρια εἶχε ἀπλωθεῖ στὸ πρόσωπό του τώρα κι’ ἀμηχανία. Μιὰ ἔκφραση πλαδαρὴ, ἀνόητη. Ἡ Ἑλένη εἶχε στηλώσει τὸ βλέμμα της χάμω, ἀσάλευτη, σὰ νὰ μὴ ζοῦσε. Πέρασαν μερικὰ λεπτά.

Στὸ τέλος, ὁ ἄνθρωπος ἔκανε δυὸ βήματα πρὸς τὰ πίσω.

— Καὶ τί μπορεῖ νὰ γίνει; εἶπε ἄθελα.

Ἐκείνη δὲ σάλεψε.

— Μπορῶ νὰ κάνω τίποτα, ἐγώ;

Καμιὰν ἀπόκριση. Πάλι ἡ σιγὴ, ἀτελεύτητη.

—“Αν μπορῶ, ξανάπε ὁ ἄνθρωπος δυνατὰ, πές μου. Θὰ κάνω ὅ,τι γίνεται. Ἀκοῦς;... Εἶσαι μιὰ δυστυχημένη γυναῖκα, τὸ νιώθω. Πρέπει νὰ σὲ βοηθήσει κανένας.

Ἡ Ἑλένη σήκωσε τὰ μάτια καὶ τὸν κοίταξε.

— Δὲ γίνεται τίποτα.

Φανέρωνε τόση ἀπελπισία τὸ βλέμμα της, ποὺ ὁ ἄνθρωπος τρόμαξε.

— Μὴν κάνεις ἔτσι, τῆς εἶπε ἀπότομα. Θὰ φροντίσω ἐγώ.

Καὶ καθὼς τὸν ἔπιασε μιὰ δυσφορία μέσα στὸ μικρὸ δωμάτιο μπροστὰ στὴ γυναῖκα αὐτὴ, πόθησε νὰ φύγει, νὰ βγεῖ στὸν καθαρὸν ἀέρα, ἔστω καὶ γιὰ λίγο.

— Θὰ εἰδοποιήσω αὐτὸ τὸν κύριο, ποὺ μοῦ εἶπες. Θὰ πάω. Ἀκοῦς;... Τίποτα ἄλλο θέλεις;

Ἐκείνη τὸν κοίταζε χαζά.

— Θὰ τοῦ πῶ νὰ ρθεῖ νὰ σὲ βρεῖ. Ἔτσι;

Δὲν περίμενε ἀπάντηση. Βιαστικὰ βγῆκε ἀπὸ τὸ δωμάτιο.

Ἡ πόρτα ἀπόμεινε ἀνοιχτή. Ἡ Ἑλένη εἶχε καρφώσει τὸ βλέμμα της στεγνὸ, γιαλιστερό, κρῦο, κατὰ κεῖ ποὺ εἶχε φύγει ὁ ἄνθρωπος, λὲς καὶ τὸν παρακολουθοῦσε.

Ἐμεινε ἔτσι, ἄφωνη κι' ἀσάλευτη, ὥσπου τὰ μάτια της ἄρχισαν νὰ τὴν καΐνε. Τότε ἔγειρε τὸ κεφάλι στὰ δεξιὰ, στήλωσε τοὺς ἀγκῶνες στὰ γόνατα κι' ἔδεσε τὰ χέρια της κάτω ἀπὸ τὸ πηγούνι. Ἀφαιρέθηκε πάλι.

Τὴν ἔξαψη τῶν πρώτων ὥρῶν τὴν εἶχε φθείρει σιγὰ-σιγὰ ἡ κούραση. Εἶχε ἔρθει τὸ χαλάρωμα τῆς ἀπελπισίας. Κατέβηκε ὅλη τὴν κλίμακα τῆς πολυσύστατης ιδιοσυγκρασίας της, κι' ἀπὸ ἐναλλαγὴ σ' ἐναλλαγὴ ἔφτασε στὴν ἀδράνεια.

Στάση ἄτονη, μορφὴ σκυθρωπή. Ἐξωτερικὴ κι' ἐσωτερικὴ ἀκίνησία. Ἡ ὑπαρξὴ της εἶχε πατήσει στὴ χαμηλότερη βαθμίδα τῆς ὀργανικῆς ζωῆς. Φυτοζωία. Ἐνα

ἄργο - ἄργο χτύπημα τῆς καρδιᾶς, ἴσα - ἴσα γιὰ νὰ κυκλοφορεῖ λίγο αἷμα. Τὸ μυαλὸ μουδιασμένο. Τὰ νεῦρα χαλαρά.

Πέρασε μιὰ ὥρα. Κι' ἐκεῖ ποὺ ἔμοιαζε ὅτι εἶχε ἀποκοιμηθεῖ, μαρμαρωμένη μὲ ἀνοιχτὰ τὰ μάτια, σὰ νὰ ξύπνησε ξαφνικά. Σηκώθηκε. Καθὼς κουνήθηκε ὁμως, ἔνιωσε τὰ πολύτιμα βυζαντινὰ ροῦχα νὰ βαραίνουν τοὺς ὤμους καὶ τὰ μέλη της.

Τῆς ἦρθε ἀηδία. Εἶδε δίπλα της, ἀκουμπησμένο στὴ ράχη τῆς καρέκλας, τὸ βαμπακερὸ γυναικεῖο φουστάνι. Ξεκούμπωσε βιαστικὰ τὶς βυζαντινὲς πορφύρες, τὴν ὀλόχρυση ζώνη, τὰ αὐτοκρατορικὰ βελουῖδα καὶ πέρασε ἀπὸ τὸ κεφάλι τὸ ἀπλὸ σταχτόμαυρο φουστάνι.

Ἔμενε στὴ μέση τοῦ δωματίου μὲ τὰ δαχτυλίδια στὰ χέρια, μὲ τὰ πετράδια στ' αὐτιά, μὲ τὰ ζωηρὰ χρώματα στὸ πρόσωπο. Δὲν τὰ θυμήθηκε. Οὔτε πρόσεξε, ὅτι κάπου χτυποῦσε ἔντεκα.

Μὲ τὸ λίγο ποὺ κουνήθηκε, εἶχε ἀναταραχτεῖ μέσα της ὁ κατακαθησμένος καημός. Κι' εἶχε ξανανέθει στὴν ἐπιφάνεια ἢ παχειὰ λάσπη τῆς ἀνησυχίας.

Κάθε φορὰ ποὺ ξαναρχόταν μπροστὰ της, ὀλοζώντανη, νωπὴ εἰκόνα, ἢ συνάντηση τῆς τελευταίας νυχτιᾶς, σκοτείνιαζε τὸ μυαλό της. Γίνονται τέτοια πράγματα; Κι' ἀνάκατα, ὕστερα, στριμώγονταν οἱ λογισμοὶ καὶ τὴν τυραννοῦσαν.

Χτυπιόταν ἀπὸ τὴ μιὰ σκέψη στὴν ἄλλη. Ἀπὸ τὸν ἕνα φόβο στὸν ἄλλο. Καὶ σκιζόταν ἡ ψυχὴ της.

Δὲ βάσταξε. Ἔκανε δυὸ βήματα κι' ἀνοιξε τὴν πόρτα. Τὴ χτύπησε καταπρόσωπο τὸ φῶς, ὁ καθαρὸς ἀέρας, μιὰ μυρουδιά ἀπὸ χῶμα καὶ δέντρο.

Ἔφερε μηχανικὰ τὸ χέρι της μπρὸς στὰ μάτια. Ἐνιωσε τότε, πρώτη φορά, στὸ ὑποσυνείδητό της, ὅτι εἶταν βαμένη, γελοῖα βαμένη. Ὑποχώρησε βιαστικὰ μεσ' στὴ σκιά τῆς κάμαρας. Καὶ μεμιᾶς πῆγε κι' ἔσκυψε στὸν καθρέφτη. Μ' ἓνα μαντῆλι σκούπισε προσεχτικὰ τὸ πρόσωπό της. Δίχως μπογιές, τὸ δέρμα της χλώμιανε.

Μόνο στὸ χέρι της, καθὼς πηγαινοερχόταν γύρω στὸ πρόσωπο, γιάλισε ἓνα μπριγιάντι. Ἐθγαλε τὰ δαχτυλίδια της καὶ τ' ἀκούμπησε στὸ μάρμαρο τοῦ κομοῦ. Νευρικές κινήσεις, βιαστικές σὰ νὰ τὴν κυνηγοῦσαν.

Ξαναβγῆκε στὸ φῶς. Παντοῦ φαινόταν πὼς εἶναι Κυριακή. Στὴ γύρω γαλήνη, στ' ἀκίνητα φυλλώματα, στὸν ἄδειο οὐρανό. Ξένοιαστη μέρα ἀνοιξιὰτικη.

Ἡ ἀντίθεση τῆς ἔκανε καλό. Σιγανοπερπάτητη προσπάρασε τὴ σέρα. Πῆγε, σὰν κακοκουρδισμένο αὐτόματο, καὶ κάθησε σ' ἓνα μικρὸ παγκάκι. Στὸν ἴσκιο. Κι' ἀμέσως αὐτὴ ἡ ὁμορφιά καὶ ἡ τάξη καὶ ἡ γαλήνη τὴν ἐμελαγχόλησαν.

Τὴν ἔπνιξε μιὰ βαρειά μελαγχολία, ἀγιάτρευτη θαρεῖς. Ἐσπασαν τάχα οἱ χρυσές κλωστὲς ποὺ βαστάνε τὸ κέφι τῆς ζωῆς μετέωρο, ἢ σάλεψε ἡ βάση κάθε δικαιολογίας;

Δὲν ἤξερε κι' αὐτὴ, γιατί ἡ τόση ἀπόγνωση. Εἶταν ξέσπασμα, ἀφοῦ μαζεύτηκε σιγὰ - σιγὰ τὸ κακὸ σὰν ἔμψυο καὶ τσάκισε τὴν ἀντοχή; Εἶταν γιατί ἦρθε πολὺ ξαφνικὰ ἡ ἀντίδραση, τὸ ξύπνημα, καὶ τὴν ἀφόπλισε; Εἶταν γιατί ἐσήμανε ἡ ὥρα, ἀπλᾶ;

Ἀκούστηκαν γυναικεῖες κουθέντες ἀπὸ τὸ μπρὸς μέρος τοῦ σπιτιοῦ. Εἶναι στὸ δρόμο; Δὲν τὴν ἔνοιαζε, αὐτὴ τὴ στιγμή, κι' ἄς ἐρχόταν κανένας. Τί μ' αὐτό;

Δέν αίσθανόταν φρίκη σάν καὶ πρίν. Μόνο ἡ ἀπελπισία, κάτι σάν ἀβουλία, τῆς σφιχτόδενε τὰ μηλίγγια. Μήτε ποὺ ἀντιδροῦσε πιά.

Χτύπησε δώδεκα. Ἡ ἴδια ἡσυχία, ἡ ἴδια ὠραία νέκρα τῆς Κυριακῆς. Λιακάδα. Ἡ σκιὰ ἀποτραβιόταν. Ἀνέθηκε ὁ ἥλιος στὰ γόνατα τῆς Ἑλένης. Ἀποκάρωση κι' ὑπόσχεση εὐτυχίας στὴν ἐξοχή. Μὰ ἡ ἀνησυχία τώρα, γιατί ἀργοῦσε νὰ ξαναφανεῖ ὁ ἄνθρωπος. Τί τρέχει; Ποῦ πάει; Δέν εἰδοποίησαν τὸν Κανέλο; Γιατί ἀργοῦν;

Ὁ ἥλιος προχωροῦσε, ἀνέβαινε στὸ στήθος της. Ἐνα θερμὸ χᾶδι. Ἐνα χλιαρὸ κύμα ποὺ θέλει νὰ πνίξει σιγᾶ-σιγά.

Κοίταξε ἓνα γῦρο. Τὰ δέντρα μακάρια, φύλλα ἀποχαυνωμένα. Ἡ ἀπέραντη ἀδιαφορία τῆς πλάσης. Κι' ἡ μοναξιά.

Γύρισε ἀγάλι-ἀγάλι στὸ σπίτι. Δέν ἤξερε τί νὰ κάνει. Ἀρχίζε ἡ πλήξη, ἡ ἀνία νὰ σκεπάζει ὅλα τὰ ἄλλα. Ἡ ἀκεφιά. Καὶ ξαφνικὰ ἓνας πόνος στὸ στομάχι. Ἡ πείνα. Πῶς δέν ἔρχεται κανεῖς;

Αἰστάνθηκε μιὰ τέτοια ἀδυναμία—σωματικὴ ἀδυναμία αὐτὴ τῇ φορᾶ—ποὺ εἶταν σωστὴ πιά ἐξάντληση. Τσάκισαν τὰ πόδια της, σὰ μιὰ λυγούρα ἔλυσε τὴν ψυχὴ της σ' ἓνα ἀργὸ ξεψύχισμα. Μιὰ λιγοθυμιά.

Ἐπεσε στὸ κρεβάτι ἀνάσκελα. Μὲ τὰ μπράτσα ἀνοιχτά. Τὸ δεξί της χέρι ἀκούμπησε στὸ πλεχτό, ποὺ εἶχε φέρει ὁ ἄνθρωπος, γυρίζοντας στὸ σπίτι του. Κάτι ψώνια. Τυρί, ψωμί, ἐλιές, τί ἄλλο; Μιὰ μποτίλια κρασί.

Ἡ Ἑλένη ἀνασηκώθηκε, στηριγμένη στὸν ἄγκωνα. Ἀνοιξε τὸ πλεχτὸ καὶ πῆρε τὸ ψωμί, τὰ τυλιγμένα χαρτιά. Βάλθηκε νὰ τρώει μὲ βουλιμία. Ὑστερα, ἀφοῦ χόρ-

τασε, ξανάπεσε μονοκόματη στο κρεβάτι, ανάσκελα. Καί σχεδόν άμέσως άποκοιμήθηκε. Στο δεξί της χέρι βαστοῦσε μιὰ μπουκιὰ δαγκωμένο ψωμί.

III

Τήν ξύπνησε ἕνας θόρυβος άπό μουσική κι' άπό μελισσολοϊί. "Ενα μεγάλο βουϊτό. Στόν ξύπνο άνάμεσα καί στόν ὕπνο όνειρεύτηκε, ότι τάχα εΐταν συνέχεια στη διασκέδαση τοῦ Χρυσοτρίκλινου, στο Αὐγουσταϊο. Ἡ Ἐλένη, βασίλισσα κι' αὐτοκρατόρισσα. "Ενα δευτερόλεπτο. Ἀμέσως ξύπνησε.

Ἀνακάθησε στο κρεβάτι, κρεμώντας τὰ πόδια στο πάτωμα. "Ωσπου νά συνεφέρει όλότελα. Νά ξανακαταλάβει. "Α, ναί. "Επεσε στην άγκαλιά τοῦ γιοῦ της. Μιὰ μαχαιριά.

Μὰ τί μουσικές εΐναι αὐτές; Διαδήλωση γίνεται;... Πανηγῦρι; Κόσμος άκούγεται έξω, όχλοβοή. Αὐτή εΐναι κρυμένη έδῶ. Κοιτάζει τὸ ρολόϊ της. Τέσσερις ἢ ὦρα. Ἀργεΐ, άργεΐ ὁ άνθρωπος. Μή δέν ξανάρθει;... "Οχι. Δέ θα μπόρεσε νά βρεΐ τὸν Κανέλο. Τὸν προσμένει, μή θέλοντας νά τήν ξαναντικρύσει μονάχος του. Κι' ὁμως, μήν εΐναι τίποτα ἄλλο; Ἡ φαντασία της κάνει φτερά. Προμαντεύει κακό, Κασσάνδρα. "Οσο περνάει ἡ ὦρα, ὁ φόθος, ἡ ὑποψία γίνεται βεβαιότητα, πεποίθηση. Ἡ κακή πεποίθηση τοῦ κακοῦ, πού σταλάζει μέσα της τήν άποθάρρυνση.

"Α, βαρέθηκε, βαρέθηκε, βαρέθηκε! Σκάζει μέσα της. Πνίγεται μέ τὰ ἴδια της τὰ χέρια. Πετάγεται έξω, στόν κήπο. Ἡ μουσική κι' ἡ όχλοβοή πλησίασαν άξαφνα.

Ἡ μέρα ἀρχίζει νὰ γέρνει. Ἀπόγεμα. Ὁλος ὁ μικρὸς ὁ κήπος βυθίστηκε πιά στὸν ἴσκιο. Ὑγρασίες ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴ γῆ. Ἡ Ἑλένη περπατάει ἀνάμεσα στὰ λιγοστὰ τὰ δέντρα.

Μὰ εἶναι τόσο στενόχωρο τὸ περιβόλι, ποὺ χωρὶς νὰ τὸ θέλει, κάνει τὸ γῦρο τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ δρόμος, πίσω ἀπὸ τὰ κάγκελα, εἶναι ἥσυχος, ἄδειος. Ἡ Ἑλένη γυρίζει, ἐκεῖ ὅπου ξεκίνησε.

Τὰ δέντρα, οἱ θάμνοι πυκνώνουν τώρα μὲ τὸν ἴσκιο. Οἱ γωνιές βαθαίνουν. Τί θ' ἀπογίνει; Ἡ ὥρα κυλάει ἄδεια. Καλύτερα ἔτσι κενὴ ἢ ζωὴ, παρὰ ἐκείνη... ἐκείνη ἢ ἀγωνία. Μιὰ ἡρεμὴ, ξένοιαστη, βαρετὴ ζωὴ σ' αὐτὸ τὸν κήπο. Τέτοιο δῶρο νὰ τῆς προσφέρουν.

Ἡ μουσικὴ τὴν τραβάει σὰ μιὰ ὑπόσχεση λήθης. Τὸ ἀνακάτεμα μέσα στὸν κόσμο. Βγαίνει στὸν ἐρημικὸ δρομάκο. Προχωρεῖ ἀδίσταχτα.

Ἡ πλατεῖα εἶναι γεμάτη κόσμο. Ὅλο τὸ χωριὸ μαζεύτηκε στὴν πλατεῖα. Μιὰ σταχτοφορεμένη γυναῖκα παραπάνω - παρακάτω...

Ἡ Ἑλένη μπλέχτηκε μέσα στὸ πλῆθος. Προχωρεῖ μαζί του. Ὁ κόσμος φέρνει βόλτα τὴν πλατεῖα, σιγοπερπατώντας κι' ἀργοκουβεντιάζοντας. Τὰ κορίτσια παρέες-παρέες, πιασμένα μπράτσο. Οἱ νέοι μπουλούκια κι' αὐτοὶ ἀκατάστατα, μιλάνε δυνατὰ, γελοῦνε. Ὅλονῶν τὰ μάτια μιλοῦν. Οἱ νέοι ὅμως πετοῦνε καὶ κανένα λόγο. Τ' ἀντρώγυνα ἀκολουθοῦν τὸν ἴδιο δρόμο. Μὰ κρατοῦν μικρὰ παιδιὰ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ βαραίνουν. Οἱ μεσόκοποι συζητοῦν πολιτικὰ ἢ κοινοτικὰ ζητήματα ἢ γιὰ τὰ μικρὰ τους τὰ συμφέροντα.

Δίπλα σ' αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινο ρέμα, ποὺ κυλάει ἀργὸ

καὶ σίγουρο στὶς παρυφές τῆς πλατείας, μπρὸς στὶς αὐλόπορτες ἢ πάνω στὰ χαμηλὰ μπαλκόνια κάθονται οἱ γέροι καὶ βλέπουν. Θωροῦν τὴ ζωὴ νὰ περνάει.

Στὸ κέντρο τῆς πλατείας, οἱ πιὸ ζωντανοί, οἱ πιὸ κεφάτοι ἔχουν στήσει χορό. Τελευταία Κυριακὴ τῆς Ἀποκριᾶς. Αὔριο νηστεία καὶ προσευχή. Κάτω ἀπὸ τὰ μικρὰ πευκάκια τῆς πλατείας, στὴ ρίζα τοῦ μοναδικοῦ κυπαρισιοῦ, ἓνα σαντοῦρι, ἓνα βιολί, ἓνα πῖφερο σκίζουν τ' αὐτιά μὲ τρεῖς - τέσσερις μυτερές νότες, ὅλο τὶς ἴδιες.

Στὸ κυπαρίσι εἶναι κρεμασμένη, πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν μουσικῶν, ἡ καμπάνα τῆς ἐκκλησιᾶς. Ἀλλὰ τὸ σκοινὶ τῆς εἶναι ψηλὰ δεμένο τώρα.

Γύρω στοὺς μουζικάντες οἱ νέοι κι' οἱ νέες σέρνουν τὸ χορό. Μπροστὰ οἱ νέοι, πιασμένοι ἀπὸ τὸ χέρι, ἀλυσίδα ὀλοζώντανη, ποὺ ἔχει τοῦ φειδιοῦ τὴ χάρη στοὺς ἐλιγμούς τῆς καὶ τῶν μεγάλων ποταμιῶν τὸ μαλακὸ κυμάτισμα. Συνέχεια ἔρχονται τὰ κορίτσια, πιασμένα κι' ἐκεῖνα στὴ γραμμὴ μὲ τὸ μαντῆλι.

Ὁ πρῶτος νέος, μὲ μιὰ καφεδιὰ ρεπούμπλικα στὸ κεφάλι, κάνει φιγοῦρες πλούσιες σὲ φαντασία καὶ σὲ τέχνη. Πότε γονατίζει καταγῆς, πότε πηδάει στὸν ἀέρα, χτυπώντας μὲ τὸ δεξιὸ τὸ χέρι τὴν ἀριστερὴ του φτέρνα, πότε γυρνοβολάει γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του σὰ φακίρης.

Κόσμος πολὺς κάνει χάζι, ἀμίλητος. Μικρὰ παιδιὰ φωνάζουν. Οἱ νέοι, καθὼς κάνουν τὸ γῦρο τῆς πλατείας, ρίχνουν χαρτοπόλεμο στὶς κοπέλες. Κι' ἐκεῖνες τάχα θυμώνουν. Ἡ γελάνε, ἂν τοὺς ἀρέσει ὁ μορφονιὸς ποὺ τὶς πρόσεξε.

Ἀνάμεσα στὶς φραγκοφορεμένες εἶναι μερικὲς χωριάτισσες, βλαχοποῦλες. Ἔχουν τὸ πρόσωπο ἀλευρω-

μένο, ὑπερβολικὰ λευκό. Στὸ πλῆθος ξεχωρίζουν, μετρημένοι στὰ δάχτυλα, οἱ μασκαρεμένοι. "Ένας μὲ μαυροπράσινο ψηλὸ καπέλο καὶ μεγάλη κόκκινη μύτη. "Ένας ἄλλος μόνο μὲ τεράστιες μουστάκες. "Ένας τρίτος ντυμένος γυναῖκα. Παρακάτω δυὸ βρώμικοι παλιάτσοι. Μερικὰ κορίτσια φόρεσαν ἀντρίκια. Εἶδος ἀπάχισσες. Αὐτὸ εἶναι ὅλο: στὴ μέση ὁ χορός, ἓνα γῦρο κόσμος πολὺς, ποὺ φέρνει βόλτα τὴν πλατεῖα. Λίγος χαρτοπόλεμος, μιὰ μάσκα.

Ἡ Ἑλένη προχώρησε. Βγῆκε στὴν ἀνατολικὴ μεριά τῆς πλατείας. Ἐκεῖ ὅπου δὲν ἔχει σπίτια. Μπροστὰ της ξεδιπλωνόταν φαρδὺς ὁ ἀσφαλτωμένος δρόμος. "Ισια γιὰ τὴν Ἀθήνα.

Βρῆκε μιὰ πέτρα καὶ κάθησε στ' ἀκρόχειλο τῆς πλατείας. Ἀπὸ κεῖ θὰ καρτεροῦσε νὰ δεῖ τὸν Κανέλο. Νὰ τῆς φέρει τὴν ἡσυχία στὴν ψυχή. Εἶταν τόσο κουρασμένη!

Μιὰ μυρουδιά ἀπὸ καμένα ξύλα ἦρθε μιὰ στιγμή καὶ σκόρπισε. Δίπλα της, ἓνας κανονικὸς σωρὸς ἀγγωνάρια γιὰ οἰκοδομὴ μελλοντική. Κάτι ποὺ ξεκινάει ἢ ποὺ κατασταλάζει.

Κάθε τόσο περνοῦν αὐτοκίνητα βιαστικὰ κι' ἀνάλαφρα. Ἡ Ἑλένη ὅμως δὲν τὰ προσέχει στὸ διάβα τους, βυθισμένη πιὸ πολὺ στὴ σκέψη ὅτι προσμένει, παρὰ προσμένοντας πραγματικά. Κι' ἔτσι δὲν εἶδε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ποὺ πέρασε κι' ἓνα αὐτοκίνητο μὲ τὸ Μανώλη Νικολαΐδη καὶ τὴ Σταυρούλα. Γύριζαν στὴν Ἀθήνα, ὕστερα ἀπὸ μιὰν ὁλόκληρη μέρα στὴν ἐξοχή. "Οπως δὲν εἶδαν μήτε κι' ἐκεῖνοι τὴν Ἑλένη. Προσπέρασαν ἀλαφριὰ καὶ γρήγορα, μεθυσμένοι ἀπὸ χαρά, ἀπάνω στοὺς λαστι-

χένιους τροχούς του ἁμερικάνικου ἁμαξιού, σὰν ἀπάνω στὴ ρόδα τῆς τύχης.

Ἡ Ἑλένη κοίταζε χαζὰ μπροστά της. Ἐκεῖ ὅπου ἀπλωνόταν, μετὰ τὸν ἄσφαλτο, ἓνα χωράφι καλλιεργημένο. Κόκκινο τὸ χῶμα, χαραγμένο ἴσια - ἴσια αὐλάκια, ποὺ ἔσμιγαν καὶ τέλειωναν σὲ μιὰ κάθετη γραμμὴ ἀπὸ ἀθάνατους.

Ἀθάνατοι, μεγάλες γαλαζοπράσινες τοῦφες ἀπὸ μυτερὰ φύλλα. Καταμεσίς, πέντε - ἕξη κυπαρίσια τριγύρω στὸ μαγγανοπήγαδο. Λίγο παρέκει ἡ στέρνα μὲ τὰ πράσινα νερά, στὸν ἴσκιο τῆς πελώριας λεύκας. "Ένας σιδερένιος σωλήνας, στηριγμένος ἀπάνω σὲ ξύλινες διχάλες, τῆς ἔφερνε τὸ νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι.

Πιὸ χαμηλά, περνοῦσε ἓνα ρηχὸ ρέμα στεγνὸ, γεμάτο πέτρα. Μερικὲς πικροδάφνες κι' ἀκόμα κανέννας - δυὸ ἀθάνατοι. "Επειτα ἄρχιζαν οἱ ἐλιές. Πολλὲς ἐλιές, χιλιάδες δέντρα. Δίχως ἀσήμια στὰ κλωνιά τους. Μόνο κουφάρια μὲ κουφάλες.

Στὸ βάθος, τὸ βουνό. Μαθῆς ὄγκος μὲ βαθυπράσινες φλέβες, ποὺ κορυφωνόταν ἀπαλὰ κι' ἄρχιζε νὰ γαζώνεται μὲ μενεξελιά καὶ τριαντάφυλιά σειρήτια. Κιόλας;

"Ετσι κατάλαβε, ὅτι ἡ μέρα κοντεύει νὰ τελειώσει. Τὴν ἔπιασε ἡ βία νὰ γυρίσει σπίτι. Εἶταν σίγουρη τώρα, ὅτι θ' ἄθρিসκε κάποιον ἐκεῖ. Ὁ Κανέλος, ὁ Κανέλος θὰ τὴν προσμένει. Δὲν ἤξερε. Κι' ὅμως εἶταν βέβαιη, ὅτι εἶχε ξεχαστεῖ, καθησμένη ἐκεῖ, κι' εἶχε ἀφήσει, νὰ πάει χαμένη τόση ὥρα.

Πέρασε τὴν πλατεῖα μισοτρέχοντας, σπρώχνοντας κόσμο. Κάποιος τῆς φώναξε μέσα στ' αὐτί:

— Καλέ, σὲ τσίμπησε τίποτα; ... καὶ τρέχεις ἔτσι;

Τῆς ἔριξε μιὰ χούφτα χαρτοπόλεμο στὰ μαλλιά.

Μπήκε στὸν κῆπο λαχανιασμένη. "Εφτασε στὸ μικρὸ τὸ σπίτι, ὅπου ἡ πόρτα εἶχε μείνει ἀνοιχτή. Μιὰ ἐλπίδα ἀκόμα. Τίποτα.

Μήπως δὲν ἔρθει; Ἀνατρίχιασε σύγκορμη. Ξανα-βγῆκε στὸν κῆπο. Νύχτωνε. Τὴν ἔζωσε τὸ κρῦο. Ξανα-μπήκε στὸ σπίτι. Θὰ μείνει μόνη;

Τὴν εἶχε πιάσει σὰν ἓνα ρῖγος, ποὺ δὲν τὴν ἄφηνε πιά. Μὴν ξέροντας τί νὰ κάνει, γιὰ νὰ ζεσταθεῖ, φόρεσε ἀπὸ πάνω ἀπ' τὸ βαμπακερὸ φουστάνι τὴ βαρειά βελούδινη φορεσιὰ τῆς αὐτοκρατόρισσας.

Μὰ δὲν μπορούσε νὰ μείνει κλεισμένη μέσα στὸ σκοτεινιασμένο δωμάτιο. Βγῆκε στὸν κῆπο. Αἰσθανόταν τὴν ἀνάγκη, ν' ἀκουμπήσει σὲ κάποιον. "Εναν ἄνθρωπο. "Οποῖος καὶ νᾶταν. "Οχι ἔτσι μόνη, σ' αὐτὲς τὶς στιγμές.

Δὲν πρόφτασε νὰ κάνει δυὸ βήματα. Πολὺ κοντὰ τῆς ἀκούστηκε μιὰ γνώριμη φωνή. Μὰ τόσο γνώριμη. "Ο γκιώνης!

Μονομιᾶς, ὅλη ἡ παιδική της ζωή, ἓνας κόσμος ἀπὸ ξαναθυμίσματα εὐτυχισμένα, τρύπωσε κι' ἀπλώθηκε μέσα της. Πῶς δὲν ξύπνησαν νωρίτερα αὐτὲς οἱ παλιές - παλιές ἡχώ, οἱ κρυμένες στὴν κάθε γωνιὰ τῆς ἐξοχῆς; Στὸς γέρικους ἴσκιους τῶν δέντρων, στὶς φιλόξενες γωνιὲς ὅπου ὁ κισσὸς σκεπάζει τοὺς τοίχους, στὰ δροσερὰ σκοτάδια τῶν χαμόδεντρων καὶ τῶν θάμνων, στὶς περικοκλάδες ποὺ πλαισιώνουν τὸ κλειστὸ παράθυρο τῆς κοριτσίστικης κρεβατοκάμαρας;

"Εκανε δυὸ βήματα ἀπὸ δῶ, δυὸ βήματα ἀπὸ κεῖ, νὰ δεῖ, νὰ μπεῖ ξανὰ ὁλόθαθα στ' ἀγαπημένα μυστικά,

σὰ μέσα στὸ φανταστικὸ κάλυκα τοῦ πιὸ σπάνιου λουλουδιοῦ.

Στάθηκε πίσω ἀπὸ τὸ παγκάκι, ἀκουμπώντας τὴ ράχη σ' ἓνα πέτρινο πηγάδι. Καὶ θυμήθηκε ξαφνικά, ὅτι δὲ ζύγωνε ποτέ, μικρὸ παιδί, στὰ πηγάδια, γιατί καθὼς τῆς εἶχαν πεῖ, ἐκεῖ εἶταν κρυμένα πάντοτε στοιχεῖά, καλικάντζαροι, δαιμόνια.

Στὴ στενοχώρια τῆς, τῆς ἦρθε ἡ περιέργεια νὰ σκύψει νὰ δεῖ. Νὰ δεῖ πόσο βαθὺ εἶταν τὸ πηγάδι. Ἐγειρε τὸν κορμὸ μέσα στὸ σκοτεινὸ τὸ στόμιο. Ἀνάσανε τὴ βαρεῖα ὑγρασία, τὸ μουχλιασμένον ἀέρα ποὺ ἀνέβαινε ἀπὸ κάτω σὰν ἀναπνοὴ ἀρρωστημένη. Ἐσκυψε πιὸ πολύ. Νόμισε ὅτι κάτι γιάλιζε στὸ βάθος. Καὶ τὸ κενὸ τὴν τράθηξε μὲ ἀκατανίκητη δύναμη.

Κάπου μιὰ ὥρα ὕστερότερα, ἓνας ἄνθρωπος μπῆκε στὸ νυχτωμένο κῆπο τρικλίζοντας.